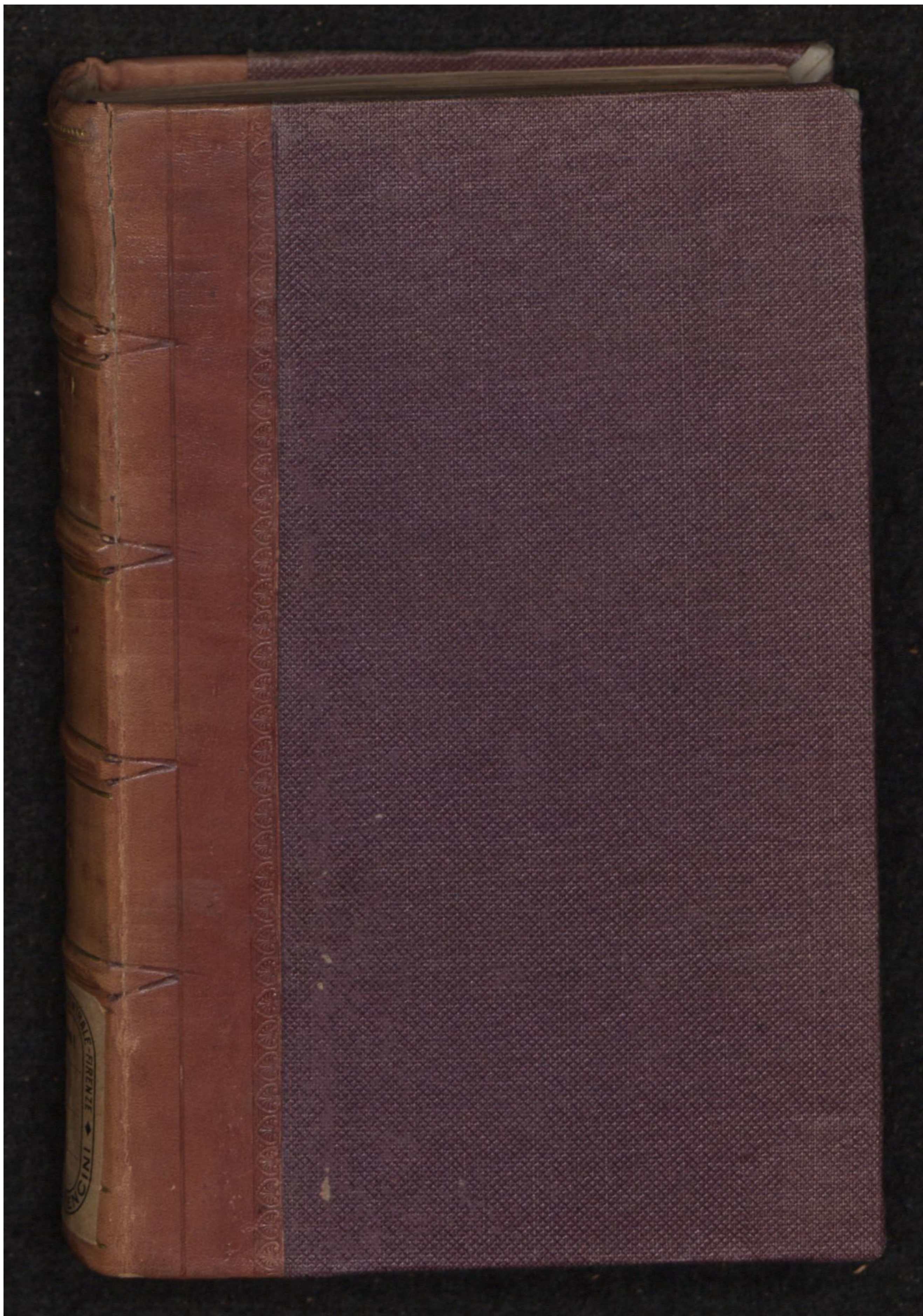
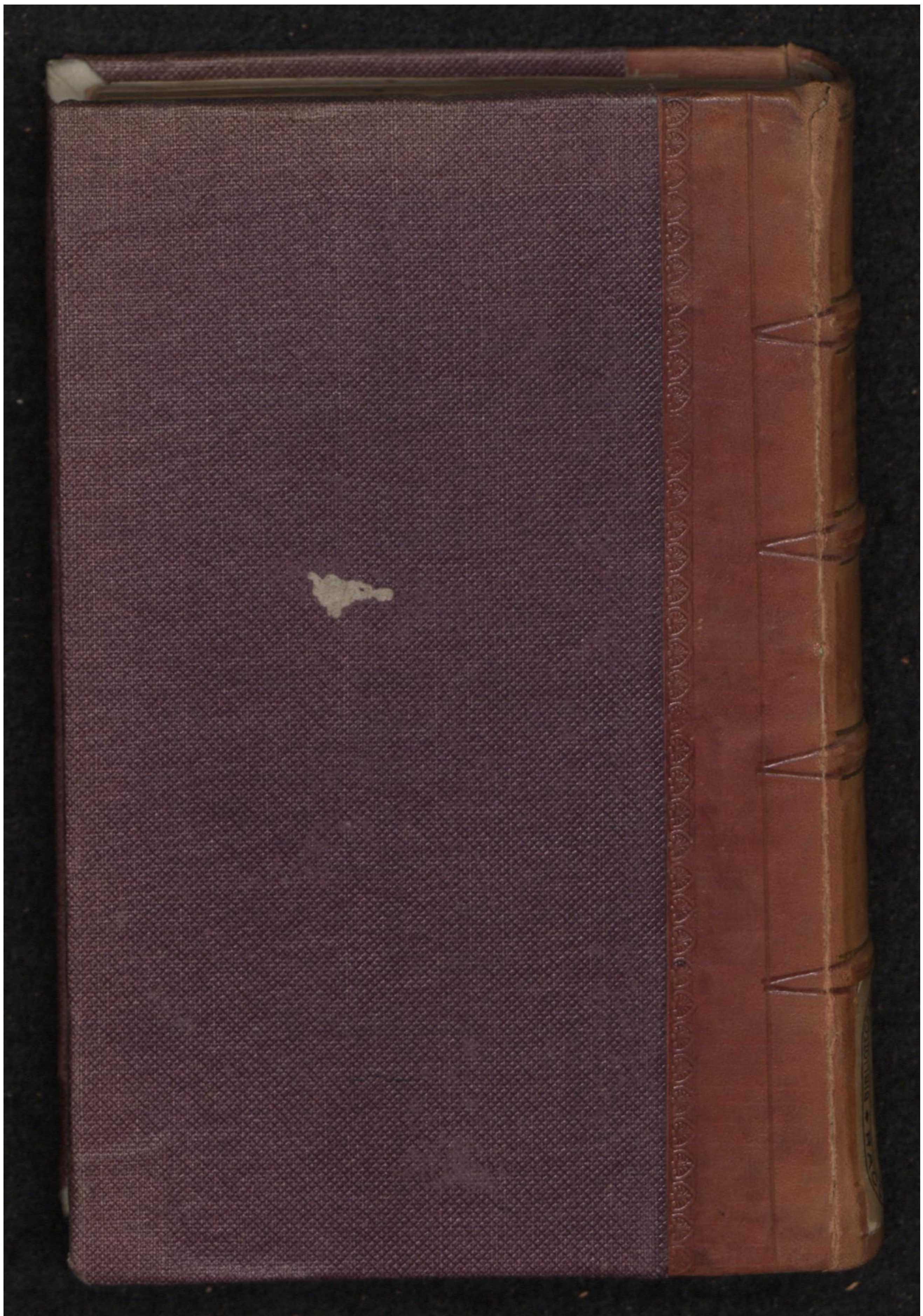

A. MANUTII
INSTIT.
GRAMM.
BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE-FIRENZE
RACCOLTA NENCINI
ALDINI
II
3
39

BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE-FIRENZE
ALDINI
II
3
39
RACCOLTA NENCINI

OTIVM
SINE LITERIS
MORS EST
Seneca
Ex Libris Ioannis Nencini
1874

Gio. Nencini

1862

AL

Gr

VE

ALDI MANVTII PII ROMANI

Grammaticarum institutionum libri IIII.

VENETIIS, M. D. LXIIII.

AL
R

Plinius,
prodeſſe
enim ſun
mice,adn
diendis,i
ualde pro
meminer
tuendos ſ
imbuantu
ſeruabit o
re multun
ſe adoleſ
illud,Qu
co. Equ
xiſſimo,
nium, qu
cauſam.
urbium,
nachi,Sa
mi Ponti
rum not
uuli,a uo
rum pro

ALDVS MANVTIVS ROMANVS LITTERARII LVDI MAGISTRIS S. P. D.

VDIMENTA grammatices Latinæ linguæ a nobis olim cõposita, optimum factu existimaui, ad uos iuuentutis moderatores, & morum magistros legenda committere. nõ quia putarẽ indigere uos lucubratiunculis nostris (quanquã dicere solebat Plinius, nullũ esse librũ tã malũ, qui non aliqua parte prodesset) sed potius, ut siquid erratũ fuerit (homines enim sumus) castigaretis, meq; de erratis omnibus amice, admoneretis, tum, ut quod fieri a uobis uelim erudiendis, instituendisq; pueris (quandoquidem id illis ualde profuturum arbitrabar) uos rogarem: Primũ ut memineritis oportere uos eorũ, quos accepistis instituendos sic satagere, ut simul & docti fiant, & sanctis imbuantur moribus. quia, Quo semel est imbuta recẽs seruabit odorem Testa diu. utq; adeo a teneris assuescere multum est. nec solum rectores, magistrosq; uos esse adolescentium, sed & parentes putetis. scitis enim illud, Qui præceptorem sancti uoluere parentis esse loco. Equidem bonos, malos ue esse tantum referre existimo, ut ausim dicere bonorum, malorumque omnium, quæ ubique terrarum fiunt uos esse potissimam causam. Nam Iurisconsulti, Philosophi, Rectores urbium, Principes, Ducesque, ac Reges, necnon Monachi, Sacerdotes, Episcopi, Cardinales, ipsique summi Pontifices, & denique quicunque uel solas litterarum notas tenent, sub disciplina olim uestra fuere paruuli, a uobis instituti sunt, uirtus uestra, uitium ue, eorum profuit, aut nocuit moribus: tantum ualet lon-

ga consuetudo, ut si cum sancto diu uixeris, sanctus futurus sis: si cum peruerso, peruertaris. Siquidem (ut inquit Fabius) Leonides Alexandri pædagogus quibusdam eum uitiis imbuit, quæ robustum quoque & maximum regem ab illa institutione puerili sunt prosecuta. Quam ob rem quantum boni, & sancti præceptores ciuitatibus prosint non facile dixerim: quantum item obsint praui, & uitiosi, non queo dicere. Quare non possum non multum mirari nullam fere puerorũ patribus, & rectoribus urbium in eligendis præceptorum moribus, esse curam. non animaduertunt, quantum inde boni, maliue infundatur in ciuitates. Nam quales sunt, qui instituunt, tales & qui instituuntur, uelint, nolint, euadent longa die. Longa dies homini docuit parere leones, Longa dies molli saxa peredit aqua. Videte igitur uos qui & longo tempore, & assidue teneros, & simplices adolescentulorum animos instituitis, quantum & prodesse potestis, & obesse hominibus. Quòd si quisquã est sic oblitus sui ipsius, ut agnos suæ commissos fidei ceu lupus deuoret, heu quanta illum pœna apud manes uel breui expectat. nam qui ita perniciosi sunt, ut non sulum obsint, quòd ipsi corrumpuntur, sed etiã quòd corrũpunt, plusq; exẽplo, quàm peccato nocent. immatura morte, ne tantum obesse queant, ne mundum corrumpant, rapiuntur. Itaque enitendum pro uiribus, vt & sanctos mores, & bonas litteras simul edoceantur adolescentuli: Quando alterum sine altero facere nullo modo licet. At si in altero peccandum foret, potior mihi ratio uiuendi honeste, quàm uel optime discendi uideretur. Malo enim eos nullas scire literas ornatos moribus, quàm omnia scire male moratos, malisque simillimos esse dæmonibus, qui etsi multa sciũt, (nam id ideo illis inditum est à Græcis nomen) sunt tamen quàm pessimi. Alterum quod uos meminisse uelim, est, ne quid nisi doctissimorum auctorum ediscere cogatis adolescentulos. immo

ne grammaticas quidem regulas, nisi compendia quædam breuissima, quæ teneri facile memoria queant. laudo eos ediscere, sed tantum ut illas assidue, accurateq; legant, nominaque & uerba declinare optime sciant. Nam dum lucubrationes nostras uel carmine, uel prosa oratione, etiam de arte, commendare memoriæ eos cogimus, erramus (ut mihi quidē uidetur) multis modis. Primum quòd quæ summo labore edidicerunt, dediscunt paucis diebus. quod ego & puer olim, & iuuenis compositis etiam à me regulis, sum sæpe expertus. uam cum generū regulas, præteritorum ue summa cura memoriæ mandassem, perbreui obliuiscebar. Idem ceteris quoque euenire existimo. Præterea difficultate tum materiæ, tum stili, eo desperationis ueniunt, ut & scholas, & litteras fugiant, & studia, quæ amare nōdū possunt maxime oderint. Tum eo ipso tempore, quo nostra ediscunt, facilius, meliusque uel Ciceronis aliquid, uel Virgilij, aliorumue illustrium possent ediscere, olim & decori, & commodo illis non mediocri futurum. Equidem puero mihi, cum Alexandri carmen ineptum de arte grammatica, præceptore cogente, memoriæ mandabam, non ita contigisse, plurimum doleo. Addite quòd cum incultos, & barbaros discimus, tales, ac potius incultiores & ipsi euadimus. Solemus enim iis, quos imitamur, plerunque esse deteriores. Quapropter optimos, & statim & semper legendos putat Quinctilianus, atque eorum candidissimum quenque, & maxime expolitum. Tū de Cicerone sic inquit, Cicero (ut mihi quidem uidetur) & iocundus incipientibus quoque, & apertus est satis: nec prodesse tantum, sed etiam amari potest. tum (quemadmodum Plinius præcipit) ut quisque erit Ciceroni simillimus. Sed de genere hoc longa haberi posset oratio. Hæc uero attigimus nostro erga studiosos summo amore. Quare uos etiam atque etiā rogo, ut boni quicquid diximus, consulatis. Valete. Venetijs, mense Oct. M. D. VII.

QVONIAM AVTEM OMNIBVS IN REBVS a diuinis incipiendum est, Christianeque a teneris institui pueros uolumus, hæc in primis ediscant.

In nomine IESV CHRISTI crucifixi
Dei Opt. Max.

Oratio data Apostolis ab IESV
redemptore humani generis.

PATER noster, qui es in cælis, sanctificetur nomen tuum. Adueniat regnum tuum. Fiat uoluntas tua sicut in cælo, & in terra. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Et ne nos inducas in tentationem. Sed libera nos a malo. Amen.

Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου. ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου. γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. τὸν ἄρτον ἡμῶν τῶν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον. καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν. καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμὸν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. Ἀμήν.

Salutatio angeli ad beatiss. Virginem.

AVE Maria gratia plena Dominus tecum. Benedicta tu in mulieribus: & benedictus fructus uentris tui IESVS. Sancta Maria mater Dei ora pro nobis peccatoribus nunc & in hora mortis nostræ. Amen.

Χαῖρε κεχαριτωμένη Μαρία, ὁ κύριος μετὰ σοῦ. εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξὶν, καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου. ὅτι σωτῆρα ἔτεκες τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Symbolum Apostolorum.

CREDO in Deum patrem omnipotentem, creatorem cæli & terræ. Et in IESVM CHRISTVM filium eius unicum dominum nostrum. Qui conceptus est de spiritu sancto, natus ex Maria Virgine. Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus & sepultus. Descendit ad inferos. Tertia die resurrexit a mortuis. Ascendit ad cælos, sedet ad dexterã dei patris omni-

potentis. Inde uenturus est iudicare uiuos & mortuos. Credo in spiritum sanctum. Sanctam ecclesiam catholicam. Sanctorũ communionem. Remisſionem peccatorum. Carnis resurrectionẽ. Vitam æternam. Amen.

DECEM PRAECEPTA LEGIS ANTIQVAE.

Mente Deum tota uenerare, & semper adora.
Non iura incassum sanctisſima numina diuum.
Hinc caueas festis quidquam exercere diebus,
Quod uetitũ est. Magno pius affice honore parentes.
Ah ne occide hominem. Nunquam furare. Malignus
Esse caue testis. Nec non bonus effuge, lectum
Concutere alterius, tedas fœdare iugales,
Non modo neu turpis sis lege iuberis adulter,
Sed ne nupta quidem alterius tibi mente petatur.
Cuncta aliena, bonus quo sis, cupiſſe caueto.
Hæc quicunque decem summi præcepta Tonantis
Christicola, ut debet, seruarit, carcere liber
Corporis, ad cæli felicia tecta uolabit
Lætus, & æternum cariturus morte quiescet.

Salutatio filiorum Euæ ad beatisſ. Virginem.

SALVE regina misericordiæ, uita, dulcedo, & spes nostra salue. Ad te clamamus exules filij Euæ, ad te suspiramus gementes, & flentes in hac lacrymarũ ualle. Eia ergo aduocata nostra illos tuos misericordes oculos ad nos conuerte. Et IESVM benedictũ fructũ uẽtris tui nobis post hoc exiliũ ostẽde, o clemens, o pia, o dulcis uirgo Maria. Dignare me laudare te uirgo sacrata. Da mihi uirtutem contra hostes tuos. Amen.

Initium Euangelij secundum Ioannem.

IN principio erat uerbum. Et uerbum erat apud Deum, & Deus erat uerbum. Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, quod factum est. In ipso uita erat, &

uita erat lux hominum, & lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt. Fuit huomo missus a Deo, cui nomen erat Ioannes. Hic uenit in testimonium, ut testimonium perhiberet de lumine, ut omnes crederent per illum. Non erat ille lux, sed ut testimonium perhiberet de lumine. Erat lux uera, quæ illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundũ. In mundo erat, & mundus per ipsum factus est, & mundus eum non cognouit. in propria uenit, & sui eum nõ receperunt. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios dei fieri, iis qui credunt in nomine eius, qui non ex sanguinibus, neque ex uoluntate carnis, neque ex uoluntate uiri, sed ex deo nati sunt. Et VERBVM, caro factum est, & habitauit in nobis. Et uidimus gloriam eius, gloriam quasi unigeniti a patre, plenum gratiæ & ueritatis.

Cum itur cubitum, genibus flexis facto signo sanctissimæ crucis dicatur ter,

Benedicatur deus trinus & unus.
Benedicatur dominus noster IESVS CHRISTVS.
Benedicatur Virgo Maria mater dei.
Deus propitius esto mihi peccatori.
Dignare domine nocte ista sine peccato nos custodire.
Domine IESV CHRISTE da mihi intellectũ, & doce me facere uolũtatem tuam. Item dicatur quinquies oratio dominica, & salutatio Angeli ad beatissimã Virginẽ, & semel Symbolum Apostolorum. Hinc Euangelium, In principio erat uerbum, & uerbũ erat apud deum, &c.

Cum surgitur cubitu, dicãtur eadem omnia, nisi quòd ubi dicitur nocte ista, dicatur die isto.

Ad benedicendam mensam. Ante prandium.

Benedicite. Oculi omnium in te sperant domine, & tu das escam illorum in tempore opportuno. Aperis tu manum tuã, & imples omne animal benedictione. Gloria patri, & filio, & spiritui sancto. Sicut erat in

principio

principio & nunc, & ſemper, & in ſæcula ſæculorum. Kyrie eleiſon, Chriſte eleiſon, Kyrie eleiſon. Pater noſter. Et ne nos inducas in tentationem. Sed libera nos a malo. Amen. Benedic domine nos & tua dona, quæ de tua largitate ſumus ſumpturi per Chriſtum dominum noſtrum. Amen. Iube domine benedicere. Mẽſæ cæleſtis participes faciat nos rex æternæ gloriæ. Amen. Deus charitas eſt: & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.

Tu autem domine miſerere noſtri. Deo gratias. Cõfiteantur tibi domine omnia opera tua, & ſancti tui benedicant tibi. Gloria patri. Sicut erat. Agimus tibi gratias omnipotens Deus pro uniuerſis beneficiis tuis, qui uiuis & regnas in ſæcula ſæculorum. Amen.

Ante Cœnam.

Benedicite, Benedicite. Edent pauperes & ſaturabũtur, & laudabunt dominum qui requirunt eum, uiuent corda eorum in ſæculum ſæculi. Gloria patri & filio, & ſpiritui ſancto. Sicut erat in principio & nunc & ſemper, & in ſæcula ſæculorum. Amen. kyrie eleiſon, Chriſte eleiſon, kyrie eleiſon. Pater noſter. Et ne nos inducas in tentationem. Sed libera nos a malo. Benedic domine. & reliqua ut ſupra in principio prandii.

Poſt cœnam.

Tu autẽ domine miſerere noſtri, Deo gratias. Memoriam fecit mirabilium ſuorũ miſericors & miſerator dominus, eſcam dedit timentibus ſe. Gloria patri & filio & ſpiritui ſancto. Sicut erat in principio & nũc & ſemper & in ſæcula ſæculorum. Amen. Benedictus dominus in donis ſuis, & ſanctus in omnibus operibus ſuis. Qui uiuit & regnat ĩ ſæcula ſæculorũ. Amẽ. Pſal. Laudate dominum omnes gentes, laudate eum omnes populi. Quoniã confirmata eſt ſuper nos miſericordia eius, & ueritas domini manet in æternũ. Gloria patri, Sicut erat. Amen. kyrie eleiſon, Chriſte eleiſon, kyrie eleiſon. Pater noſter &c. ut in fine prandii.

Non

Non mihi per ſcopulos, aut deuia paruus Iulus
  Ducitur, Aonias ebibiturus aquas.
Eſt uia per placidos colles, per florea rura:
  Hac iter ad muſas perbreue carpe puer.

De Grammatica & eius partibus.

QVID EST Grammatice? Ars & profesſio, quæ uſu, ratione, atque auctoritate cõſtat, Quæq́ue cũ breuisſime in duas partes diuidatur, recte loquendi ſcientiã, & auctorũ enarrationem, plus habet in receſſu (ut Quinctilianus ait) quàm fronte promittat. Eſt enim neceſſaria pueris, iocunda ſenibus, dulcis ſecretorum comes, & quæ uel ſola omni ſtudiorum genere plus habet operis, quàm oſtentationis.

Vnde dicta eſt grãmatice? παρὰ τὰ γράμματα, hoc eſt à litteris. Latine litteratura, Quĩctilião teſte dici poteſt, quia a litteris incipit. nã litteræ ĩ ſyllabas cogunt, ſyllabæ dictiones efficiũt: ex dictionibus oratio cõſtat, ex quibus diſciplina grammatices conſtituitur.

Quot ſunt partes grammatices? Duæ. Methodice, & hiſtorice.

Quæ eſt Methodice? Finitiua grãmatice, quæ præcepta, rationemq́; loquendi breui quadam uia demonſtrat. hæc etiam horiſtice dicitur.

Quæ eſt Horiſtice? Enarratiua grammatica, quæ auctores enarrat, atque exponit, quare & exegetice alio nomine appellatur.

Methodicæ ſeu hiſtoricæ grammatices quot ſunt partes? Quattuor. Littera, ut v. Syllaba, ut ue. Dictio ut ueritas. Oratio, ut ueritas odium parit.

Quid eſt littera? Minima pars uocis articulatæ.

Quid

Quid eſt uox? Aer ictus auribus accidens.
Quotuplex eſt uox? Duplex. Articulata, quæ ab aliquo ſẽſu mẽtis proficiſcitur. Inarticulata, quæ a nullo.
Quotuplex eſt articulata uox? Duplex. Litterata quæ ſcribi poteſt, ut Cicero, Socrates, Plato. Illitterata, quæ ſcribi nõ poteſt, ut ſibili, & gemitus hominũ.
Quotuplex eſt uox inarticulata? Duplex. Litterata, ut Cra. Illitterata, ut ſibili ſerpentum, mugitus boum, & ſimilia.
Vnde dicta eſt littera? A lituris, quas patitur, uel quia ueteres interatis tabulis ſcribere, & poſtea delere cõſueuerunt, ſicut a libro, id eſt cortice, in quo etiam antiqui ſcribebant, appellatus eſt liber.
Quid intereſt inter litteram, & elemẽtum? Elementum eſt ipſa pronunciatio, Littera autem, elementi nota. ſed abuſiue alterum pro altero ponitur.
Quot accidunt litteræ? Tria, Nomen, figura, & poteſtas, propter quam & litteræ factæ ſunt, & elementa.
Quot ſunt litteræ, quibus utimur? Tres & uiginti. a, b, c, d, e, f, g, i uocalis, i conſonans, l, m, n, o, p, q, r, ſ, t, u uocalis, u conſonans, x, y, z. Litteræ uero apud Græcos ſũt quattuor & uiginti. α, β, γ, δ, ε, ζ, η, θ, ι, κ, λ, μ, ν, ξ, ο, π, ρ, σ, τ, υ, φ, χ, ψ, ω.
Quare h & K non numeraſti inter litteras? Quia h, non eſt litera, ſed ſignũ aſpirationis. k uero, græca eſt, pro qua c, utimur, atq; ideo ſuperuacua. niſi (ut Terentian. ait) tunc in uſu eſt, cũ Kalẽdas adnotamus caput.
Quare i & u bis cõnumeraſti inter litteras? Quia longe aliæ literæ ſũt i Iuno, & Venus, quã in ibo & urna.
In quot partes diuiduntur tres & uiginti litteræ? In duas, In uocales & conſonantes.
Quot ſunt uocales? Sex, quinque Latinæ, a, e, i, o, u, & una græca y ψιλὸν, qua utimur duntaxat in dictionibus græcis, ut Hippolytus, Hieronymus, hyems. Vocales autem apud Græcos, ſeptem, α, ε, η, ι, υ, ο, ω.
In quot partes diuiduntur uocales? In duas. In præpoſitiuas,

positiuas,& subiunctiuas.

Quot sunt præpositiuæ? Duæ, a, e. Subiunctiuæ? Tres, e, u, i.

Quare dicuntur præpositiuæ? Quia præpositæ subiũctiuis diphthongos faciunt.

Ex uocalibus quot fiunt diphthongi? Quinque, æ, œ, au, eu, ει. ut æstimo, cœpi, aula, Eurus, Orphει: sed ει greca est, quæ apud antiquos in frequentissimo usu fuit, non autem pæne exoleuit.

Quot scribuntur,& proferuntur? Duæ, au,& eu, ut audio, euge.

Quot scribuntur,& non proferuntur? Tres, æ, œ, ει: vt Cæsar, Phœbus, omnειs. quãquam mihi non ita uidetur. non n. ita pronũciasse antiquos credimus: sed de his dicemus in fragmẽtis nostris grãmaticis. Diphthõgi uero propriæ apud Græcos sex αι, αυ, ει, ευ, οι, ου.

Quot sunt consonantes? Septemdecim, b, c, d, f, g, l, m, n, p, q, r, s, t, x, z, i & u non uocales.

In quot partes diuiduntur consonantes? In duas. in semiuocales,& mutas.

Quot sunt semiuocales? Septem, l. m. n. r. s. x. z.

In quot partes diuiduntur semiuocales? In duas, in quattuor liquidas, l, m, n, r: & duas duplices, x, z.

Quot sunt mutæ? Octo, b, c, d, f, g, p, q, t.

Quare dicuntur uocales? Quia per se uocem faciunt.

Consonantes? Quia simul cum uocalibus sonant.

Semiuocales? Quia sunt imperfectæ uocales.

Mutæ? Quia respectu bene sonãtiũ exiguã uocẽ habẽt.

Quare dicuntur liquidæ? Quia fluunt & quasi intereunt post mutas positæ in eadem syllaba, & propterea Græci ὑγρὰ etiam appellant, nostri uero udas.

Quare dicuntur duplices? quia ponuntur pro duab. litteris. x enim ponitur pro c & s: z uero pro duplici ss.

Quæstiones de litteris.

A in dictione æs quæ pars est? Littera. Quæ litera? vocalis. Quæ uocalis? præpositiua. Quare est littera? quia

est minima pars huius uocis articulatæ æs. Quare uocalis? quia per se uocem facit. Quare est præpositiua? quia præposita subiunctiuis e et u, æ et au diphthongos facit.

L quæ pars est grãmatices? Littera. Quæ littera? cõsonans. Quæ consonans? semiuocalis. Quæ semiuocalis? liquida. Quare est littera? quia est minima pars dictionis, ubi posita est. Quare consonans? quia simul cũ uocali, cui adiũgitur sonat. Quare ẽ semiuocalis? quia non quãtũ uocalis sonat. Semis enim in compositiõe, imperfectionẽ significat, ut semiuir, semiplenus, id est imperfectus uir, imperfecte plenus. interdũ etiã dimidiã partẽ, ut semissis, dimidiatus assis. Quare est liquida? quia liquescit et fluit post mutas posita in eadẽ syllaba.

DE SYLLABA.

Quid est syllaba? Comprehensio litterarum, ut ba, tra. sed abusiue ex sola uocali fieri syllaba põt, ut eoo. Vnde dicĩ syllaba? ἀπὸ τοῦ συλλαμβάνειν τὰ γράμματα, hoc est a cõceptione litterarũ. Syllaba quot accidunt? quattuor, tenor, spiritus, tempus, et numerus.

Quot sunt tenores syllabarum? Tres, acutus, grauis, et circumflexus, ut aliquibus, coram, bassianas.

Quot sunt spiritus syllabarum? Duo, asper, et lenis, ut trux, lana. Quot sunt tempora syllabarum? Quinque, unum, unum semis, duo, duo semis, et tria.

Quot sunt numeri syllabarum? Duo. singularis, ut a: pluralis, ut tra.

Quare numerus accidit syllabæ? Quia constare potest ex una ad septẽ litteras, ut a, ab, abs, mars, scobs, scrobs, stirps, strans, striglx apud Victruuium.

Quæstiones de syllabis.

Li, in aliquibus quæ pars est? Syllaba. Quare? quia est cõprehẽsio duarũ litterarũ l & i. Cuius tenoris? acuti. Cuius spiritus? lenis. Quot tẽporum est? unius. Cuius numeri? Pluralis.

DE DICTIONE.

Quid est dictio? Vox articulata cũ aliqua significatiõe, ex

ex qua instruitur oratio, & in quam resoluitur.

Vnde dicta est dictio? A dicendo, quòd dicat aliquid, hoc est significet. Quæstiones de dictione.

Poeta quæ uox est? Articulata. Quare? Quia ab aliquo sensu mentis proficiscitur.

Quæ articulata uox est poeta? Litterata. Quare? quia scribi potest.

Poeta quæ pars est grammatices? Dictio. Quare? Quia dicit aliquid, hoc est significat.

Cra, quæ uox est? Inarticulata. Quare? Quia a nullo sensu mentis proficiscitur.

Quæ inarticulata uox est cra? Litterata. Quare? Quia litteris comprehendi potest.

Sibilus hominum quæ uox est? Articulata. Quare? Quia ab aliquo sensu mentis proficiscitur. Quæ articulata? Illiterata. Quare? quia scribi non potest.

Mugitus boum quæ uox est? Inarticulata. Quæ inarticulata? Illitterata. DE ORATIONE.

Quid est oratio? Congrua dictionum ordinatio ad aliquid significandum.

In quot partes diuiditur oratio? In duas: in orationē perfectam, & imperfectam. Quæ est perfecta? Quæ perfectum habet sensum, ut Veritas odium parit.

Quæ est imperfecta? Quæ nō habet perfectū sensū, ut Me amare Deum, & Cum uenissem in Cumanum.

Orationis perfectæ in angustissima diuisione quot sunt species? Quinque. Interrogatiua, ut Et quæ tanta fuit Romam tibi causa uidendi? Imperatiua, ut Accipe nunc Danaum insidias. Optatiua, ut Nunc utinā surdis auribus esse uelim. Vocatiua, ut Huc ades o Meliboee. Enunciatiua, ut Nauigat Aeneas.

Quæstiones de Oratione.

Amo Deum, quæ pars est grammatices? Oratio. Quare? Quia est congrua dictionum ordinatio ad aliquid significandum.

Quæ oratio est? Perfecta. Quare? Quia perfectū ha-

bet

bet sensum.

Cuius speciei orationis perfectæ? Enũciatiue. Quare? Quia amorem meum erga Deum enunciat.

DE ORATIONIS PARTIBVS.

Quot sunt partes orationis? Octo. Nomen, Pronomen, Verbum, Aduerbium, Participium, Præpositio, Coniunctio, & Interiectio. Quot sunt principales orationis partes? Duæ, Nomen & Verbum.

Quot sunt partes orationis declinabiles? Quattuor, Nomen, Pronomen, Verbum, Participium.

Quot sunt indeclinabiles? Quattuor. Aduerbium, Præpositio, Coniunctio, & Interiectio.

Quot sunt casuales? Tres, Nomen, Pronomen, Participium.

De Nomine.

Quid est nomen? Pars orationis corpus aut rem proprie, communiter ue significans: proprie ut Roma, Tyberis: communiter, ut vrbs flumen.

Vnde dictum est nomen? A græco quod est ὄνομα: ἀπὸ τοῦ νέμειν, quod est tribuere, deriuatum.

In quot partes diuiditur nomen? In duas, in substantiuum & adiectiuum.

Quod est nomen substantiuum? Quod habet unum articulum, ut hic poeta: uel duos ad summum, ut hic & hæc aduena.

Quod est nomen adiectiuum? Quod habens tres articulos, ut hic & hæc & hoc felix: uel tres uoces, ut bonus bona bonum: adiicitur nominibus substantiuis ad eorum qualitatem uel quantitatem declarandam, ut altum mare, cælum profundum, rotundum, uolubile, nix alba, niger coruus.

Quot sunt pronomina pro articulis posita in generum, casuũque discretione? Tria (caremus enim articulis) hic hæc hoc. hic enim est discrimen masculini, hæc fœminini, hoc neutri. hic & hæc communis duum generum.

nerum. hic & hæc et hoc, omnis, uel communis trium generum. hic uel hæc, incerti.

In quot partes diuiditur ſubſtantiuum nomen? In duas, in proprium et appellatiuum.

Quod eſt nomen proprium? Quod uni tantum conuenit, ut Socrates, Plato, Virgilius.

Quod eſt nomen appellatiuum? Quod eſt commune multis, ut arbor, homo, lapis.

Nomini quot accidunt? Quinque. Quæ? Species, Genus, Numerus, Figura et Caſus.

Quot ſunt ſpecies nominum tam ſubſtantiuis, quã adiectiuis communes? Duæ, primitiua ut Iulus, bonus. deriuatiua, ut Iulius, bellus.

Quot ſunt ſpecies propriorum nominum tantum? Quattuor, Nomẽ, Prænomẽ, Agnomẽ, et Cognomẽ.

Quod eſt nomen? Quod proprie uniuſcuiuſque ſuũ eſt, ut Cato, Cæſar.

Quod eſt prænomen? Quod præponitur nomini differentiæ cauſa. vt M. Cato, C. Cæſar.

Quod eſt cognomen? Quod ab euentu aliquo imponitur, ut Africanus. Saluſt. Cui cognomen poſtea Africano ex uirtute fuit.

Quod eſt agnomẽ? Quod eſt agnatiõis cõe, ut Portius.

De ſpeciebus appellatiuorum nominum.

Quot ſunt ſpecies appellatiuorum nominum tantũ? Decem et ſeptem, Ad aliquid dictum, Quaſi ad aliquid dictum, Gentile, Patrium, Interrogatiuum, Infinitum, Relatiuum, Collectiuum, Diuiduum, Factitiũ, Generale, Speciale, Ordinale, Numerale, Abſolutũ, Temporale, Locale.

Quid eſt ad aliquid dictũ? Quod ſine intellectu eius ad quod dictum eſt, proferri non poteſt, ut Pater, filii pater: filius, patris filius.

Quod eſt quaſi ad aliquid dictum? Quod quamuis habet aliquod contrariũ, et quaſi ſemper adhærẽs, tamen

men non significat ipso nomine etiam illud, neque ex illo accipit nominationem, ut nox, dies.

Quod est gentile? Quod gentem significat, ut Græcus, Latinus.

Quod est patrium? Quod a patria sumitur, ut Romanus.

Quod est interrogatiuum? Quod cum interrogatione profertur, ut quis qualis cum accentu in penultima.

Quod est infinitum? Quod est interrogatiuo contrarium, ut quis qualis cum graui accentu.

Quod est relatiuum? Quod refert antecedens, hoc est dicit iterum, ut qui quæ quod, qualis.

Quod est collectiuum? Quod in singulari numero multitudinem significat, ut populus, plebs, gens, turba, uulgus.

Quod est diuiduum? Quod a duobus uel amplioribus ad singulos habet relationem, uel ad plures in numeros pares distributos, ut uterque, alteruter, quisque, singuli, bini, terni, centeni.

Quod est factitium? Quod a sonorum proprietate factum est, ut fringilla auis, turtur, scrofa, taratantara.

Quod est generale? Quod in diuersas species potest diuidi, ut animal, arbos.

Quod est speciale? Quod a genere trahitur, ut homo, equus, laurus, oliua.

Quod est ordinale? Quod ordinem significat, ut primus, secundus.

Quod est numerale? Quod numerum demonstrat, ut unus, duo, tres.

Quod est absolutum? Quod per se intelligitur, ut deus.

Quod est temporale? Quod tempus ostendit, ut hora, dies, mensis, annus.

Quod est locale? Quod locum significat, ut propinquus, longinquus, proximus.

De ſpeciebus tam propriorum quàm appellatiuorum nominum.

Quod ſunt ſpecies nominum tam proprijs quàm appellatiuis communes? Sex. Primitiua propria, ut Iulus. primitiua appellatiua, ut mons. Deriuatiua propria, ut Iulius. deriuatiua appellatiua, ut monticulus. Corporalis propria, ut Cato. corporalis appellatiua, vt homo. Incorporalis propria, ut Virtus dea, & Pudicitia Penelopes, uel ipſa dea. Incorporalis appellatiua, ut uirtus. Homonymos propria, ut Pyrrhus filius Achillis, & Pyrrhus rex Epirotarũ. Homonymos appellatiua, ut nepos, filius filii, & nepos luxurioſus. Synonymos propria, ut Publius, Cornelius: Scipio, Africanus: Quinctus, Mutius: Augur, Scæuola. Synonymos appellatiua, ut terra, humus, enſis, mucro, gladius, ſpatha, machæra.

Quod eſt nomen primitiuum? Quod a nullo deriuatur, ut Iulus, mons.

Quod eſt nomen deriuatiuum? Quod deriuatur ab aliquo, ut Iulius, montanus.

Quod eſt nomen corporale? Quod corpus ſignificat, ut Cato, homo.

Quod eſt nomen incorporale? Quod non ſignificat corpus, ut uirtus, angelus.

Quod eſt nomen homonymum? Quod una uoce ſignificat diuerſa, ut Canis, Nepos.

Quod eſt nomen ſynonymum? quod cum alio nomine idem ſignificat, ut enſis, mucro, gladius, ſpatha, machaera.

De ſpeciebus deriuatiuorum nominum.

Quod ſunt ſpecies deriuatiuorum nominũ tantũ? Nouen: Patronymicum, comparatiuum, ſuperlatiuum: Poſſeſsiuum, Diminutiuum, Denominatiuum, Verbale, Participiale, Aduerbiale.

Quod eſt nomen comparatiuum? Quod cum intellectu poſitiui, uel cum aliquo participe ſẽſu poſitiui, magis

magis aduerbium ſignificat. ut albior, magis albus.

Quod eſt nomen ſuperlatiuum? Quod ad plures ſui generis comparatur, & ſuperponitur omnibus quibus comparatur. ut Achilles Græcorum fortiſſimus.

Quod eſt nomen Patronymicum? Quod proprie a patre deriuatum ſecundum formã græcam, ſignificat cum genitiuo primitiui filium uel nepotem, filiam uel neptem. ut hic Priamides, filius, nepoſue Priami. hæc Nerine filia, neptiſue Nerei.

Quod eſt poſſeſſiuum? Quod cum genitiuo primitiui ſignificat aliquid ex ijs quæ poſſidentur. ut Aeneia nutrix, pro nutrix Aeneæ. Euandrius enſis pro enſis Euandri.

Quod eſt diminutiuum? Quod diminutionem ſui primitiui abſolute demonſtrat. ut homuncio, homunculus, homullus, homullulus, paruus homo. Senecio, paruus ſenex. Fraterculus, paruus frater. Virguncula, parua uirgo. Sororcula, parua ſoror. Recula, parua res. Corculum, paruum cor.

Quot cauſſis proferuntur diminutiua? Tribus, neceſſariæ ſignificationis gratia, ut tantillus. Gratia urbanitatis, ut ingeniolum, fraterculus. Item cauſſa adulationis, ut corculum, animula.

Quod eſt denominatiuum? Quod a nomine deriuatur. ut crinitus, quod deriuatur a crine. cornutus, a cornu. citharœdus, a cithara. albior, ab albo. Aeacides ab Aeaco. Hectoreus ab Hectore.

Quod eſt uerbale? Quod a uerbo deducitur. ut amator, doctor.

Quod eſt participiale? Quod deriuatur a participio, ut uenerandus.

Quod eſt aduerbiale? Quod deriuatur ab aduerbio, ut craſtinus, heſternus, hornotinus, quotidianus.

DE GENERIBVS.

Quot ſunt genera nominum præcipua? Duo quæ

ola nouit rati o naturæ. Masculinũ,ut hic Anchises. Femininũ,ut hæc Penelope.sola enim hæc generat, atque ideo appellata sunt genera.cetera uero a præci puis ueniunt. ut Neutrum, quod neque masculinum est, neque femininum. ut hoc templum. Commune duum generum,quod & masculinum est,& femininũ, ut hic & hæc aduena. Commune trium generũ,quod omnia supradicta genera cõtinet.ut hic & hæc& hoc felix. Promiscuum quod uel masculinum est,uel femi ninum significans animal utriusque sexus,atque ideo a Græcis ἐπίκοινον dicitur,ut hæc passer,hæc aquila. Incertum, quod modo masculinum,modo femininũ inuenitur apud auctores,ut hic uel hæc dies.

Phaeton cuius generis? Masculini. Quare? Quia omnia nomina uirorum, deorumq; cuiuscunque sint terminationis,masculini sunt generis, ut Cæsar, Ca to, Saturnus, Iuppiter.

Pasiphae cuius generis?Feminini.Quare?Quia o- mnia nomina mulierum, dearumq; cuiuscunque sint terminationis,feminini sunt generis. ut Penelope, Iuno, Glycerium.

Vir cuius generis? Masculini. Quare? Quia om- nia nomina quorum significatio ad mares tãtum per tinet, masculini sunt generis,ut Pontifex,cerdo,ton sor, nauta.

Mulier cuius generis? Feminini.Quare?Quia om nia nomina, quorum significatio ad feminas tantum pertinet, feminini sunt generis, ut puella, saga, pronuba.

Dux cuius generis? Communis duum generum. Quare? Quia omnia nomina, quorum significatio & ad mares pertinet, & ad feminas, communia sunt duum generum, ut Princeps,Comes, Conuiua,Au- riga,Aduena,Homo,Incola,Alienigena,Caprigena. quæ tamẽ auctores usurpant tanquam adiectiua. Vir- gilius, Caprigenũq; pecus. Valerius Maximus, Alie

nigena studia.

Bonus cuius generis? Masculini. Quare? Quia prima quæque uox adiectiui, est generis masculini, ut bonus: secunda, feminini, ut bona: tertia, neutri, & bonum.

Omnis cuius generis? Communis duum generum. Quare? Quia prima quæque uox adiectiui, cui duæ sunt uoces, est cōmunis duum generum. ut hic & hæc omnis, hic & hæc pulchrior. altera uero est generis neutri, ut hoc omne, hoc pulchrius.

Pernox cuius generis? Communis trium generū. Quare? Quia omnia adiectiua quæ habent dumtaxat unam uocem, communia sunt trium generum, ut uelox, pauper.

Malus prima producta cuius generis? Feminini. Quare? Quia omnia nomina arborum sunt generis feminini. Oleaster tamē, Dumus, Rubus, masculina sunt. Siler, quod Priscianus ait non ponendum inter arbores, sicut nec Rubus, neutrum est. Virgilius, Vt molle siler, lentæq; genistæ. Sic robor, suber, balsamum, hebenum. dicitur & hæc habenus, Item buxum. dicitur & buxus secundū Seruium. Priscianus, Buxus arbor, buxum lignum. Tibullus pomum genere neutro pro arbore usurpauit.

Ipse feram teneras maturo tempore uites
Rusticus, & facili grandia poma manu.

Plinius quoq; epist. lib. v. idem fecit, inquiens, Alternis metulæ exurgunt, alternis incerta sunt poma.

Pirum cuius generis? Neutri. Quare? Quia fructuū & lignornm nomina, neutra sunt. excipiuntur hoc uersiculo annotata,

Hæc nux, Castaneaq;, & Iuglans, Ficus, Oliua.

Padus cuius generis? Masculini. Quare? Quia fluuiorum nomina, masculina sunt. Inuenies tamen pauca feminini generis, ut Albula. Ouid. in quarto Fasto. Et tanta est Albula pota deo. Item hæc Lethe, Styx,

palus est inferni, non flumen. Pauca item neutri, ut Crustumium, Iader. Lucanus, Crustumiūq; rapax. Idem, Et tepidum in molles Zephyros discurrit Iader. Leges & hoc Histrum, Tanagrum, Metaurum, Eridanum, Rhenum, si cum flumine iunguntur. ut flumen Rhenum. Horatius, Aut flumē Rhenum, aut pluuius describitur arcus. Sicuti hoc Oceanum cū mari adiungitur, ut mare Oceanū. Sed figurate magis neutris Prisciano teste iunguntur. ut Tiberis flumen. Salustius in 2. historiarum, Dextrum flumen Turiam, quod Valentiam paruo interuallo præterfluit.

Hic Psitacus cuius generis? Promiscui. Quare? Quia uolucrum nomina, epicœna sunt. Columbus uero habet femininū columba, & Gallus gallina, & Pullaster pullastra. Capus uero siue capo (utrunque enim dicimus) quia ex gallo fit auulsis testibus, iccirco femininum non habet. Oestrum insecti generis, neutrum est. Picus & pica non sunt eiusdem speciei. Halcyon commune est duum generum: cuius plurale est hi & hæ halcyones. Seruius super eo uersu, Dilectæ Thetidi halcyones, ait sciendum, quia cum de muliere dicitur, hæc halcyone facit, cū de auibus, hic & hæc halcyon, hi & hæ halcyones. hactenus ille. Ouidius tamē XI. Metamorphoseos de aue hæc halcyone dixit, Incubat halcyone pēdentibus æquore nidis. dicta quia ἁλὶ κύει, hoc est in mari fœtificat, ac propterea & aspirationem habet, & y psilon.

Decem cuius generis? Communis trium generum. Quare? Quia omnia numeralia a quatuor usque ad cētum, sunt communia trium generum. Sic etiam mille. dicimus etiam hoc mille, pluraliter hæc millia.

B cuius generis? Neutri. Quare? Quia omnia nomina litterarum, neutra sunt.

Aqua cuius generis? Feminini. Quare? Quia omnia nomina Latina in a desinētia. in nominatiuo singulari, feminina sūt. In plurali uero neutra tā Latina quā

Græca, ut arma, stemmata.

Epigramma cuius generis? Neutri. Quare? Quia omnia nomina Græca in a, apud Latinos genus suũ seruant. Excipiuntur pauca, ut ὁ δόμος, hæc domus. ὁ χάρτης, hæc charta. τὸ χάος, hic chaus. ὁ κηρος, hæc cera, & huiusmodi perpauca.

Cubile cuius generis? Neutri. Quare? Quia in e finita tertij declinatus, neutra sunt omnia, ut hoc monile, hoc ouile.

Libye cuius generis? Feminini. Quare? Quia omnia nomina quæ ueniunt a nominatiuo græco in η, feminina sunt, ut hæc grammatice, hæc rhetorice.

Gerundi, cuius generis? Neutri. Quare? Quia i finita, neutra sunt. Excipiuntur a genitiuis composita omnis generis, ut eiusmo di. nã nihili, mancipi, frugi officiperdi, obliqui sunt, omnibus casibus & generibus figurate adiuncti.

Sermo cuius generis? Masculini. Quare? Quia o finita, masculina sunt omnia. Præter uerbalia in io, ut lectio: & quæ in do & in go exeunt, o in i mutantia in genitiuo, feminini generis, ut dulcedo, origo. Præter hic ordo, cardo, & Cupido pro deo. Caro carnis feminum est. Pondo item aptotum, neutrum est. Margo incerti generis.

Cornu cuius generis? Neutri. Quare? Quia u finita, neutra sunt omnia & aptota, ut ueru, gelu.

Lac cuius generis? Neutri. Quare? Quia omnia finita in qualibet mutarum, neutra sunt, ut alec, caput, occiput, sinciput.

Lupercal cuius generis? Neutri. Quare? Quia al finita neutra sunt. Excipitur hic sal: quod neutro etiam genere uetustissimi protulerunt.

Mel cuius generis? Neutri. Quare? Quia el finita, neutra sunt.

Pugil cuius generis? Masculini. Quare? Quia tria in il masculina sunt, pugil, mugil, strigil. Vnum com

mune, uigil. Duo neutra, nil, nihil.

Consul cuius generis? Masculini. Quare? Quia ul finita duo masculina sunt, consul, præsul. Vnum commune duum generum, exsul.

Delubrum cuius generis? Neutri. Quare? Quia in m neutra sunt. Præter nequam & totidem omnis generis. Item tantundem & cim, quæ neutra sunt.

Carmen cuius generis? Neutri. Quare? Quia in en correpta, neutra sunt omnia. Flamen pro sacerdote, pecten, & a cano composita ut lyricen, & cetera omnia in en, masculina sunt, ut lien, ren, splen.

Torcular cuius generis? Neutri. Quare? Quia ar finita neutra sunt. sic & quæ in ir desinunt, ut ir, gadir.

Canister cuius generis? Masculini. Quare? Quia in er, masculina sunt. Linter femininum est. Vber, iter, spinter, cancer pro morbo, papauer, cadauer, & significantia fœtus terræ ut cicer, piper, neutra sunt.

Labor cuius generis? Masculini. Quare? Quia or finita, masculini generis sunt. Quattuor in or inueniũtur neutra: marmor, æquor, cor, ador. Quattuor item, indecor, memor, immemor, auctor, & a corpore & colore composita, ut bicorpor, discolor: & comparatiua omnia, ut melior: communia sunt duum generum. excepto hic senior, quod tamen in obliquis uidetur commune trium generum, ut senioris ætatis, senioris æui.

Fulgur cuius generis? Neutri. Quare? Quia ur finita, neutra sunt. Austur, anxur, turtur, uultur, furfur, masculina sunt. Fur, augur, Ligur, communia. Horatius tamen sermone Egressum magna, anxur in neutro genere protulit, Impositum saxis late candentibus anxur.

Pietas cuius generis? Feminini. Quare? Quia as

finita,

finita, feminina ſunt. Præter as, uas uadis, maſculina: uas uaſis, fas, nefas, neutra. Nugas, commune trium generum & indeclinabile.

Nubes cuius generis? Feminini. Quare? Quia in es productam deſinentia, feminina ſunt. Dies, incerti generis eſt in ſingulari: in plurali maſculini tantum, ſicut ab eo compoſitum meridies. Præs etiam & pes maſculina ſunt. Aes & hippomanes neutra.

Poples cuius generis? Maſculini. Quare? Quia in es correptam, maſculina ſunt. Præter ſeges, teges, apes, compes, feminina. Ea uero quorum ſignificatio utrique generi conuenit, ſunt (ut ſupra quoque eſt dictum) communia duum generum, ut diues, ſuperſtes, hoſpes, miles, deſes, & ſimilia. Inueniuntur quædam neutris adiuncta. Lucanus, Imperiumq; comes. Iuuenalis, Depoſitum tibi ſoſpes erit. Valerius, Diues & præpotens naturæ regnum. Saluſt. Iter inquies.

Bilis cuius generis? Feminini. Quare? Quia is finita, feminina ſunt. Caulis, & molaris pro dēte uel lapide & caſſis rete, maſculina ſunt. & quæ ante is habēt n, ut funis. uel duas conſonantes in eadem ſyllaba, ut uectis (axis, pyxis, Græca ſunt) & quæ penultimam una ex liquidis terminant, ut collis, enſis, amnis, corbis. uel in genitiuo creſcunt una ſyllaba, ut lapis. Excipiuntur bipennis, peſtis, febris, ueſtis, uallis, pellis, cuſpis, caſſis caſſidis, lis, turris, peluis, glis nō animal, feminini generis. Itē finis & clunis incerti generis. & dis in ſingulari cōmune duū generum, in plurali triū.

Ros cuius generis? Maſculini. Quare? Quia os finita, maſculina ſunt. Præter cos, dos feminina, & os neutrum.

Metus cuius generis? Maſculini. Quare? Quia us finita, ſecundæ & quartæ declinationis maſculina ſunt. Præter hæc domus, nardus, carbaſus, aluus, colus, uannus, intubus, porticus, acus, tribus, manus, penus, quod & maſculinum & femininū & neutrum inuenitur.

uenitur. Pampinus incerti generis est. Idus uero feminum est pluralis tantum numeri. Præter etiam hoc pus, uirus, pelagus, uulgus, quod est etiam masculinũ.

Munus cuius generis? Neutri. Quare? Quia in us tertiæ inflexionis, si nõ retinent u in genitiuo, neutra sunt. dicimus tamen hic lepus. Si uero retinent & crescunt, sunt feminina, ut salus, palus, incus. Excipiuntur hæc monosyllaba, crus, rus, quæ sunt neutra. & hic mus masculinum.

Lodix cuius generis? Feminini. Quare? Quia x finita, feminina sunt, ut celox, pax, lux. Excipiuntur grex, uarix, calix, fornix, limax, sandix, quincunx, calix pro ictu, narix, & quæ sunt fructuũ tertiæ, ut mastix, quæ masculina sunt. Similiter in ex supra syllabam, ut culex. Præter hæc obex, forfex, forpex, ramex, supellex, uibex. Item hic uel hæc cortex, silex. Verbalia in trix inueniuntur & neutris adiuncta in plurali, ut Victricia tollite signa. Sardonix, incerti generis legitur.

Stirps cuius generis? Feminini. Quare? Quia in s, antecedente cõsonante monosyllaba, feminina sunt. Præter dens, mons, fons, pons, masculina. Scrobs tamen masculini etiam generis est.

Tridens cuius generis? Masculini. Quare? Quia in s, antecedente consonante non monosyllaba, masculini sunt generis. Præter hyems, & cohors feminina.

Quæ uidemur præterijsse, ut sunt græca, ut synodus, crystallus: Item adiectiua, & propria hominum & deorũ, & quæ ad mares uel ad feminas uel ad utrosque pertinent, & similia, colligũtur suis regulis. quod facile poterit accuratus lector aduertere.

Quot sunt numeri nominum? Duo: singularis ut homo. Pluralis ut homines..

Quot sunt figuræ nominũ? Tres: simplex ut iustus, Composita ut iniustus, Decomposita ut iniustitia.

Quot sunt casus nominum? Sex. Nominatiuus, Genitiuus, Datiuus, Accusatiuus, Vocatiuus, Ablatiuus,

qui

qui etiam Latinus dicitur.

Ex casibus quot sunt recti? Duo, Nominatiuus, & Vocatiuus.

Quot sunt obliqui? Quattuor, Genitiuus, Datiuus, Accusatiuus, Ablatiuus.

DE NOMINVM DECLINATIONE.

Quod sunt declinationes nominum? Quinque. Prima cuius genitiuus singularis in æ diphthõgum desinit. Secunda in i. Tertia in is. Quarta in us uel in u. Quícta in ei in genitiuo & datiuo. ut hic poeta, huius poetæ. hic dominus, huius domini. hic Cato, huius Catonis. hæc manus huius manus, uel hoc cornu huius cornu. hæc species huius & huic speciei.

Nominatiuus primæ declinationis quot terminationes habet? Quinque. a, as, e, es, & am: ut musa, Aeneas, Penelope, Anchises, Adam. sed in am barbara sunt dumtaxat, atque ideo aptota.

Nominatiuus secundæ declinationis quot terminationes habet? Sex. er, ir, ur, um, us, eus. ut aper, uir, satur, templum, dominus, Theseus. In os autem & in on, ut Delos, Ilion, græce declinantur.

De nominatiuo tertiæ declinationis.

Nominatiuus tertiæ declinationis quot terminationes habet? Circiter octo & quinquaginta: uidelicet tres uocales, a, e, o, ut pægma, mare, Cicero. c post a & e, ut lac, alec. D post i & u, ut Dauid, Bogud. l, r, s, x, ns, post omnes uocales, ut sal, mel, pugil, sol, præsul, par, pater, gadir, cor, fur, mas, pes, lis, mos, mus, pax, lex, nix, nox, nux, quadrans, dens, tyrins, mons, aruns. Necnõ & bs, & ps, & n, post omnes uocales, sed præter u: ut trabs, cælebs, calybs, scobs, daps, manceps, cynips, inops, Pan, flamen, delphin, Sinon. Itẽ rs post omnes uocales, sed præter i: ut pars, iners, mors, Tyburs. aus, ut laus. æs diphthongum, ut præs. alx, ut calx. anx, ut lanx. unx, ut coniunx. ars, ut arx. irps, ut stirps. urbs, ut urbs. uls, ut puls. ems, ut hyems.

Qua

Quæ in nominatiuo singulari desinunt in er, in is, & in e?

Conclusa hoc pentasticho,

Siluester, uolucer, celer, & campester, & acer,
Atque alacer, celeber, mediocre, saluber, equester,
Sicq; paluster, item sic inclinato sequester.
Hic sed & hæc alacris, celebris, mediocris, & acris,
Atque per e neutrum dices genus. adde salubris.

De quarta & quincta declinatione.

Quarta declinatio quot terminationes habet? Duas: us, ut manus. u, ut cornu.

Quincta declinatio quot terminationes habet? Vnam dumtaxat, ut species.

DE GENITIVIS.

Genitiuus primæ declinationis quot terminationes habet? Quinque. æ diphthongũ, quæ est frequentissima, ut hic poeta huius poetæ. es a nominatiuo in e, ut hæc grammatice, huius grammatices. as, ut hæc familia, huius familiæ & huius familias, unde adhuc dicitur paterfamilias. hæc terra, huius terræ & terras: ut gigãtes filij terras, more græco, ut ἡ μαῖα τῆς μαίας, ἡ μάρθα τῆς μάρθας. ai, ut hæc aula, huius aulæ & aulai. Virgil. Aulai in medio libabant pocula Bacchi. Quod fit etiã in adiectiuis, ut pictus picta pictum, genitiuo picti pictæ & pictai. Virgil. Diues opũ, diues pictai uestis & auri. pro pictæ uestis. ius, ut una unius.

Genitiuus singularis secundæ declinationis quot terminationes habet? Duas, i, ut dominus huius domini. ius, ut unus unius. nam Theseus huius Theseos & Androgeus huius Androgeo, græce declinantur, ὁ θησεὺς, τοῦ θησέος. ὁ ἀνδρόγεως τοῦ ἀνδρόγεω.

Genitiuus tertiæ declinationis quot terminationes habet? Vnã is, ut homo hominis. nã Pallas Pallados, & Sappho huius Sapphus græce declinãtur, ut ἡ παλλὰς τῆς παλλάδος, ἡ σαπφὼ τῆς σαπφόος σαπφοῦς.

Genitiuus quartæ declinationis quot terminationes habet?

habet? Tres. us, ut hæc manus huius manus, hic fructus huius fructus. u is diuisas, ut hæc manus huius manuis, hic fructus huius fructuis, hæc anus huius anuis. Terẽtius, Eius anuis opinor causa, quæ mortua est. M. Varro in primo de agricultura, Cõtra, ut Mineruæ caprini generis nihil immolarẽt propter oleã: quòd eã, quam læserit, fieri dicũt sterilem: eius enim saliuam esse fructuis uenenum. A quo genitiuo u is, in frequenti usu est datiuus ui. nam a genitiuo manus, huic manu est datiuus. Item u, ut hoc cornu.

Genitiuus quinctæ declinationis quot terminatiões habet? Quattuor. ei, ut dies huius diei. ij, ut huius dij. es, ut huius dies. e, ut huius die. Virg. in 1. Aeneid. Munera, lætitiáq; dij. pro diei. M. Tullius pro Sex. Rosc. Quarum nihil pernicij caussa diuino cõsilio, sed ui ipsa, & magnitudine rerum factum putamus. pro perniciei. Virgilius, in Georgicis, Libra dies, sõniq; pares ubi fecerit horas. pro diei. Item M. Tul. pro P. Sestio, Equites non daturos illius dies pœnas. Salust. Dubitauit acie pars, inquit, pro aciei. Ouidius III. Metamorph. Prima fide, uocisq; ratæ tentamina sumpsit. pro fidei. Idem in sexto, Vtque fide pignus dextras utriusque poposcit. pro fidei pignus. Cæsar in secũdo de analogia, huius die, huius specie dicendum putat.

DE DATIVIS SINGVLARIBVS.

Datiuus singularis primæ declinationis quot terminationes habet? Tres. æ diphthõgũ, ut huic poetæ. e sine diphthongo, ut huic Penelope. i, ut datiuo uni, toti, soli, nulli. antiqui etiam huic unæ, & solæ dicebant. Terent. in Eunucho, Mihi solæ ridiculo fuit.

Datiuus secundæ declinationis quot terminationes habet? Duas. o, ut huic domino. i, ut unus unius uni. Huic autem Orphei, est datiuus græcus.

Datiuus tertiæ declinationis quot terminationes habet?

habet? Vnam. i, ut huic patri.

Datiuus quartæ declinationis, quot terminationes habet? Duas. ui syllabas, ut huic senatui, huic manui. u, ut huic senatu, huic manu. Virgil. Teque aspectu ne subtrahe nostro. Idem, Parce metu Cytherea. Cæsar grauis auctor linguæ latinæ in Dolobella, In ædibus, fanisq; & honori & ornatu erāt. In libris analogicis omnia huiusmodi sine i littera dicēda cēset. Lege A. Gellium. Vtimurne huiusmodi datiuis per apocopen, ut cursu pro cursui dicamus? Minime inquit Seruius. Quomodo igitur? Per rationem artis antiquæ, quia omnis nominatiuus pluralis regit genitiuum singularē. Item a genitiuo singulari datiuus singularis regitur, nec eo maior esse debet. Est igitur cursui datiuus, a cursuis genitiuo: & huic cursu, a genitiuo cursus.

Datiuus quinctæ declinationis quot terminationes habet? Tres. ei, ut huic diei. ii, ut huic facii. e, ut huic facie. Lucilius in satyris, ut citat Gellius, Primum inquit facie honestas aeeidit. Idem, Qui te diligit, ætati facieq; tuæ se fautorem ostendat. Sunt tamē inquit Gellius, non pauci, qui utrobique facii legant.

DE ACCVSATIVIS SINGVLARIBVS.

Accusatiuus singularis primę declinationis quot terminationes habet? Tres. am, ut hunc Poetam. an, ut hunc Aenean, hanc Iphigenian. en, ut hunc Laerten.

Accusatiuus singularis secūdæ declinationis quot terminationes habet? Vnā Latinam um, ut hunc dominum, hoc templum, hanc Glycerium. & duas græcas: a, ut hunc Thesea: on, ut hanc Pylon.

Accusatiuus S. tertiæ declinationis quot terminationes habet? Duas latinas: em, ut hunc patrē: im, ut hunc Tibrim, hanc sitim. & tres græcas: in, a, o, ut hunc Alexin, hanc Amaryllida, hanc Dido. Itē tot, quot & nominatiuus neutrorū eiusdē declinationis, quoniam neutra omnia tam apud Græcos, quā apud

Latinos

Latinos habent treis casus similes in utroque numero, nominatiuum accusatiuum, & uocatiuum. ut Nominatiuo hoc stemma, accusatiuo hoc stemma, uocatiuo o stéma. P. nominatiuo, accusatiuo, uocatiuo hæc & o stémata. Snominatiuo, accusatiuo, uocatiuo hoc & o carmen. P. nominatiuo, accusatiuo, uocatiuo hæc & o carmina.

Quæ in im tantum, & in im & in em simul faciunt accusatiuum? Conclusa his carminibus.

Ista per im quartum mittunt tibi nomina tantum:
Vim, Tigrim, & tussim, Tibrim, Tiberimq; , sitimq; ,
Maguderimq; : & græca per is facientia rectum,
Siue per os potius patrium mittentia purum,
Vt syrtis, Tethys, atque implacata Charybdis.
In quoque dat Tethys, & cetera talia. dant em,
Datq; per im quartum, restis, cum turre, bipennis,
Peluisq; , & puppis, torquis quoque, deinde securis,
Et curuamentum quæ curui est buris aratri,
Et quæ mortales facit impallescere febris.

Accusatiuus S. quartæ declinationis quot terminationes habet? Duas: um, ut hanc manum. u, ut hoc cornu.

Accusatiuus S. quinctæ declinationis quot terminationes habet? Vnam, em, ut hunc uel hanc diem.

DE VOCATIVIS omnibus.

Omnis uocatiuus quomodo desinit? Sicut nominatiuus, ut hic Poeta, o poeta: hic magister, o magister: hic Cato, o Cato, & sic in ceteris.

Hæc regula quod habet exceptiones? Sex.

Quæ est prima? Nomina primæ declinationis in as & in es, abiecta s littera nominatiui, faciũt uocatiuũ: ut hic Aeneas, o Aenea: hic Anchises, o Anchise.

Quæ est secunda? Nomina secundæ declinationis in us, mutant us in e. ut hic dominus, o domine. Excipiuntur hæc, quæ his uersibus compreheduntur.

O deus, o lucus, popule & populus, fluuiusq;

Et pelage. adiungas chorus & chore, agnus & agne.

Quæ est tertia? Nomina propria in ius, abiecta us nominatiui, faciunt uocatiuum. ut hic Virgilius, o Virgili: hic Laurentiuus, o Laurenti.

Quæ est quarta? Nomina secundæ declinationis in eus, ut Theseus. Abiecta s faciunt uocatiuum, ut o Theseu: sic Orpheus, o Orpheu.

Quæ est quincta? In us longā, ut Pāthus, Oedipus Oedipodis, in u faciūt uocatiuū, ut o Pāthu, o Oedipu. quia quæ in s desinunt præcedēte diphthongo, si sint græca, abiecta s faciunt uocatiuum communiter, ὁ πλακοῦς ὦ πλακοῦ, ὁ χαρίεις ὦ χαρίει, βοῦς ὦ βοῦ.

Quæ est sexta? Græca tertiæ declinationis in as & in is, plerunque seruant uocatiuum græcum: ut Pallas Pallantis, o Pallan: Paris, o Pari: Amaryllis, o Amarylli: Alexis, o Alexi.

DE ABLATIVIS SINGVLARIBVS.

Ablatiuus singularis primæ declinationis quot terminationes habet? Duas: a, ut ab hoc poeta. e, ut ab hoc Anchise.

Ablatiuus secundæ declinationis quot terminationes habet? Vnam, o, ut ab hoc domino: quæ est similis datiuo, ut huic & ab hoc templo.

Ablatiuus S. tertiæ declinationis quot terminationes habet? Tres: e solum, i solum, e & i simul.

Quæ nomina habent i solum in ablatiuo? Quæ hoc pentasticho comprehenduntur,

I mare, puluinarq;, animalq;, & talia cuncta.
Adiectiua etiam, si dant per e neutra. december,
Aprilisq;, per er, per & is tibi mensis & imber.
A stringo strigilis, uel græco ϛρόγγυλος, i dat.
Quartus in im pariter dices a gausape solum.

Quæ emittunt ablatiuum in e & i simul? Quæ his uersibus comprehenduntur,

I uel e cuncta trium generum. sed ab hospite dices,
Sospite, degenere, & sic ubere, paupere tantum.

Vnguis,

Vnguis, auis, uectisque, ignisq. & talia cuncta,
I, uel e dant, & pæne ante is con quæque sonantes
Binæ, ceu neptis, si sint in syllaba eadem.
As quoque gentile, atque in trix uerbale, per emque
Atque per im quartum mittentia: pulchrior, & quod
Comparat omne. memor memori mage. cetera dāt e.

Vel sic, Neutra omnia in e, ut hoc mare a mari. nisi sint propria, ut hoc Reate, Præneste, Soracte, quæ faciunt a Reate, Præneste, Soracte. Notatur etiam ab hoc gausape. Item in al, ut hoc ceruical a ceruicali. & in ar producentia penultimam genitiui, ut hoc calcar, huius calcaris, a calcari. & nomina mēsium in er & in is, ut hic September, ab hoc Septembri: hic Quinctilis, Sextilis, a Quinctili, Sextili, & similiter ab hoc imbri. & in im solum mittentia accusatiuū, ut hanc tussim, sitim, uim, a tussi, siti, ui. Præterea adiectiua omnia, quæ faciunt neutrum per e, ut hic, & hæc omnis, & hoc omne, ab omni: hic siluester, & hæc siluestris, hoc siluestre, a siluestri. Interdum tamen aliter inueniuntur, ut a mare, rete, natale, cæleste.

Quæ mittunt ablatiuum in e, & i simul? Omnia cō munia trium generum, ut hic, & hæc, & hoc par, a pare, uel pari. hic & hæc, & hoc uetus, a uetere, uel ueteri: hic, & hæc, & hoc artifex, audax, triplex, ab artifice, uel artifici, ab audace, uel audaci, a triplice, uel triplici, præter quæ sint in er, non exeuntia etiam in is, ut pauper, uber, degener, quæ faciunt in e tantum, ut a paupere, ubere, degenere. Sospes etiam & hospes, a sospite, & ab hospite tantum faciunt ablatiuū. Item mittentia accusatiuum tam in em, quam in im, ut hāc turrem, & turrim, a turre, & turri, & in uis, ut nauis a naue, uel naui, & in guis, ut anguis, ab angue, uel angui, & in mnis, ut amnis, ab amne, uel amni. & omnia fere, quæ in is desinūt a duabus īcipiētia cōsonātibus, ut pestis a peste uel pesti, uectis a uecte uel uecti. & gentilia ī as, ut hic, et hæc Basianas, & hoc Basianate, hic, et hæc

Priuernas, & hoc Priuernate, a Bassianate, & Bassianati, a Priuernate, & Priuernati. Item comparatiua omnia: ut maior, a maiore, & maiori. & in trix uerbalia, ut uictrix, a uictrice, uel uictrici.

Quæ terminant in e solum? Quæ non comprehenduntur supradictis regulis: ut hoc poema, ab hoc poemate: hic pater, ab hoc patre.

Ablatiuus quartæ declinationis quot terminationes habet? Vnam, u, ut hæc manus, ab hac manu.

Ablatiuus quinctæ declinationis quot terminationes habet? Vnam, e, ut hæc res, ab hac re.

DE NOMINATIVIS PLVRALIBVS.

Nominatiuus pluralis primæ declinationis quot terminationes habet? Vnã, æ diphthongũ, ut hic poetæ.

Nnminatiuus secundæ declinationis quot terminationes habet? Duas, i, ut hi domini: a, quæ est neutrorum omnium tribus casibus nominatiuo, accusatiuo, & uocatiuo communis, ut hæc templa. Duo, & Ambo sunt anomala.

Nominatiuus tertiæ declinationis quot terminationes habet? Duas, es masculinorum, & femininorum, ut hi patres, hæ matres: a neutrorum, ut hæc corpora, poemata.

Nominatiuus quartæ declinationis quot terminationes habet? Duas, us in masculinis, & femininis, quæ est communis nominatiuo, accusatiuo, & uocatiuo, ut hæ manus, has manus, o manus: & a in neutris, ut hæc cornua.

Nominatiuus quinctæ declinationis quot terminationes habet? Vnam, es, quæ est etiam accusatiui, & uocatiui, ut hi, hos, & o dies.

DE GENITIVIS PLVRALIBVS.

Genitiuns pluralis primæ declinationis quot terminationes habet? Duas, arum, ut horum poetarũ, um, per concisionem, ut Graiugenum pro Graiugenarum, Ae-

neadum

neadum pro Aeneadarum. ων autem, ut πηνελόπων Græca eſt.

Genitiuus ſecundæ declinationis quot terminationes habet? Duas, orum, ut horum dominorum. um per conciſionem, ut horum uirum, pro uirorum.

Genitiuus tertiæ declinationis quot terminationes habet? Duas, um, ut horum patrum, ium, ut horum ignium. ων autem, ut horum ἐπιγραμμάτων cum accentu in penultima, Græca eſt. Martialis de ſe,

Hic eſt quem legis, ille quem requiris
Toto notus in orbe Martialis,
Argutis ἐπιγραμμάτων libellis,
Cui lector ſtudioſe quod dediſti
Viuenti decus, atque ſentienti
Rari poſt cineres habent poetæ.

Quæ faciũt genitiuum pluralem in ium? Quæ habent ablatiuum ſingularem in i ſolum, ut ab omni, horum omnium, & in e, & in i, ut ab hoc igne, uel igni, horum ignium. ab amante uel amanti, horum, & harum, & horum amantium. niſi fiat ſyncopa, ut amantum, pro amantium. Excipiuntur ab artifice, & artifici, artificum, a memore, & memori, memorem, a pugile, & pugili, pugilum, a uigile, & uigili, uigilũ, a ſupplice, & ſupplici, ſupplicum, a uetere, & ueteri, ueterum. Et comparatiua omnia, ut a maiore, & maiori, maiorum, præter plurium. Item in as latina, ut hæc ciuitas, ciuitatium, hæc pietas, pietatium: niſi ſint per ſyncopen, ut harũ ciuitatum, harũ pietatum. Et in es ſemper pluralia, ut hi penates, hi quinquatres, hi, & hæ tres, & hæc tria, horũ penatium, quinquatrium, horum, & harum, & horum trium, præter hæ opes, harum opum, hi proceres, horũ procerum, hi lemures, horum lemurum. Necnon in is, longum, ut hic ſamnis, horum ſamnitium. & habentia genitiuum nominatiuo æqualem, ut hic collis, huius collis, horum collium, hæc ædes, huius ædi, harum ædium. ſed in es frequentius proferuntur per ſynco-

pen,ut hic uates, horum uatum. excipuntur horum ca num,panum,harum indolum,ſobolum,horum°, & harum iuuenum. Et quorũ nominatiuus in duas terminatur conſonantes,ut pars,partium,fons,fontium,ars,artium,arx,arcium,præter in ms,ut hiems hiemũ.& ps, ut princeps principum: niſi ſint a capite compoſita,ut triceps,tricipitium,quod eſt etiam ſecundum regulam mittentium ablatiuum in e,& i. dicimus enim, hic, & hæc,& hoc triceps,a tricipite, & tricipiti. ergo ſecundum regulam horũ,& harum,& hotum tricipitiũ.niſi proferantur per conciſionẽ.nox quoque, noctium facit, & nix,niuiũ.Cetera omnia faciunt in um ſiue i, ut horum patrũ,hominum:quia eorum ablatiuus in e ſolam terminatur.bos, horũ boum facit,& ales alituum apud Virgilium,aſſumpta u, ut Alituũ,pecudumq. genus.quæ breuiter his uerſibus comprehenduntur.

Dat genitiuus ium,quibus i,quibus i uel e ſexto,
Atque ſuo ſimilem patrium retinentia recto:
Sic & in as Romana,quibus conciſio ſæpe eſt.
Sic plus,nix,& nox.ſed pluri,pluræq. legi.
Sic & in es faciunt,ſi ſint pluralia ſemper.
Et quæcunque duo retinebunt conſona recto.
Excipies in ps, ut ms facientia, ſi non
A capite hæc fuerint quod comparat,um tibi præbet
I ſine,ceu meliorum.i dant ſine & iſta.
Artificum,uigilum,ſupplex, memorum,ueterumque,
Et iuuenis,ſobolesq. canum,cumq. indole panis.
Atque parens etiam generum commune duorum:
Attamen hoc per ium tibi Marcus Tullius effert,
Et ratione,poteſt & in his quia mittere quartum.
Nam genitiui in ium proprium eſt has dicere partes.
Tu calamos inflare leues ego dicere uerſus,
Atque omnes homines,qui ſeſe,& talia multa.
Cetera quæ caſum ſextum tibi dant per e ſolam,
Cuncta per um patrium præbebunt nomina caſum.
Horum ceu patrum,capitum,regumque, ducumque,

Boſq;

Bosque,boum,et bobus dabit.u tibi suscipit ales,
Alituumq; facit:cecinit sic musa Maronis,
Alituum,pecudumq; genus sopor altus habebat.

Genitiuus quartæ declinationis quot terminationes habet? Vnam,uum per uu geminum,ut harum manuum,horum cornuum.

Genitiuus quinctæ declinationis quot terminationes habet? Vnam,erum,ut dierum.

DE DATIVIS ET ABLATIVIS PLVRALIBVS.

Datiuus,et ablatiuus plurales primæ declinationis quot terminationes habent? Duas, is, ut his, et ab his poetis musis. & abus, in his paucis, quæ hoc disticho comprehenduntur,

Abus equa,et liberta dabunt,ambæque,duæque.
Sic asina,et mula,et filia,nata,dea.

Datiuus,et ablatiuus plurales secundæ declinationis quot terminationes habent? Vnam, is, ut his, et ab his dominis. Duobus,et ambobus sunt anomala: sicut festorum nomina, ut Saturnalia, Floralia, Bacchanalia, quæ in bus solum faciunt, ut his, et ab his Bacchanalibus. licet genitium et secundæ, & tertiæ declinationis habeant, ut horum Saturnalium, et Saturnaliorum.

Datiuus, et ablatiuus,tertiæ,et quartæ,et quinctæ declinationis quot terminationes,habent? Vnã,bus, ut his, & ab his partibus, uisibus,diebus. Nam his,et ab his problematis,poematis,& huiusmodi a nominatiuis problematum, poematum deducuntur.

DE ACCVSATIVIS PLVRALIBVS.

Accusatiuus pluralis primæ declinationis quot terminationes habet? Vnam, as, ut hos poetas.

Accusatiuus secundæ declinationis quot terminationes habet? Duas,os,ut hos dominos,a,ut hæc templa. Ambo & duo, sunt, ut supra dixi, anomala, quæ etiam in o inueniuntur misisse accusatiuum. Virgilius.

Si duo præterea tales Idea tulisset Terra uiros. Idem in Sileno, Aggressi (nam sæpe senex spe carminis ambo Luserat.)

Accusatiuus tertiæ declinationis quot terminationes habet? Tres, es, ut hos patres, eis, ut hos fonteis, hos & has omneis: a, in neutris, ut hæc corpora: as autem, ut hos heroas, hos Arcadas, Græcorum est, τοὺς ἥρωας, τοὺς ἀρκάδας.

Quare dixisti hos fonteis? Quia quæ genitiuum pluralem in ium faciunt, accusatiuum eiusdem numeri in eis mittunt per ei diphthongum, ut hos fonteis, has parteis, & partes, hos, & has omneis, treis. quamquam A. Gellius lib. XII. cap. XIX. docet testimonio Probi Valerii, qui Aeneida manu ipsius Virgilii legit, urbis accusatiuum pluralem per i litteram scribi debere. sed de huiusmodi accusatiuis multa in annotatiōibus nostris in Virgilii opera, scripsimus.

Accusatiuus quartæ declinationis quot terminationes habet? Duas, us, ut has manus: a, ut hæc cornua.

Accusatiuus quinctæ declinationis quot terminationes habet? Vnam, es, ut hos dies, has species.

QVAESTIONES DE NOMINE.

Poeta quæ pars est? Nomen. Quare? Quia significat substantiam, & qualitatem propriam, uel communem, cum casu: sed poeta communem, Virgilius uero propriam.

Iulus cuius speciei? Primitiuæ. Quare? Quia a nullo deriuatur.

Iulius cuius speciei? Deriuatiuæ. Vnde deriuatur? Ab Iulo.

Hic poeta cuius generis? Masculini. Quare? Quia præponitur ei in declinatione unum articulare pronomen hic.

Hæc musa cuius generis? Feminini. Quare? Quia præponitur ei in declinatione unum articulare pronomen hæc.

Hoc

Hoc templum cuius generis? Neutri. Quare. Quia præponitur ei in declinatione unum articulare pronomen hoc.

Hic, & hæc aduena cuius generis? Communis duũ generum. Quare? Quia præponuntur ei in declinatione duo articularia pronomina hic, & hæc.

Hic, & hæc, & hoc felix cuius generis? Omnis, uel communis trium generum. Quare? Quia præponuntur ei in declinatione tria articularia pronomina hic, & hæc, & hoc.

Hic accipiter cuius generis? Promiscui, uel epicœni. Quare? Quia sub una uoce, & uno articulo comprehendũtur animalia utriusque sexus, hic passer, hæc aquila.

Hic, uel hæc dies cuius generis? Incerti. Quare? Quia nulla ratione cogẽte, sola auctoritas ueterũ sub diuerso gñe protulit, ut hic, uel hæc dies, cortex, finis, bubo.

Poeta cuius numeri? singularis. Quare? Quia singulariter profertur.

Hi poetæ cuius numeri? Pluralis. Quare? Quia pluraliter profertur.

Iustus cuius figuræ? Simplicis. Quare? Quia simpliciter profertur.

Iniustus cuius figuræ? Compositæ. Quo modo componitur? Ex in, & iustus componitur iniustus.

Iniustitia cuius figuræ? Decompositæ. Quare? Quia non per se cõponitur, sed a composito nomine deriuatur, quod est iniustus, iniusti, addita tia, fit iniustitia.

Hic poeta cuius casus? Nominatiui. Quare? Quia in eo casu declinando reperitur.

Quid est casus? Declinatio casualium dictionum, quæ maxime fit in fine, ut Priscianus ait.

Vnde dictus est casus? A cadendo: quia unus cadit ab alio.

Primus casus quot nomina habet? Duo, Nominatiuus, quia nominat rem, & rectus ἡ εὐθεῖα, ἡ ὀρθὴ, quia a nullo cadit.

Si a nullo cadit, quare dictus est casus? Abusiue, siue ut Græci dicunt καταχρηστικῶς.

Genitiuus dicitur ne aliis modis? Quidni? Possessiuus, quia possessionem demonstrat. Paternus, quia ceterorum casuum pater, & genitor est, unde & genitiuus dicitur. nec dicas genitiuus per e ante t, ut quidam solent.

Datiuus dicitur ne aliis modis? Næ Cõmendatiuus, quia per eum commendamus: sicut datiuus dictus est, quia per eum damus.

Accusatiuus dicit̃ ne aliis modis? Caussatiuus, quia aliquid in caussa fieri ostendit: sicut accusatiuus, quia aliquid accusari demonstrat.

Vocatiuus habet ne aliud nomen? Habet. dicitur enim salutatorius, quia per eũ salutamus, ut salue Pãphile: sed sic est & uocatiuus, quia per ipsum uocamus.

Ablatiuus appellatur ne alio nomine? Comparatiuus etiam a quibusdam dicitur. quamquam & tunc ablatiuus est, quia per eum auferimus, ut maior ab illo.

Quo modo a Marco Varrone hic nominatus est casus? Sextus, & interdum Latinus.

Quare Latinus? Quia Latinæ linguæ proprius est. nam Græci ablatiuum non habent: cuius uim per genitiuum explicant. Homer. ῥέζε ὑπὲρ Δανάων, hoc est sacrifica pro Danais. ut Cum faciam uitulam pro frugibus, ipse uenito.

Sunt ne plures casus quam sex? Sunt. nam addi possunt septimus, & octauus casus.

Qui est septimus casus? Ablatiuus sine præpositione, ut scribo calamo, fortior illo. auctores Seruius, Sergius, Donatus. Priscianus tamen frustra septimum casum poni scribit. dicit enim præpositionem uel additã, uel subtractam nõ ualere uim casus mutare. nam sicut accusatiuus non est alius casus absque præpositione, quam cũ præpositione, ita etiã ablatiuus. sed hæc ratio Prisciani non placet: quoniam accusatiuus, quia tam

cum

cum præpositione, quam sine, semper accusat, nunquam est alius casus, quam accusatiuus. Ablatiuus autem est quando non aufert, atque ideo alius casus est. nam cum dico, illo præsente accepi, &, ab illo accepi, non est eadem ab utroque casu elocutio.

Octauus casus qui est? Dandi casus pro accusatiuo positus, ut, It clamor cælo, hoc est ad cælum.

Quot sunt formæ casuales? Septem, Aptota, Monoptota, Diptota, Triptota, Tetraptota, Pentaptota, Exaptota: quæ a Diomede latine appellantur sic, Simplex uel unica, bipartita, ternaria, quaternaria, quinaria, seria. sed de his dicemus in Heteroclitis.

Hic poeta cuius declinationis? Primæ. Quare? Quia eius genitiuus singularis in æ diphthongum definit.

Hæc Penelope huius Penelopes cuius declinationis? Primæ. Quare? Quia eius genitiuus singularis in es productam definit, quoniam est a genitiuo Græco in ης per η, quod apud nos in e longam plerunque cō uertitur, ut ἡ πηνελόπη τῆς πηνελόπης, hæc Penelope huius Penelopes. ἡ γραμματικὴ τῆς γραμματικῆς hæc Grammatice huius Grammatices. quanquam η, non i, sed e longum pronunciasse antiquos Græcos existimo. constat enim η, ex duplici εε, sicut ω ex dupli ci οο. sed & de his in fragmentis.

Hæc familia huius familias cuius declinationis? Primæ. Quare? Quia eius genitiuus singularis in as longam definit more Græco, ut hæc terra, huius terræ, & terras, hæc uia, huius uiæ, & uias. Ennius, dux ipse uias, pro uiæ. Vnde pater, et materfamilias adhuc dicimus.

Singulariter Nominatiuo hic Poeta, Genitiuo huius poetæ, Datiuo huic poetæ, Accusatiuo hunc poetam, Vocatiuo o poeta, Ablatiuo ab hoc poeta. Pluraliter nominatiuo hi poetæ, Genitiuo horum poetarum, Datiuo his poetis, Accusatiuo hos poetas, Vocatiuo o poetæ, Ablatiuo ab his poetis. uel sic, Singulariter hic, o, et ab hoc poeta.: huius, huic, hi, et o

poetæ,

poetæ, hunc poetam, horum poetarum, hos poetas, his, & ab his poetis.

S. Hæc musa, huius musæ, huic musæ, hanc musam, o musa, ab hac musa. P. hæ musæ, harum musarum, his musis, has musas, o musæ, ab his musis, uel hæc, o, & ab hac musa, &c.

S. Hic Anchises, huius Anchisæ, huic Anchisæ, hūc Anchisen, o Anchise, ab hoc Anchise. P. hi Anchisæ, horum Anchisarum, his Anchisis, hos Anchisas, o Anchisæ, ab his Anchisis. Hunc autem Anchisam, o Anchisa, ab hoc Anchisa, sunt a nominatiuo Anchisa.

S. Hic, & hæc aduena, huius aduenæ, huic aduenæ, hunc, & hanc aduenam, o aduena, ab hoc, & ab hac aduena. P. hi, & hæ aduenæ, horum, & harum aduenarum, his aduenis, hos, & has aduenas, o aduenæ, ab his aduenis.

S. Hic, & hæc troiugena, huius troiugenæ, huic troiugenæ, hunc, & hāc troiugenam, o troiugena, ab hoc, & ab hac troiugena. P. hi, & hæ troiugenæ, horum, & harum troiugenarum, & per syncopen troiugenum: his troiugenis, hos, & has troiugenas, o troiugenæ, ab his troiugenis.

S. Hæc mula, huius mulæ, huic mulæ, hanc mulam, o mula, ab hac mula. P. hæ mulæ, harum mularum, his mulabus, has mulas, o mulæ, ab his mulabus. sic asina, equa, dea, liberta, filia, nata, duæ & ambæ.

S. Hic Aenea, huius Aeneæ, huic Aeneæ, hunc Aenean & Aeneam, o Aenea, ab hoc Aenea. P. hi & o Aeneæ, horum Aanearum, his & ab his Aeneis, hos Aneas.

S. Hic Aeneades, huius Aeneadæ, huic Aeneadæ, hunc Aeneaden & Aeneadam a nominatiuo Aeneada, quo usi inueniuntur antiqui: o Aeneade & Aeneada, ab hoc Aeneade & Aeneada. P. hi Aeneadæ, horum Aeneadarum, & per concisionem Aeneadum, his Aeneadis, hos Aeneadas, o Aeneadæ, ab his Aeneadis.

S. Hæc

S. Hæc, & o, & ab hac Iphigenia, huius, & huic, hæ & o Iphigeniæ, hanc Iphigeniam, & Iphigenian, has Iphigenias, harũ Iphigeniarũ, his, & ab his Iphigeniis.

S. Hæc Grammatice, huius Grammatices, huic Grammatice, hanc Grammaticen, o Grammatice, ab hac Grammatice. Pluraliter hæc Grammatica, horum Grammaticorum, his Grammaticis, hæc Grammatica, o Grammatica, ab his Grammaticis. sic Rhetorice, Georgice, Buccolice, & huiusmodi.

S. Hæc Penelope, huius Penelopes, huic Penelope, hanc Penelopen, o Penelope, ab hac Penelope. P. hæ Penelopæ, harum Penelopon, his Penelopes, has Penelopas, o Penelopæ, ab his Penelopes. Sed in plurali melius latine declinatur, ut musæ musarum, Penelopæ Peneloparum, a nominatiuo Penelopa.

S. Hæ Thebæ, harum Thebarum, his thebis, has thebas, o Thebæ, ab his thebis. sic Mycenæ, Pisæ, Senæ, Venetiæ, Amyclæ, Carræ, & id genus multa.

S. Hic Adam, huius Adæ, huic Adæ, hunc Adam, o Adam, ab hoc Adam. P. hi & o Adæ, horum Adarum, his, & ab his Adis, hos Adas. sed melius est aptotum hic Adam, huius Adam, huic Adam, & sic in singulis. P. hi Adamim, horum Adamim, & deinceps. Huiusmodi.n. apud Hebræos in im faciũt in numero multitudinis, & tantum per articulos inflectuntur, ut cocab stella, cocabim stellæ. similiter seraph & cherub in singulari, seraphim & cherubim in plurali.

S. Hæc familia, huius familiæ & familias. In reliquis declina ut musa. sic hæc terra, huius terræ. & terras.

In quibus nominibus hic genitiuus etiam in as inuenitur apud antiquos? In iis solum, quæ in a purum desinunt, ut uia: & in ra, ut terra: & in da, & in tha, ut Leda, Martha, ad imitationẽ Græcorũ, qui ἡ ἡμέρα, τῆς ἡμέρας, & ἡ μαία τῆς μαίας declinant. Ennius, Dux ipse uias, ut supra diximus.

S. Vna

S.una, unius, uni, in reliquis flecte ut musa. Quæ sic declinantur, hoc uersiculo comprehenduntur,
Dant ius, Vna, ulla, & sola, utra, alia, altera, tota.

De secunda inflexione.

Hic dominus, huius domini cuius declinationis? Secundæ. Quare? Quia eius genitiuus singularis in i productum desinit, et datiuus in o. nam huic Orphei, Græcum est.

Bonus, bona, bonum. G. boni, bonæ, boni, cuius declinationis? primæ, & secundæ. Quare? Quia eius genitiuus singularis desinit in i, in æ, & in i.

S.Nominatiuo hic dominus, Genitiuo huius domini, Datiuo huic domino, Accusatiuo hunc dominũ, Vocatiuo o domine, Ablatiuo ab hoc domino. P.nominatiuo hi domini, Genitiuo horum dominorum, Datiuo his dominis, Accusatiuo hos dominos, Vocatiuo o domini, Ablatiuo ab his dominis. uel sic, hic dominus, huius, hi, & o domini, huic, & ab hoc domino, hunc dominum, hos dominos, o domine, horum dominorum, his, & ab his dominis.

S.Hic magister, huius magistri, huic magistro, hũc magistrum, o magister, ab hoc magistro. P. hi magistri, horum magistrorum, his magistris, hos magistros, o magistri, ab his magistris.

S.Hic Deus, huius Dei, huic Deo, hunc Deum, o Deus, ab hoc Deo. P.hi Dei uel Dii, horum Deorum uel Deum, his Deis uel Diis, hos Deos, o Dei uel Dii, ab his Deis uel Diis.

S.Hic Theseus huius Thesei & Theseos, huic Theseo & Thesei, huuc Theseum & Thesea, o Theseu, ab hoc Theseo. Pluraliter hi Thesei, horum Theseorũ, his Theseis, hos Theseos, o Thesei, ab his Theseis.

S.Hic Virgilius, huius Virgilii, huic Virgilio, hunc Virgilium, o Virgili, ab hoc Virgilio. P. hi Virgilii, horum Virgiliorum, his Virgiliis, hos Virgilios, o Virgilii, abhis Virgiliis.

S. hic filius, huius filii, huic filio, hunc filium, o fili, ab hoc filio. Pluraliter hi filii, horum filiorum, his filiis, ab hos filios, o filii, ab his filiis.

S. hic socius, huius socii, huic socio, hunc socium, o socie, ab hoc socio. Pluraliter hi socii, horum sociorum, his & ab his sociis, hos socios, o socii.

S. Hæc fagus, huius fugi, huic fago, hanc fagum, o fage, ab hac fago. Pluraliter hæc fagi, harum fagorum, his fagis, has fagos, o fagi, ab his fagis.

S. Hoc vulgus, huius vulgi, huic uulgo, hoc uulgus, o uulgus, ab hoc uulgo, sine plurali. dicimus & hic uulgus, huius uulgi huic & ab hoc vulgo, hunc uulgum, o uulge.

S. Hic Panthus, huius Panthi, huic Pantho, hunc Pãthum, o Panthu, ab hoc pantho. P. hi Panthi, horum Panthorum, his Panthis, hos Panthos, o Panthi, ab his Panthis.

S. Hoc templum, huius templi, huic templo, hoc templum, o templum, ab hoc templo. P. hæc templa, horum templorum, his templis, hæc templa, o templa, ab his templis. vel in nominatiuo, accusatiuo, & uocatiuo templum, huis templi, huic & ab hoc templo. hæc in nominatiuo, accusatiuo, & uocatiuo templa, horum templorum, his & ab his templis.

S. Hæc Glycerium, huius Glycerii, huic Glycerio, hanc Glycerium, o Glycerium, ab hac Glycerio. P. hæ Glyceria, harum Glyceriorum, his Glyceriis, has & o Glyceria, ab his Glyceriis. Sic Chrysium, Philortium, Dorcium, Sophronium, Abrotonium, & similia, quæ articulos habent femininos, & formam neutrorum, ut Priscianus docet.

P. Hi Locri, horum Locrorum, his Locris, hos Locros, o Locri, ab his Locris. sic Puteoli, Fasti, Cancelli, Carpi, & similia sine singulari.

S. Bonus, bona, bonum. G. boni, bonæ, boni. D. bono, bonæ, bono. A. bonum, bonam, bonum. V. o bone, o

bona

o bona,o bonum. A.a bono,a bona, a bono.P. N. Boni,bonæ bona.G.bonorum,bonarum, bonorum.D.bonis,bonis,bonis. A.bonos,bonas,bona. V.o boni,o bone,o bona.A.a bonis,bonis,bonis.Vel sic, Hic bonus, huius,hi,& o boni,huic,& ab hoc bono,hunc bonum, o bone,hos bonos,horum bonorum,his,& ab his bonis,hæc,o & ab hac bona,huius, huic, hæ,& o bonæ, hanc bonam,has bonas,harum bonarum, his,& ab his bonis.hoc in nominatiuo, accusatiuo, & uocatiuo bonum,huius boni,huic,& ab hoc bono.hæc in nominatiuo,accusatiuo, & uocatiuo bona, horum, bonorum, his,& ab his bonis.

S.Pulcher, pulchra, pulchrum. G. pulchri, chræ, chri.D.chro,chræ,chro. A.chrum,chram, chrum. V.o cher,chra,chrum. A.a chro,chra,chro.P. N. pulchri, chræ,chra.G.pulchrorum, arum, orum. D.his, & ab his chris,quo est commune trium generum.A. chros, chras,chra. V.o pulchri,o chræ,o chra.

P.hi ambo,hæ ambæ, & hæc ambo. G. amborum, ambarum, amborum. D. ambobus, ambabus, ambobus. A.hos ambos, has ambas, & hæc ambo. A. ab his ambobus,ambabus,ambobus.Priscianus libro XIIII, Ambo uocatiuum habere non posse scribit: puto quia distributiuum,&, ut idem ait,relatiuum est.

P. hi duo,hæ duæ,& hæc duo. G. horum duorum, harum duarum, horum duorum. D. his duobus, duabus,duobus.A.hos duos,has duas,&hæc duo. V.o duo, o duæ,& o duo. A.ab his duobus,duabus,duobus.

S.dominus,musa,templum.G. domini,musæ, templi.D. domino, musæ, templo. A. dominum, musam, templum.V.o domine, o musa, o templum. A. a domino,a musa, a templo.P. N. domini, musæ, templa. G. dominorum, musarum, templorum. D. dominis,musis, templis. A. dominos, musas, templa.A o domini,o musæ,o templa. A. a dominis, musis templis. Ad horum exemplum declinãtur omnia adiecti-

ua primæ, & secundæ declinationis, ut bonus, bona, bonum, quæ in masculino, & neutro, sunt secundæ declinationis, in feminino uero primæ.

De tertia declinatione.

Hic Cato, huius Catonis, cuius declinationis? Tertiæ. Quare? Quia eius genitiuus singularis in his correptam desinit.

S. Hic Cato, huius Catonis, huic Catoni, hunc Catonem, o Cato, ab hoc Catone. P. hi Catone, horum Catonum, his Catonibus, hos Catones, o Catones, ab his Catõnibus. Vel, hic, & o Cato, huius Catonis huic Catoni, hunc Catonem, ab hoc Catone. P. hi, hos, & o Catones, horum Catonum, his, & ab his Catonibus.

S. Hic & o pater, huius patris, huic patri, hunc patrem, ab hoc patre. Pluraliter hi, hos, & o patres, horum patrum, his, & ab his patribus.

S. Hic, & hæc uirgo, huius uirginis, huic uirgini, hunc, & hanc uirginem, o uirgo, ab hoc, & ab hac uirgine. P. hi, & hæ uirgines, horum, & harum uirginum, his uirginibus, hos, & has uirgines, o uirgines, ab his uirginibus.

S. Hic Titan, huius Titanis, & τitanos. Et notandum, quòd cum genitiuus desinit in os non purum, accusatiuus singularis desinit etiam in a, & pluralis in as, sed Græce: ut hunc τitanem, & τitana: hi τitanes, hos τitanes, & τitanas.

S. Hic Demophon, & Demophoon in carmine, huius Demophontis & Demephontos.

S. Hæc τethys, huius τethyis & τethyos, huic τethyi, hanc Tethym & Tethyn, o Tethy, a Tethye. P. hæ Tethyes, harum τethyum, his τethybus, has τethyes, & τethyas, o τethyes, a τethybus. sic Erinnys, Erinnyos, & Erinnyis. Capys, Capyos, & Capys, & similia.

S. Hic oedipus. huius oedipodis, oedipodos, & oedipi a genitiuo τοῦ οἰδίπου ἁπλικῶς, uel a noīatiuo οἴδιπος,

πος, ut πολύπους & πόλυπος: huic Oedipodi & Oedipo. hunc Oedipodem, & Oedipoda, o Oedipu, ab hoc Oedipode & Oedipo. Pluraliter hi Oedipodes, horũ Oedipodum, his Oedipodibus, hos Oedipodes. & Oedipodas, o Oedipodes, ab his Oedipodibus. hic Oedipus tamẽ Oedipi declina, ut dũs, a noĩatiuo ὁ οἴδιπος.

S. Hæc uis, huius uis, huic ui, hanc uim, o uis, ab hac ui. P. hæ uires, harum uirium, his uiribus, has uires, o uires, ab his uiribus.

S. Hæc Amathus, huius Amathuntis, huic Amathunti, hanc Amathuntem, & Amathunta, o Amathus, ab Amathunte. ſic Peſſinus Peſſinuntis, Opus Opuntis, Trapezus Trapezuntis.

S. Hæc Amaryllis, huius Amaryllidis & Amaryllidos, huic Amaryllidi, hanc Amaryllidem & Amaryllida, o Amarylli, ab hac Amaryllide.

S. Hæc Dido, huius Didus & Didonis, huic Didoni, hanc Dido & Didonem, o Dido, ab hac Didone. P. hæ Didones, harum Didonum, his & ab his Didonibus, has Didones, o Didones. Sic hæc Calypſo, huius Calypſus & Calypſonis, ſicut hæc Iuno, huius Iunonis. Sed de his multa in fragmentis.

S. Hæc Aeneis, huius Aeneidis & Aenedios, Aeneidi, Aeneiden, & Aeneida.

S. Hic Chremes, huius Chremetis, & Chremetos, & Chremis, huic Chremeti, & Chremi, hunc Chremetem, & Chremeta, & Chremem, o Chremes, a Chremete, & Chreme.

S. Hic Mœris, huius Mœris, huic Mœri, hunc Mœrim & Mœrin, o Mœri, & Mœris, ab hoc Mœri, &c. Hæc Neapolis, huius Neapolis, huic Neapoli, hanc Neapolim & Neapolin, o Neapoli & Neapolis, ab hoc Neapoli.

S. Hic Paris huius Paridis, & Paridos, huic Paridi, hunc Paridem, & Parida, & Parim a genitiuo τοῦ πάριος: o Pari, & o Paris.

S. Hæc turris, huius turris, huic turri, hanc turrem & turrim,

S. Hic heros, huius herois, & heroos, huic heroi, hunc heroem, & heroa, o heros, ab heroe. P. hi heroes, horum heroum, his heroibus, hos heroes, & heroas, o heroes, ab heroibus.

S. Hoc epigramma, huius epigrammatis, huic epigrammati, hoc epigramma, o epigramma, ab hoc epigrammate. P. hæc epigrammata, horum epigrammatum, & Græce ἐπιγραμμάτων, his epigrammatibus, & epigrammatis, hæc epigrammata, o epigrãmata, ab his epigrammatibus, & epigrammatis.

S. Hoc cubile, huius cubilis, huic cubili, hoc cubile, o cubile, ab hoc cubili. P. hæc cubilia, horum cubilium, his cubilibus, hæc cubilia, o cubilia, ab his cubilibus.

S. Hoc torcular, huius torcularis, huic torculari, hoc torcular, o torcular, ab hoc torculari. P. hæc torcularia, horum torcularium, his, & ab his torcularibus, hæc, & o torcularia.

S. Hoc melos, huius meleos, Græce declinatur. τὸ μέλος, τοῦ μέλεος καὶ μέλους. P. hæc mele etiam Græce, τὰ μέλεα καὶ μέλη, sicut τὰ κήτεα καὶ κήτη. Pluraliter hæc cete.

S. Hoc plus, huius pluris, huic pluri, hoc plus, o plus a plure, & pluri, ut Priscianus docet. P. hi, & hæ plures, & hæc plura, & pluria apud antiquos. horum, & harum & horum plurium, his, & ab his pluribus, hos, & has pluses, & hæc plura, o plures, & o plura. Et notandum plus in obliquis esse trium generum in singulari, etsi hoc plus est neutrum dumtaxat, sicut hoc pulchrius, maius. non enim dicimus hic, & hæc plor, sicut hic, & hæc maior.

S. Hic, & hæc omnis, & hoc omne, huius omnis, huic omni, hunc, & hanc omnem, & hoc omne, o omnis, & omne ab hoc, & ab hac, & ab hoc omni. P. hi, & hæ omnes, & hæc omnia, horũ, & harũ, & horum omnium, his omnibus, hos, & has omnes, & hæc omnia, o omnes,

nes,& omnia,ab his omnibus. Habere autem uocatiuum tam apud Græcos, quàm apud Latinos inuenitur. Virgilius in primo Georgicon, Diique, deæque omnes: ſicut apud Græos πᾶς, πᾶσα, πᾶν. Homerus, κέκλυτέ μου πάντες τε θεοὶ, πᾶσαί τε θέαιναι.

S.Hic,& hæc pulchrior,& hoc pulchrius, huius pulchrioris,huic pulchriori, hunc & hanc pulchriorem, & hoc pulchrius,o pulchrior,& o pulchrius,a pulchriore,& pulchriori. P. hi,& hæ pulchriores,& hæc pulchriora,horum & harum,& horum pulchriorum, his, & ab his pulchrioribus,hos,& has pulchriores,& hæc pulchriora,o pulchriores,& o pulchriora. Sic melior, maior,& cetera comparatiua.

S.Hic ſilueſter, hæc ſilueſtris, hoc ſilueſtre, huius ſilueſtris, huic ſilueſtri, hunc, & hanc ſilueſtrem, & hoc ſilueſtre,o ſilueſter, o ſilueſtris, & o ſilueſtre, a ſilueſtri. P.hi,& hæ ſilueſtres,& hæc ſilueſtria,horum, & harum,& horum ſilueſtrium, his,& ab his ſilueſtribus, hos,& has ſilueſtres, eſt hæc ſilueſtria, o ſilueſtres,& o ſilueſtria.

S.Hic & hæc Arpinas, & hoc arpinate, huius arpinatis,huic arpinati,hunc & hanc arpinatem,& hoc arpinate,o arpinas,& o arpinate,ab hoc,& ab hac, & ab hoc arpinate,& arpinati. P. hi & hæ arpinates, & hæc arpinatia, horum & harum & horum arpinatium, his & ab his arpinatibus,hos & has arpinates, & hæc arpinatia, o arpinates,& o arpinatia.

S.Hic,& hæc,& hoc felix,huius felicis,huic felici, hunc,& hanc felicem,& hoc felix, o felix, a felice, & felici.P.hi,& hæ felices,& hæc felicia,horum, & harum,et horum felicium,his,et ab his felicibus,hos,& has felices, & hæc felicia,o felices,& o felicia.

S.Hic,et hæc,et hoc iens,huius euntis, huic eunti, hunc,et hanc euntem,et hoc iens, o iens, ab eunte,et eunti.P.hi,& hæ euntes,et hæc euntia, horum, et harum,et horum euntium,et euntum per ſyncopen: his, et a

& ab his euntibus,hos,& has euntes, & hæc euntia,o euntes,& o euntia.

S.Hic,& hæc,& hoc amans, huius amantis,huic amanti,hunc,& hanc amantem,& hoc amans,o amans, ab hoc,& ab hac,& ab hoc amante,uel amanti.P.hi,& hæ amantes,& hæc amantia,horum,& harum, & horum amantium, & per concisionem amantum, his amantibus,hos,& has amantes, & hæc amantia, o amantes,& o amantia,ab his amantibus. Sic declinabis legens,docens,audiens,& cetera participia in ns.

DE QVARTA DECLINATIONE.

Hæc manus, genitiuo huius manus, cuius declinationis? Quartæ.Quare? Quia eius genitiuus singularis in us productum desinit.

Hæc anus, huius anuis cuius declinationis? Quartæ.Quare? Quia nomina quarti declinatus, etiam in is syllabas inueniuntur prolata in casu patrio, ut supra est dictum.

Hoc cornu,huius cornu cuius declinationis?Quartæ. Quare? Quia eius genitiuus singularis in u productum desinit.

S.Hic fructus,huius fructus,& fructuis,huius fructui, a genitiuo antiquo fructuis, & fructu a genitiuo fructus,hunc fructum,o fructus, ab hoc fructu. P.hi fructus,horum fructuum,his fructibus,hos fructus, o fructus,ab his fructibus.

S.Hæc manus,huius manus,& manuis, huic manu, & manui,hanc manum, o manus, ab hac manu.P. hæ manus,harum manuum,his manibus,has manus,o manus,ab his manibus.

S.Hic artus,huius artus,huic artui, hunc artum, o artus,ab hoc artu.P.hi artus,horum artuum, his artubus,hos artus,o artus,ab his artubus.

Quæ ante bus u seruant? Hæc, quæ uersibus an-

notantur,

Ante bus u seruant,artusque,& partus,& arcus,
Et lacus,& quercus,tribubusque,acubus,specubusq.
Et speciebus,necnon partusque, & questus:& hinc est,
Quod cecinit uates,Late loca questubus implet,
A queror: at quæstus,pro lucro quæstibus i dat.

S.Hæc quercus,huius quercus. P. hæ quercus, harum quercuum.

S.Hæc anus,huius anus, & anuis. Terentius. Eius anuis opinor caussa, quæ mortua est.

Domus secundæ declinationis quo modo declinatur?

S.Hæc domus, huius domi, hanc domum, ab hac domo. P. harum domorum, has domos, ceteris casibus non utimur.

Domus quartæ declinationis quo modo flectitur?

S. Hæc domus,huius domus,huic domui,hunc domum, o domus sine ablatiuo. P. hæ domus, harum domuum, his domibus, has domus, o domus, ab his domibus.

S.Hoc cornu,huius cornu,huic cornu, hoc cornu, o cornu,ab hoc cornu. P.hæc cornua, horum cornuũ, his cornibus,hæc cornua,o cornua,ab his cornibus.

S. Hoc tonitru, huius tonitru,huic tonitru, hoc tonitru,o tonitru,ab hoc tonitru. P. hæc tonitrua, horum tonitruum, his tonitribus, hæc tonitrua, o tonitrua,ab his tonitribus.

S.Hoc ueru, huius ueru. P. hæc uerua, horum ueruum,his ueribus.

S.Hoc gelu,huius gelu,huic gelu,hoc gelu, o gelu, ab hoc gelu,sine plurali.

Quæ neutra in u admittunt numerum pluralem? perpauca his comprehensa uersiculis.

Pluralem admittunt numerum, cornuque,ueruque,
Atque specu,& tonitru,cum ueribus genua.
Cetera deficiunt,seru,ut testuque,geluque,

Atque pecu. inuenies testaque, & hænc pecua.

S. Hæc, huius, & o ficus: huic ficui, hanc ficum, ab hac ficu. P. hæ, has, & o ficus: harum ficuum, his & ab his ficibus.

Ficus cum secundæ est quo modo flectitur?

S. Hic ficus, huius fici, huic fico, hunc ficum, o fice, ab hoc fico. P. hi fici, horum ficorum, his ficis, hos ficos, o fici, ab his ficis.

S. Hæc ficus, huius fici, huic fico, hanc ficum, o fice, ab hac fico. P. hæ fici, harum ficorum, his ficis, has ficos, o fici, ab his ficis.

DE GENERE, ET DECLINATIONE FICVS.

Ficus hic & fructus fici, estq. in corpore morbus.
Hæc ficus ci & cus, fructus & arbor erit.

Sed de ficus abunde multa dicemus in heteroclitis.

Quæ nomina possunt esse quarti, & secundi declinatus? Quæ his uersibus annotantur,

Sunt pinus, cornus, ficus, quartæ, atque secundæ:
Laurusque, & quercus quæ neat adde colum.
Adde domum, & longe plura his, quibus usa uetustas,
Ceu penus, ornatus, ceu lacus, & monitus,
Atque alia, ut gemitus, quarti tantummodo flexus
Quæ nunc sunt. teneris pauca. notasse sat est.

DE QVINCTA DECLINATIONE.

Hic, uel hæc dies, huius diei, cuius declinationis? Quinctæ. Quare? Quia eius genitiuus singularis in ei diuisa syllaba definit, & sic datiuus, ut hic, uel hæc dies, huius, & huic diei.

Dies, huius dies, huius die, huius dii, cuius declinationis? Quinctæ. Quare? Quia quinctæ inflexionis nomina etiam in es, & in e, & in ii inueniuntur prolata in casu patrio apud antiquos, ut ostendimus superius, ubi

de genitiuo quinctæ declinationis scripsimus.

S. Hæc species. G. huius speciei. D. huic speciei. A. hanc speciem. V. o species. A. ab hac specie. P. N. hæ species. G. harum specierum. D. his speciebus. A. has species. V. o species. V. o res. A. ab his speciebus.

Declina antiquo more? S. Hæc species, huius species, & huius specie, & huius specii, huic specie.

S. Hæc res. G. huius rei. D. huic rei. A. hanc rem. V. o res. A. ab hac re. P. hæ res. G. harum rerum. D. his rebus. A. has res. V. o res. A. ab his rebus.

S. Hic, uel hæc dies. G. huius diei. D. huic diei. A. hunc uel hãc diem. V. o Dies. A. ab hoc, uel ab hac die. P. hi dies masculini tantum generis. G. horum dierum. D. his diebus. A. hos dies. V. o dies. A. ab his diebus.

S. Hæc spes, huius spei, huic spei, hanc spem, o spes ab hac spe. P. hæ, has, & o spes, ceteris uacat.

S. Hæc scabies, huius scabiei, huic scabiei, hanc scabiem, o scabies, ab hac scabiæ. sine plurali.

Quæ nomina quinctæ declinationis habent numerum pulralem? Hæc fere,

Res, speciesque dies, facies, spes, progeniesque.

Plinius lib. 11. Innumeræ in mari præcipue, ac plerunque confusis monstrificæ digenerantur effigies.

DE NOMINIBVS COMPOSITIS.

Quot modis nomina componuntur? Tribus. Ex duobus rectis, ut respublica, & uterque rectus inflectitur. ex rectu, & obliquo, ut paterfamilias, & rectus tantum inclinatur. ex duobus obliquis, ut huiusmodi, alius modi, & neuter declinatur.

S. Hæc respublica, huius reipublicæ, huic reipublicæ, hanc rempublicam, o respublica, ab hac republica. P. hæ respublicæ, harum rerumpublicarum, his rebuspublicis, has respublicas, o respublicæ, ab his rebuspublicis.

S. Hic

S. Hic iuriſconſultus, huius iuriſconſulti, huic iuriſconſulto, hunc iuriſconſultum, o iuriſconſulte, ab hoc iuriſconſulto. P. hi iuriſconſulti, horum iuriſconſultorum, his iuriſconſultis, hos iuriſconſultos, o iuriſconſulti, ab his iuriſconſultis.

S. Hæc paterfamilias, huic patriſfamilias, huic patrifamilias, hunc patremfamilias, o paterfamilias, ab hoc patrefamilias. P. hi patresfamilias, horum patrum familias, his patribusfamilias, hos patresfamilias, o patresfamilias, ab his patribusfamilias.

S. Alteruter, alterutra, alterutrum. G. Alterutrius. ed de hoc in Pronominibus.

S. Hic tribunuſplebis, huius tribuniplebis: ſic hic magiſterequitum, huius magiſtriequitum.

S. Hic, & hæc, & hoc huiuſmodi, & huiuſcemodi. G. huius huiuſmodi. D. huic huiuſmodi. A. hunc, & hãc & hoc huiuſmodi. V. o huiuſmodi. A. ab hoc huiuſmodi. P. hi, & hæ, hæc huiuſmodi, horum, & harum, & horum huiuſmodi, his huiuſmodi, hos, & has, & hæc huiuſmodi, o huiuſmodi, ab his huiuſmodi. ſic iſtiuſmodi, aliuſmodi, alteriuſmodi.

DE NOMINVM NVMERALIVM INFLEXIONE.

Quattuor cuius declinationis? Nullius. Quare? Quia omnia nomina numerorum a quattuor uſque ad cẽtũ, ſunt omnis generis, numeri pluralis, & indeclinabilia.

S. N. unus, una, unum. G. unius. D. uni. A. unũ, unã, unum. V. o une, o una, o unum. A. ab uno, ab una, ab uno. P. uni, unæ, una. G. unorum, unarum, unorum. D. unis. A. unos, unas, una. V. o uni, o unæ, o una. A. ab unis. Dicimus. n. unas litteras, una arma, unis nuptiis.

P. N. hi duo, hæ duæ, & hæc duo: & reliqua ut in ſecunda declinatione.

P. N. hi, et hæc tres, & hæc tria. G. horum, & harum, & horũ triũ. D. his, & ab his tribus. A. hos, & has tres, & hæc tria. V. o tres, & o tria. Et notandum, accuſatiuũ pluralem, huiuſmodi nominum, quæ in ium faciunt

genitiuũ, in *ei* tantum desinere per *ei* diphthongum.

P.N.hi,& hæ,& hæc quattuor. G.horum,& harum, & horum quattuor. D. his quattuor. A. hos, & has,& hæc quattuor. V. o quattuor. A. ab his quattuor. Et sic P.N.hi,& hæ,& hæc quinque, sex, septem, octo, nouẽ, & reliqua usque ad centum indeclinabilia.

P.N.hi,& hæ,& hæc centum G. horum, & harũ,& horum centum. D.his cẽtum. A.hos,& has,& hæc centum. V.o centum. A. ab his centum. sic bicentum, tercẽtum, quatercentum, deciecentum, & similia.

P.N.ducenti, ducentæ, ducenta. G. ducentorum, ducentarum, ducentorum. D. ducentis. A. ducentos, ducentas, ducenta. V.o ducenti, o ducentæ, o ducenta. A. a ducentis. Sic trecenti, trecentæ, trecenta, quadringenti, quadringentæ, quadrigenta, quingenti, quingentæ, quingenta, sexcenti, sexcentæ, sexcenta, septingenti, septingentæ, septingenta, octingenti, octingentæ, octingenta, noningenti, noningentæ, noningenta.

Mille adiectiuum quo modo flectitur?

P.hi,& hæ,& hæc mille, horum,& harum,& horum mille, his mille, hos,& has,& hæc mille, o mille, ab his mille. & sic dicimus, Mille meæ Siculis errant in montibus agnæ.

Declina mille substantiuum.

S. Hoc mille, huius mille, huic mille, hoc mille, o mille, ab hoc milli. P. hæc millia, horum millium, his millibus, hæc millia, o millia, ab his millibus. & sic dicimus mille agnarum, mille hominum moritur, duo millia mummum.

Quod mille faciat ab hoc milli per i, hæc Gellius, aperteq. ostendit mille & uocabulum esse, & singulari numero dici, & casum etiam capere ablatiuum, nec ceteros casus requiri oportere.

DE GRADIBVS COMPARATIONIS.

Quot sunt gradus comparationis? Tres, positiuus. comparatiuus, superlatiuus. Da positiuum? doctus, pulcher,

pulcher, prope. Da comparatiuum? doctior, pulchrior, propior. Da superlatiuum? doctissimus, pulcherrimus, proximus.

Dic aliquot positiua cum comparatiuo, & superlatiuo? Doctus, doctior, doctissimus, docta, doctior, doctissima, doctum, doctius, doctissimum. Et in aduerbio, docte, doctius, doctissime.

Pulcher, pulchrior, pulchrerrimus, pulchra, pulchrior, pulchrerrima, pulchrum, pulchrius, pulcherrimum. Et in aduerbio, pulchre, pulchrius, pulcherrime.

Prope, propior, proximus, prope, propior, proxima, prope, propius, proximum. Et in aduerbio, prope, propius, proxime.

Perpulcher, longe pulchrior, quàm pulcherrimus: perpulchra. longe pulchrior, quàm pulcherrima: perpulchrum, longe pulchrius, quàm pulcherrimum. Et in aduerbio, perpulchre, longe pulchrius, quàm pulcherrime. nec dicas perpulchrior, perpulcherrimus.

Magnus, maior, maximus, magna, maior, maxima, magnum, maius, maximum. Et in aduerbio esset dicendum per regulam, magne, quod non dicimus, sed pro eo magnopere, uel ualde, uel multum, & similibus utimur. quis enim diceret, magne erras, magne potes, pro eo quod est magnopere erras, multum potes? Itē maius potuit Cæsar, quàm Pompeius, nemo diceret Latine: sed, uel plus, uel magis Cæsar potuit, quàm Pompeius. Dicamus igitur & in aduerbio, magnopere, magis, maxime.

Paruus, minor, minimus, parua, minor, minima, paruum, minus, minimum. Et in aduerbio, parue, minus, minime.

Bonus, melior, optimus, bona, melior, optima, bonum, melius, optimum. Et in aduerbio, bene, melius, optimæ. nec dicas bone per o.

Malus, peior, pessimus, mala, peior, pessima, malū, peius, pessimum. Et in aduerbio, male, peius, pessime.

Multus,

Multus, sine comparatiuo, plurimus multa, sine comparatiuo, plurima. multum, plus, plurimum. Et in aduerbio, multum, plus, plurimum.

DE NOMINIBVS HETEROCLITIS.

QVONIAM sunt quædam nomina, quæ uarie declinantur, quæ propterea Græci ἑτερόκλιτα uocant, & nos Græco nomine, quia Latinú nõ habemus, heteroclita appellamus: operæpretium hoc loco uidetur, de heteroclitis scribere, si prius præscripserim nominum quædam esse aptota, quæ per omnes casus uniformiter currunt, ut frugi, nequã & similia, & numerorum nomina a quattuor usque ad centum. Quædam monoptota, quæ unum dumtaxat casum habent, ut sua sponte. Quædam diptota, quæ duos tantum diuersos casus habent, ut fors forte, tabi tabo, uerua ueribus. nam ueruum non est in usu. Quædam triptota, quæ tres tantum casus diuersos habent, qualia sunt neutra in singulari, ut templum, templi, templo: & in plurali neutra omnia, ut templa, templorum, templis, sidera, siderum, sideribus. Quædam tetraptota, quæ quattuor tantum diuersos casus habent, qualia sunt in r desinentia secundæ declinationis, ut puer, uir. Quædam pentaptota, quæ quinque casus tantum diuersos habent, qualia sunt masculina, & feminina secundæ declinationis, ut ductus, Priamus, populus, fagus. Virg. Quædam hexaptota, quæ sex casus uarios habent, qualia sunt unus, totus, solus, ut unus, unius, uni, unum, o une, ab uno. Latine Diomedes appellat simplicem unicam, bipartitam, ternariam, quaternariam, quinariam, senariam, ut supra est dictum.

Masculina, in plurali neutra. auernus auerna, balteus baltea, carbasus carbasa, cetus cete, quod Græcum est,

eſt, τὰ κῆτα κήτη. Dindymus Dindyma, euentus euenta, Gargarus Gargara, Hiſmarus Hiſmara, iocus ioca, iuſſus iuſſa, locus loca, maſſicus maſſica, Mænalus Mænala, pileus pilea, permiſſus permiſſa, ſibilus ſibila, ſupparus, ſuppara, Tartarus Tartara, Tenarus tenera, taigetus taigeta. Dicimus etiam hi baltei, hi euentus, hi ioci, maſsici, ſuppari, ſibili. Cetus autem nuſquam lectum eſſe ait Seruius. aliqui hoc cetus dicunt: quia Græce τὸ κῆτος Carbaſus Priſcianus femininum eſſe dicit, Phocas maſculinum, Probus, & Caper incerti generis. Legitur & hoc iuſſum, euentum, pileum, ſuperum. Infernus, & inferna ſubſtantiua, non memini legere apud approbatos auctores.

Feminina, in plurali neutra. arbutus arbuta. quanquam hæc arbutus, hæ arbuti, arbor eſt: hoc arbutum uero, hæc arbuta pomum, altilis altilia, Bucolica Bucolicæ, Bucolica Bucolicorum: ſic Georgica, Grammatica, Rhetorica, Topica, Ethica, &, ſi qua ſunt alia. Intybus intyba, pergamus pergama, ſupellex ſupellectilia. Zinzania zinzaniæ, & zinzania zinzaniorum. Dicimus & hi intybi. Plinius & hoc intybum dicit. Altilis magis adiectiuum uidetur, ut reptilis.

Neutra, in plurali maſculina. Argos Argi, cælum cæli, capiſtrum capiſtri, eliſyum eliſyi, filum fili, frenum freni, porrum porri, raſtrum raſtri. Dicimus & hæc capiſtra, fila, frena, raſtra, porra.

Neutra, in plurali feminina. amygdalum, amygdalæ, & hæc amygdala. amygdalus autem arbor eſt, ſicut hæc amygdala apud Plinium. balneum balneæ, & balnea, cepe hæ cepæ, delicium delicie, epulum epulæ, nundinum nundinæ.

Maſculina ſingularia. Aer, æter, ceſtus Veneris, ſimus, fumus, limus, mundus, muſcus, penus, pontus, puluis, ſal. dicimus & hoc ſal. ſanguis, ſol, ueſper, nemo. Inuenies tamen fumos, ſoles, mundos, pulueres, & alia.

Maſculina

Maſculina pluralia, antes, ambo, annales, cancelli, cani, carceres, caſſes, cælites, codicilli, faſces, faſti, fori, furfures, inferi, lares, liberi, pro filiis, lemures, loculi, maiores, minores, manes, natales, pro generis nobilitate, optimates, penates, primates, proceres, poſteri, pugillares, quirites, ſales, pro urbanitate quadam dicendi, ſentes, ſuperi, uepres. Adde etiam Fabii, Locri, Luceres, Quinctilii, Tatienſes, & ſimilia. Itē multa ludorum, & feſtorum nomina, ut Apollinares, Quinquatres, Circenſes. Legimus & quiritem, & cælitis, & ceteros huius nominis obliquos ſingulares. Item optimatem, procerem, pugillarem, legitur & pugillaria, ab hoc uepre.

Feminina ſingularia. auaritia, amentia, bilis, cholera, caries, diligentia, demētia, eloquētia, fama, fames, fides, fuga, gloria, humus, indoles, inſania, iuuenta, iuuentus, labes, lues, lux, memoria, mors, pax, pix, paupertas, parſimonia, penus, pernicies, proles, proſapia, rabies, ſalus, ſanies, ſapientia, ſitis, ſenecta, ſenectus, ſoboles, ſecordia, ſtrues, ſtultitia, tabes, tuſsis, uita, ueſpera, uecordia. Inuenies ſapientias, memorias, uitas, labes, luces, paces, mortes, & alia non nulla.

Feminina pluralia. ambages, antiæ, ædes, pro domo, argutiæ, ambæ, blanditiæ, bigæ, Kalendæ, cātes, cunæ, crates, deliciæ, diuitiæ, diræ, excubiæ, exuuiæ, exequiæ, faleræ, facetiæ, feriæ, fidiculæ pro inſtrumento tortorio, fruges, gades, grates, gratiæ, deæ, idus, induciæ, inferiæ, inſidiæ, infitiæ, illecebræ, inimicitiæ, lactes, latebræ, litteræ pro epiſtola, manubiæ, minæ, nonæ, nuptiæ, nugæ, nundinæ, opes, primitiæ, preces, præſtigiæ, quiſquiliæ, quadrigæ, reliquiæ, ſelugæ, ſcalæ, ſcopæ, ſordes, ſuppetiæ, tenebræ, thermæ, tricæ, ualuæ. Ex his multa inuenies in ſingulari, ut ſcala, ſcopa, precis, preci, prece, ualua, biga, quadriga, lactis, latebra, blanditia, ambage, gratia, inimicitia, illecebra, legitur etiam nundinum, & trinundinum.

Neutra

Neutra singularia.ador,alec, barathrum, cœnum, crocum,fas,gelu,ir,iustitium,lac, lethum,lutum, manna,mane,macellum,mammona,nitrum,nil,nihil,nihilum,nefas,necesse,pascha,penum,pus, salum, senium, spicum, uer, uesper, uesperum,uirtus,uiscum, uulgus. Sunt qui & purem masculine dicunt, & plura pluraliter. Accedunt ad hæc metallorum nomina, ut aurum, præter æs, & oricalchum, & electrum. Et liquidorum, ut ius, phlegma. Et aridorum humi nascentium cuiuscunque generis, quæ ad mensuram pondusve referuntur, ut triticum,far,cicer,piper,milium, fenum, oriza,orobus. Item herbarum, & fructicum, ut apium, petroselinum,sansuchum,mentastrum, abrotanum,cuminum, rosmarinum, nepeta, mentha, & id genus alia. Multa tamen leges in plurali, ut aquas, undas, latices, lymphas, æquora, freta, maria, mella, uina, pocula, stagna, fontes, fluuios, flumina, lacunas,lacus,puteos,paludes,acetis,ordea,lentes,frumenta,fabas,melõnes,pepõnes,farra, pisa, lupinos, fraga, rutas,musta,loliis.

Neutra pluralia. arma, ambo,artaxata,bactra, carchesia, castra, cythera, ceraunia,crepundia, cunabula, exta, effata, flabra, iusta, magalia, mapalia, mœnia,palearia, pondo, præcordia, rostra nauium, feria, sponsalia,tesqua, uinacea. Adde his festorum, & ludorum nomina,ut Orgia, Vulcanalia, Floralia,Bacchanalia,Saturnalia, Compitalia, Terminalia, parentalia,Neptunalia, Palilia, & huiusmodi.

Nominatiuo & vocatiuo singulari carent hæc. huius dapis, ditionis, frugis, frondis, feminis, remigis precis, necis, lateris, uiscis, uisceris,uerberis. Hæc tamen inueniuntur etiam in nominatiuo daps. semen, frons, nex,remex.

Quæ sunt per diuersos casus defectiua? Hæc spes habet spes in tribus casibus in numero plurali. Iuuenalis. Post damnum temporis, & spes deceptas. Expes ab eo compositum,

compositum, habet nominatiuum, & uocatiuum. Fora, & forte tantum dices, ut Fors si qua tulisset, & forte sua Libycis. Dices etiam precis, & preci, & prece, Frugi, frugem, & fruge, quæ sunt triptota: secundum Priscianum in singulari numero, Sponte monoptotum est, ut sponte sua & Laterem, inuenitur latere, & lateres apud Plautum, et Satias nominatiuus solus, & Flamine pro spiritu ablatiuus, & Natu, teste Seruio, sic Astu, & Promptu. Præterea inuenies hi asti, hos & o astus: inuenies spontis apud Columellam. Lucilius satiate dixit. Macte uocatiuus est solus. interpretatur autem magis aucte. Virgil. Macte puer uirtute noua, sic itur ad astra. ueteres etiam Mactus & macti dicebant. Vis, inquit Priscianus, habet omnes casus in utroque numero. Ador aptorum est propter duas regulas inter se contrarias. nam si genitiuus est adoris, penultima aut longa erit, aut breuis. si longa, cum sit neutrum, debuit corripere, ut æquor, æquŏris, marmor marmŏris. si breuis, cum deriuetur ab adoro (ut sensit Priscianus. nam Festus ab edendo, uel adurendo dicit deriuatum) debuit producere, ut honor honōris, decor decōris, labor labōris, ab honoro, decoro, laboro: & propterea remansit indeclinabile. Os habet oris, & ore in singulari: in plurali uero tantum ora, & oribus. Os uero ossis integrum est utrobique. Iupiter quasi iuuans pater, habet nominatiuum & uocatiuum tantum. Iouis enim, nomen est per se: & in nominatiuo ueteres hic Iouis dicebant. similiter & Diespiter, hoc est diei pater. Tabi & Tabo, Vicem & uice: cuius pluralis integer est. raro uicis inuenies. Ditionem, & ditione, Repetundarũ, & repetundis, Inficiæ, & inficias, Suppetiæ, & suppetias, Dicã & dicas. Cicero usus est dica in Verrinis, Scribitur Heraclio dica. quod Græce ἡ δίκη dicitur. diptota sunt. Quidam addũt huius ditionis. nõ nulli, ab hac ditione tantũ dicũt.

Interrogatiua, ut quis, uter: relatiua, ut qui, quæ,

quod

quod, suus: distributiua, vt nullus: infinita, vt aliquis: deficiunt vocandi casu. præter omnis, vt diximus. et pronomina similiter omnia: præter tu, meus, noster, et nostras.

Quæ deficiunt naturaliter plurali numero? Omnia propria deorum, hominum, montium, siluarum, fluuiorum, et locorum. Athenæ tamen, Mycenæ, Amyclæ, Thebæ, Venetiæ, Pisæ, Senæ, Cumæ, Verulæ, Puteoli, Argi (quod tamen in singulari habet hoc Argos) sunt enuntiatione pluralia, intellectu vero singularia. Inuenies apud auctores Mycena, Theba. Virgilius, Deprehensus in urbe Mycena. Statius, Diræq. ad mœnia Thebæ. Homerus, ἀρηγάγυια μυκήνη. sed sic raro, in plurali vero sæpissime leges. Virgil. Tacitis regnauit Amyclis. Lucilius. Mihi necesse est loqui: nam scio Amyclas tacendo periisse. Stat. Soluerat Oebalio classem de littore pastor Dardanus, incautas blande populatus Amyclas. Virgilius. Millia quot magis numquam venere Mycenis. Sic etiam Bactra, Mænala, Dindyma, Gargara: intellectu singularia sunt cum similibus. Dicimus et Cæsares, Aiaces, Hectoras, Fabios, Camillos, Scipiones, Decios, Catones, et plurima huiusmodi. sed sic non sunt propria nomina.

Quæ mutant in numeris, & casibus significationem? Ops Opis, quod per omnes casus significat deã terræ. obliqui uero, opis, opi, opem, ope, auxilium significant, & facultatem, ut affer opem. &, Non opis est nostræ Dido grates persoluere dignas. Hæc Opis, Nympha est, & producit primã. Virgilius in vndecimo. At triuiæ custos iam dudum in montibus Opis. Opes in plurali significant diuitias. Veteres etiam hic, & hæc ops pro opulento, sicut cops pro copioso dixerunt, vt inquit Caper. Littera in singulari significat elementi notam, in plurali epistolam. Poetæ tamen necessitate carminis litteram etiam in singulari numero protulerunt, quod sæpe facit Oui-

dius

dius in Heroidibus,

Quam legis, a rapta Briseide littera uenit. Idem

Ista Mycenea littera facta manu. Idem

Numquid ubi aspecta est studiosæ littera dextræ,

Protinus est oculis cognita nostra tuis?

Aedes in singulari significat templum: in plurali & templa, & donum.

Quæ plurifariam efferunt nominatiuum, & genus cum uoce uariant? Hic euentus, & hoc euentum: hic baculus, & hoc baculum: hic sensus, & hoc sensum: hic punctus, & hoc punctum: hic tignus, & hoc tignum: hic sinus, & hoc sinum: hic tapes tapetis, hoc tapete, hoc tapetum: hic sestertius, & hoc sestertium: hic clypeus, & hoc clypeum: hic spicus, hæc spica, & hoc spicum: hic sanguis, & hoc sanguem: hæc crystallus, & hoc crystallum: hic gibbus, hic gibber, & hæc gibba: hic curriculus, & hoc curriculum: hoc sinapi, & hæc sinapis: hic tronitrus, & hoc tonitru. Lucanus. Seu tonitrus ac tela Iouis præsaga notauit. hic cornus, hoc cornu, & hoc cornum. Lucanus. Corni tibi cura sinistri. Ouidius. Dextra tenet cornum. Idem. Flexile cornum. hic crater crateris, hæc cratera cratere: hic panther pantheris, hæc panthera pantheræ: hic, vel hæc lynx, lyncis, hæc lynca, lyncæ. vnde notandum ab accusatiuo Græco quinctæ declinationis, fieri nominatiuum latinum, ut ἡ κασσὶς, τῆς κασσίδος, τῇ κασσίδι, τὴν κασσίδα: hæc cassida cassidæ. ὁ κρατὴρ τοῦ κρατῆρος, τῷ κρατῆρι, τὸν κρατῆρα, hæc cratera crateræ. & sunt semper generis feminini hmо̄di nominatiui. quare illud Horatii in secundo carminum. Nec curat Orion. Leones, aut timidos agitare lyncas: non est a nominatiuo lynca, ut putauit Priscianus, sed est accusatiuus Græcus a nominatiuo lynx, sic ut apud Virgil. Crateras magnos statuũt, & uina coronãt. crateras hic non est a nominatiuo cratera, sed a nominatiuo ὁ κρατὴρ, hic crater. solent enim huiusmodi nomina, si a

masculinis

masculinis deducuntur, mutare genus, ut ὁ δεκάπους, τοῦ δεκάποδος, τῷ δεκάποδι, τὸν δεκάποδα, hæc decempeda, decempedæ. ὁ αἰθὴρ, τοῦ αἰθέρος, τῷ αἰθέρι, τὸν αἰθέρα, hæc æthera, ætheræ. ὁ πανθὴρ τοῦ πανθῆρος, τῷ πανθῆρι, τὸν πανθῆρα, hæc panthera pantheræ.

Quæ nomina uariantur in nominatiuo, & seruant genus? Hæc cassis & cassida, apes, & apis, plebs, & plebes, scobs, & scobis, hic adeps & adipes, hæc stips & stipis, hic cometa & cometes, gobio & gobius, puluis & puluer, cucumis & cucumer, cinis & ciner, uomis & uomer, pubis & puber, labor & labos, honor, & honos, odor & odos, arbor & arbos, uapor & uapos, clamor & clamos, hoc genu & genus. Cicero in Arato. Ac propter leuum genus omni ex parte locatas. Paruas uergilias tenui cum luce uidebis. genus pro genu. Item hoc gelu & hoc gelum, hic Euandrus & Euander, Leandrus & Leander, gongrus & gonger, iber iberis, & iberus iberi, hic Oedipus Oedipodis, & Oedipi, & Oedipodes, Oedipodæ. Terent. Dauus sum, non Oedipus. Plautus. Oedipo coniectore opus est. Statius Theb. primo. Oedipode confusa domus. hic Phorcyn & Phorcys, Eleusin & Eleusis, trachin & trachis, arin & aris, Arabs & Arabus, elephas & elephantus, delphin & delphinis, & delphinus. Vnde notandum à genitiuo Græco fieri nominatiuum Latinum, mutatione os in us, ut τιτὰν τιτάνος, hic Titan & Titanus. similiter ἀπὸ τοῦ ἄβακος, hic abacus. ἀπὸ τοῦ ἐλέφαντος, hic elephantus. Item quæ apud Græcos in ρος desinunt in nominatiuo antecedente alia in eadem syllaba consonante: mutare ρος in er apud Latinos, ut ὁ ἀλέξανδρος, hic Alexander: & in us, & in er aliquando, ut τεῦκρος, Teucer, & Teucrus, & quæ supra diximus.

Quæ sunt confusa in nominatiuo? Os oris, & ossis, frons frontis, & frondis, lens lentis, & lendis, glis glitis, & gliris, & glissis, pecus pecudis, & pecoris, uas uasis, &

& uadis, & fides fidis, & fidei, caſſis casſidis, & casſis: & multa huiuſmodi.

Quæ ſunt diuerſi generis? Hic penus, & hoc penus quartæ, & hoc penus penoris, & hoc Penum peni: dicimus etiam hæc penus, & hoc penu. Lucilius. Magna penus paruo ſpatio conſumpta peribit. Terentius. Omnem penum congerebam clanculum. Plautus. Niſi mihi annuus penus hic ab amatoribus congeratur, cras populo proſtituam uos ò puellæ, hic, & hoc ſal, hic, & hæc, & hoc ſpecus: dicimus etiam ſpecum ſpeci, & ſpecu. hic, & hæc retis, & hoc rete. hic malus pro arbore nauis, & hæc malus, hic casſis, & hæc casſis, hic uel hoc ſexus, hic, uel hæc ſilex, finis, talpa, bubo, panthera, ſerpens, grus, margo, dies, aluus, clunis, adeps, cortex, lynx, dama, turtur, ſardonix, pampinus, hic, uel hoc uulgus, guttur, iubar, & multa huiuſmodi. ſed à multis horum abſtinendum eſt, atque adhærendum frequentiori auctorum uſui.

Quæ ſunt quæ uariant declinationem? Deſinentia in a tertiæ declinationis, quæ datiuum, & ablatiuum pluralis numeri frequentius in is, quàm in bus mittunt, ut hoc problema, cataplaſma, ænigma, his, & ab his problematis, cataplaſmatis, ænigmatis. quæ aliqui uolunt potius deriuari a nominibus hoc problematum, cataplaſmatum, ænigmatum, ut ſupra dictum eſt. Item Vulcanalia, Saturnalia, & huiuſmodi in a feſtorum nomina, genitiuum tam ſecundum formã ſecundæ, quam tertiæ declinationis habent, datiuum uero, & ablatiuum tertiæ dumtaxat: ut horum Saturnalium, & Saturnaliorum, his, & ab his Saturnalibus, non etiam Saturnaliis. & ſic de ſimilibus. Iugerum in ſingulari ſecundæ eſt declinationis, in plurali uero tertiæ. Iuuen. Iugeribus paucis lumbos donare clientis. Dicitur tamen & huc iugu iugeris. Tibullus. Vt multo innumeram iugere paſcat ouem. Priſcianus etiam hæc iugera iugerorum dici exiſtimas, cum horum iugerum

pro

pro iugerorum exponit. Impetus, dies, & nox faciunt ablatiuum singularẽ, & in u, & in e, ut impetu, & impete, die, & diu, nocte, & noctu. Oui. Impete nunc uato, pro impetu dixit tertio Metamorphoseon. Priscianus tamen & impes impetis, ab impeto declinat, sicut indiges indigetis, ab indigeo. Vas uasis in singulari tertiæ, in plurali uero secundæ est declinationis, ut uasa uasorum uasis. Cæsar lib. III. Commentariorũ de bello ciuili. Et noctu neque cõclamatis uasis flumen transit. Legimus etiam hoc uasum apud Gellium. dicit enim. Neque mihi ædificatio, neque uasum, neque uestimentum ullum est in manu preciosum, neque preciosus seruus, neque ancilla. Hic acer aceri teste Seruio: quod tamen Priscianus improbat. ait enim declinandum acer aceris, quod & uerum est. quoniam nulla dictio feminini generis in er desinens, secundæ est declinationis. & sciendum, quod, quando adiectiuum est, declinatur etiam acer, acra, acrum, testibus Capro, & Probo: & hic acer, hæc acris, & hoc acre: & hic, & hæc acris, & hoc acre, Prisciano auctore. sic & alacer, & celeber, & equester, & pedester, & saluber, & campester declinantur, eodem Prisciano auctore. Antiqui etiã hic, & hæc acer, & hic, & hæc alacer declinabant. Item dicimus sequester, sequestri, & sequestris, & hæc sequestra. Virgilius. Et pace sequestra.

Sunt præterea non nulla adiectiua, quæ & secundæ, & tertiæ sunt declinationis. Sincerus, sincera, sincerum: & hic, & hæc sinceris, & hoc sincere. Similiter inermus, & inermis, eneruus, & eneruis, biiugus, & biiugis, hilarus, & hilaris, inbecillus, & imbecillis, effrenus, & effrenis, magnanimus, & magnanimis, exanimus, & exanimis, pusillanimus, & pusillanimis, unanimus, & unanimis, & similia ab animo sic cõposita. Limus, & limis, sublimus, & sublimis, accliuus, & accliuis, procliuus, & procliuis, insomnus, & insomnis: & pauca huiusmodi. nec dicas etiam incolumus

¶ Sunt item aliqua secundæ, & quartæ declinationis communia, ut hæc laurus, huius laurus, & lauri. quercus, pinus, cornus, colus, lacus, penus, domus, quod nomen cum quarti ordinis est, habet omnes casus in utroque numero, præter ablatiuum singularem: cum uero secundi omnes item casus habet, præter uocatiuum singularem, & datiuum, & ablatiuum plurales. declinatur etiam hæc domus, huius domuis, sicuti hæc anus, huius anuis, quemadmodum supra, cum de genitiuo quartæ declinationis scriberemus, abunde tractauimus. Adde istis ficus, huius ficus, & fici, de cuius declinatione, & genere magna est controuersia apud Grammaticos. quapropter quod ipse de ficu sententiam, quàm breuissime potero, declarabo.

Ficus cum secundæ est declinationis, & masculini generis est, & feminini: cum uero quartæ, feminini dũtaxat. nam masculini generis in quarta, nondum legi, nisi apud Priscianum. Quando est generis masculini, & fructum significat, & uitium corporis: cum uero feminini, cuiuscunque sit declinationis, tam arborem significat, quàm fructum.

Sed quod dicimus, ostendemus exemplis approbatorum uirorum. Plinius lib. XVI. naturalis historiæ. In ficis mirabiles sunt, & abortus, qui numquam maturescunt. Varro in libro de re rustica. Fici, quem edimus granum. Lucilius (ut recitat Nonius Mart.) Sicuti cũ primos ficos propalam recenteis protulit, pretio ingenti dat primitus paucos. ecce pro fructu secundæ declinationis est, & masculini generis. Columella libro ultimo pro fructu in genere feminino protulit, cũ dixit: Alii pinguissimam quamque uiridem ficorum eligunt, & arundine, uel digitis diuisam dilitant. sic etiã Macrobius libro tertio Saturnalium. ait enim. Admonent nos, & fici aridæ. Cicero in Attico. Ex tantulo grano fici. Horatius. Pinguibus & ficis pastum iecur anseris albi. Sed in his non potest cognosci, masculi-

ne

ne, an feminine pronuncietur. Plinius lib. XVI. naturalis historiæ. Præstantiores ficorum omnium frigidissimæ: pro fructu uero & quartæ declinationis usus est Seneca in secundo libro diuisionum, ut ficus non esset, nisi mariscæ. Et Suetonius in uita Augusti. Sic & pisciculos minutos & caseum bubalum manu pressum, & ficus uirides biferas maxima appetebat: pro arbore in secunda declinatione. Plinius libro XVI. Quidam breuitate radicum senescere celerius arbores putant, quòd coarguunt fici, quarum radices longissimæ sunt, & senectus ocissima. Iuuen. Ad quæ discutienda ualent sterilis mala robora fici: pro arbore & quartæ declinationis. Cicero in dialogo de oratore. Vxorem suam suspendisse se de ficu; pro morbo autem in genere masculino & secunda declinatione uidetur accepisse Martialis in illo epigrammate.

Cum dixi ficus, rides quasi barbara uerba.
Et dici ficos Cæciliane iubes.
Dicemus ficus, quas scimus in arbore nasci.
Dicemus ficos Cæciliane tuos.

Priscianus tamen in ultimo uersiculo, quartæ declinationis esse ficum putat: quod non placet. inauditum enim est, ut & Laurentius Valla dissent in elegantiis, ficum quartæ esse declinationis, & masculini generis. nam quis crediderit, negare Martialem ficum pro fructu esse generis feminini, & secundæ declinationis? Præterea non satis intelligitur, pro morbo ne, an pro fructu Martialis acceperit. quando quidem potest etiã sic intelligi, Quia dixi ò Cæciliane has ficus, tu rides ac sic solœcismum fecerim, & ficos dicendum iubes. sed dicere possumus & has ficus, sicuti ego protuli, & tuos ficos, sicut tu iubes. tuos dixit, quoniam Cæcilianus ficos tantum dici iubebat. simul etiam iocãdo notat Cæcilianum tamquam ficosum. Et sciendum ficum nõ podicis uitium esse peculiare, sed capitis. unde Paulus Aegineta, φύεται δὲ ταῦτα (idest τὰ σῦκα) τὸ μὲν

πλεῖϛον ἐν κεφαλῇ: hoc eſt, naſcuntur hæ plerunque in capite. nam nemo ueterum anum, & podicem a fico infeſtari ſcribit: apud iuniores tamen legitur. Iuuenalis.

Cæduntur tumidæ m dico ridente mariſcæ.

Martialis.

Ficoſa eſt uxor, ficoſus & ipſe maritus:
Filia ficoſa eſt, & gener, atque ſocer.
Nec diſpenſator, nec uillicus ulcere turpi,
Nec rigidus foſſor, ſed nec arator eget.
Cum ſint ficoſi pariter iuuenesq;, ſenesq;,
Res mira eſt, ficos non habet unus ager,

Idem alibi.

Vt pueros emeret, Labienus uendidit hortos.
Nil, niſi ficetum nunc Labienus habet.

Quod etiam Celſus confirmat his uerbis. In ſede ulcus ſimile fungo naſci ſolere, quod uel cærato tollitur, uel medicamentis uehementioribus, uel ferro adurendum eſt, quem fungum medici quidã putant eũ eſſe, quẽ iuniores ficũ appellauere: ſed de ficu hactenus. Illud tamen non præterierim, ficum pro arbore in maſculino genere inueniri apud Catonem c. VIII.

Quæ nomina ſunt primæ & tertiæ declinationis? Non nulla propria, quæ formam habent patronymicorum Priſciano teſte, ut Thucydides, huius Thucydidæ, & Thucydidis: Tigranes, huius Tigranæ, & Tigranis: Timarchides, huius Timarchidæ, & Tymarchidis: Herodes, huius Herodæ, & Herodis: Orontes, huius Orontæ, & Orontis: Xerxes, huius Xerxæ, & Xerxetis: Hippoclides, huius Hippoclidæ, & Hippoclidis, & huiuſmodi: quæ apud Græcos primæ tantũ ſunt declinationis θουκυδίδης θουκυδίδου, τιγράνης τιγράνου, τιμαρχίδης τιμαρχίδου, ἡρώδης ἡρώδου ὀρόντης ὀρόντου ξέρξης ξέρξου, ἱπποκλείδης ἱπποκλείδου.

Quæ genitiuum in tis, & in is, ſine t mittunt? Quæ in τος terminant genitiuum Græcum, ut Priſcianus

ait, ut χρέμης, χρέμητος. Chremes, Chremetis, & Chremis, μένδης μένδητος mēdes, medetis, & mēdis. ῥάμνης, ῥάμνητος, Rhānes, Rhānatis, & Rhamnis, λάχης, λάχητος, Laches, Lachetis, & Lachis. Nec mirum, cū apud Græcos quoque multa inueniuntur huiusmodi ancipitē habētia declinationē, ut γύγης, γύγου, & γύγητος κώμης κώμου, & κώμητος, μήκης, μήκου, & μήκητος, θάλης, θάλου & θάλητος, δάρης δάρου, & δάρητος, πόλης, πόλου, & πόλητος. unde Vir. duplicē accusatiuū protulit hunc D. reta, & Daren, δάρητος, καὶ δάρην.

In quot declinationibus utimur Græcorum nominum casibus? In tribus: in prima, secunda, & tertia. nam in quarta, & quincta non memini unquam legere.

Quibus casibus utimur in prima declinatione? Nominatiuo, genitiuo, accusatiuo, uocatiuo singularibus. nominatiuo in as, ut hic Aeneas: in a, ut hæc Hypermestra. in es, ut hic Anchises: in e, ut hæc Lybie: quæ passim leges. Vir. Sum pius Aeneas. Idem. Et pater Anchises. Ouidius. Mittit Hypermestra. Idē hanc tua Penelope. Genitiuo in es, ut huius Lybies. Lucanus. Finibus extremis Lybies ubi feruida tellus. Accusatiuo in an, ut hunc Aenean, hanc Aeginan. Vir. Aenean, alacris palmas utrasque tetendit. Statius. Nanque ferunt raptam patriis Aeginan ab undis. Ouidius. N scio quam d cunt Iphigenian iter. & in en: ut hunc Lae t n, hunc D ren, hanc Helenen. Ouid. Respice Laerten, ut iam sua lumina claudas. Vir. Præcipitemq; Daren ardens agit æquore toto. Idē. Aut Atho, aut Rhodopen. Ouidius. Redde Parin nobis, Helenē Menelaus habebit. Idem. Dindymon, & Cybelen, & amœnā fontibus. Idē. Vocatiuo in a, a nominatiuo in as, abiectione s κοινῶς, ut hic Aeneas, ò Aenea. Virg. Vigilasne deum gens Aenea? & in e, ut hic Anchises ò Anchise, hic Vlysses, ò Vlysse, hic Achilles, o Achille. Virgil. Coniugio Anchise Veneris dignate superbo. Ouid. Hanc tua Penelope lento tibi mittit Vlysse.

ſe. Idem. Pugnas ne reddat Achille. Idem. Nos te poteremur Achille.

Achilles, & Vlyſſes nonne ſunt declinationes tertiæ? Non, cum in e uocatiuum emittunt, ſed primæ potius, ut Anchiſes, Laertes. ueniunt enim à Græcis in εὺς, mutatione εὺς in ης per ἦτα, ut Ἀχιλλεὺς, Ἀχίλλης Ὀδυσσεὺς, Ὀδύσσης. qua in re ſequimur Dores, qui pro Ὀρφεὺς, Ὀρφης: pro Τυδεὺς, Τύδης dicunt: quorum uocatiuus κοινῶς eſt ὦ Ἀχίλλη, ὦ Ὀρφη, ὦ Τυτίδη, ſicut ὦ Ἀγχίση, ὦ Λαέρτη. Vnde nos ò Achille, ò Vlyſſe dicimus.

Quibus caſibus utimur in ſecunda declinatione? Nominatiuo, genitiuo, datiuo, accuſatiuo, & uocatiuo ſingularibus: nominatiuo, genitiuo, accuſatiuo, & uocatiuo pluralibus. Nominatiuo ſingulari in εὺς, in ως longum ἀττικῶς, in ος breue, in ον, ut hic Orpheus, hic Athos, hæc Ilios, hoc Ilion. Virgilius. Orpheus in ſiluis inter delphinas Orion. Iuuenalis. Velificatus Athos. Ouid. Ilios, & murus quod fuit ante ſolum. quod quidam legunt Ilion, ut ſit quale eſt Præneſte ſub ipſa, & in Eunuchum ſuam, & Centauro uehitur magna. Genitiuo in os, ut huius Theſeos, huius Tereos. in o, ut huius Nicoleo, huius Androgeô. Martialis. Flet Philomela nefas inceſti Tereos. Virg. In foribus lethum Androgeo. Datiuo in ει per ει diphthongum ut huic Orphει. Virg. Orphει Calliopea, Lino formoſus Apollo. etſi Priſcianus dicit. Cum ſit datiuus Græcus, pro ει diphthongo, i longam habuit more ſcripturæ noſtræ. Accuſatiuo in on, in o magnum, in a, ut hunc Dindymon, hanc Pylon, hunc Atho, hunc Theſea, hunc Ilionea. Ouid. Dindymon & Cybelem. Idem. Nos Pylon antiqui neleia Neſtoris arua. Virg. Aut Atho, aut Rhodopen. Ouid. Theſea deuoui. Virg. Et amicum Cratea muſis. Cratea muſarum comitem. Idem. Ilionea petit dextra.

Quare huiuſmodi accuſatiuos in a penultima modo

do correpta, modo producta poetæ nostri protulerunt? quia hoc & Græci faciunt. nam in εὺς desinentia accusatiuo κοινῶς per εα faciunt, ἰωνικῶς δὲ per ηα, ut ὁ θησεὺς, τὸν θησέα κοινῶς καὶ τὸν θησῆα ἰωνικῶς. similiter τὸν Ἀχιλλέα, καὶ Ἀχιλλῆα, τὸν Ἰλιονέα καὶ Ἰλιονῆα.

Quare hic Athos, facit hunc Atho, & non hunc Athon, ut cetera apud Græcos in ως, ut ὁ μενέλεως τὸν μενέλεων. Quia quattuor annotantur apud illos accusatiui absque ν, τὸν ἄθω, τὴν κῶ, τὴν τέω, τὸν λαγώ. sic enim Theodorus Gaza in secundo τῶν εἰς τέσσαρα σεσημειώσθω ἐπὶ τῶν τετάρτοκλίτων ἄθω κῶ, τέω, λαγὼ αἰτιατικολογούμενα ἄνευ τοῦ ν ἀττικῶς. Genitiuo plurali in on per o magnum, ut horum Bucolicon, Georgicon, Grammaticon, Rhetoricon, cum circumflexo in fine. Nominatiuo, accusatiuo, & uocatiuo pluralibus in a, ut hæc Bucolica, Rhetorica, Grammatica, & similia.

Quibus casibus utimur tertiæ declinationis? Omnibus tam singularis, quàm pluralis numeri: præter datiuum pluralem. Nominatiuo singulari in a, ut poema: in o, per o magnum, ut Dido: in an, ut Titan: in in, ut delphin: in on, ut Corydon: in ar, ut epar: in yr, ut martyr: in or, ut Nestor: in as, ut Arcas: in is, ut poesis: in ys, ut Erinnys: in os, per o magnum, ut heros: in o, per o paruum, ut epos: in us per ου, ut Oedipus: in ax, ut thorax: in yx, ut styx, in abs, ut Arabs: in ops, ut Cyclops. exépla, qui uolet, ipse sibi inueniat. Genitiuo singulari in os, in us, ut huius Aeneidos, huius Sapphus. Ouid. Attamen illæ tuæ felix Aeneidos auctor. Idem. Auctoris nomina Sapphus. Virgil. Fatidicæ. Mantus. Datiuo in i, ut huic Palladi. Statius Palladi littoreæ. Accusatiuo in a. Virg. Phyllida mitte mihi: in o. Ouid. Miseramq; relinquere Dido. Idem. Spectabat ad Io, Ante oculos Io, quãuis auersus habebat: in in. Martialis. Tu licet & nostrũ dixit Alexin ames. Vocatiuo in i. Virg.

Te

Te Corydon ò Alexi. Ouid. Tu pari semper ama. Item quot modis desinit nominatiuus? Nominatiuo plurali in es. Virgil. Soli cantare periti Arcades. Genitiuo plurali in on. Martialis. Argutis epigrammaton libellis. Nominatiuo, accusatiuo, & uocatiuo pluralibus in a. Iuuenalis. Stemmata quid faciunt? Accusatiuo plurali in as. Virgil. permistos Heroas, & ipse uidebitur illis. Idem. Pleiadas, hyadas. in es, ut alpes, Syrtes. Virg. Sæuisq; uadis immittite syrtes.

Licet ne nomina in o, ut Dido, Sappho, Latine declinare, ut Iuno? Licet secundum Priscianum, qui antiquos huiusmodi declinatione usos ostendit. Actius, Custodem assiduum Ioni apposuit. Ennius. Pœnos, Didone oriundos. Plautus. Vidit Argum, quem quondam Ioni Iuno custodem apposuit. Qua ratione declinandi etiam C. Cæsar secutus antiquos usus est, quod indicat tetrastichon hoc in Romulo.

Vatibus Ausoniis Tyriam dat Græcia Dido.
Fecit Didonem Romula uox Taciti.
Ad Calypsonem Latiis das inclyte Cæsar,
Quodq; decor patitur Qunctiliane iubes.

Sed errant, ait Foca grammaticus, qui Didonis, aut Mantonis genitiuum dicunt, cum & uocis asperitas, & ueterum auctoritas huiusmodi declinationem repudiet. nam translata in Latinam linguam, nihilo minus Græce declinantur, sic Dido, didois, didoi, didoem, didoe. Idem sentire uidetur Quinctil. his uerbis. Nunc recentiores instituerunt Græcis nominibus Græcas declinationes potius dare. quod tamen ipsum non semper fieri potest. mihi autem placet Latinam rationem sequi, quousque patitur decor. neque enim iam Calypsonem dixerim ut Iunonem.

DE

DE PRONOMINE.

QVID est pronomen? Pars orationis declinabilis, quæ pro uniuscuiusque nomine accipitur, personasq; finitas recipit.

Quare dicitur pronomen? Quia pro nomine, hoc est loco nominis ponitur, sicut proconsul, quia loco consulis: & proprætor quia prætoris loco funguntur, appellati sunt.

Pronomini quot accidunt? Sex, Species, genus, numerus, figura, persona, & casus.

Quot sunt pronomina de quibus nulla dubitatio est apud Latinos? Quindecim, Ego tu, sui, ille, ipse, iste, hic, & is, meus, tuus, suus, noster, & uester, nostras, & uestras.

Quot sunt species pronominum? Duæ, primitiua, ut ego: deriuatiua, ut meus.

Quot sunt primitiua? Octo, Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, & is.

Quot ex primitiuis pronominibus sunt tantum demonstratiua? Quattuor, Ego, tu, hic, & iste.

Quot sunt tantum relatiua? Tria. Quæ? sui', is, & ipse.

Quot sunt modo demonstratiua, modo relatiua? Vnum, ille.

Quot sunt deriuatiua pronomina? Septem, Meus, tuus, suus, noster, & uester, nostras, & uestras.

Vnde deriuãtur? A genitiuis primitiuorũ, ego, tu, sui.

Quomodo? A genitiuo mei, meus: à genitiuo tui, tuus: a genitiuo sui, suus: à genitiuo nostrum, uel nostri, noster, & nostras: à genitiuo uestrum, uel vestri, uester, & uestras.

Quot ex deriuatiuis sunt possessiua? Quinque. Quæ? Meus, tuus, suus, noster, & uester.

Quot sunt gentilia, seu patria? Duo. Quæ? Nostras, & uestras.

Quo

Quot sunt genera pronominum? Quinque. Quæ? Masculinum, ut meus: femininum, ut mea: neutrum, ut meum: commune duum generum, ut hic, & hæc nostras, & uestras: commune trium generum, ut ego, tu, sui.

Quot sunt numeri pronominum? Duo. Qui? Singularis, ut ego: pluralis, ut nos.

Quot sunt figuræ pronominum? Duæ tantũ. Quæ? Simplex, ut ego, is: composita, ut egomet, idem.

Quot sunt pronomina, quæ per nominatiuos componuntur? Duo secum, iste, & hic: ut istic, istæc, istoc: in quibus, quia non ponitur aspiritio, sunt qui magis metaplasmum, quàm compositionem putent. unum is, cum aduerbio demum, ut idem, quod est is demum, hoc est is iterum. Iste, & hic componuntur ne per omnes casus? Minime, sed per eos tantum, qui in c desinunt, præter datiuum huic.

Cum quot orationis partibus pronomina componuntur? Cum tribus, cum nominibus, ut huiusmodi: cum aduerbiis, ut eccum eccam, eccos accas, ellum ellam, ellos ellas, pro ecce eum eam, eos eas, illum illam, illos illas: cum præpositione, ut mecum, tecum, secum, nobiscum, & uobiscum. sed in his potius est præpositio cum pronomine per anastrophen, ut in quicum, pro cum quo: quibuscum, pro cum quibus.

Quot sunt syllabicæ adiectiones? Quattuor. Quæ? Met, te, ce, pte.

Met quibus adiungitur? Omnibus casibus utriusque numeri tam primæ quàm secundæ personæ, præter tu, ne uerbum putetur tumet: pro quo tute, & tu tenet dicimus, ut egomet, id est ego, & non alius: tutemet, id est, tu ipse per te, & non per alium.

Te quibus adiungitur? Tu & te: ut tute & tete, sicut meme, sese.

Ce quibus adiungitur? Pronomini hic, hæc, hoc, apud antiquos per omnes casus. ut hicce, hæcce, hocce,

apud

apud Neotericos uero per eos tantum qui in s litteram desinunt, ut huiusce, hisce, hosce, hasce. nec non his genitiuis istius, illius, ut istiusce, illiusce. Antiqui etiam illice pro illic proferebant, illucce, istuce. Terentius. Illanccine mulierem dixit.

Pte quibus adiũgitur? Quinque ablatiuis, mea, tua, sua, nostra, & uestra: ut meapte, tuapte, suapte, nostrapte, & uestrapte.

Quod sunt personæ pronominum? Tres. Quæ? Prima, ut ego: secunda, ut tu: tertia, ut ille.

Quot sunt casus pronominum? Sex. Qui? Nominatiuus, genitiuus, datiuus, accusatiuus, uocatiuus, ablatiuus.

Quot pronomina habent uocatiuum casum? Quattuor. Quæ hoc disticho connumerantur,

Tu, meus, & noster, nostras, pronomina, quinctum
Quattuor admittunt: cetera cuncta carent.

Quare uocatiuo carent cetera pronomina? Quia sermo ad ea non dirigitur.

Quot sunt declinationes, seu modi pronominum? Quattuor. Primus in i, uel in is: secundus in ius: tertius in i, & in æ, & in i, quartus in is tantum.

INTERROGATIONES DE PRONOMINE.

Ego quæ pars orationis est? Pronomen. Quare? Quia ponitur loco proprii nominis, & certam significat personam.

Ponitur ne semper pronomẽ loco nominis proprii? Maxime. Ergo cum dicimus, ego magister, tu discipulus, nonne ponuntur loco appellatiuorum nominum, magistri scilicet, & discipuli, quæ sunt appellatiua? Non. Quoniam omne appellatiuum nomen transit in proprium iunctum pronomini, ut meus liber, tuus filius, ille homo.

Ego cuius speciei? Primitiue. Quare? Quia à nullo deriuatur.

Meus

Meus cuius ſpeciei? Deriuatiuæ. Quare? Quia deriuatur a genitiuo mei.

Ego cuius generis? Communis triū generum. Quare? Quia ſic eſt ſicut cui adhæret, ut ego Aldus, ego Maria, ego mancipium.

Meus cuius generis? maſculini. Mea? feminini. Meū? neutri. Quare? Quia prima uox pronominis eſt generis maſculini, ſecunda feminini, tertia neutri.

Noſtras cuius generis? Communis duum generū. Quare? quia præponuntur ei in declinatione duo articularia pronomina hic, & hæc.

Ego cuius numeri? Singularis. Quare? Quia ſingulariter profertur.

Nos cuius numeri? Pluralis. Quare? Quia pluraliter profertur.

Ego cuius perſonæ? primæ. Tu? ſecundæ. Illæ? tertiæ. Quare? Quia omnia nomina, & pronomina ſunt tertiæ perſonæ, exceptis ego quod eſt primæ, & tu ſecundæ, & uocatiuis caſibus, qui ſunt ſemper perſonæ ſecundæ.

Ego cuius caſus? Nominatiui. Quare? Quia in eo caſu declinando reperitur.

Ego cuius modi pronominis? Primi. Quare? Quia cuius genitiuus ſingularis in i, uel in is, & datiuus in i deſinit, ut ego, mei, uel mis, mihi: tu, tui, uel tis, tibi: ſui, ſibi.

Quare ſui non habet in nominatiuo ſi, & in genitiuo ſis? Cauſſa differentiæ SI coniunctionis, & SIS uerbi.

Quot ſunt pronomina primi modi? Tria, Ego, tu, ſui. quæ ſic declinantur.

S. N. ego. G. mei, uel mis. D. mihi. A. me. A. a me. P. N. nos. G. noſtrū, uel noſtri. D. nobis. A. nos: A. a nobis.

S. N. tu. G. tui, uel tis. D. tibi. A. te. V. ò tu. A. a te. P. N. uos. G. ueſtrum, uel ueſtri. D. uobis. A. uos. V. ò uos. A. a uobis.

S.G.ſui.D.ſibi. A.ſe.A. à ſe. P. G.ſui. D.ſibi. A.ſe. A. à ſe.

Ille cuius modi pronominis? Secundi. Quare? Quia eius genitiuus ſingularis in ius, & datiuus in i deſinit, ut ille, illius, illi: ipſe, ipſius, ipſi: iſte, iſtius, iſti: is, eius, ei: hic, huius, huic.

Quare hic non facit in datiuo hui ſine c? Ad differentiam hui interiectionis.

Quot ſunt pronomina ſecundi modi? Quinque. Quæ? Ille, ipſe, iſte, hic, & is: quorum genitiuus deſinit in ius, & datiuus in i. ſic etiam octo nomina declinantur, quæ ſunt unus, totus, ſolus, alius, alter, ullus, uter, quis, uel qui, cum ſuis compoſitis: quorum unus, totus, ſolus, habent uocatiuum. Quæ nomina, & pronomina ſic declinantur.

S. N. Ille, illa, illud. G. illius. D. illi. A. illũ, illã, illud. A. ab illo, ab illa, ab illo. P. N. illi, illæ, illa. G. illorum, illarum, illorum. D. illis. A. illos, illas, illa. A. ab illis.

S. N. ipſe, ipſa, ipſum. G. ipſius. D. ipſi. A. ipſum, ipſam, ipſum. A. ab ipſo, ab ipſa, ab ipſo. P. N. ipſi, ipſæ, ipſa. G. ipſorum, ipſarum, ipſorum. D. ipſis. A. ipſos, ipſas, ipſa. A. ab ipſis.

S. N. iſte, iſta, iſtud. G. iſtius. D. iſti. A. iſtum, iſtam, iſtud. A. ab iſto, ab iſta, ab iſto. P. N. iſti, iſtæ, iſta. G. iſtorum, iſtarum, iſtorum. D. iſtis. A. iſtos, iſtas, iſta. A. ab iſtis.

S. N. hic, hæc, hoc. G. huius. D. huic. A. hunc, hanc, hoc. A. ab hoc, ab hac, ab hoc. P. N. hi, hæ, hæc. G. horum, harum, horum. D. his. A. hos, has, hæc. A. ab his.

S. N. is, ea, id. G. eius. D. ei. A. eum, eã, id. A. ab eo, ab ea, ab eo. P. N. ii per geminum i, ſine aſpiratione, eæ, ea. G. eorum, earum, eorum. D. eis, uel iis. A. eos, eas, ea. A. ab eis, uel iis.

Quare ipſe non facit in neutro genere ipſud, ſicut iſte, iſtud, & ille, illud? Quia apud antiquos declinabatur ipſus, ipſa, ipſum, mutata eſt prima uox, & remãſit tertia.

tertia. quanquam Priſcianus lib. XIIII. id non probat.

S.N. īdem eadem ĭdem. G. eiuſdem. D. eidem. A. eundem, eandem, ĭdem. A. ab eodem, eadem, eodem. P. N. iidem, eædem, eadem. G. eorundem, earundem, eorundem. D. eiſdem, uel iiſdem. A. eoſdem, eaſdem, eadem. A. ab eiſdem, uel iiſdem. Et nota īdem maſculinũ producere primam, ĭdem uero neutrum corripere.

S.N. unus, una, unum. G. unius. D. uni. A. unum, unam, unum. V. ò une, ò una, ò unum. A. ab uno, ab una, ab uno. P. N. uni, unæ, una. G. unorum, unarum, unorum. D. unis. A. unos, unas, una. V. ò uni, ò unæ, ò una. A. ab unis.

S.N. totus, tota, totum. G. totius. D. toti.

S. N. ſolus, ſola, ſolum. G. ſolius. D. ſoli.

S. N. alius, alia, aliud. G. alius. D. alii.

S. N. alter, altera, alterum. G. alterius. D. Alteri.

S. N. vllus, ulla, ullum. G. ullius. D. ulli.

S.N. uter, utra, utrum. G. utrius. D. utri. cetera declina ut bonus, bona, bonum.

S. N. quis, uel qui, quæ, quod, uel quid. G. cuius. D. cui. A. quem, quam, quod, uel quid. A. à quo, uel à qui, à qua, uel à qui, à quo, uel à qui. P. N. qui, quæ, quæ. G. quorum, quarum, quorum. D. quis, uel quibus. A. quos, quæ, quas. A. à quis, uel à quibus.

S. N. alteruter, alterutra, alterutrum. G. alterutrius. D. alterutri. A. alterutrum, alterutram, alterutrum. A. ab alterutro, alterutra, alterutro. P. N. alterutri, alterutræ, alterutra. G. alterutrorum, alterutrarum, alterutrorum. D. alterutris. A. alterutros, alterutras, alterutra. A. ab alterutris. Et ſignificat alterum ex duobus. Cicero pro Marco Marcello. Quòd ſi in alterutro peccandum ſit, malim ego timidus, quàm parum prudens uideri. Valerius. Quia neceſſe eſſet eos alterutro facto crimine temeritatis, aut periurii teneri.

Quare non dixiſti altera utra, alterum utrum. G. alterius utrius? Quia ex parte tãtum exteriore inflectitur,

tur: & si quæ ex duobus rectis componuntur, ex utra que parte inflecti debeant.

S. N. uterque, utraque, utrunque. G. utriusque. D. utrique. A. utrunque, utranque, utrunque. A. ab utro que, utraque, utroque. P. utrique, utræque, utraque. G. utrorunque, utrarunque, utrorunque. D. utriusque. A. utrosque, utrasque, utraque. A. ab utrisque.

A QVIS ET QVI COMPOSITA.

Quæ cũ quis, uel qui possunt componier, hæc sunt,
Si, que, putas, ali, quam, nam, ne num, enque, piãq; e,
Nec non quis cum quis poteris componere: sed dam,
Visque, & cunque, liber, qui recto adiungere debes.

S. N. siquis, siqua, siquod, uel siquid. G. sicuius. D. sicui. A. siquem, siquam, siquod, uel siquid. A. a siquo, a siqua, a siquo. P. N. Siqui, siquæ, siqua. G. siquorũ, siquarum, siquorum. D. siquibus. A. siquos, siquas, si qua. A. a siquibus.

S. N. quisque, quæque, quodque, uel quidque. G. cu iusque. D. cuique. A. quenque, quanque, quodque. uel quidque. A. a quoque, a quaque, a quoque. P. N. qui que, quæque, quæque. G. quorunque, quarunque, quorunque. D. quibusque. A. quosque, quasque, quæ que. A. a quibisque.

S. N. quisputas, quæputas, quodputas, uel quidpu tas, & sic per omnes casus addendo putas.

S. N. aliquis, aliqua, aliquod, uel aliquid. G alicuius. D. alicui. A. aliquem, aliquam, aliquod, uel aliquid. A. ab aliquo, ab aliqua, ab aliquo. P. N. aliqui, aliquæ, ali qua. G. aliquorum, aliquarum, aliquorum. D. aliqui bus. A. aliquos, aliquas, aliqua. A. ab aliquibus.

S. N. quisquam, quæquam, quodquã, uel quidquã. G. cuiusquam. D. cuiquam. & sic in ceteris addendo quam. ipse tamen non uterer omnibus. nam sicut di cerem, non credo quenquam M. Tullio magis elo quentem: ita hoc euitarem dicendi genus. Aiunt non fuisse feminam quanquam pulchriorem Thaide.

S. N. quisnam, quænam, quodnam, uel quidnam. & deinceps, addendo nam.

S. N. nequis, nequa, nequod, uel nequid, & deinceps, præponendo ne.

S. N. Nunquis, nunqua, nunquod, uel nunquid, & sic in ceteris, præponendo nun. Sed ne his quidem utimur omnibus. sed ut se exerceant, flectant pueri per omnes casus. Vtamur uero nec ne, diligens postea præceptor ostendat. quis enim diceret, nunqua, & nunquod?

S. N. Enquis, enqua, enquod, uel enquid, & sic in ceteris, præponendo en.

S. N. Quispiam, quæpiam, quodpiam, uel quidpiam, & deinceps, addendo piam.

S. N. Quidam, quædam, quoddam, uel quiddam. G. cuiusdam. D. cuidam. A. quendam, quandam, quoddam, uel quiddam. A. a quodam, a quadam a quodã. P. N. quidam, quædam, quædam. G. quorundã, quarundam, quorundam, & mutatur m in n, quia m ante d esse non potest, sicut nec ante q & c & t & f. Datiuo quibusdam. A. quosdam, quasdam, quædam. A. a quibusdam. Et nota, quidam & masculinũ scribi debere unico d: neutrum uero quiddam, & quoddam, duplici.

S. N. Quiuis, quæuis, quoduis, uel quiduis, & sic in reliquis, addendo uis.

S. N. Quicunque, quæcunque, quodcunque. G. cuiuscunque. D. cuicunque. A. quencunque, quancuncunque. P. N. quicunque, quæcunque, quæcunque. G. quorumcunque, quarumcunque, quorumcunque. D. quibuscunque. A. quoscunque, quascunque, quæcunque. A. a quibuscunque.

S. N. Quilibet, quælibet, quodlibet, uel quidlibet, & deinceps, addendo libet.

S. N. quisquis, & quidquid. A. quidquid. A. a quoquo,

quo, a quaqua, a quoquo. ceteris uacat.

S.N.Neuter, neutra,neutrum.G. neutri , neutræ, neutri, & neutrius apud antiquos. D.neutro,neutræ, neutro, & reliqua,ut bonus,bona,bonum.

S.N.Iftic,iftæc,iftoc,uel iftuc.A.iftũc,iftanc,iftoc, uel iftuc.A. ab iftoc,iftac,iftoc.P. N. & A. in neutro tantum genere iftæc. & fic inflecte illic, illæc, illoc, uel illuc, quibus utebantur antiqui,nunc autem exoleuerunt.

Meus,mea,meum cuius modi pronominis? Tertii. Quare? Quia per omnes fuos cafus declinatur ad fimilitudinem nominum primæ,&fecundæ declinationis, hoc eft, ut bonus, bona , bonum, præter mi uocatiuum,a uocatiuo mee,ubi e geminum,ac breue , in ī longum commutatum eft, ut o mi pater, o mi fili, pro mee pater, mee fili.

Tertii modi pronomina funt quinque: meus, tuus, fuus, nofter, & uefter,quæ fic declinantur.

S. N. meus, mea,meum.G.mei,meæ,mei.D.meo, mea,meo.A. meum,meam,meum.V.o mi, o mea , o meum.A.a meo, a mea, a meo.P.N. mei, meæ,mea. G. meorum, mearum , meorum. D. meis.A. meos, meas, mea.A. a meis.

S.N.tuus,tua,tuum.G.tui,tuæ,tui.D tuo, tuæ,tuo. A.tuũ,tuam,tuum. A.a tuo,a tua, a tuo.P.N.tui,tuæ, tua. G.tuorum, tuarum, tuorum.D.tuis.A. tuos,tuas, tua.A. a tuis.

S.N.nofter, noftra,noftrũ.G.noftri,noftræ, noftri. D.noftro,noftræ,noftro.A.noftrum,noftram,noftrũ. V.o nofter,o noftra, o noftrum.A.a noftro , a noftra, a noftro.P.N.noftri, noftræ,noftra.G. noftrorum,noftrarum, noftrorum.D.noftris. A.noftros,noftras, noftra.V.o noftri, o noftræ, o noftra.A.a noftris.

S.N.fuus,fua, fuũ.G. fui,fuæ,fui.D fuo, fuæ, fuo. A.fuum,fuam,fuum.A.a fuo,a fua,a fuo.P.N.fui,fuæ, fua.G.fuorum,fuarum,fuorum.D. fuis. A. fuos, fuas,

ua. A. a ſuis.

S.N. Veſter, ueſtra, ueſtrum.G. Veſtri, ueſtræ,ue ſtri. D. ueſtro,ueſtræ, ueſtro . A . ueſtrum , ueſtram , ueſtrum. A. a ueſtro, a ueſtra, a ueſtro.P.N. ueſtri , ue ſtræ, ueſtra. G. ueſtrorum, ueſtrarum , ueſtrorum.G. ueſtris. A.ueſtros, ueſtras,ueſtra. A.a ueſtris.

Noſtras cuius modi pronomini ? Quarti . Quare? Quia per omnes ſuos caſus declinatur ad ſimilitudinem nominum tertiæ declinationis,hoc eſt,ſicut hic, & hæc Arpinas,& hoc Arpinate. & nota huiuſmodi in as , & nomina , & pronomina, circumflexo tono eſſe pronuncianda , quia ſunt per apocopen ab integris in tis, abiectione ti.

Quarti modi pronomina ſunt duo. noſtras & ueſtras, quæ ſic declinantur.

S. N. hic, & hæc noſtras, & hoc noſtrate. G.huius noſtratis.D. huic noſtrati.A.hunc,& hanc noſtratẽ, & hoc noſtrate. A . o noſtras ,& o noſtrate. A.a noſtra te, & noſtrati. P.N. hi,& hæ noſtrates, & hæc noſtra tia. G.horum,& harum,& horum noſtratium.D. his noſtratibus. A.hos,& has noſtrates,& hæc noſtratia. V. o noſtrates , & o noſtratia . A.a noſtratibus.

S.N.hic,& hæc ueſtras,& hoc ueſtrate.G.huius ue ſtratis.D.huic ueſtrati.A. hunc,& hanc ueſtratem, & hoc ueſtrate.A.a ueſtrate,et ueſtrati. P.N.hi,& hæ ue ſtrates, & hæc ueſtratia.G.horum,& harum, & horũ ueſtratium.D.his,& ab his ueſtratibus. A.hos,& ha ueſtrates, & hæc ueſtratia.A. a ueſtratibus.

ALDI MANVTII PII ROMANI INSTITVTIONVM GRAMMATICARVM LIBER II.

DE VERBO.

QVID est uerbum? Pars orationis declinabilis, uel agendi, uel patiendi, uel utriusque significatiua, cum modis, & temporibus, sine casu.

Verbo quod accidunt? Octo, genus, tempus, modus, species, figura, persona, numerus, & coniugatio.

Quot sunt genera uerborum? Quinque, actiuum, ut amo, passiuum, ut amor, neutrum, ut seruio, commune ut largior, deponens, ut sequor.

Quot sunt tempora uerborum? Quinque, Præsens, præteritum imperfectum, perfectum, plusquamperfectum, & futurum: aut amo, amabam, amaui, amaueram, amabo.

Quot sunt modi uerborum? Quinque, indicatiuus, ut amo, imperatiuus, ut ama, optatiuus, ut utinam amarem, subiunctiuus, ut cum amem, infinitiuus, ut amare.

Indicatiuus quot tempora habet? Quinque separata, præsens, ut amo, imperfectum, ut amabam, perfectum, ut amaui, plusquamperfectum, ut amaueram, futurum, ut amabo.

Imperatiuus quot tempora habet? Duo, præsens, ut ama, futurum, ut amato.

Optatiuus quot tempora habet? Quinque, Præsens, & præteritum imperfectum simul, ut utinam amarem, præteritum perfectum, & plusquamperfectum simul, utinam amauissem, futurum per se, ut

ytinam amem.

Subiunctiuus quot tempora habet? Quinque separata, quemadmodum indicatiuus, præsens, ut cum amem, imperfectum, ut cum amarem, perfectum, ut cũ amauerim, plusquamperfectum, ut cum amauissem, futurum, ut cum amauero.

Infinitiuus quot tempora habet? Quinque, præsens, & imperfectum simul, ut amare, perfectum, & plusquamperfectum simul, ut amauisse, futurum, ut amatum ire, uel amaturum esse.

Quot sunt species uerborum? Duæ, primitiua, ut amo, deriuatiua, ut amasco.

Quot sunt species deriuatiuorum uerborum? Quinque, inchoatiua, meditatiua, diminutiua, frequentatiua, desideratiua.

Quot sunt inchoatiua? Quæ in se desinunt, & sunt tertiæ coniugationis, ut uiso uisis, facesso facessis, arcesso arcessis, id est eo ad uidendum, eo ad faciendum, eo ad uocandum: usurpantur etiam pro primitiuis, ut lacesso, pro lacero.

Quo modo formantur inchoatiua? Non habent certam formationẽ, nec a uerbis omnibus proficiscũtur.

Quæ sunt meditatiua? Quæ in sco desinunt, & meditationem, hoc est exercitationem significant, ut calesco, id est meditor, & exerceor, ut caleam: unde etiam meditatiua appellantur. nam meditari est etiam exerceri.

Habent ne præteritum hæc uerba? Quidni? Atque id quod sua primitiua, ut pingueo, pingui, & pinguesco, pingui: macreo, macrui, & macresco, macrui. sed differunt. nam primitiua significant pinguis fui, macer fui: deriuatiua uero, pinguis factus sum, macer factus sum. nam si ita cupiam dixeris. Hui tam cito macruisti? Non erit a Macreo, sed a Macresco præteritum. quia non macer fuisti, sed macer factus es, interpretabitur.

Quo modo formantur meditatiua? A ſecunda perſona præſentis indicatiui modi cuiuſcunque ſint coniugationis, addita co, ut labo, labas, labaſco: ferueo, ferues, ferueſco: contremo, contremis, contremiſco: edormio, edormis, edormiſco.

Quæ ſunt frequentatiua? Quæ aſſiduam in agendo uim habent: dicuntur etiam iteratiua: qoniam frequenter agendi iterant affectum, ut merſo, merſas, hoc eſt, ſæpius mergo.

Vnde formantur frequentatiua? Ab extremo ſupino mutatione u in o, ut domitu domito, curſu curſo, amplexu amplexo, a ſecutu tamen ſector, & non ſecutor. Sed notandum, quòd quæ habent a in penultima, illud in i breue conuertunt, ut uolatu uolito, rogatu rogito. Item quæ præteritum in gi faciunt, format frequentatiua a ſecunda perſona præſentis indicatiui modi, ut lego, legis, legito: fugio, fugis, fugito. notátur quærito, a quæro: & ſcitor, & ſciſcitur, a ſcio: & neſcito, & noto, a noſco: & ægreſco, & ægroto, ab ægreo: ſed ægreſco meditatiuum eſt. inueniuntur etiam frequentatiua a frequentatiuis, ut dictito, a dicto, quod a dico deriuatur, pulto, a pulſo, quod a pello deducitur.

Cuius coniugationis ſunt frequentatiua? Primæ, ut curſo curſas, ſector ſectaris. uiſo quod iteratiuum eſſe dicit Diomedes, & ſolum excipiat a regula, quòd non ſit primæ coniugationis. Ego Vallæ accedens, puto eſſe incohatiuum potius, ut ſupra oſtendimus.

Quæ ſunt deſideratiua? Quæ in rio deſinunt, & affectum ſignificant. parturire enim nõ eſt meditari partum, ſed deſiderare. Cicero. Aliquando populus Romanus pariat, quod diu parturit. ſimiliter eſurio, eſt, eſſe cupio, id eſt comeſſe. Quinctil. Pater filius eſurit. Item cenaturio, cupio cenare. Martialis.

In omnibus Vacerra quod conclauibus
Conſumit horas, & die toto ſedet,

Cenaturit Vacerra,non calcaturit.id est cenare cupit Vacerra, & non cacare.

Vnde formantur desideratiua? Ab extremo supino,assumendo rio,ut a cenatu, cenaturio:a mictu,micturio: ab esu, esurio.

Cuius coniugationis sunt desideratiua?Quartæ, ut parturio, parturis, parturire.

Quæ sunt diminutiua?Quæ in lo desinunt, ut a sorbeo,sorbillo,sorbillas: & non habent certā formationem,sūtq. in usu a paucis uerbis. Hæc nos scripsimus de speciebus deriuatiuorum, secuti Laurentium Vallam, quæ quoniam a memoria facile effluūt, comprehendi his uersiculis,

Inchoat, arcesso, & uiso: meditatur amasco.
Sorbillo minuit: legitoq. & curso frequentant.
Parturit est partum desiderat,esurit esse.

Notandum autem, in quibusdam magis in usu esse frequentatiua,a frequentatiuis,quàm a primitiuis,ut lectito,a lecto, lectas, quod non est in usu,sicut nec legito: scriptito a scripto scriptas, quod item non in vsu.ab edo præterea eso esas ἄχρηστον,a supino esu.at ab eso,in usu esito. In quibusdam uero & a primitiuis & a frequentatiuis in usu frequentatiua,ut a dico.dicto,a quo dictito.Hæc Gellius nō a supino,ut Priscianus,sed a præterito passiuo format libro VIII.cap.VI cui non accedo.

DE FIGVRIS VERBORVM.

Quod sunt figuræ uerborum? Tres, simplex, ut taceo, curro, composita, ut conticeo, concurro,decomposita, ut conticesco, recurso.

DE PERSONIS VERBORVM.

Quot sūt personæ uerborum? Tres,prima,ut amo, secunda,ut amas, tertia, ut amat.& similiter in plurali, prima,ut amamus, secunda, ut amatis, tertia, ut amant.

Quare imperatiuus modus non habet primam per

ſonam in numero ſingulari? Quia naturaliter Imperans, ab eo cui imperat, diuiditur. cum ergo prima perſona eſt, quæ loquitur, ipſa ſibi imperare nõ ſolet, niſi aliis imperans, ſe quoque immiſceat. & hinc eſt quod in plurali numero imperatiuus modus primam habet perſonam, ut Moriamur, & in media arma ruamus. quamquam tunc nõ imperatiua, ſed ſuppoſitiua & hortatiua uocantur, quæ Græci ὑποθετικὰ, & παρακελευστικὰ uocant, qui melius quàm nos, hãc pluralis numeri perſonam ab imperatiuis ſeparant.

DE NVMERO VERBORVM.

Quot ſunt numeri uerborum? Duo, ſingularis, ut amo: pluralis, ut amamus.

DE CONIVGATIONE VERBORVM.

Quot ſunt coniugationes uerborum? Quattuor, Prima, quæ in ſecũda perſona indicatiui modi uel habet as, ut amo amas: uel aris, ut amor amaris. Secũda, quæ in ſecũda perſona præſentis indicatiui modi, uel habet es, ut doceo doces: uel eris penultima longa, ut doceor doceris. Tertia, quæ in ſecunda perſona præſentis indicatiui modi uel habet is breuem, ut lego legis: uel eris penultima breui, ut legor legeris. Quarta, quæ in ſecunda perſona præſentis indicatiui modi uel habet is longam, ut audio audis, uel īris penultima longa, ut audior audiris.

Sed facilius cognoſcent pueri uerba tertiæ coniugationis a uerbis quartæ differre, in Imperatiuo & Infinitiuo. nam tertiæ cõiugationis uerba faciũt in Imperatiuo in e, in ſecũda perſona ſingulari: īfinitiuo uero in ere penultima breui, tu lego legis, lege legere: aſpicio aſpicis, aſpice aſpicere. Quartæ uero coniugationis uerba habent in ſecũda perſona ſingularis, Imperatiui modi: in Infinitiuo uero īre penultima lõga, ut audio audis, audi, audire: tuſſio, tuſſis, tuſſi, tuſsire.

Illud etiam notandum, uerba primæ coniugationis are, & ari, & arem, & arer, & eris, uel ere producere in

penultima

penultimæ,ut amare,amari,amarem,amarer,ameris, uel amere. Secundæ uero,ere eri & erem & erer,& aris uel are,ut docere,doceri,docerem,docerer,docearis,uel doceare. Quartæ autem ire,& iri, & irem, & irer,& aris,uel are:ut audire,audiri,audirem,audirer, audiaris,uel audiare. sed aris,uel are producitur in omni uerbo. Tertiæ uero coniugationis,ire,ere, Infinitiui tantum ere,erem,eres,eret,erent:erer etiam primam personam tantum optatiui,& eris,uel ere secũdam indicatiui passiui corripere:ut legite,legere,legerem,legeres,legeret,legerent, legerer, legeris, uel legere. erunt autem,& ere præteriti perfecti indicatiui modi in omni coniugatione producunt e,ut amauerunt,uel amauere,docuerũt,uel docuere,legerunt, uel legere, audiuerunt,uel audiuere.

DE PRAETERITIS.

Primæ coniugationis præterita quot regulas habent? Quinque.

Quæ est prima?

Omnia uerba primæ coniugationis a secunda persona præsentis indicatiui modi abiecta s & addita ui faciunt præteritum,ut amo amas amaui:præter duodecim,quæ per ui syllabas faciunt præteritum. & do dedi,sto steti,lauo laui,iuuo iuui.ut ostẽdũt hi uersus,

Cum domo iunge mico, cubat, & neco, cum frico,plico.
Et tonat,atque sonat,secat,& crepo, nexo,uetoque,
Doque,dedi,& laui lauo,sto steti,& iuuo iuui.

Quæ est secunda?

Plico,& mico cum præpositione composita,per ui syllabas faciunt præteritũ,ut applicui, dimicui Inueniuntur etiam in aui,sed raro. Cũ nomine autem composita,in aui faciunt,ut multiplicaui,duplicaui.

Quæ est tertia?

A cubo composita tam primæ,quàm tertiæ coniugationis inueniũtur,ut accubo,accubas, & accumbo,

accum-

accumbis:incubo, incubas,& incumbo,incumbis. Habent tamen commune præteritum,accubui,incubui. Quæ primæ coniugationis ſunt in præſenti fine m:tertiæ uero habent m ante b.

Quæ eſt quarta?

Do monoſyllabis compoſitum tranſit in tertiã cõiugationem,& præteritum geminat,ut reddo, reddidi. Cum diſſyllabis uero,eſt primæ coniugationis,ut uænundo,uænundas,uænundedi,circundo ,circundas, circundedi,peſſundo,peſſundas,peſſundedi.

DE PRAETERITIS SECVNDAE CONIVGATIONIS.

Omnia uerba ſecundæ coniugationis quacunque antecedente conſonante, eo in ui ſyllabas conuerſa, faciunt præteritum, ut doceo,docui,egeo, egui:præter quæ excipiuntur, quæ quinque comprehenduntur regulis.

Quæ eſt prima?

Iubeo,iuſſi facit.Sorbeo,quod & ſorbo dicitur, ſorpſi,uel ſorbui.Mulceo,mulſi,maneo,manſi,neo,neui, quieo,quieui,hæreo,hæſi,luceo,luxi,pelluceo,pelluxi.Cieo,ciees,quod & cio,cis dicitur,ciui, uel cii.Torqueo, torſi, cum compoſitis. nam compoſita, ſimplicium formationem plerunque ſequuntur.

Quæ eſt ſecunda?

In ueo deſinentia,mutant eo in i,ut moueo, moui. Conniueo tamen,& conniui,& connexi facit.

Quæ eſt tertia?

In deo,ſi habent uocalem longam,uel ar ante deo, mutant deo in ſi,ut rideo riſi,ardeo,arſi: præter ſtrideo ſtridi. ſi uero i uel e breuem, eo in i conuertunt, ut uideo uidi,ſedeo ſedi.ſi au diphthongum, præteritum paſſiuæ declinationis habebunt, ut audeo auſus ſum, gaudeo gauiſus ſum. ſunt quæ præteritum geminant, ut mordeo, momordi, pendeo, pependi,

ſpondeo,ſpopondi,tondeo,totondi.

Sed ſciendum geminantia præterita,in compoſitione non geminari, ut remordeo , remordi, reſpondeo, reſpondi:præter quæ a do,ſto,diſco,poſco componuntur,ut condo,condidi,conſto,conſtiti,dediſco, dedidici,repoſco,repopoſci. A curro tamen compoſita , utroque modo eſt inuenire , ut decurri,& decucurri . a repugno etiam repupugi legimus.

Quæ eſt quarta?

In geo,l uel r præcedente, in ſi,uocali uero longa , in xi faciunt,ut algeo alſi, turgeo turſi, lūgeo luxi. mulgeo tamen,mulxi habet differentiæ cauſſa.

Quæ eſt quinĉta ?

In leo,alia antecedente conſonante in eadem ſyllaba,& ab oleo,& leo compoſita , per ui ſyllabam faciunt præteritum,ut impleo,impleui, exoleo exoleui , releo releui,oleo & oleui & olui facit , & ſic redoleo. Soleo tamen,ſolitus ſum,& ſolui.

DE PRAETERITIS TERTIAE CONIVGATIONIS.

Tertiæ coniugationis præterita quot regulis comprehenduntur? Vndeuiginti.

Quæ eſt prima ?

In bo,uocali longa antecedente, in pſi faciunt , ut ſcribo,ſcripſi.Cetera uero in bi , ut bibo , bibi : præter incumbo,incubui,& alia a cubo compoſita.

Quæ eſt ſecunda ?

In co, antecedente n, illa abiecta,o in i conuertũt, ut uinco,uici.s uero antecedente, mutant ſco in ui ſyllabam, ut paſco,paui,conſueſco,& cõſueui, & cõſuetus ſum facit. præter diſco, didici, compeſco,compeſcui,poſco,popoſci, conquiniſco , conquexi . Vocali autẽ lõga antecedẽte,co in xi cõuertũt,ut dico,dixi . Ico tamẽ,cuius penultima modo correpta,modo producta reperitur, ici facit, & parco, peperci, & ſparſi.

Quæ

Quæ eſt tertia?

In do, uocali longa præcedente do in ſi uertunt, ut ludo, luſi. Cedo, ceſſi geminat ſſ. Excipiuntur cædo, cecīdi penultima producta, unde occīdi pro interemi. nam cecĭdi penultima breui, a caldo eſt, unde occĭdi, pro interrii. Pedo, pepedi, cudo, cudi, & cuſi, ſtrido, ſtridi. n uero antecedente, o in i commutant: ſed n tria abiiciunt, fundo, fudi, findo, fidi, ſcindo, ſcidi. cetera uero ſeruant, ut pando, pandi, accendo, accendi, ſcando, ſcandi: præter tūdo, quod & abiicit n, ut tutudi facit. Pendo etiam, et tendo geminãt primam, ut pependi, tetendi. Fido fidi olim, nunc fiſus ſunt facit: & diuido, diuiſi. A do compoſita geminant, ut trado, tradidi, condo, condidi, unde abſcō do, abſcondidi.

Quæ eſt quarta?

In go, r antecedente, go in ſi conuertunt: ut mergo, merſi: cetera uero in go, uel guo, in xi faciunt præteritū, ut ango, anxi, tingo, uel tinguo, tinxi, rego, rexi. Præter pango, pepigi, & pegi, & panxi: tango, tetigi, pungo, pupugi, uel punxi: frango, fregi: ago, egi: lego, legi, cum compoſitis. notantur neglexi, dilexi, intellexi, alego compoſita.

Quæ eſt quincta?

In ho, in xi faciunt, ut ueho, uexi, traho, traxi.

Quæ eſt ſexta?

In lo, præteritum faciunt in lui, ut alo alui: præter uello, uelli, uel uulſi, ſallo, ſalli, pſallo, pſalli, percello, perculi, excello, exculi, & excellui, quod tamen magis ab excelleo formatur. Excipiuntur etiam geminantia, ut pello, pepuli, fallo, fefelli, tollo, tetuli, pro quo ſuſtuli dicimus.

Quæ eſt ſeptima?

In mo, uocali longa præcedente, o in pſi conuertunt, ut dēmo, dempſi: cetera uero in ui ſyllabas, ut tremo, tremui, præter emo, emi, premo preſſi.

Quæ

Quæ est octaua.

In no, antecedēte o uel g, in ui syllabas faciūt præteritum, ut pono posui, gigno, genui. similiter & a cano composita, ut concino, concinui & concini: cetera uero faciunt in ui syllabam, ut sino, siui, sterno, straui sperno, spreui, lino, liui, & lini. nam leui, & releui magis sunt a leo quod non est in usu: excipiuntur temno tempsi, cano cecini.

Quæ est nona?

In po, e breui antecedente, in ui syllabas faciunt, ut strepuo, strepui: cetera uero in psi, ut carpo, carpsi: præter rumpo, rupi.

Quæ est decima?

In ro, per ui syllabam terminant: ut tero, triui, quæro, quæsiui, sero seui, cuius cōposita etiam per ui syllabas faciunt, sed mutata significatione, ut desero, deserui. Excipiuntur gero, gessi, uro ussi, uerro, uersi, & uerri, curro, cucurri.

Quæ est undecima?

In so, in ui syllaba faciunt, ut lacesso, lacessiui, & lacessi accerso, accersiui: demuntur facesso, facessis, facessi, capesso, capessis, capessi, uiso, uisi, quæso, quæsi, & quæsiui, pinso, pinsui.

Quæ est duodecima?

In to, c præcedente, quattuor inueniuntur, flecto, necto, plecto, pecto, quæ faciunt flexi, plexi, nexi, uel nexui, pexi, uel pexui, & pectui. Præcedēte uero e breui, duo, ut peto, petiui, meto, messiui. r similiter, duo, uerto, uerti, sterto, stertui. tt geminato, unum mitto, misi, & unū itē in sto, ut sisto, quod cū significationē actiuā habet, caret præterito: cum uero absolutā facit steti, sicut sto, cum suis compositis, ut desisto, destiti.

Quæ est tertiadecima?

In xo duo inueniuntur, taxo, & nexo, quæ in ui syllabas faciunt, ut texui, nexui. sed nexo est primæ.

Quæ est quartadecima?

In cio, si a præcesserit, a in e uersa, & o remota, faciunt præteritum, ut facio, feci, iacio, ieci. sin uero præcesserit i, illo in e uerso, in xi faciunt, ut aspicio, aspexi. icio tamen ici facit, & elicio elicui.

Quæ est quinctadecima?

In uio & in gio, o remota, faciunt præteritum, ut fodio fodi, fugio fudi.

Quæ est sextadecima?

In fio unum est, fio, fis, factus sum. unum item in io, ut meio sine præterito, & supino. & unum in quio, inquio: quod inquit tantum habet. unum etiam in rio, pario peperi.

Quæ est decimaseptima?

In pio, ca præcedēte, mutant a in e, & abiecta o, faciunt præteritum, ut capio, cepi. cu uero, o in ui syllabam conuertunt, ut cupio, cupiui, quod non puto esse etiam quartæ, ut Priscianus ait. nam illud Lucretii sic legendum: Naturæ primus terrarum claustra cuperet. ut sit uersus miurus, quo sæpe Lucretius utitur, de quo uersu nos abunde infra tractauimus in libro de metris. Rapio, rapui facit. Sapio, & sapui, & sapiui: unde resipui, & resipiui. Cæpio, quod in usu non est, cæpi. Terentius tamen in Adelphis, a cæpio, cæperet usus est, Sinerem ego illum? aut non sex totis mensibus prius olfecissem quàm ille quidquam cæperet?

Quæ est decimaoctaua?

In tio, in si faciunt geminato s, ut concutio, concussio: quatio, quassi.

Quæ est decimanona?

In uo syllabam, l antecedente, o in i uertunt, ut soluo, solui. uocali uero, in xi: uiuo, uixi. in uo aute syllabas, mutant o in i, ut acuo, acui: præter coquo, coxi: linquo, liqui: pluo, pluui: struo, struxi.

DE PRAETERITIS QVARTAE CONIVGATIONIS.

Verba quartæ coniugationis quo modo faciūt præ

teritum,

teritum? In ui syllabam, & ii exclusa u per concisionem, ut audio, audiui, & audii, salio, salui, & salii tā de sale, quàm de saltatione. demuntur in cio plurium syllabarum duabus, quæ si n habent ante cio, faciunt in xi, ut uincio, uinxi, sancio, sanxi, & sanciui olim: sin uero minime, in si: ut raucio, rausi, farcio, farsi. Itē aio, ai, cambio, campsi, haurio, hausi, sepio, sepsi, sētio, sensi, uenio, ueni. & a pario, & salio composita, ut operio operui, assilio assilui. quia salio etiam salui facit. sed comperio comperi facit, & reperio repperi, pp geminato in carmine.

DE PRAETEBITIS VERBORVM IN OR.

In or desinentia quomodo faciunt præteritum? Nō habent. quia in or omnia carent præterito, & iis quæ ab illo deriuantur. assumunt autem participium præteriti perfecti, & plusquam perfecti, & substantiuū uerbum, & usum præteritorum complent, ut amor, amatus sum, & amatus fui, & sic in omnibus.

DE SVPINIS.

Supinorum regulæ quot sunt? Septem.

Quæ est prima?

In ui syllabam, commutant ui in tum, ut amaui, amatum, petiui, petitum. Demūtur abolitum, adultum, agnitum, cautum, cognitum, consitum, fautum, insitum, lautum, & lotum, pastum, potum, saltum. nam salitum per simplex l, seruat. satum, solutum, sepultum, uænum. In or primæ, in atum, ut muratū, auxiliatum.

Quæ est secunda?

In ui syllabas commutant eas in itum, ut domui, domitum: præter altum. nam alitum seruat. Item per tum, cassum. nam caritum seruat. censum, cultum, cōsultum, concentum cum ceteris a cano, doctum, excelsum, frictum, indutum, messum, mistum, nectum, occultum, passum, pistum, raptum cum compositis, correptum, surreptum, sectum, statum, tentum, textum, tostum. In or secundæ in itum, ut ueritū. Præter con
fessum

fessum,fassum,misertum,ratum,tutum,& tuitum.

Quæ est tertia?

In ci,gi,qui,xi,commutant eas in ctum,ut vici victum,legi lectum,dereliqui derelictum, dixi dictum. præter fixum,flexum,fluxum,fugitum,fictum, mictũ, pictum,rictum,strictum,quæ abiiciunt n.Peperci sine supino.In gor etiam,& scor,& in uor syllabas, in ctũ faciunt , ut fungor functum , proficiscor profectum , fruor fructum,& fretum, olim etiam fluitum . præter adeptum,commentum,fessum,unde defessum, iratũ, natum,oblitum,pastum,ultum.

Quæ est quarta?

In mi,pi,psi,in ptum,ut scripsi scriptum , rupi ruptum,emi emptum.præter campsi,campsum.

Quæ est quincta?

In di,li,ri,si,ti,in sum,ut momordi morsum, tutudi,& tunsum,& tusum,fefelli falsum,sali salsum,uerri uersum,quod est etiam a uerti. sensi sensum,pandi passum geminat ss, quod & a patior, & a pateo idem est.demuntur gestum,haustum,indultum,latum,mulctum:nam mulsum seruat.pistum,partum, statũ, tentum:nam tensum seruat.tortum,ustum.Item composita a do , ut inditum . ab abscondo , tam absconsum, quàm absconditum : sed absconditum,melius,inquit Diomedes.Quartæ etiam coniugationis uerba habentia l, uel r ante si,ut fartum,sartum , fultum . In dior item,& tior,& tor,in sum faciunt,ut mensum, orsum, assensum,usum præter amplexum,mentitum, partitum,potitum,sortitum.

Quæ est sexta?

In bor,in psum,ut labor lapsum . & in quor , & in rior , in tum , ut loquor locutum , orior ortum . & in ror , in stum faciunt, ut queror questum. morior tamen mortuum,unde mortuus.

Quæ est septima?

Largior,largitum habet, & molior,molitum.

Quæ actiua supinum non habent?

Compesco, cerno, renouoque, & respuo, lingo,
Sugo, refello, timet, lamboque, atque urgeo, caluo,
Visoq. cum metuo, posco, linquo, arceo, disco,
Ambigoq. annumeres: quæ sunt sine cuncta supinis.

Quæ neuter supinis deficiunt?

Strideo, sterto, rudo, stridit, micat, æstuo, parco,
Et conquinisco, psalloque, & obedio, dego,
Et scalpo, & scando, scabit, & pauet, horreo, mando,
Addice glisco, tremo, nec non satagoque, luo que,
Et furit, atque uolo, lucet, polluceo, fulget,
Exurio, horresco, ferueſco, & talia cuncta,
Et quæ præteritum per ui dant uerba secundæ.
Vt caleo calui, pauca hæc tamen excipe: sicut
Torret, olet, ualeo, paretque, doletque, latetque,
Et placeo, & noceo, & libeo, & careo, pateoque:
Quanquã sunt per ui, retinent tamen ista supinum.

DE VERBIS DEFECTIVIS.

Quæ sunt uerba defectiua? Quæ deficiunt numeris, modis, temporibus, & personis, non tamen omnibus. Forem, fores, foret, forent. Infinitiuo fore.
Meio, meiis. Impatiuo meie, meiat, meiamus, meite.
Futuro, meito. Infinitiuo meiere.
Infit, infiunt, & infio antiquum.
Quæso, quæsimus, quæsere. nec dicas quæsumus per u.
Faxo, faxis, faxit, faxunt, & faxint.
Inquio, seu inquam. sed hanc uocem futuri temporis esse uult Priscianus inquis, inqnit, inquiet, inquie.
Ausim, ausis, ausit, & ausint.
Cedo, id est dic.

Aio, ais, ait, aiũt, aiebam cum toto imperfecto. ait, aies. Imperatiuo, ai. in plurali, aiatnus. Futuro optatiui, aiat: in plurali, aiatis, aiant.

Imperatiuo aue, in plurali auete. Futuro aueto. Infinitiuo auere. Eodem modo salue, & uale: sed uale, a

ualeo

ualeo eſt. quare non eſt defectiuum.

Furis, daris, faris, prima poſitione deficiunt.

Ouat, ouans habet participium. cuius tamen uerbi declinatio per multas etiam uoces inuenitur.

Apage, apagete: apageſis, pro apage ſi uis: ſicut ſodes, pro ſi audes, quod eſt blandientis: ſicut amabo: & capſis, pro cape ſi uis: & ſis, pro ſi uis.

Odi, noui, cœpi, memini, præteritum perfectum tantum habent, & quæ a præterito deriuantur. Memini habet etiam memento, & mementote.

Volo, & malo imperatiuo, & ſupinis deficiunt. malo etiam futuro indicatiui, ſed de his in declinatione uerborum cumulatiſſime dicemus.

DE ANOMALIS.

Quæ ſunt anomala? Quæ aliorum uerborum inclinatum non ſequuntur. nec dicendum anormala cum r, poſt o, ſed ſine r, quia Græcum eſt τὸ ἀνόμαλον. quod ſignificat aſperum, uarium, & ſine planitie.

Anomala autem ſunt hæc.

Sum, es, eſt: uolo uis uult: fero fers fert: edo es eſt, cum compoſitis: de quibus abunde dicemus in declinatione uerborum.

Quæ ſunt, quæ in imperatiuo per apocopen proferuntur? Dic, duc, fac, fer, pro dice, duce, face, fere.

Quæ aliorum præteritis, & ſupinis utuntur?

Arguor, a conuincor, conuictus ſum, habet & argutus ſum: cerno, a creſco, creui, cretum: caleſco, a caleo calui, cum ſimilibus in ſco: ferio, a percutio, percuſſi percuſſum: fero, a tulo, tuli, latum: furo, ab inſanio, inſaniui, ſine ſupino. liquor, liqueſio, liquefactus ſum: medeor, a medicor, medicatus ſum: poſcor, a poſtulor, poſtulatus ſum: quatio, a concutio, concusſi, concuſſum. nam quaſſi non eſt in uſu: reminiſcor, a recordor, recordatus ſum: ſido, a ſedi, ſeſſum: ſiſto, a ſto, ſteti, ſtatum. ſunt qui rectius ſtatui, ſtatutum habere dicant: tollor, a ſuffero, ſublatus ſum: ueſcor,

a pascor,pastus sum.

Quæ perfecta sunt a diuersis instantibus?

Acui, ab aceo,& acuo:creui,a cresco,& cerno : frixi,a frigeo,& frigo:luxi,a luceo, & lugeo : minxi , a meio,& mingo:passus sum,a pandor,& patior: paui, a pasco,& paueo:pependi,a pendeo,& pendo : tuli, a tulo, & fero:uersus sum,a uertor,& uerror.

Quæ sunt in prima persona confusa ?

Appello,appellas ,& appellis: dico,dicas,& dicis, fundo,fundas,& fundis: lauo,lauas,& lauis : lēgo,lēgas,prima longa,& lego , legis , prima breui : mando,mandas,& mandis:prædico prædicas , penultima correpta,& prædico,prædicas,penultima longa:pinso,pinsas,& pinsis:sero,seras,& seris:sono, sonas , & sonis:uolo,uolas,& uis.

Quæ in indicatiuo dupliciter efferuntur?

Caueo,& cauo . conniueo,& conniuo. denseo , & denso.dureo,& duro.excelleo,& excello . ferueo, & feruo.frigeo,et frigo.fulgeo,& fulgo.lenteo,& lento. oleo,& olo.sorbeo,& sorbo.strideo,& strido. tergeo, & tergo.unio,& uno.

Quæ habent duplicem coniugationem?

Morior,orior,potior,quæ & tertiæ,& quartæ coniugationis inueniuntur.in infinitiuo tamen mori tantum dicimus secundum tertiam,& oriri,& potiri secundum quartam.apud uetustissimos etiam pario , & cupio & tertiæ,& quartæ inueniuntur.

Quæ habent duo,aut tria præterita ?

Cudo,cussi,& cudi.explico,explicui , & explicaui. pango,pepigi,& panxi,& pegi.pungo,pupugi,& punxi.sino,sini,& siui. tundo,tutudi,& tunsi.

Quæ ancipiti terminatione in eadem significatione leguntur ?

Assentio,et assentior. labo,et labor.mereo, & mereor . reuerto,et reuertor. et alia plurima apud Priscianum.

IN-

INTERROGATIONES DE VERBO.

Amo quæ pars orationis eſt? Verbũ. Quare? Quia cum modis,& temporibus eſt ſignificatiuum agendi.

Amor quæ pars orationis eſt? Verbum. Quare? Quia cum modis, & temporibus eſt ſignificatiuum patiendi.

Largior q æ pars orationis eſt? uerbum. Quare? Qu ia ctm modis,& temporibus eſt & agendi,& patiendi ſignificatiuum.

Amo cuius generis? Actiui. Quare? Quia in o deſinens poteſt facere tranſitionem ad aliquod rationale animal,unde poſſet fieri conuerſa locutio in prima, uel in ſecunda perſona, uel ſaltem in ſecunda per aſſumptionem r,ut tu amas me,ego amor a te: Plato amabat Socratem, Socrates amabatur a Platone: Ego amo te, tu amaris a me.

Amor cuius generis? Paſſiui. Quare? Quia in or deſinens, uenit ab actiuo per aſſumptionem r, quod eſt amo, ſicut doceor, a doceo:legor,a lego.

Aro cuius generis? Neutri. Quare? Quia in o deſinens non poteſt facere tranſitionem ad aliquod rationale animal, unde poſſit fieri conuerſa locutio in prima, uel in ſecunda perſona, uel ſaltem in ſecunda per aſſumptionem r, hoc eſt non poteſt habere accuſatiuum ſignificantem hominem.non enim dici poteſt aro Socratem, ſicut amo Socratem.

Amplector,cuius generis? Cõmunis. Quare? Quia in or deſinens utranque habere poteſt ſignificationẽ, hoc eſt & actiuam, & paſſiuam: actiuam ſic, ego amplector te: paſſiuam ſic, ego amplector a te.

Auxilior cuius generis? Deponentis. Quare? Quia deponit alteram ſignificationem,hoc eſt uel actiuam uel paſſiuam. ſed auxilior deponit paſſiuam, ut auxilior tibi. lætor uero:actiuam, ut lætor uirtute.

Amo cuius temporis? Præſentis. Quare? Quia præ

ſens tẽpus deſignat circa actionem, uel paſſionẽ. ſed amo circa actionem, amor uero circa paſſionem.

Amabã cuius tẽporis? Præteriti imperfecti. Quare? Quia rem cœptam, ſed nõ dũ perfectam oſtẽdit.

Amaui cuius temporis? Præteriti perfecti. Quare? Quia rem perfectam eſſe ſignificat.

Amaueram cuius temporis? Præteriti pluſquamperfecti. Quare? Quia oſtendit aliquid iam pridem eſſe perfectum.

Amabo cuius temporis? Futuri. Quare? Quia rem aliquam fore, hoc eſt futuram eſſe demonſtrat.

Amo cuius modi? Indicatiui. Quare? Quia indicat rem eſſe.

Amabam, amaui, amaueram, cuius modi? Indicatiui. Quare? Quia indicat rem fuiſſe.

Amabo cuius modi? indicatiui. Quare? Quia indicat rem fore.

Ama cuius modi? Imperatiui. Quare? Quia imperat rem eſse.

Amato cuius modi? Imperatiui. Quare? Quia imperat rem futuram eſse.

Quare non dixiſti etiam fuiſſe? Quia in imperatiuo non eſt præteritnm. non enim quod factum eſt, ut infectum ſit, imperare quiſquam poteſt, neque ut factum ſit, quod factum non fuerit.

Vtinam amarem cuius modi? Optatiui. Quare? Quia eget aduerbio optandi, ut perfectum ſignificet ſenſum.

Cum amarem cuius modi? Subiunctiui. Quare? Quia ſubiungit ſibi aliud uerbum, uel ſubiungitur alteri uerbo, ut perfectum ſignificet ſenſum.

Amare cuius modi? Infinitiui. Quare? Quia nec numeros, nec perſonas definit. ſed eget ſola alterius uerbi coniunctione.

Amo cuius ſpeciei? Primitiuæ. Quare? Quia a nullo deriuatur.

Amaſco

Amasto cuius speciei? Deriuatiuæ. Quare? Quia deriuatur ab amo.

Amo cuius figuræ? Simplicis. Quare? Quia simpliciter profertur.

Deamo cuius figuræ? compositæ. Quo modo componitur? Ex de,& amo.

Contremisco cuius figuræ? Decompositæ. Quare? Quia non per se componitur, sed a composito deriuatur, quod est contremo, contremis.

Amo cuius personæ? Primæ. Quare? Quia est prima uox uerbi, uel quia cum loquitur de se, ipsa pronũciat.

Amas cuius personæ? Secundæ. Quare? Quia est secunda uox uerbi, uel quia ad eam prima loquitur di recto sermone.

Amat cuius personæ? Tertiæ. Quare? Quia est tertia uox uerbi, uel quia de ea prima loquitur ad secundam, extra se & illam posita, ad quam dirigit sermonem quod quia uidetur obscurum, sic clarius. Tertia persona est de qua posita extra primam, & secundam prima loquitur ad secundam.

Amare cuius personæ, & numeri? Nullius. Quare? Quia omnia infinita, impersonalia, gerundia, & supina numeris, & personis deficiunt.

Amo cuius numeri? Singularis. Quare? Quia singulariter profertur.

Aamamus cuius numeri? Pluralis. Quare? Quia pluraliter profertur.

Amo, amas cuius coniugationis? Primæ. Quare? Quia in secunda persona præsents, indicatiui modi, habet ā productum ante s, ut amo, amās: & in prima, & secunda persona pluralis numeri id ipsum & a productum ante mus,& ante tis, ut amāmus, amātis,& in infinitiuo ante re, ut amāre.

Amor, amāris cuius coniugationis? Primæ. Quare? Quia in secunda persona præsentis, indicatiui modi, habet ā productum, ante ris, ut amor, amāris.

Doceo, doces cuius coniugationis? Secundæ. Quare? Quia in ſecunda perſona præſentis indicatiui modi, habet ē productā ante s, ut doceo docēs: & in prima, & ſecūda perſona pluralis numeri idipſum ē productum ante mus, & ante tis, ut docēmus, & docētis, & in infinitiuo ante re, ut docēre.

Doceor, docēris cuius coniugationis? Secundæ. Quare? Quia in ſecunda perſona præſentis indicatiui modi, habet ē productū ante ris, ut doceor docēris.

Lego, legis cuius coniugationis? Tertiæ. Quare? Quia in ſecunda perſona præſentis indicatiui modi, habet i correptum ante s, ut lego legis: & in prima, & ſecunda perſona pluralis numeri id ipſum i correptū ante mus, & ante tis, ut legimus, legitis: in infinitiuo uero, e correptum ante re, ut legere.

Legor, legeris cuius coniugationis? Tertiæ. Quare? Quia in ſecunda perſona præſentis indicatiui modi, habet eris penultima breui, ut legor, legeris.

Audio, audis cuius coniugationis? Quartæ. Quare? Quia in ſecunda perſona præſentis indicatiui modi, habet i productū ante s, ut audio audīs: & in prima, & ſecunda perſona pluralis numeri id ipſum ī productū ante mus, & ante tis, ut audimus, auditis: & in infinitiuo ante re, ut audire.

Audior, audīris cuius coniugationis? Quartæ. Quare? Quia in ſecunda perſona præſentis indicatiui modi, habet ī productum ante ris, ut audior audīris.

Declina amo amas.

Indicatiuo modo, tempore præſenti, ſingulariter. Ego amo, tu amas, ille amat. Pluraliter nos amamus, uos amatis, illi amant. Præterito imperfecto. S. ego amabam, tu amabas, ille amabat. P. nos amabamus, uos amabatis, illi amabant. Et per infinitum ſic. S. ego amare, pro amabam: tu amare, pro amabas: ille amare, pro amabat. P. nos amare, pro amabamus: uos amare, pro amabatis: illi amare, pro amabant. Preterito

perfecto.S.ego amaui, tu amauisti,ille amauit.P.nos amauimus,uos amauistis,illi amauerũt,uel amauere. ex quibus hæc per syncopen,tu amasti,pro amauisti: uos amastis,pro amauistis:illi amarũt,pro amauerũt. Præterito plusquam perfecto.S. ego amaueram, tu amaueras,ille amauerat.P.nos amaueramus, uos amaueratis,illi amauerãt. & per concisionẽ.S. amaram,amaras,amarat.P.amaramus,amaratis,amarant. Futuro.S. ego amabo, tu amabis, ille amabit. P.nos amabimus,uos amabitis,illi amabunt.

Imperatiuo modo,tempore præsenti, ad secundã, & tertiã personam.S. ama tu,amet ille.P. amate uos ament illi. Futuro.S.amato tu,amato ille.P.amatote uos,amanto illi.

Prima enim persona pluralis numeri,quæ datur imperatiuus,hortandi est, non imperandi , ut Amemus uirtutem o cõdiscipuli. pugnemus o cõmilitones. moriamur, & in media arma ruamus.

Optatiuo modo tempore præsenti,& præterito imperfecto.S.utinam ego amarem, tu amares , ille amaret.P. utinam nos amaremus, uos amaretis, illi amarent. Præterito perfecto,& plusquam perfecto.S. utinam ego amauissem,tu amauisses,ille amauisset.P.utinam nos amauissemus,uos amauissetis,illi amauissẽt. & per syncopen S.utinam ego amassem, tu amasses, ille amasset.P. utinam nos amassemus,uos amassetis, illi amassent.Futuro. S.utinam ego amem,tu ames,ille amet.P.utinam nos amemus,uos ametis,illi amẽt. Diomede tamen separatim declinat sic, tẽpore præsenti utinam amem,imperfecto utinam amarem,perfecto utinam amauerim , plusquam perfecto utinam amauissem, futuro utinam amem. sed de his in fragmentis plura.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti.S.cum ego amem, tu ames, ille amet.P. cum nos amemus, uos ametis, illi ament.Præterito imperfecto.S. cum ego amarem,

amarem, tu amares, ille amaret. P. cum nos amaremus, uos amaretis, ille amarent. Præterito perfecto. S. cum ego amauerim, tu amaueris, ille amauerit. P. cum nos amauerimus, uos amaueritis, illi amauerint. & per syncopen. S. amarim, amaris, amarit. P. amarimus, amaritis, amarint. Preterito plusquam perfecto. S. cum ego amauissé, tu amauisses, ille amauisset. P. cũ nos amauissemus, uos amauissetis, illi amauissent. & per concisionem S. cũ ego amassem, tu amasses, illi amasset. P. cũ nos amassemus, uos amassetis, illi amassent. Futuro. S, cũ ego amauero, tu amaueris, ille amauerit. P. cũ nos amauerimus, uos amaueritis, illi amauerint. & per syncopen. S. cũ amaro, amaris, amarit. P. cũ amarimus, amaritis, amarint. sed nota, in secunda persona singularis numeri præteriti perfecti subiunctiui modi, i ante s corripi, & similiter in prima, & secunda pluralis ante mus, & tis. ut, S. cũ amauerim, amaueris. P. cũ amauerimus amaueritis. In secunda uero persona singularis numeri ante s, & in prima, & secunda pluralis futuri eiusdem modi ante mus, & tis, produci. ut, S. cũ amauero, amauerīs. P. cũ amauerīmus amauerītis. hinc illud, Dederīs in carmine uires. &, uitam dederītis in undis.

Infinitiuo modo tempore præsenti, & præterito imperfecto, amare. Præterito perfecto, & plusquam perfecto amauisse. & per concisionem amasse. Futuro, amatum ire, uel amaturum esse.

Gerundia, uel participialia nomina, amandi, amando, amandum. Supina. amatum, amato.

Quot partciipia trahuntur ab hoc uerbo actiuo? Duo. Quæ? Alterum præsentis, & præteriti imperfecti temporis in ns, quod est amans, id est qui amat, uel qui amabat. alterum futuri in rus, quod est amaturus, id est qui amabit.

Amans unde formatur? A prima persona præteriti imperfecti, indicatiui modi, mutata bam in ns, ut amabam, bam in ns, fit amans.

Amatu-

Amaturus unde formatur? Ab Vltimo supino. Quo modo? Amatum, amatu, addita rus fit amaturus.

Quæ non faciunt præteritum perfectum in aui? Hæc quæ his uersibus annotatur.

Dat, domat, atq; crepat, micat, & iuuat, & plicat, & stat:
His fricat, & vexat, & sonat, & necat, adde, lauatque,
Vt secat, atque cubat, tonat, hæc neu dice per aui.

Declina sono, sonas p primas personas singulares.

Sono, sonabam, sonui, sonueram, sonabo. in imperatiuo non sunt. utinam sonarem, sonuissem sonem. cum sonem, sonarem, sonuerim, sonuissem, sonuero.

Quot tempora deriuantur a præterito perfecto indicatiui? Sex, quæ hoc disticho comprehenduntur?

Præteritum de se sex format tempora, ram, sem,
Rim quoque, semq. iterum, postmodo, ro, se, dabit.

Dic præteritum a lauo, & uiuo cum deriuatis ab eis. Laui, laueram, lauissem, lauerim, lauissem, lauero, leuisse. Iuui, iuueram, iuuissem, iuuerim, iuuissem, iuuero, iuuisse.

Dic præteritum a do, sto, & deriuata ab eis.
Dedi, dederam, dedissem, dederim, dedissem, dedero, dedisse. Steti, steteram, stetissem, steterim, stetissem, stetero, stetisse.

Inflecte amo per primas personas, hinc per secundas retrorsum, inde per tertias, donec declinaueris totum uerbum.

Amo, amabam, amaui, amaueram, amabo. utinam amarem, amauissem, amem. cum amem, amarem, amauerim, amauissem, amauero. Retrorsum. Cum amaueris, amauisses, amaueris, amares, ames. utinam ames, amauisses, amares. amato tu, ama. Amabis amaueras, amauisti, amabas, amas. Per tertias personas. Amat, amabat, amauit, amauerat, amabit. amet, amato ille. utinam amaret, amauisset, amet. cum amet, amaret amauerit, amauisset, amauerit. Retrorsum per primas personas pluralis. Cum amauerimus, amauissemus,

mus, amauerimus, amaremus, amemus. utinã amemus, amauissemus, amaremus. amabimus, amaueramus, amauimus, amabamus, amamus. Per secũdas p̃sonas. amatis, amabatis, amauistis, amaueratis, amabitis, amate, amatote. utinam, amaretis, amauissetis, ametis. cũ ametis, amaretis, amaueritis, amauissetis, amaueritis. Retrorsum per tertias. Cum amauerint, amauissent, amauerint, amauerent, ament. utinam ament, amauissent, amarent. amento, amẽt. amabunt, amauerant, amauerunt, uel amauere, amabant, amant.

Amor uerbum passiuum quo modo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore præsenti. S. Ego amor, tu amaris, uel amare, ille amatur. P. nos amamur, uos amamini, illi amantur. Præterito imperfecto. S. ego amabar, tu amabaris, uel amabare, ille amabatur. P. nos amabamur, uos amabamini, illi amabãtur. & per infinitum. S. ego amari, pro amabar: tu amari, pro amabaris: ille amari, pro amabatur. P. nos amari, pro amabamur: uos amari, pro amabamini: illi amari, pro amabãtur. Præterito perfecto. S. ego amatus sum, uel fui, tu amatus es, uel fuisti, ille amatus est, uel fuit. P. nos amati sumus, uel fuimus, uos amati estis, uel fuistis, illi amati sunt, fuerunt, uel fuere. In feminino genere. S. ego amata sum, uel fui, tu amata es, uel fuisti, illa amata est, uel fuit. P. nos amatæ sumus, uel fuimus, uos amati estis, uel fuistis, illæ amatæ sunt, fuerunt, uel fuere. In neutro genere. S. ego amatum sum, uel fui, tu amatum es, uel fuisti, illud amatum est, uel fuit. P. nos amata sumus, uel fuimus, uos amata estis, uel fuistis, illa amata sunt, fuerũt, uel fuere. Præterito plusquam perfecto. S. ego amatus eram, uel fuerã, tu amatus eras, uel fueras, ille amatus erat, uel fuerat. P. nos amati eramus, uel fueramus, uos amati eratis, uel fueratis, illi amati erãt, uel fuerãt. & in feminino, ego amata erã. & ĩ neutro, ego amatũ erã. Futuro S. ego amabor, tu amaberis, uel amabere, ille amabitur.

tur. P. nos amabimur, uos amabimini, illi amabuntur.

Imperatiuo modo, tempore præsenti, ad secūdam, et tertiam personam. S. amare tu, ametur ille. P. amamini uos, amentur illi. Futuro. S. amator tu, amator ille. P. amaminor uos, amantor illi. amemur nos, hortandi est, non imperandi.

Optatiuo modo, tēpore præsenti, & præterito imperfecto. S. utinam ego amarer, tu amareris, uel amare re, ille amaretur. P. utinam nos amaremur, uos amaremini, illi amarentur. Præterito perfecto, & plusquam perfecto. S. utinam ego amatus essem, uel fuissem, tu amatus esses, uel fuisses, ille amatus esset, uel fuisset. P. utinam nos amati essemus, uel fuissemus, uos amati essetis, uel fuissetis, illi amati essent, uel fuissent. Et in feminino, ego amata essē, uel fuissem. & in neutro, ego amatum essem, uel amatum fuissem. Futoro. S. utinam ego amer, tu ameris, uel amere, ille ametur. P. utinam nos amemur, uos amemini, illi amentur.

Subiunctiuo modo, tēpore præsenti. S. cum ego amer, tu ameris, uel amere, ille ametur. P. cū nos amemur, uos amemini, illi amētur. Præterito imperfecto. S. cū ego amarer, tu amareris, uel amarere, ille amaretur. P. cū nos amaremur, uos amaremini, illi amarētur. Præterito perfecto. S. cū ego amatus sim, uel fuerim, tu amatus sis, uel fueris, ille amatus sit, uel fuerit. P. cū nos amati simus, uel fuerimus, uos amati sitis, uel fueritis, illi amati sint, uel fuerīt. Et in feminino, ego amata sim, uel fuerim. & in neutro, ego amatū sim, uel fuerim. Præterito plusquā perfecto. S. cū ego amatus essem, uel fuissem, tu amatns esses, uel fuisses, ille amatus esset, uel fuisset. P. cū nos amati essemus, uel fuissemus, uos amati essetis, uel fuissetis, illi amati essēt, uel fuissent. & in feminino genere, ego amata essem, uel fuissem. & in neutro, ego amatum essem, uel fuissem. Futuro. S. cum ego amatus ero, uel fuero, tu amatus eris, uel fueris, ille amatus erit, uel fuerit. P. cū nos amati

erimus,uel fuerimus,uos amati eritis,uel fueritis,illi amati erunt,uel fuerint.& in feminino genere,ego amata ero, uel fuero.& in neutro, ego amatum ero, uel fuero.

Infinitiuo modo,tẽpore præsenti,& præterito imperfecto,amari. Præterito perfecto,& plusquam perfecto,amatum esse uel fuisse. Futuro amatum iri.

Quot participia trahuntur ab hoc uerbo passiuo? Duo. Quæ? Alterum præteriti perfecti, & plusquam perfecti in tus,quod est amatus,id est qui amatus est, uel fuit. alterum futuri in dus,quod est amandus, id est qui amabitur.

Amatus unde formatur? Ab ultimo supino. Quo modo? Amatum amatu,addita s fit amatus.

Amandus unde formatur? A genitiuo sui præsentis participii. Quo modo? Amans,amantis,tis in dus,fit amandus.

Amatur impersonale quo modo flectitur?

Indicatiuo modo,tempore præsenti,amatur. Præterito imperfecto,amabatur. Præterito perfecto amatũ est,uel amatum fuit. Præterito plusquam perfecto, amatum erat,uel amatum fuerat. Futuro,amabitur.

Imperatiuo modo,tempore præsenti,ametur. Futuro amator.

Optatiuo modo,tẽpore præsenti, & præterito imperfecto,utinam amaretur. Præterito perfecto,& plusquam perfecto, utinam amatum esset, uel amatum fuisset. Futuro,utinam ametur.

Subiunctiuo modo,tempore præsenti, cũ ametur. Præterito imperfecto,cum amaretur. Præterito perfecto,cum amatum sit,uel fuerit. Præterito plusquã perfecto,cum amatum esset,uel amatum fuisset. Futuro, cum amatum erit,uel amatum fuerit.

Infinitiuo modo,tẽpore præsenti,& præterito imperfecto,amari. Præterito perfecto,& plusquam perfecto,amatũ esse,uel amatũ fuisse. Futuro, amatũ iri.

Doceo quo modo flectitur?

Indicatiuo modo tempore præsenti. S. ego doceo, tu doces, ille docet. P. nos docemus, uos docetis, illi docent. Præterito imperfecto. S. ego docebam, tu docebas, ille docebat. P. nos docebamus, uos docebatis, illi docebant. & per infinitum, ego docere, pro docebam, tu docere, pro docebas, ille docere, pro docebat. P. nos docere, pro docebamus, uos docere, pro docebatis, illi docere, pro docebant. Præterito perfecto. S. ego docui, tu docuisti, ille docuit. P. nos docuimus, uos docuistis, illi docuerunt, uel docuere. Præterito plusquam perfecto. S ego docueram, tu docueras, ille docuerat. P. nos docueramus, uos docueratis, illi docuerant. Futuro. S. ego docebo, tu docebis, ille docebit. P. nos docebimus, uos docebitis, illi docebunt.

Imperatiuo modo, tempore præsenti, ad secundam, & tertiam personam. S. doce tu, doceat ille. P. docete uos, doceant illi. Futuro. S doceto tu, doceto ille. P. docetote uos, docento illi. Nam doceamus hortandi est magis.

Optatiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto. S. utinam ego docerem, tu doceres, ille doceret. P. utinam nos doceremus, uos doceretis, illi docerent. Præterito perfecto, & plusquam perfecto. S. utinam ego docuissem, tu docuisses, ille docuisset. P. utinam nos docuissemus, uos docuissetis, illi docuissent. Futuro. S. utinam ego doceam, tu doceas, ille doceat. P. utinam nos doceamus, uos doceatis, illi doceant.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti. S. cum ego doceam, tu doceas, ille doceat. P. cum nos doceamus, uos doceatis, illi doceant. Præterito imperfecto. S. cũ ego docerem, tu doceres, ille doceret. P. cũ nos doceremus, uos doceretis, illi docerẽt. Præterito ꝑfecto, S. cũ ego docuerim, tu docueris, ille docuerit. P. cũ nos

docuerimus,

docuerimus, uos docueritis, illi docuerint. Præterito plusquam perfecto. S. cum ego docuissem, tu docuisses, ille docuisset. P. cum nos docuissemus, uos docuissetis, illi docuissent. Futuro. S. cum ego docuero, tu docueris, ille docuerit. P. cum nos docuerimus, uos docueritis, illi docuerint.

Infinitiuo modo, tempore præsẽti, & præterito imperfecto, docere. Præterito perfecto, & plusquamperfecto, docuisse. Futuro. doctum ire, uel docturum esse. Gerundia, uel participialia nomina. docendi, docẽdo, docendum. Supina. doctum, doctu.

Quot participia trahuntur ab hoc uerbo actiuo? Duo. Quæ? Alterum præsentis, & præteriti imperfecti temporis in ns, quod est docens, id est qui docet, uel docebat: alterum futuri in rus, quod est docturus, id est qui docebit.

Docens unde formatur? A prima persona præteriti imperfecti indicatiui modi. Quo modo? Docebã, bam in ns, fit docens.

Docturus unde formatur? Ab ultimo supino. Quo modo? doctum, doctu, addita rus, fit docturus.

Declina deceo per primas personas singulares.

Doceo, docebam, docui, docueram, docebo. utinã docerem, docuissem, doceam. cum doceam, docerẽ, docuerim, docuissem, docuero.

Declina per secundas.

Doces, docebas, docuisti, docueras, docebis. doceto tu, doceto tu. utinam doceres, docuisses, doceas. cum doceas, doceres, docueris, docuisses, docueris. & sic totum uerbum: aliquando etiam retrorsum sic, Cum docuero, docuissem, docuerim, docerem, doceam. utinã doceam, docuissem, docerem. docebo, docueram, docui, docebam, doceo. sed hoc non est faciendum, nisi ei, qui iam cursim uerba declinet.

Dic præteritũ perfectũ a mordeo, & deriuata ab eo.

Momordi,

Momordi, momorderam, momordiſſem, momorderim, momordiſſem, momordero, momordiſse.

Dic præteritum à remordeo, & deriuata.

Remordi, remorderam, remordiſsem, remorderim, remordiſsem, remordero, remordiſse.

Quare non dixiſti remomordi? Quia quæ geminant ſyllabam in præterito, ſi componantur, non etiam geminant, niſi à do, ſto, poſco, & diſco compoſita.

Dic præteritum à pendeo, & deducta ab eo.

Pependi, pependeram, pependiſsem, pependerim, pependiſsem, pependero, pependiſse.

Dic præteritum à ſpondeo, tondeo, reſpondeo, iubeo, algeo, lugeo, cum deriuatis.

Spopondi, ſpoponderam, ſpopondiſsem, ſpoponderim, ſpopondiſsem, ſpopondero, ſpopondiſse.

Totondi, totonderam, totondiſsem, totonderim, totondiſsem, totondero, totondiſse.

Reſpondi, reſponderam, reſpondiſsem, reſponderim, reſpondiſsem, reſpondero, reſpondiſse.

Iuſſi, iuſseram, iuſſiſsem, iuſserim, iuſſiſsem, iuſsero, iuſsiſse.

Alſi, alſeram, alſiſsem, alſerim, alſiſsem, alſero, alſiſse.

Luxi, luxeram, luxiſsem, luxerim, luxiſsem, luxero, luxiſse.

Doceor quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore præſenti, S. ego doceor, tu doceris uel docere, ille docetur. P. nos docemur, uos docemini, illi docentur. Præterito imperfecto, S. ego docebar, tu docebaris uel docebare, ille docebatur. P. nos docebamur. uos docebamini, illi docebantur. Præterito perfecto, S. ego doctus ſum uel fui, tu doctus es uel fuiſti, ille doctus eſt uel ſuit. P. nos docti ſumus uel fuimus, uos docti eſtis uel fuiſtis, ille docti ſunt, fuerunt, uel fuere. Et in feminino genere, S. ego docta ſum uel fui, tu docta es uel fuiſti, illa docta eſt

uel fuit. P. nos doctæ sumus uel fuimus, uos doctæ estis uel fuistis, ille doctæ sunt, fuerunt uel fuere. Et in neutro genere, S. ego doctum sum uel fui, tu doctum es uel fuisti, illud doctum est uel fuit. Plur. nos docta sumus uel fuimus, uos docta estis uel fuistis illa docta sunt fuerunt uel fuere. Præterito plusquam perfecto, S. ego doctus eram uel fueram, tu doctus eras uel fueras, ille doctus erat uel fuerat. P. nos docti eramus uel fueramus, uos docti eratis uel fueratis, illi docti erant uel fuerant. & in feminino genere, S. ego docta eram uel fueram & in neutro genere, S. ego doctum eram uel fueram. Futuro, S. ego docebor, tu doceberis, uel docebere, ille docebitur. P. nos docebimus, uos docebimini, illi docebuntur.

Imperatiuo modo, tempore præsenti, ad secundam & tertiam personam, S. docere tu, doceatur ille. P. docemini uos, doceantur illi. Futuro, S. docetor tu, docetor ille. P. doceminor uos, docentor ili. Doceamur hortandi est.

Optatiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, S. utinam ego docerer, tu docereris uel docerere, ille doceretur. P. nos doceremur, uos doceremini, illi docerentur. Præterito perfecto, & plusquã perfecto, S. utinam ego doctus essem uel fuissẽ, tu doctus esses uel fuisses, ille doctus esset uel fuisset. P. utinã nos docti essemus uel fuissemus, uos docti essetis uel fuissetis, illi docti essent uel fuissent. & in feminino genere, utinam ego docta essem uel fuissem. & in neutro, utinam ego doctum essem uel fuissem. Futuro, S. utinam ego docear tu docearis uel doceare, ille doceatur. P. utinam nos doceamur, uos doceamini, illi doceantur.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti, S. cum ego docear, tu docearis uel doceare, ille doceatur. P. cum nos doceamur, uos doceamini, illi doceanrur. Præterito imperfecto, S. cum ego docerer, tu docereris uel doce-

docerere, ille doceretur. P. cum nos doceremur, uos doceremini, illi docerentur. Præterito perfecto, S. cum ego doctus sim uel fuerim, tu doctus sis uel fueris, ille doctus sit uel fuerit. P. cum nos docti simus uel fuerimus, uos docti sitis uel fueritis, illi docti sint uel fuerint. & in feminino genere, S. cum ego docta sim uel fuerim. & in neutro, S. cum ego doctum sim uel fuerim. Præterito plusquamperfecto, S. cum ego doctus essem uel fuissem, tu doctus esses uel fuisses, ille doctus esset uel fuisset. P. cũ nos docti essemus uel fuissemus, uos docti essetis uel fuissetis, illi docti essent uel fuissent, & in feminino genere, S. cum ego docta essem uel fuissem. & in neutro, S. cũ ego doctũ essem uel fuissem. Futuro, S. cum ego doctus ero uel fuero, tu doctus eris uel fueris, ille doctus erit uel fuerit. P. cum nos docti erimus uel fuerimus, uos docti eritis uel fueritis, illi docti erunt uel fuerint, & in feminino genere, S. cum ego docta ero uel fuero. & in neutro, S. cum ego doctum ero uel fuero.

Infinitiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, doceri. Præterito perfecto, & plusquamperfecto doctum esse uel fuisse. Futuro doctum iri.

Quot participia trahuntur ab hoc uerbo passiuo? Duo. Quæ alterum præteriti perfecti, & plusquamperfecti temporis in ctus, quod est doctus, id est qui doctus est uel fuit. alterum futuri in dus, quod est docendus, id est qui docebitur.

Doctus unde formatur? ab ultimo supino. Quomodo? Doctum doctu, addita s fit doctus.

Docendus unde formatur? A genitiuo sui præsentis participii. Quomodo docens, docentis, tis in dus fit docendus.

Docetur impersonale quomodo flectitur?

Indicatiuo modo tempore præsenti, Docetur. Præterito imperfecto, docebatur. Præterito perfecto, doctum est uel fuit. Præterito plusquamperfecto, doctũ

erat uel fuerat. Futuro docebitur.

Imperatiuo modo, tempore præsenti, doceatur. Futuro, docetor.

Optatiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, utinã doceretur. Præterito perfecto & plusquamperfecto, utinam doctum esset uel fuisset. Futuro, utinam doceatur.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti, cum doceatur. Præterito imperfecto, cum doceretur. Præterito perfecto, cum doctum sit uel fuerit. Præterito plusquamperfecto, cum doctum esset uel fuisset. Futuro, cum doctum erit uel fuerit.

Infinitiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, doceri. Præterito perfecto, & plusquam perfecto, doctum esse uel fuisse. Futuro doctum iri.

Lego quomodo inflectitur?

INdicatiuo modo, tempore præsenti, S. ego lego, tu legis, ille legit. P. nos legimus, uos legitis, illi legunt. Præterito imperfecto, S. ego legebã, tu legebas, ille legebat. P. nos legebamus, uos legebatis, illi legebant. Præterito perfecto, S. ego legi, tu legisti, ille legit. P. nos legimus, uos legistis, illi legerunt uel legere. Præterito plusquamperfecto, S. ego legeram, tu legeras, ille legerat. P. nos legeramus, uos legeratis illi legerant. Futuro, S. ego legam, tu leges, ille leget. P. nos legemus, uos legetis, illi legent.

Imperatiuo modo, tempore præsenti ad secundam & tertiam personam, S. lege tu, legat ille. P. legite uos, legant illi. Futuro, S. lege tu, legito ille. P. legitote uos legunto illi. Nam legamus, ut dictum est, hortãdi est magis.

Optatiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, S. utinam ego legerem, tu legeres, ille legeret. P. utinam nos legeremus, uos legeretis, illi legerẽt. Præterito perfecto, & plusquamperfecto, S. utinam ego legissem, tu legisses, ille legisset. P. utinam nos legisse-

gisſemus,uos legiſsetis,illi legiſsent. Futuro,S. utinam ego legam,tu legas,ille legat. P. utinam nos legamus, uos legatis,illi legant.

Subiunctiuo modo, tempore præſenti, S. cum ego legam,tu legas,ille legat. P.cum nos legamus, uos legatis,illi legant. Præterito imperfecto,S.cum ego legerē,tu legeres,ille legeret. P. cũ nos legeremus, uos legeretis,illi legerent. Præterito perfecto,S.cũ ego legerim,tu legeris, ille legerit. P. cum nos legerimus, uos legeritis,illi legerint. Præterito pluſquamperfecto,S.cum ego legiſsem,tu legiſses, ille legiſset. P. cũ nos legiſsemus,uos legiſsetis,illi legiſsent. Futuro,Singulariter cum ego legero,tu legeris,ille legerit. P. cũ nos legerimus,uos legeritis,illi legerint.

Infinitiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto,legere. Præterito perfecto, & pluſquamperfecto legiſse. Futuro,lectum ire, uel lecturum eſſe. Gerundia,uel participialia nomina, legendi,legendo, legendum. Supina,lectum,lectu.

Quot participia trahuntur ab hoc uerbo actiuo? Duo. Quæ? Alterum præſentis & præteriti imperfecti temporis in ns, quod eſt legens,id eſt qui legit,uel legebat. alterum futuri in rus, quod eſt lecturus, id eſt qui leget.

Legens unde formatur? A prima perſona præteriti imperfecti indicatiui modi. Quomodo? Legebam, bam in ns fit legens.

Lecturus unde formatur? Ab ultimo ſupino. Quomodo? Lectum, lectu, addita rus fit lecturus.

Dic præteritum a cano, cado, cædo, & quæ a præterito deducta ſunt,& participia.

Cecini, cecineram, ceciniſsem, cecinerim, ceciniſsem, cecinero, ceciniſse,canens,& canturus. Cecidi, cecideram, cecidiſsem, ceciderim, cecidiſsem, cecidero, cecidiſse,cadens,& caſurus. Cecidi,cecideram,cecidiſsem,ceciderim,cecidiſsem,cecidero,cecidiſse,cædens

dens & cæſurus.

Dic præteritum a ludo,ſterno,impingo,cum deriua tis & participiis.

Luſi,luſeram,luſiſſem,luſerim,luſiſſem , luſero, luſiſse,ludens,& luſurus.

Straui,ſtraueram,ſtrauiſsem,ſtrauerim , ſtrauiſsem, ſtrauero,ſtrauiſſe,ſternens,& ſtraturus.

Impegi,impegeram,impegiſsem,impegerim,impegiſsem,impegero,impegiſse,impigens,& impacturus.

Legor quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore præſenti, S. ego legor, tu legeris uel legere, ille legitur. P.nos legimur,uos legimini,illi leguntur. Præterito imperfecto, S. ego legebar, tu legebaris uel legebare, ille legebatur. P. nos legebamur, uos legebamini,illi legebantur. Præterito perfecto, S. ego lectus ſum uel fui, tu lectus es uel fuiſti,ille lectus eſt uel fuit. P. nos lecti ſumus uel fuimus,uos lecti eſtis uel fuiſtis,illi lecti ſunt, fuerunt uel fuere. Præterito pluſquamperfecto, S. ego lectus eram uel fueram, tu lectus eras uel fueras, ille lectus erat uel fuerat. P. nos lecti eramus uel fueramus, uos lecti eratis uel fueratis,illi lecti erant uel fuerant. Futuro,S.ego legar,tu legeris uel legere, ille legetur. P. nos legemur,uos legemini,illi legentur.

Imperatiuo modo,tempore præſenti, ad ſecundam & tertiam perſonam, S. legere tu, legatur ille. P. legimini uos, legantur illi. Futuro, S. legitor tu, legitor ille.P.legiminor uos,leguntor illi.Legamur nos, hortandi potius.

Optatiuo modo,tempore præſenti,& præterito im perfecto,S. utinam ego legerer, tu legereris uel legerere,ille legeretur.P.utinam nos legeremus,uos legeremini,illi legerentur.Præterito perfecto,& pluſquam perfecto,S.utinam ego lectus eſsem uel fuiſsem, tu lectus eſses uel fuiſses,ille lectus eſset uel fuiſset.P. utinam nos lecti eſsemus uel fuiſsemus, uos lecti eſsetis, uel

uel fuiſsetis, illi lecti eſsent uel fuiſsent. Futuro, S. utinam ego legar, tu legaris uel legare, ille legatur. Pl. utinam nos legamur, uos legamini, illi legantur.

Subiunctiuo modo, tempore præſenti, S. cum ego legar, tu legaris uel legare, ille legatur. P. cum nos legamur, uos legamini, illi legantur. Præterito imperfecto, S. cum ego legerer, tu legereris uel legerere, ille legeretur. Plu. cum nos legeremur, uos legeremini, illi legerentur. Præterito perfecto, S. cum ego lectus ſim uel fuerim, tu lectus ſis uel fueris, ille lectus ſit uel fuerit. P. cum nos lecti ſimus uel fuerimus uos lecti ſitis uel fueritis, illi lecti ſint uel fuerint. Præterito pluſquamperfecto, S. cum ego lectus eſsem uel fuiſsem, tu lectus eſses uel fuiſses, ille lectus eſset uel fuiſset. P. cum nos lecti eſsemus uel fuiſsemus, uos lecti eſsetis uel fuiſsetis, illi lecti eſsent uel fuiſsent. Futuro, S. cum ego lectus ero uel fuero, tu lectus eris uel fueris, ille lectus erit uel fuerit. P. cum nos lecti erimus uel fuerimus, uos lecti eritis uel fueritis, illi lecti erunt uel fuerint.

Infinitiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto, legi. Præterito perfecto & pluſquamperfecto, lectum eſse uel fuiſse. Futuro, lectum iri.

Quot participia trahuntur ab hoc uerbo paſſiuo? Duo. Quæ? Alterum præteriti perfecti, & pluſquam perfecti temporis in ctus, quod eſt lectus, id eſt qui lectus eſt uel fuit, uel qui lectus erat uel fuerat. alterum futuri in dus, quod eſt legendus. id eſt qui legetur.

Lectus unde formatur? Ab ultimo ſupino. Quomodo? Lectum lectu, addita s fit lectus.

Legēdus unde formatur? A genitiuo ſui præſētis participii. Quomodo? Legēs legētis, tis ī dus fit legendus.

Legitur imperſonale quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore præſenti, legitur. Præterito imperfecto, legebatur. Præterito perfecto, lectum eſt uel fuit. Præterito pluſquam perfecto, lectum

erat,uel fuerat. Futuro,legetur.

Imperatiuo modo,tempore præsenti, legetur. Futuro,legitor.

Optatiuo modo,tempore præsenti, & præterito imperfecto utinam legeretur. Præterito perfecto , & plusquamperfecto , utinam lectum esset uel fuisset. Futuro,utinam legatur.

Subiunctiuo modo , tempore præsenti , cum legatur. Præterito imperfecto , cum legeretur . Præterito perfecto , cum lectum sit uel fuerit . Præterito plusquamperfecto,cum lectum esset uel fuisset . Futuro , cum lectum erit uel fuerit.

Infinitiuo modo , tempore præsenti , & præterito imperfecto,legi . Præterito perfecto & plusquamperfecto,lectum esse uel fuisse. Futuro,lectum iri.

Audio quomodo declinatur?

Indicatiuo modo, tempore præsenti, S. ego audio , tu audis,ille audit. P. nos audimus ,uos auditis,illi audiunt. Præterito imperfecto, S. ego audiebam, tu audiebas, ille audiebat. P. nos audiebamus , uos audiebatis , illi audiebant. Præterito perfecto , S. ego audiui, tu audiuistis,ille audiuit . P. nos audiuimus , uos audiuistis , illi audiuerunt uel audiuere . & per syncopen , S. ego audii tu audiisti,ille audiit . P. nos audiimus ,uos audiistis,illi audierunt uel audiere. Præterito plusquamperfecto,S. ego audiueram, tu audiueras , ille audiuerat. P. nos audiueramus,uos audiueratis,illi audiuerant. & per syncopen,S. ego audierã,tu audieras,ille audierat. P. nos audieramus,uos audieratis,illi audierant. Futuro, S. ego audiam, tu audies,ille audiet. P. nos audiemus, uos audietis,illi audient.

Imperatiuo modo,tempore præsenti, ad secundam & tertiam personam , S. audi tu , audiat ille. P. audite uos,audiant illi. Futuro,S. audito tu,audito ille. P. auditote uos,audiunto illi. Nam audiamus,hortandi est, non imperandi.

Optatiuo modo,tempore præſenti,& præterito imperfecto,S.utinam ego audirem,tu audires , ille audiret.P.utinam nos audiremus, uos audiretis , illi audirent.Præterito perfecto & pluſquamperfecto , S. utinam ego audiuiſſem,tu audiuiſſes,ille audiuiſset.P. utinam nos audiuiſsemus,uos audiuiſſetis illi audiuiſsent. & per conciſionem , S.utinam ego audiiſsem, tu audiiſses,ille audiiſset.P.utinã nosaudiiſſemus,uos audiiſſetis,illi a udiiſsent.& per ſynæreſin,S. utinam ego audiſsem,tu audiſses,ille audiſset.P. utinam nos audiſsemus ,uos audiſsetis,illi audiſsẽt.Futuro,S.utinam ego audiam,tu audias,ille audiat.P.utinam nos audiamus, uos audiatis,illi audiant.

Subiunctiuo modo , tempore præſenti , S. cum ego audiam,tu audias,ille audiat.P,cũ nos audiamus , uos audiatis,illi audiant.Præterito imperfecto, S. cũ ego audirem, tu audires,ille audiret.P.cũ nos audiremus , uos audiretis,illi audirent.Præterito perfecto,S. cum ego audiuerim,tu audiueris, ille audiuerit. P. cum nos audiuerimus,uos audiueritis,illi audiuerint. & per ſyncopen,S.cum audierim, tu audieris, ille audierit. P.cũ nos audierimus,uos audieritis illi audierint . Præterito pluſquamperfecto,S. cum ego audiuiſsem, tu audiuiſses,ille audiuiſset.P.cum nos audiuiſsemus,uos audiuiſsetis,illi audiuiſsent.& per ſyncopen , S. cum audiiſsem.& per ſynæreſim,audiſsem.Futuro,S.cum ego audiuero,tu audiueris,ille audiuerit.P. cum nos audiuerimus,uos audiueritis , illi audiuerint . & per conciſionem , S.cum audiero,audieris, audierit . Pluraliter cum audierimus,audieritis,audierint.

Infinitiuo modo , tempore præſenti , & præterito imperfecto audire.Præterito perfecto & pluſquamperfecto,audiuiſse.& per conciſionem,audiiſse. & per ſynæreſin,audiſse.Futuro,auditũ ire uel auditurũ eſse.

Gerundia uel participialia nomina,audiẽdi, audiendo,audiendum.Supina,auditum auditu.

Quot

Quot participia trahũtur ab hoc uerbo actiuo? Duo. Quæ? Alterum præſentis, & præteriti imperfecti temporis in ns, quod eſt audiens, id eſt qui audit uel audiebat: alterum futuri in rus, quod eſt auditurus, id eſt qui audiet.

Audiens unde formatur? A prima perſona præteriti imperfecti indicatiui modi. Quomodo? Audiebam, bam in ns fit audiens.

Auditurus unde formatur? Ab ultimo ſupino. Quomodo? Auditum auditu, addita rus fit auditurus.

Da præteritum a præſagio, cum deriuatis, & participiis.

Præſagiui. præſagiueram. præſagiuiſsem. præſagiuerim. præſagiuiſsem. præſagiuero. præſagiuiſse. præſagiens. præſagiturus. Et per conciſionem præſagii. præſagieram. præſagiiſsem. præſagierim. præſagiiſsem. præſagiero. præſagiiſſe.

Dic præteritum a ſalio tam pro ſale, quàm pro ſaltatione, cum deriuatis, & participiis.

Saliui, ſaliuerã. ſaliuiſsem, uerim. uiſsem. uero. uiſse. ſaliens, ſaliturus per ſimplex l, pro ſale. pro ſaltatione uero ſalui, ſalueram, ſaluiſsem. ſaluerim. ſaluiſsem. ſaluero. ſaluiſse. ſaliens, & ſalturus.

Dic præteritum a rautio, uenio, & ueneo, cum deriuatis & participiis.

Rauſi. rauſeram. rauſiſsem. rauſerim. rauſiſsem. rauſero. rauſiſse. rauciens, & rauſurus.

Veni. ueneram. ueniſsem. uenerim. ueniſſem. uenero. ueniſse. ueniens, & uenturus.

Væniui uænieram. uæniuiſsem. ueniuerim. ueniuiſſem. uæniuero. ueniuiſse, ueniẽs, ueneuntis, & uenurus regulariter faceret, ſed non legi a ueneo participia.

Audior quomodo flectitur.

Indicatiuo modo, tempore præſenti, S. ego audior tu audiris uel audire, ile auditur. P. nos audimur, uos audimini, illi audiuntur. Præterito imperfecto, S. ego audiebar

audiebar, tu audiebaris uel audiebare, ille audiebatur. P. nos audiebamur, uos audiebamini, illi audiebantur. Præterito perfecto, Sing. in maſculino genere. ego auditus ſum uel fui, tu auditus es uel fuiſti, ille auditus eſt uel fuit. P. nos auditi ſumus uel fuimus, uos auditi eſtis uel fuiſtis, illi auditi ſunt fuerunt uel fuere. In feminino genere, ego audita ſum uel fui, tu audita es uel fuiſti, illa audita eſt uel fuit. Pluraliter nos auditæ ſumus uel fuimus, uos auditæ eſtis uel fuiſtis, illæ auditæ ſunt, fuerunt uel fuere. In neutro genere ego auditum ſum uel fui, tu auditum es uel fuiſti, illud auditum eſt uel fuit. P. nos audita ſumus uel fuimus, uos audita eſtis uel fuiſtis, illa audita ſunt fuerunt uel fuere. Præterito pluſquamperfecto, S. in maſculino, ego auditus eram uel fueram, tu auditus eras uel fueras, ille auditus erat uel fuerat. Plur. nos auditi eramus uel fueramus, uos auditi eratis uel fueratis, illi auditi erant uel fuerant. In feminino, ego audita eram uel fueram. In neutro, ego auditum eram uel fueram. Futuro, S. ego audiar, tu audieris uel audiere, ille audietur. P. nos audiemur, uos audiemini, illi audientur.

Imperatiuo modo, tempore præſenti, ad ſecundam & tertiam perſonam, Sing. audire tu, audiatur ille. P. audiamini uos, audiantur illi. Futuro, S. auditor tu, auditor ille. P. audiminor uos, audiuntor illi. Audiamur, hortandi eſt, non imperandi.

Optatiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto, S. utinam ego audirer, tu audireris uel audirere, ille audiretur. P. utinam nos audiremur, uos audiremini, illi audirentur. Præterito perfecto, & pluſquamperfecto in maſculino genere, S. utinam ego auditus eſſem uel fuiſſem, tu auditus eſſes uel fuiſſes, ille auditus eſſet uel fuiſſet. Pl. utinam nos auditi eſſemus uel fuiſſemus, uos auditi eſſetis uel fuiſſetis, illi auditi eſſent uel fuiſſent. In feminino utinā ego audita eſſem

uel

uel fuiſsem. In neutro, utinam ego auditum eſsem uel fuiſsem. Futuro, S. utinam ego audiar, tu audiaris, uel audiare, ille audiatur. P. utinam nos audiamur, uos audiamini, illi audiantur.

Subiunctiuo modo, tempore præſenti, S. cum audiar, tu audiaris uel audiare, ille audiatur. P. cum nos audiamur, uos audiamini, illi audiantur. Præterito imperfecto, S. cum ego audirer, tu audireris uel audirere, ille audiretur. P. cum nos audiremur, uos audiremini, illi audirentur. Præterito perfecto, in maſculino genere, S. cum ego auditus ſim uel fuerim, tu auditus ſis uel fueris, ille auditus ſit uel fuerit. P. cum nos auditi ſimus uel fuerimus, uos auditi ſitis uel fueritis, illi auditi ſint uel fuerint. Et in feminino, cum ego audita ſim uel fuerim. Et in neutro, cum ego auditum ſim, uel fuerim. Præterito pluſquamperfecto, in maſculino genere, S. cum ego auditus eſsem uel fuiſsem, tu auditus eſses uel fuiſses, ille auditus eſset uel fuiſset. P. cum nos auditi eſsemus uel fuiſsemus, uos auditi eſsetis uel fuiſsetis, illi auditi eſsent uel fuiſsent. In feminino, cum ego audita eſsem uel fuiſsem, tu audita eſses uel fuiſses, illa audita eſset uel fuiſset. P. cum nos auditæ eſsemus uel fuiſsemus, uos auditæ eſsetis uel fuiſsetis, illæ auditæ eſsent uel fuiſsent. In neutro, cum ego auditũ eſsem uel fuiſsem, tu auditum eſses uel fuiſses, illud auditum eſset uel fuiſset. P. cum nos audita eſsemus uel fuiſsemus, uos audita eſsetis uel fuiſsetis, illa audita eſsent uel fuiſsent. Futuro in maſculino genere, S. cum ego auditus ero uel fuero, tu auditus eris uel fueris, auditus erit uel fuerit. P. cum nos auditi erimus uel fuerimus, uos auditi eritis uel fueritis, auditi erũt uel fuerint. In feminino, cum ego audita ero uel fuero. In neutro cum ego auditum ero uel fuero.

Infinitiuo modo, tẽpore præſenti, & præterito imperfecto, audiri. Præterito perfecto, & pluſquãperfecto, auditum eſse uel fuiſse. Futuro auditum iri.

Quot

Quot participia trahuntur ab hoc uerbo passiuo? Duo: alterum præteriti perfecti, & plusquam perfecti temporis in tus, quod est auditus. id est qui auditus est uel fuit, uel qui auditus erat uel fuerat. alterum futuri in dus, quod est audiendus, qui audietur.

Auditus unde formatur? Ab ultimo supino. Quomodo? Auditum auditu, addita s, fit auditus.

Audiendus unde formatur? A genitiuo sui præsentis participii. Quomodo? Audiens audientis, tis in dus, fit audiendus.

Auditur impersonale quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore præsenti, auditur. Præterito imperfecto, audiebatur. Præterito perfecto, auditum est uel fuit. Præterito plusquamperfecto auditum erat uel fuerat. Futuro, audietur.

Imperatiuo modo tempore præsenti, audiatur. Futuro audtor.

Optatiuo modo, tempore præsenti, utinam audiretur. Præterito perfecto, & plusquamperfecto, utinam auditum esset, uel fuisset. Futuro, utinam audiatur.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti, cum audiatur. Præterito imperfecto, cum audiretur. Præterito perfecto, cum auditum sit, uel fuerit. Præterito plusquam perfecto, cum auditum esset, uel fuisset. Futuro, cum auditum erit uel fuerit.

Infinitiuo modo, tẽpore præsenti, & præterito imperfecto, audiri. Præterito perfecto, & plusquamperfecto, auditum esse uel fuisse. Futuro, auditum iri.

Sum es est quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore præsenti, S. ego sum, tu es, ille est. P. nos sumus, uos estis, illi sunt. Præterito imperfecto, S. ego eram, tu eras, ille erat. P. nos eramus, uos eratis, illi erant. Præterito perfecto, S. ego fui, tu fuisti, ille fuit. P. nos fuimus, uos fuistis, illi fuerũt uel fuere. Præterito plusquamperfecto, S. ego fueram, tu fueras, ille fuerat. Pl. nos fueramus, uos fueratis,

ratis, illi fuerant. Futuro, S. ego ero, tu eris, elle erit. P. nos erimus, uos eritis, illi erunt.

Imperatiuo modo, tempore præſenti, ad ſecundam & tertiam perſonam, S. ſis uel es tu, ſit ille. P. eſtote uos, ſint illi. Futuro, S. eſto tu, eſto ille. Plu. eſtote uos, ſunto illi. Simus nos, hortandi eſt, non imperandi.

Optatiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto, S. utinam ego eſſem, tu eſſes, ille eſſet. Plur. utinam nos eſſemus, uos eſſetis, illi eſſent. Præterito perfecto, & plusquamperfecto, S. utinam ego fuiſſem, tu fuiſſes, ille fuiſſet. P. utinam nos fuiſſemus, uos fuiſsetis, illi fuisſent. Futuro, S. utinam ego ſim, tu ſis, ille ſit. P. utinam nos ſimus, uos ſitis, illi ſint.

Subiunctiuo modo, tempore præſenti, S. cum ego ſim, tu ſis, ille ſit. P. cum nos ſimus, uos ſitis, illi ſint. Præterito imperfecto, S. cum ego eſsem, tu eſses, ille eſset. P. cum nos eſsemus, uos eſsetis, illi eſsent. Præterito perfecto, S. cum ego fuerim, tu fueris, ille fuerit. P. cum nos fuerimus, uos fueritis, illi fuerint. Præterito plusquamperfecto, S. cum ego fuiſsem, tu fuiſses, ille fuiſset. P. cum nos fuiſsemus, uos fuiſsetis, illi fuiſſent. Futuro, S. cum ego fuero, tu fueris, ille fuerit. P. cum nos fuerimus, uos fueritis, illi fuerint.

Infinitiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto, eſſe. Præterito perfecto, & plusquam perfecto, fuiſse. Futuro caret, ſed pro eo utimur fore, & futurum eſse. Gerundiis, & ſupinis caret.

Quot participia aſſignantur huic uerbo? Duo. alterum præſenti & præteriti imperfecti temporis in ns, quod eſt ens, id eſt qui eſt, uel qui erat. alterum futuri in rus, quod eſt futurus, id eſt qui erit.

Ens unde formatur? A prima perſona præteriti imperfecti indicatiui modi. Quo modo? Eram in ns, fit ens. Futurus unde formatur? Ab futu antiquo ſupino, adiectione rus. Et ut ſum, declinabis proſum, præ ſum,

sum, adsum, absum, obsum, intersum, desum, & cetera, quæ a sum componuntur: præter possum, quod facit præteritum potui. a præsum, præsens: & ab absum absens sunt participia. cetera instantis participia non habent.

Adsum quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore præsenti, S. adsum ades adest. P. adsumus adestis adsunt. Præterito imperfecto, S. aderam aderas aderat. Plural. aderamus aderatis aderant. Præterito perfecto, Sing. affui affuisti affuit. Plu. affuimus affuistis affuerunt uel affuere. Præterito plusquamperfecto, Sing. affueram affueras affuerat. Plu. affueramus affueratis affuerant. Futuro, Sing. adero aderis aderit. Plu. aderimus aderitis aderunt.

Imperatiuo modo, tempore præsenti, ad secundam, & tertiam personam, S. adsis uel ades, adsit. P. adeste adsint. Futuro, S. adesto tu, adesto ille. P. adestote adsint. Adsimus, hortandi est.

Optatiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto. S. utinam adessem adesses adesset. P. utinam adessemus adessetis adessent. Præterito perfecto, & plusquamperfecto, Sing. utinam affuissem affuisses affuisset. Plur. utinam affuissemus affuissetis affuissent. Futuro, Sing. utinam adsim adsis adsit. Plur. utinam adsimus adsitis adsint.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti, S. cum adsim adsis adsit. P. cum adsimus adsitis adsint. Præterito imperfecto, S. cum adessem adesses adesset. P. cum adessemus adessetis adessent. Præterito perfecto, S. cum affuerim affueris affuerit. P. cum affuerimus affueritis affuerint. Præterito plusquamperfecto, S. cum affuissem affuisses affuisset. P. cum affuissemus affuissetis affuissent. Futuro, S. cum affuero affueris affuerit. P. cum affuerimus affueritis affuerint.

Infinitiuo

Indicatiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto, adeſse. Præterito perfecto, & pluſquam perfecto, affuiſſe. Futuro caret, ſed pro eo utimur affore, & affuturum eſſe. Gerundiis, & ſupinis caret. Habet unum participium, affuturus.

Poſſum quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore præſenti, S. poſſum potes poteſt. P. poſſumus poteſtis poſſunt. Imperfecto, S. poteram poteras poterat. Pluraliter poteramus poteratis poterant. Perfecto, ſingulariter potui potuiſti potuit. Pluraliter potuimus potuiſtis potuerunt uel potuere. Pluſquam perfecto, S. potueram potueras potuerat. P. potueramus potueratis potuerant. Futuro, S. potero poteris poterit. P. poterimus poteritis poterunt.

Imperatiuo modo, tempore preſenti, Singulariter poſſis, poſſit. Pl. poteſte, poſſint. Futuro, S. poteſto poteſto. P. poteſtate poſsunto. Poſsimus, hortandi eſt, non imperandi.

Optatiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto, S. utinam poſsem poſses poſset. P. utinã poſſemus poſsetis poſſent. Præterito perfecto & pluſquã perfecto, Singulariter utinam potuiſsem potuiſses potuiſset. Pluraliter utinam potuiſsemus potuiſsetis potuiſsent. Futuro, S. utinam poſsim poſsis poſſit. Pluraliter utinam poſſimus poſſitis poſſint.

Subiunctiuo modo tempore præſenti, S. cum poſſim poſſis poſſit. P. cum poſſimus poſſitis poſſint. Imperfecto, S. cum poſsem poſses poſset. P. cum poſsemus poſsetis poſsent. Perfecto, S. cum potuerim potueris potuerit. P. cum potuerimus potueritis potuerint. Pluſquamperfecto, S. cum potuiſſem potuiſſes potuiſset. P. cum potuiſſemus potuiſſetis potuiſſent. Futuro, S. cum potuero potueris potuerit. P. cum potuerimus potueritis potuerint.

Infinitiuo modo, tempore præſenti, & imperfecto, poſſe.

posse, perfecto, & plusquamperfecto, potuisse. sine futuro, & ceteris. Potens melius est nomen.

Volo uis uult quomodo flectitur?

Indicatiuo modo tempore præsenti, S. ego uolo, tu uis, ille uult. P. nos uolumus, uos uultis, illi uolunt. Præterito imperfecto, S. ego uolebam, tu uolebas, il le uolebat. P. nos uolebamus, uos uolebatis, illi uole-bant. Præterito perfecto, S. ego uolui, tu uoluisti, ille uoluit. P. nos uoluimus, uos uoluistis, illi uoluerunt, uel uoluere. Plusquamperfecto, S. ego uolueram, tu uolueras, ille uoluerat. P. nos uolueramus, uos uolue ratis, illi uoluerant. Futuro, S. ego uolam, tu uoles, ille uolet. P. nos uolemus, uos uoletis, illi uolent.

Imperatiuo modo, tempore præsenti, ad secundam, & tertiam personam, S. uelis tu, uelit ille. P. uelitis uos, uelint illi. Futuro, S. uelito tu, uelito ille. P. uelitote uos, uelint illi. Velimus nos, hortandi est.

Optatiuo modo, tempore præsenti, & præterito im perfecto, S. utinã ego uellem, tu uelles, ille uellet. P. utinam nos uellemus, uos uelletis, illi uellent. Præte-rito perfecto & plusquamperfecto, S. utinam ego uo-luissem, tu uoluisses, ille uoluisset. P. utinam nos uo-luissemus, uos uoluissetis, illi uoluissent. Futuro, S. utinam ego uelim, tu uelis, ille uelit. P. utinam nos ue limus, uos uelitis, illi uelint.

Subiunctiuo modo tempore præsenti, S. cum ego uelim, tu uelis, ille uelit. P. cum nos uelimus, uos ue-litis, illi uelint. Præterito perfecto. S. cum ego uel-lem, tu uelles, ille uellet. P. cũ nos uellemus, uos uelle tis, illi uellent. Præterito perfecto, S. cum ego uolue-rim, tu uolueris, ille uoluerit. P. cum nos uoluerimus, uos uolueritis, illi uoluerint. Præterito plusquamper-fecto, S. cum ego uoluissem, tu uoluisses, ille uoluisset, P. cũ nos uolissemus, uos uoluissetis, illi uoluissent. Futuro, S. cum ego uoluero, tu uolueris, ille uoluerit. P. cum nos uoluerimus, uos uolueritis, illi uoluerint.

Infinitiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto, uelle. Præterito perfecto, & pluſquamperfecto, uoluiſse. ſine futuro.

Quot participia trahuntur ab hoc uerbo neutro? Vnũ, uolens.

Volens unde formatur? A prima perſona præteriti imperfecti indicatiui modi. Quomodo? Volebam, bam, in us fit uolens.

Malo, mauis, quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore præſenti, S. Malo, mauis, mauult. P. malumus, mauultis, malunt. Præterito impefecto, S. malebam, malebas, malebat. P. malebamus, malebatis, malebant. Perfecto, S. malui, maluiſti, maluit. P. maluimus, maluiſtis, maluerunt, uel maluere. Pluſquamperfecto, S. malueram, malueras, maluerat. P. malueramus, malueratis, maluerant. Futuro, S. magis uolam, uoles, uolet. P. magis uolemus, uoletis, uolent.

Imperatiuo modo, tempore præſenti, ad ſecundam & tertiam perſonam, S. malis tu, malit ille. P. malitis uos, malint illi. Futuro, S. malito tu, malito ille. P. malitote uos, malint, illi. Malimus nos, hortandi eſt.

Optatiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto, S. utinam ego mallẽ, malles, mallet. P. utinam mallemus, malletis, mallẽt. Præterito perfecto, & pluſquamperfecto, S. utinam maluiſſem, maluiſses, maluiſſet. P. utinam maluiſsemus, maluiſsetis, maluiſsent. Futuro, S. utinam malim, malis, malit. P. utinam malimus, malitis, malint.

Subiunctiuo modo, tempore præſenti, S. cum malim, malis, malit. P. cum malimus, malitis, malint. Præterito imperfecto, S. cum mallem, malles, mallet. P. cum mallemus, malletis, mallent. Præterito imperfecto, S. cum maluerim, malueris, maluerit. P. cum maluerimus, malueritis, maluerint. Præterito pluſquamperfecto, S. cum maluiſsem, maluiſses, maluiſset. P. cum

maluiſ-

maluiſsemus, maluiſsetis, maluiſsent. Futuro, S. cum maluero, malueris, maluerit. P. cum maluerimus, malueritis, maluerint.

Infinitiuo modo, tempore præſenti, & imperfecto. malle. Perfecto, & pluſquamperfecto, maluiſse. ceteris caret.

Nolo quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore præſenti, S. nolo, non uis, non uult. P. nolumus, non uultis, nolunt. Imperfecto, nolebam. Perfecto, nolui. Pluſquamperfecto, nolueram. Futuro, non uolam, & nolam. Marcus Tullius lib. I I. epiſt. Sin me id facere noles, te mihi æquum præbere debebis. A. Gellius lib. x I I. cap. I I. Hoc qui nolet diutius apud ſequærere.

Imperatiuo, S. noli, nolit. P. nolite, nolint. Futuro, nolito tu, nolito ille. P. nolitote, nolint. Nolumus, hortandi eſt.

Optatiuo modo, tempore præſenti, & imperfecto S. utinam nollem. Perfecto, & pluſquamperfecto, utinam noluiſsem. Futuro, utinam nolim.

Subiunctiuo modo, tempore præſenti, S. cum nolim. Imperfecto, cum nollem. Perfecto, cum noluerim. Pluſquamperfecto, cum noluiſsem. Futuro, cũ noluero.

Infinitiuo modo, tempore præſenti, & imperfecto, nolle. Perfecto & pluſquamperfecto, noluiſse. ſine futuro, cum uno participio nolens.

Fero quomodo declinatur?

Indicatiuo modo, tempore præſenti, S. ego fero, tu fers, ille fert. P. nos ferimus, uos fertis, illi ferunt. Præterito imperfecto, S. ego ferebam, tu ferebas, ille ferebat. Pluraliter nos ferebamus, uos ferebatis, illi ferebant. Præterito perfecto, S. ego tuli, tu tuliſti, ille tullit. P. nos tulimus, uos tuliſtis, illi tulerunt, uel tulere. Præterito pluſquamperfecto, S. ego tuleram, tu tuleras, ille tulerat. P. nos tulera-

mus, uos tuleratis, illi tulerant. Futuro, S. ego ferã, tu feres, ille feret. P. nos feremus, uos feretis, illi ferent.

Imperatiuo modo, tempore præsenti, ad secundam, & tertiam personam, S. fer tu, ferat ille. P. ferte uos, ferant illi. Futuro, S. ferto tu, ferto ille. P. fertote uos, ferunto illi. Feramus nos, hortandi est.

Optatiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, S. utinam ego ferrem, tu ferres, ille ferret. Pluraliter utinam nos ferremus, uos ferretis, illi ferrent. Præterito perfecto, & plusquamperfecto, S. utinam ego tulissem, tu tulisses, ille tulisset. P. utinam nos tulissemus, uos tulissetis, illi tulissent. Futuro, S. utinam ego feram, tu feras, ille ferat. P. utinam nos feramus, uos feratis, illi ferant.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti, S. cum ego feram, tu feras, ille ferat. P. cum nos feramus, uos feratis, illi ferant. Præterito perfecto, S. cum ego ferrem, tu ferres, ille ferret. Pluraliter cum nos ferremus, uos ferretis, illi ferrent. Præterito perfecto, S. cum ego tulerim, tu tuleris, ille tulerit. P. cum nos tulerimus, uos tuleritis, illi tulerint. Præterito plusquam perfecto, S. cum ego tulissem, tu tulisses, ille tulisset. P. cum nos tulissemus, uos tulissetis, illi tulissent. Futuro, S. cum ego tulero, tu tuleris, ille tulerit. P. cum nos tulerimus, uos tuleritis, illi tulerint.

Infinitiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto ferre. Præterito perfecto & plusquamperfecto, tulisse. Futuro, latum ire, uel laturum esse.

Gerundia uel participialia nomina, ferendi, ferendo, ferendum. Supina, latum latu.

Quot participia trahuntur ab hoc uerbo actiuo? Duo. Quæ? Ferens, & laturus.

Ferens unde formatur? A prima persona præteriti imperfecti indicatiui modi. Quomodo? Ferebam, bam in ns, fit ferens.

Laturus unde formatur? Ab ultimo supino. Quomodo?

modo? Latum, latu, addita rus fit laturus.

Feror quomodo declinatur?

Indicatiuo modo, tempore præsenti, S. ego feror, tu ferris, uel ferre, ille fertur. P. nos ferimur, uos ferimini, illi ferũtur. Præterito imperfecto, S. ego ferebar, tu ferebaris, uel ferebare, ille ferebatur. P. nos ferebamur, uos ferebamini illi ferebãtur. Præterito pefecto in masculino genere, S. ego latus sum, uel fui, tu latus es, uel fuisti, ille latus est, uel fuit. P. nos lati sumus, uel fuimus, uos lati estis, uel fuistis, illi lati sunt, fuerunt, uel fuere. In feminino, S. ego lata sum, uel fui. In neutro, S. ego latum sum, uel fui. Præterito plusquamperfecto, S. ego latus eram, uel fueram, tu latus eras, uel fueras, ille latus erat, uel fuerat. P. nos lati eramus, uel fueramus, uos lati eratis, uel fueratis, illi lati erãt, uel fuerant. Futuro, S. ego ferar, tu fereris, uel ferere, ille feretur. P. nos feremus, uos feremini, illi ferentur.

Imperatiuo modo, tempore præsenti ad secundam, & tertiam personam, S. ferre tu, feratur ille. P. ferimini uos, ferantur illi. Futuro, S. fertor tu, fertor ille. P. ferimino uos, feruntor illi. Feramur nos, hortandi est, non imperandi.

Optatiuo modo, tempore præsenti, & preterito imperfecto, S. utinam ego ferrer, tu ferreris uel ferrere, ille ferretur. P. utinam nos ferremur, uos ferrimini, illi ferrentur. Preterito perfecto, & plusquamperfecto, S. utinam ego latus essem, uel fuissem, tu latus esses, uel fuisses, ille latus esset, uel fuisset. P. utinam nos lati essemus, uel fuissemus, uos lati essetis, uel fuissetis, illi lati essent, uel fuissent. Futuro, S. utinam ego ferar, tu feraris, uel fetare, ille feratur. P. utinam nos feramur, uos feramini, illi ferantur.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti, S. cum ego ferer, tu feraris, uel ferare, ille feratur. P. cũ nos feramur, uos feramini, illi ferantur. Præterito imperfecto, S. cum ego ferer, tu ferreris, uel ferrere, ille ferretur,

P. cum nos ferremur, uos ferremini, illi ferrentur. Præterito perfecto, S. cum ego latus sim, uel fuerim, tu latu sis, uel fueris, ille latus sit, uel uel fuerit. P. cum nos lati simus uel fuerimus, uos lati sitis, uel fueritis, illi lati sint, uel fuerint. Præterito plusquamperfecto, S. cum ego latus essem, uel fuissem, tu latus esses, uel fuisses, ille latus esset, uel fuisset. P. cum nos lati essemus, uel fuissemus, uos lati essetis, uel fussetis, illi lati essent, uel fuissent. Futuro, S. cum latus ero, uel fuero, tu latus eris, uel fueris, illi latus erit, uel fuerit. P. cum nos lati erimus, uel fuerimus, uos lati eritis, uel fueritis, illi lati erunt, uel fuerint.

Infinitiuo modo, tempore præsenti, & preterito imperfecto, ferri. Præterito perfecto, & plusquamperfecto, latum esse, uel fuisse. Futuro, latum iri.

Quot participia trahuntur ab hoc uerbo passiuo? Duo. Quæ? Alterum præteriti perfecti, & plusquamperfecti in rus, quod est latus, id est qui latus est, uel fuit, & qui latus erat, uel fuerat. alterum futuri in dus, quod est ferendus, id est qui feretur.

Latus, unde formatur? Ab ultimo supino. Quomodo? Latum, latu, addita s fit latus.

Ferendus, unde formatur? A genitiuo sui præsentis participii. Quomodo? Ferens, ferentis, tis in dus fit ferendus.

Fertur impersonale quomodo declinatur?

Indicatiuo modo, tempore præsenti, fertur. Præterito imperfecto, ferebatur. Præterito perfecto, latum est, uel fuit. Preterito plusquamperfecto, latum erat, uel fuerat. Futuro, feretur.

Imperatiuo modo, tempore præsenti, feratur. Futuro, fertor.

Optatiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, utinam ferretur. Præterito perfecto, & plusquamperfecto, utinam latum esset, uel fuisset. Futuro, utinam feratur.

Subiun-

Subiunctiuo modo, tempore præsenti, cum feratur præterito imperfecto, cum ferretur. Præterito perfecto, cum latum sit, vel fuerit. Præterito plusquamperfecto, cum latum esset, vel fuisset. Futuro, cum latum erit, vel fuerit.

Infinitiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, ferri. Perfecto, & plusquamperfecto, latũ esse, uel fuisse. Futuro, latum iri.

Edo anomalum quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore præsenti, S. ego edo, tu es, ille est. P. nos edimus, vos editis, illi edunt. Præterito imperfecto, S. ego edebam, tu edebas, ille edebat. P. nos edebamus, vos edebatis, illi edebant. Præterito perfecto, S. ego edi, tu edisti, ille edit. P. nos edimus, uos edistis, illi ederunt, vel edere. Præterito plusquam perfecto, S. ego ederam, tu ederas, ille ederat. P. nos ederamus, uos ederatis, illi ederant. Futuro, S. ego edã, tu edes, ille edet. P. nos edemus, uos edetis, illi edent.

Imperatiuo modo, tempore præsenti, ad secundam, & tertiam personam, S. es tu, edat ille. P. este uos, edant illi. Futuro, S. esto tu, esto ille. P. estote uos, edunto illi. Edamus nos, hortandi est.

Optatiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, S. vtinam ego essem, tu esses, ille esset. P. vtinam nos essemus, uos essetis, illi essent. Præterito perfecto, & plusquamperfecto, S. utinam ego edissem, tu edisses, ille edisset. P. utinam nos edissemus, uos edissetis, illi edissent. Futuro, S. utinam ego edam, tu edas, ille edat. P. utinam nos edamus, uos edatis, illi edant.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti, S. cum ego edam, tu edas, ille edat. P. cum nos edamus, uos edatis, illi edant. Præterito imperfecto, S. cum ego essem, tu esses, ille esset. P. cum nos essemus, uos essetis, illi essent. Præterito perfecto, S. cum ego ederim, tu ederis, ille ederit. P. cum nos ederimus, uos ederetis,

illi ederint. Præterito pluſquamperfecto, S. cum ego ediſsem, tu ediſses, ille ediſset. P. cum nos ediſsemus, uos ediſsetis, illi ediſsent. Futuro, S. cum ego edero, tu ederis, ille ederit. P. cum nos ederimus, uos ederitis, illi ederint.

Infinitiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto, eſse. Præterito perfecto, & pluſquamperfecto, ediſse. Futuro, eſum ire, uel eſurum eſse. Gerundia, uel participialia nomina, edendi, edendo, edẽdum. Supina, eſum, eſu.

Quot participia trahuntur ab hoc uerbo actiuo? Duo. Alterum præſentis, & præteriti imperfecti temporis in ns, quod eſt edens, id eſt, qui eſt, uel edebat. alterum futuri in rus, quod eſt eſurus, id eſt, qui edet.

Edens unde formatur? A prima perſona præteriti imperfecti indicatiui modi. Quomodo, Edebam, bam in ns fit edens.

Eſurus unde formatur? Ab ultimo ſupino. Quomodo? Eſum, eſu, addita rus fit eſurus.

Quòd autem edo, es, eſt poſsumus dicere, Virgilius. Eſt mollis flamma medullas. Valerius de Diogene. Idem Syracuſis cum holera ei lauanti Ariſtippus dixiſset: Si Dionyſi adulari uelles, iſta non eſses. Immo inquit, ſi tu iſta eſse uelles, Dyonyſio non adulareris. Item quod a doctis dicitur, Eſse decet, uiuas; uiuere non ut edas.

Edo recte, & antique quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore præſenti, S. edo, edis, edit. P. edimus, editis, edunt. Imperfecto, edebam. Perfecto, edi. Pluſquamperfecto, ederam. Futuro, edam. Imperatiuo, ede, edat. Edite, edant. Futuro, edito tu, edito ille.

Optatiuo modo, tempore præſenti, & imperfecto, S. utinam ederem. Perfecto, & pluſquamperfecto, ediſsem. Futuro, edam.

Subiunctiuo modo tempore præſenti, cum edam. Imperfecto

perfecto,cum ederem.Perfecto,cum ederim. Plusquā perfecto,cum edissem.Futuro,cum edero.

Infinitiuo modo,tempore præsenti,edere. Præterito perfecto,& plusquam perfecto,edisse. Futuro,esum ire, uel esurum esse.

Gerundia. edendi, edendo,edendum. Supina. esum, esu. Participia. edens,& esurus.

Quòd edo,edis dixerint antiquissimi,Neuius,ut refert Priscianus,Ipse asta,quando edit. Plautus. Qui peredit cibum. Lucilius.Qui edit se, hic comedit me.

Edo habet ne passiuum? Maxime.nam uoro, deuoro,edo,comedo passiuum habere reperiuntur apud doctos. Plinius libro xx.cap. ix. Et in Aegypto,propter amaritudinem non estur. Diomedis sic inquit, passiui imperfecto edebar.Ouidius, Deuoret ante precor subito telluris haitu.& hoc quia possunt facere transitionem ad aliquod rationale animal, ut lupi deuorabunt te. Virgilius.

Nec te tantus edat tacitam dolor. Ennius.
Vulturi in siluis miserum mandebat homonem,
Heu quàm crudeli condebat membra sepulcro.

E Dor etsi in tertiis tantum personis nunc in flectamus ut estur uel editur,& eduntur, sicut aratur,& arantur, bibitur, & bibuntur, quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore præsenti, S. ego edo, tu ederis,uel edere, ille estur, uel editur. P. nos edimur, uos edimini,illi eduntur.Præterito imperfecto,S. ego edebar, tu edebaris,uel edebare,ille edebatur. Plu.nos edebamur,uos edebamini,illi edebantur.Præterito perfecto,S. esus sum,uel fui,tu esus es,uel fuisti, ille esus est,uel fuit. Pl.nos esi sumus, uel fuimus, uos esi estis, uel fuistis, illi esi sunt, fuerunt, uel fuere. Præterito plusquam perfecto. S.ego esus eram uel fueram,tu esus eras,uel fueras,ille esus erat,uel fuerat. P. nos esi eramus,uel fueramus,uos esi eratis,uel fueratis, illi esi e-

rant,

rant, uel fuerant. Futuro, S. ego edar, tu edaris, uel edere, ille edetur. P. nos edemur, uos edemini, illi edentur.

Imperatiuo modo, tempore præsenti, ad secundam, & tertiam personam. edere tu, edatur ille. Pl. edimini vos, edantur illi. Futuro, S. editor tu, editor ille. P. ediminor uos, eduntor illi. Edamur nos, hortandi est, non imperandi.

Optatiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, S. utinam ego ederer, tu edereris, uel edderere, ille ederetur. Plur. vtinam nos ederemur, uos ederemini, illi ederentur. Præterito perfecto, & plusquam perfecto, S. vtinam ego esus essem, vel fuissem, tu esus esses, uel fuisses, ille esus esset vel fuisset. Plu. vtinam nos esi essemus uel fuissemus, vos esi essetis, vel fuissetis, illi esi essent, uel fuissent. Futuro, S. vtinam ego edar, tu edaris, vel edare, ille edatur. P. vtinam nos edamur, vos edamini, illi edantur.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti, S. cum ego edar, tu edaris, vel edare, ille edatur. P. cum nos edamur, uos edamini, illi edantur. Præterito imperfecto, S. cum ego ederer, tu edereris, vel ederere, ille ederetur. P. cum nos ederemur, vos ederemini, illi ederentur. Præterito perfecto, S. cum ego esus sim, vel fuerim, tu esus sis, uel fueris, ille esus sit, uel fuerit. P. cum nos esi simus, uel fuerimus, vos esi sitis, uel fueritis, illi esi sint, uel fuerint. Præterito plusquam perfecto, Sin. cum ego esus essem, vel fuissem, tu esus esses, uel fuisses, ille esus esset. uel fuisset. P. cum nos esi essemus, vel fuissemus, uos esi essetis, vel fuissetis, illi esi essent, vel fuissent. Futuro, S. cum ego esus ero, vel fuero, tu esus eris, vel fueris, ille esus erit, vel fuerit. P. cum nos esi erimus, vel fuerimus, vos esi eritis, uel fueritis, illi esi erunt, uel fuerint.

Infinitiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, edi. Præterito perfecto, & plusquamperfecto, esum esse vel fuisse. Futuro, esum iri.

Participia, esus, & edendus. unde comesus, & ambesus magis quàm comestus, licet usi quidam fuerint.

Estur, uel editur impersonale quomodo declinatur?

Indicatiuo modo, tempore præsenti, estur, uel editur. imperfecto, edebatur. perfecto, esum est uel fuit. plusquãperfecto, esum erat, uel fuerat. Futuro, edetur.

Imperatiuo modo, tempore præsenti, edatur. Futuro, editor.

Optatiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, utinam ederetur. Præterito perfecto, & plusquamperfecto, utinam esum esset uel fuisset. Futuro, utinam edatur.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti, cum edatur. imperfecto, cum ederetur. perfecto, cum esum sit, uel fuerit. plusquamperfecto, cum esum esset, uel fuisset. Futuro, cum esum erit, uel fuerit.

Infinitiuo modo, tempore præsenti, edi. Perfecto, & plusquamperfecto, esum esse, uel fuisse. Futuro, esum iri.

Dic passiuum ab aro, per tertias personas in utroque numero.

Indicatiuo modo, tempore præsenti, Sing. aratur. Plur. arantur. Imperfecto, Sing. arabatur. Plur. arabantur. Perfecto, Sing. aratus est, uel fuit. arati sunt, fuerunt, uel fuere. Plusquamperfecto, Sing. aratus erat, uel fuerat. Plu. arati erant, uel fuerant. Futuro, Singu. arabitur. P. arabuntur.

Imperatiuo modo, tempore præsenti, S. aratur. P. arentur. Futuro, S. arator. P. arantor.

Optatiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, Sing. utinam araretur. P. utinam ararentur. Præterito perfecto, & plusquamperfecto, Singul. utinam aratus esset, uel fuisset. Plur. utinam arati essent, uel fuissent. Futuro, Sing. utinam aretur. Plur. utinam arentur.

Subiunctiuo modo, tẽpore præsenti, S. cum aretur.

P. cum

P. cum arentur. Imperfecto, S. cum araretur. Plu. cum ararentur. Perfecto, S. cum aratus ſit, uel fuerit. Plur. cum arati ſint, uel fuerint. Pluſquamperfecto, S. cū aratus eſset, uel fuiſset. Plu. cum arati eſsent, uel fuiſsent. Futuro, S. cum aratus erit, uel fuerit. P. cum arati erunt, uel fuerint.

Infinitiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto arari. Perfecto, & pluſquamperfecto, aratum eſse, uel fuiſse. Futuro, aratum iri. Participia, aratus & arandus.

Eo quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore præſenti, S. eo is it. Pluraliter imus itis eunt. Præterito imperfecto, S. ibam, ibas, ibat. P. ibamus ibatis ibant. Perfecto, S. iui iuiſti iuit. P. iuimus iuiſtis iuerunt uel iuere, uel per conciſionem. S. ii iiſti iit. P. iimus, iiſtis ierunt uel iere. Pluſquamperfecto, S. iueram iueras iuerat. Plur. iueramus iueratis iuerant. & per ſyncopen, Sing. ieram ieras ierat. Plu. ieramus ieratis ierant. Futuro, Singulariter ibo ibis ibit. Pluraliter ibimus, ibitis, ibunt.

Imperatiuo modo, tempore præſenti, ad ſecundam & tertiam perſonam, S. i, eat. P. ite, eant. Futuro, S. ito, ito. Pluraliter, itote eunto. Eamus hortandi eſt magis.

Optatiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto, S. utinam irem ires iret. P. utinam iremus iretis irent. Præterito perfecto, & pluſquamperfecto, S. utinam iuiſsem iuiſses iuiſset. Plur. utinam iuiſsemus iuiſsetis iuiſsent. Futuro, S. utinam eam eas eat. P. utinam eamus eatis eant.

Subiunctiuo modo, tempore præſenti, S. cum eam eas eat. P. cum eamus, eatis, eant. Imperfecto S. cū irem ires iret. P. cum iremus iretis irent. Perfecto, S. cum iuerim iueris iuerit. P. cum iuerimus iueritis iuerint. Pluſquamperfecto, S. cum iuiſsem iuiſses iuiſset. P. cum iuiſsemus iuiſsetis iuiſsent, uel per conciſionem, iiſsem.

Futuro,

Futuro, S. cum iuero iueris iuerit. P. cum iuerimus iueritis iuerint. uel per concisionem, iero.

Infinitiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto ire. Perfecto, & plusquamperfecto iuisse, uel iisse per concisionẽ. Futuro, itum ire, uel iturum esse.

Gerundia, eundi eundo eundum. Supinæ, itum itu.

Participia, hic & hæc & hoc iens, huius euntis, & iturus itura iturum. Et sic declinantur quæcunque ab eo is componuntur, præter uæneo, quod facit in supino vænum.

Itur impersonale quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore præsenti, itur. Præterito imperfecto, ibatur. Præterito perfecto, itum est, uel fuit. Præterito plusquam perfecto, itum erat uel fuerat. Futuro ibitur.

Imperatiuo modo, tempore præsenti, Eatur. Futuro, itor.

Optatiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, utinam iretur. Præterito perfecto, & plusquamperfecto, utinam itum esset, uel fuisset. Futuro, utinam eatur.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti, cum eatur. Præterito imperfecto, cum iretur. Preterito perfecto, cum itum sit uel fuerit. Præterito plusquamperfecto, cum itum esset, uel fuisset. Futuro, cum itum erit, uel fuerit.

Infinitiuo modo, tẽpore præsenti, & præterito imperfecto, iri. Præterito perfecto, & plusquamperfecto itum esse, uel fuisse. Futuro, itum iri.

Redeo redis quomodo flectitur?

INdicatiuo, Redeo redis redit. redimus reditis redeunt. Redibam redibas redibat. redibamus redibatis redibant. Rediui rediuisti rediuit, rediuimus rediuistis rediuerunt uel rediuere, & per syncopen redi. Rediueram rediueras rediuerat. rediueramus rediueratis rediuerant. & rediueram per concisio-

concisionem. Redibo redibis redibit, redibimus redibitis redibunt.

Imperatiuo, Redi redeat. redite redeant. Redito tu, redito ille. reditote, redeunto. Redeamus, hortandi est magis.

Optatiuo, utinam redirem, rediuissem & rediissem. redeam.

Subiunctiuo, cum redeam. cum redirem. cum rediuerim. cum rediuissem. cum rediuero. & per syncopen, redierim, rediissem, rediero.

Infinitiuo, redire. rediuisse, & rediisse. Futuro, reditum ire, uel rediturum esse.

Gerundia: redeundi redeundo redeundum. Supina, reditum reditu. Participia, rediens, & rediturus.

Væneo uænis quomodo flectitur?

Indicatiuo, uæneo uænis uænit. uænimus uænitis uæneunt. Vænibam. nam uæniebam, est a uænio. Veniui & uænii. uænìueram & uænieram uænibo.

Imperatiuo, Væni uæneat. uænite uæneant. Vænito tu, uænito ille. uænitote, uæneunto. Væneamus, hortandi est.

Optatiuo, utinam uænirem. uæniuissem, & uænissem. uæneam.

Subiunctiuo, cum uæneam. uænirem. uæniuerim. uæniuissem. uæniuero.

Infinitiuo, uænire, uæniuisse, & uænisse, uænam ire. Participium, uæniens uæneuntis esset per regulam, quod nusquam legi. nam a uænu participium ne nominare quidem audeo.

Venio uenis quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore præsenti, Singu. uenio uenis uĕnit. Plur. uenīmus, uenītis penultima longa, ueniunt. Imperfecto, S. ueniebam ueniebas ueniebat. Plur. ueniebamus ueniebatis ueniebant. Præterito perfecto, Sing. ueni uenisti uēnit. P. uenĭmus penultima correpta, uenistis uenerunt uel uenēre. Præ-

tertio

terito plusquamperfecto, ueneram. Futuro, ueniam.

Imperatiuo modo, tempore præsenti, ad secundam, & tertiam personam, S. ueni ueniat. P. uenite ueniant. Futuro, S. uenio tu, uenito ille. P. uenitote, ueniunto. Veniamus, hortandi est.

Optatiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto utinam uenirem. Præterito perfecto, & plusquamperfecto, utinam uenissem. Futuro utinam ueniã.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti, cum ueniam. Imperfecto, cum uenirem. perfecto, cum uenerim. Plusquam perfecto, cum uenissem. Futuro, cum uenero.

Infinitiuo modo, tempore præsenti, uenire. Præterito perfecto, & plusquamperfecto, uenisse. Futuro. uentum ire, uel uenturum esse.

Gerundia, ueniendi ueniendo ueniendum. Supina, uentum uentu. Participia, ueniens & uenturus.

Notandum, inuenio, & conuenio, & cetera quæ a uenio componuntur, producere penultimam primæ, & secundæ personæ pluralis indicatiui præsentis temporis, inuenīmus, inuenītis: conuenīmus conuenītis. præteriti uero, corripere, inuenĭmus, conuenĭmus.

Venitur quomodo flectitur?

Indicatiuo, uenitur. ueniebatur. uentũ est, uel fuit. uentum erat, uel fuerat. uenietur. Imperatiuo, ueniatur tantum. Optatiuo, utinam ueniatur. uentum esset, uel fuisset. ueniatur.

Subiunctiuo, cum ueniatur. ueniretur. uentum sit, uel fuerit. uentum esset, uel fuisset. uentum erit, uel fuerit.

Infinitiuo, ueniri. uentum esse, uel fuisse. uentum iri.

Gaudeo quomodo declinatur?

Indicatiuo modo tempore præsenti, Singul. gaudeo gaudes gaudet. Plural. gaudemus gaudetis gaudent. Præterito imperfecto, Singul. gaudebam gaudebas gaudebat. Plur. gaudebamus gaudebatis gaudebant. Præteriro perfecto, Sing. gauisus sum uel fui.

es,

es, uel fuisti. est, uel fuit. P. gauisi sumus, uel fuimus. estis, uel fuistis. sunt, fuerunt, uel fuere. Præterito plusquamperfecto, S. gauisus eram, uel fueram. eras, uel fueras. erat, uel fuerat. Pluraliter gauisi eramus, uel fueramus. eratis, uel fueratis. erant, uel fuerãt. Futuro, S. gaudebo gaudebis gaudebit. Pluraliter gaudebimus gaubebitis gaudebunt.

Imperatiuo modo, tempore præsenti, ad secũdam & tertiam personam, S. gaude gaudeat. Pluraliter gaudete gaudeant. futuro, S. gaudeto, gaudeto. P. gaudetote gaudento. Gaudemus, hortandi est.

Optatiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, S. utinam gauderem gauderes gauderet. P. utinam gauderemus gauderetis gauderent. Præterito perfecto, & plusquamperfecto, S. utinam gauisus essem, uel fuissem, esses uel fuisses, esset uel fuisset. P. utinam gauisi essemus, uel fuissemus, essetis uel fuissetis, essent uel fuissent. Futuro, S. utinam gaudeam gaudeas gaudeat. P. utinam gaudeamus guadeatis gaudeant.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti, S. cum gaudeam gaudeas gaudeat. P. cum gaudeamus gaudeatis gaudeant. Præterito imperfecto, S. cum gauderem gauderes gauderet. P. cum gauderemus gauderetis gauderent. Præterito perfecto, S. cum gauisus sim, uel fuerim. sis, uel fueris. sit, uel fuerit. Pluraliter cum gauisi simus uel fuerimus. sitis, nel fueritis. sint, uel fuerint. Præterito plusquamperfecto, S. cum gauisus essem, uel fuissem. esses uel fuisses. esset uel fuisset. Pluraliter cũ gauisi essemus, uel fuissemus. essetis, uel fuissetis. essent uel fuissent. Futuro, S. cum gauisus ero, uel fuero. eris uel fueris. erit, uel fuerit. P. cum gauisi erimus, uel fuerimus. eritis, uel fueritis. erunt uel fuerint.

Infinitiuo modo, tempore præsenti, gaudere. Præterito perfecto & plusquamperfecto gauisum esse uel fuisse. Futuro, gauisum ire, uel gauisurum esse.

Gerundia uel participialia nomina, gaudendi gaudendo

dendo, gaudendum. Supina, gauiſum gauiſu. Partici-pia naſcuntur ab hoc uerbo neutro paſſiuo tria: gaudens, gauiſus, gauiſurus.

Fio quo modo flectitur?

Indicatiuo modo tempore præſenti, S. fio fis fit. P. fimus fitis fiunt. Præterito imperfecto, S. fiebam, fiebas, fiebat. P. fiebamus fiebatis fiebant. Præterito perfecto, S. factus ſum, uel fui: es, uel fuiſti: eſt, uel fuit. P. facti ſumus, uel fuimus: eſtis, uel fuiſtis: ſunt, fuerunt, uel fuere. Præterito pluſquam perfecto, S. factus eram, uel fueram: eras, uel fueras: erat, uel fuerat. P. facti eramus, uel fueramus: eratis, uel fueratis: erant, uel fuerant. Futuro, S. fiam, fies, fiet. P. fiemus fietis, fient.

Imperatiuo modo, tempore præſenti, ad ſecundā, & tertiam perſonam, S. fi, fiat. P. fite, fiant. Futuro, S. fito tu, fito ille. P. fitote, fiunto. Fiamus, hortandi eſt.

Optatiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto, S. utinam fierem, fieres, fieret. P. utinam fieremus, fieretis, fierent. Præterito perfecto, & pluſquā perfecto, S. utinam ego factus eſſem, uel fuiſſem: tu factus eſſes, uel fuiſſes: ille factus eſſet, uel fuiſſet. P. utinam facti eſſemus, uel fuiſſemus: eſſetis, uel fuiſſetis: eſſent, uel fuiſſent. Futuro, S. utinam fiam, fias, fiat. P. utinam fiamus, fiatis, fiant.

Subiunctiuo modo, tempore præſenti, S. cum fiam, fias, fiat. P. cum fiamus, fiatis, fiant. Præterito imperfecto, S. cum fierem, fieres, fieret. P. cum fieremus, fieretis, fierent. Præterito perfecto, S. cum factus ſim, uel fuerim: ſis, uel fueris: ſit, uel fuerit. P. cū facti ſimus, uel fuerimus: ſitis, uel fueritis: ſint, uel fuerint. Præterito pluſquamperfecto, S. cum factus eſſem, uel fuiſſem: eſſes, uel fuiſſes: eſſet, uel fuiſſet. P. cum facti eſſemus, uel fuiſſemus: eſsetis, uel fuiſsetis: eſſent, uel fuiſsent. Futuro, S. cum factus ero, uel fuero: eris, uel fueris: erit, uel fuerit. P. cum facti erimus, uel fueri-

mus: eritis uel fueritis: erunt, uel fuerint.

Infinitiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto fieri. Præterito perfecto & plusquamper fecto, factum esse, uel fuisse. Futuro, factum iri. Caret gerundiis. non enim legi apud doctos, fiendi, fiendo, fiendum: pro quibus faciendi, faciendo, faciendum dicimus. Supina habet factum factu, a facto. unde factus participium. Item faciendus est a faciens. Fiendus nõ dicitur Latine.

Memini quo modo declinatur?

Indicatiuo modo, tempore præsenti, & præterito perfecto, S. memini, meministi, meminit. P. meminimus. meministis, meminerunt, uel meminere. Præterito imperfecto, & plusquam perfecto, S. memineram, memineras, meminerat. P. memineramus, memineratis, meminerant. Futuro caret. sed eius loco dicimus, S. meminero, memineris, meminerit. P. meminerimus, memineritis, meminerint.

Imperatiuo modo, tempore instanti, & futuro, ad secundas tantum personas in utroque numero, S. memento tu P. mementote uos.

Modo optandi, tempore instanti, & præterito imperfecto, perfecto, & plusquam perfecto, S utinam meminissem, meminisses, meminisset. P. utinam meminissemus, meminissetis, meminissent. Futuro caret.

Subiunctiuo modo, tempore instanti, & præterito perfecto, S. cũ uel si, uel quamuis, uel licet, uel quod, uel ut meminerim, memineris, meminerit. P. meminerimus memineritis, meminerint. Præterito imperfecto, & plusquam perfecto, S. cum, uel si meminissem, meminisses, meminisset. P. cum, uel si meminissemus, meminissetis, meminissent. Futuro, S. cum, uel si meminero, memineris, meminerit. P. cum, uel si meminerimus, memineritis, meminerint.

Infinitiuo modo, tempore præsenti, imperfecto, perfecto, & plusquamperfecto, meminisse. Ceteris caret.

Sic

Sic inclinatur, odi, Noui, Cœpi per œ diphthongum. nam cepi ſine diphthongo, eſt præteritum a capio, capis.

Oportet quo modo declinatur?

Indicatiuo modo, tempore præſenti, oportet. Imperfecto, oportebat. Perfecto, oportuit. Pluſquam perfecto, oportuerat. Futuro, oportebit.

Imperatiuo modo, tempore præſenti, oporteat tantum.

Optatiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto, utiuam oporteret. Præterito perfecto, & pluſquamperfecto, utinam oportuiſſet. Futuro, utinam oporteat.

Subiunctiuo modo, tempore præſenti, S. cum oporteat. Præterito imperfecto, cum oporteret. Præterito perfecto, cum oportuerit. Præterito pluſquamperfecto, cum oportuiſſet. Futuro, cum oportuerit.

Infinitiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto, oportere. Præterito perfecto, & pluſquam perfecto, oportuiſſe. Ceteris caret.

Contingit imperſonale quo modo flectitur?

Indicatiuo, contingit, contingebat, contigit. contingeret, continget. Imperatiuo, contingat tantum.

Optatiuo, utinam contingeret, contigiſſet, contingat.

Subiunctiuo, cum contingat, contingeret, contigerit, contigiſſet, contigerit.

Infinitiuo, contingere, contigiſse. ceteris deficit.

Tædet quo modo declinatur?

Indicatiuo, tædet, tædebat, tæduit, & pertæſum eſt, uel fuit. tæduerat, & pertæſum erat, uel fuerat, tædebit.

Imperatiuo, tædeat tantum.

Optatiuo, utinam tæderet, tæduiſset, & pertæſum eſset, uel fuiſset, tædeat.

Subiunctiuo, cum tædeat, tæderet, tæduerit, & pertæsum sit, uel fuerit, tæduiſſet, & pertæsum eſſet, uel fuiſſet, tæduerit, & pertæſum erit, uel fuerit.

Infinitiuo, tædere, tæduiſſe, & pertæſum eſse, uel fuiſse. Participium, præſens. Sed de hoc in participiis abunde dicemus.

DE ADVERBIO.

QVID eſt aduerbium? Pars orationis indeclinabilis, quæ adiecta uerbo, ſignificationem eius explanat, & implet. nam ſine aduerbio ſenſu perfectus non uidetur. Cum enim dico, lego, ſcribo: incertum eſt bene ne, an perperam.

Quare dictum eſt aduerbium? Quia ſemper uerbum præcedit aut ſequitur: unde & nomen accepit, quemadmodum apud Græcos ἐπίῤῥημα, hoc enim perficit adiunctum uerbis, quòd adiectiua nomina ſubſtantiuis adiuncta: ut, prudens homo prudenter agit.

Quot accidunt aduerbio? Tria, ſpecies, ſignificatio, & figura.

Quot ſunt ſpecies aduerbiorum? Duæ, primitiua, ut ſæpe, clam. deriuatiua, ut ſæpius, clanculum.

Quot ſunt ſignificationes aduerbiorum? Multæ: quæ hoc exaſticho comprehenduntur,

Temporis, atque loci, quali, quanti, atque negandi.
Da confirmandi, iurandi, da prohibendi,
Optandi, euentus, hortandi, daq́. remiſſi,
Congrega & intenti, numeri, ſimili, dubitandi,
Et ſuper atque uoca, monſtra, eli, dim, per, inter,
Ordinis, & diſcre, ſimul his adiungito compar.

Hoc eſt, da temporis, loci, qualitatis, quantitatis, negandi, confirmandi, iurandi, prohibendi, optandi, euentus, hortandi, remiſſiui, congregandi, intentiui, numeri, ſimilitudinis, dubitandi, ſuperlatiui, uocandi, monſtrandi, eligendi, diminutiui, perſonalis, interrogandi,

gandi, ordinis, discretiui, comparandi.

Quot sunt figuræ aduerbiorum? Tres, simplex, ut diu: composita, ut interdiu, quandiu: decomposita, ut indocte, imprudenter.

INTERROGATIONES DE ADVERBIO.

Nunc, quæ pars orationis est? Aduerbium. Quare? Quia stat iuxta uerbum, & semper nititur uerbo.

Nunc, cuius speciei? Primitiuæ. Quare? Quia a nullo deriuatur.

Clanculum, cuius speciei? Deriuatiuæ. Vnde deriuatur? A clam.

Nunc, cuius significationis? Temporis. Da temporis. Hodie, eri nunc, nuper, cras, perendie, pridie, postridie, nudius tertius, nudius quartus, aliquando, olim, tunc, quodam, iam, semper, mane, uesperi, diu, noctu, modo, & dum.

Hinc, cuius significationis? Loci. Da loci. Hic, istic, illic: huc, istuc, illuc: hac, istac, illac: hinc, istinc, illinc: ibi, unde, intro, foras, intus, foris.

Bene, cuius significationis? Qualitatis. Da qualitatis. Bene, male, docte, pulchre, fortiter, sapienter.

Multum cuius significationis? Quantitatis. Da qantitatis. Multum, parum, modicum, minimum, maxime, magnopere, satis.

Non, cuius significationis? Negandi. Da negandi. Non, nihil, nec, neque, haud minime, nequaquam.

Profecto, cuius significationis? Confirmandi. Da confirmandi. Profecto, quippe, nempe, uidelicet, scilicet, quidni, certe, næ.

Aedepol, cuius significationis? Iurandi. Da iurandi. Aedepol, Castor, Hercle, medius fidius.

Ne, cuius significationis? Prohibendi. Da prohibendi. Ne.

Vtinam, cuius significationis? Optandi. Da Optandi. Vtinam, o si, o utinam.

Forte, cuius significationis? Euentus. Da euentus. Forte, casu, forte fortuna.

Eia cuius significationis? Hortandi. Da hortandi. Eia, age, agite.

Vix, cuius significationis? Remissiui. Da remissiui. Vix, paullatim, sensim, pedetentim.

Simul, cuius significationis? congregandi, Da congregandi. simul, una, pariter.

Valde, cuius significationis? Intentiui. Da Intentiui. Valde, nimium, prorsus, penitus, omnino.

Semel, cuius significationis? Numeri. Da numeri. Semel, bis, ter, quater quinquies, sexies, septies, decies, quinquagies, octuagies, centies, millies, toties, quoties, & huiusmodi.

Quasi, cuius significationis? Similitudinis. Da similitudinis. Quasi, ceu, sic, sicut, sicuti, uelut, ueluti, ut, uti, & ita.

Forsan cuius significationis? Dubitandi. Da dubitandi. Forsan, forsitan, forsit, fortassis, fortasse, fors, forte.

Maxime, cuius significationis? Superlatiui. Da superlatiui. Maxime, minime, doctissime, ocissime.

Heus, cuius significationis? Vocandi. Da uocandi. Heus, o.

En, cuius significationis? Demonstrandi. Da demonstrandi. En, ecce.

Potius cuius significationis? Eligendi. Da eligendi potius, immo.

Clanculum, cuius significationis? Diminutiui. Da diminutiui. Clanculum, belle.

Meatim, cuius significationis, Personalis. Da personalis. Meatim, tuatim, suatim, nostratim, uestratim.

Cur, cuius significationis? Interrogandi. Da interrogandi. Cur, quare, nunquid, quin, quamobrem.

Deinde, cuius significationis? Ordinandi. Da ordinandi. Deinde, deinceps, dehinc, postea, obiter, interim,

terim, interea, protinus, & præterea.

Seorsum, cuius significationis? Discretiui. Da discretiui. Deorsum, seorsum, secreto, separatim, sigillatim, bifariam, omnifariam, & plurifariam.

Magis, cuius significationis? Comparatiui. Da comparatiui. Magis, minus, plus, ualidius, ocius, celerius, & tardius.

DE PARTICIPIO.

QVID est participium? Pars orationis, dicta quòd partem capiat nominis, partemq́. uerbi. dicitur igitur participium, quasi parti capium.

Participio quot accidunt? Sex, Genus, casus, tempus, significatio, numerus, & figura.

Quot sunt genera participiorum? Quinque, Masculinum, ut amatus. Femininum, ut amata. Neutrum, ut amatum. Commune duum generum, ut amantem. Commune trium generum, ut amans.

Quot sunt casus participiorum? Sex, quot & nominum, nominatiuus, genitiuus, datiuus, accusatiuus, uocatiuus, & ablatiuus.

Quot sunt tempora participiorum? Quinque, præsens, & præteritum imperfectum simul, ut amans, legens. Præteritum perfectum, & plusquam perfectum simul, ut amatus, lectus. Futurum per se, ut amaturus, amandus.

Quot sunt significationes participiorum? Quinque, Actiua, ut amans, ab amo. Passiua, ut amatus, ab amor. Neutralis, ut arans, ab aro. Communis, ut largiens, a largior. Deponens, ut sequens, a sequor.

Quot numeros habet participium? Duos. singularem, ut amans: pluralem, ut amantes.

Quot sunt figuræ participiorum? Duæ. Simplex, ut amans. decomposita, ut deamans.

INTERROGATIONES DE PARTICIPIO.

Amans, quæ pars orationis est? Participium. Quare? Quia partem capit nominis, partemq. uerbi. recipit enim a nomine, genera, & casus: a uerbo autẽ, tempora, & significationes: ab utroque, numerum & figura.

Amatus cuius generis? Masculini. Quare? Quia est prima uox participii.

Amata? Feminini. Quare? Quia est secunda uox participii.

Amatum? Neutri. Quare? Quia est tertia uox participii.

Amans, cuius generis? Omnis, uel communis trium generum. Quare? Quia omnia participia in ns, sunt communia trium generum, ut hic, & hæc, & hoc amãs.

Amantem cuius generis? Communis duum generum. Quare? Quia præponuntur ei in declinatione duo articularia pronomina hunc, & hanc.

Amantem cuius casus? Accusatiui. Quare? Quia in eo casu declinando reperitur.

Amans, cuius temporis? Præsentis, & præteriti imperfecti. Quare? Quia omne participium definens in ns, presentis, & præteriti imperfecti temporis est, ut amans, id est qui amat, uel amabat.

Amatus cuius temporis? Præteriti imperfecti, & plusquam perfecti. Quare? Quia omne participium definens in tus, uel in sus, uel xus, uel in uus, quod unũ est tantum, ut mortuus: præteriti perfecti, & plusquam perfecti temporis est, ut amatus, id est qui amatus est, uel fuit, uel quia amatus erat, uel fuerat.

Amaturus, cuius, temporis? Futuri. Quare? Quia omne participium in rus, futuri temporis est, ut amaturus, id est qui amabit.

Amandus cuius temporis? Futuri. Quare? Quia omne participium in dus futuri temporis est, ut amandus, id est qui amabitur.

Amans cuius significationis? Actiuæ. Quare? Quia ab actiuo uerbo uenit, quod est amo.

Amatus, cuius significationis? Passiuæ. Quare Quia a passiuo uenit, quod est amor.

Seruiens cuius significationis? Neutralis. Qnare? Quia a uerbo neutro deriuatur, quod est seruio.

Largiens cuius significationis? Communis. Quare? Quia a communi uerbo deriuatur, quod est largior.

Sequens cuius significationis? Deponentis. Quare? Quia a deponenti uerbo trahitur, quod est sequor.

Amans cuius numeri? Singularis. Quare? Quia singulariter profertur.

Amantes cuius numeri? Pluralis. Quare? Quia pluraliter profertur.

Amans, cuius figuræ? Simplicis. Quare? Quia simpliciter profertur.

Deamans cuius figuræ? Decompositæ. Quare? Quia a composito deriuatur, quod est deamo. Omne enim quod deriuatur a composito, dicitur decompositum.

S. N. hic & hæc & hoc amans. G. huius amantis, D. huic amunti. A. hunc & hanc amantem, & hoc amans. V. o amans. Ab. ab hoc & ab hac & ab hoc amante uel amauti. P. N. hi & hæ amantes, & hæc amantia. G. horum & harum & horum amantium. & per concisionem, amantum. D. his amantibus. Ac. hos & has amãtes, & hæc amantia. V. o amantes, & o amantia. Ab. ab his amantibus.

S. N. amaturus amatura amaturum. G. amaturi amaturæ amaturi. D. amaturo amaturæ amaturo. Ac. amaturum amaturam amaturum. V. o amature amatura amaturum. Ab. ab amaturo, ab amatura, ab amaturo. P. N. amaturi amaturæ amatura. G. amaturorum amaturarum amaturorum. D. amaturis. Ac. amaturos amaturas amatura. V. o amaturi, amaturæ, o amatura. Ab. ab amaturis.

S. N. amatus amata amatum. G. amati amatæ amati.

D.

Datiuo amato amatæ amato. Accusatiuo amatum amatam amatum. Vocatiuo, o amate, o amata, o amatum. Ablatiuo ab amato, ab amata, ab amato. Plur. N. amati amatæ amata. Genitiuo amatorum amatarum amatorum. Datiuo amatis. Accusatiuo amatos amatas amata. Vocatiuo o amati, o amatæ, o amata. Ablatiuo ab amatis.

S. N. amandus amanda amandum. G. amandi amandæ amandi. D. amando amandæ amando. Accu. amandum amandam amandum. V. o amande, o amanda, o amandum. Ablatiuo ab amando, ab amanda, ab amando. P. N. amandi amandæ amanda. Genitiuo amandorum amandarum amandorum. Datiuo amandis. Accusatiuo amandos amandas amanda. Vocatiuo o amandi, o amandæ, o amandæ. Ablatiuo ab amandis.

DE PRAEPOSITIONE.

QVID est Præpositio? Pars orationis indeclinabilis, quæ præposita aliis partibus orationis, significationem earum aut mutat, ut æquus, iniquus: aut complet, ut facio fero, perficio perfero: aut minuit, ut rideo surrideo, tristis subtristis.

Quare dicitur præpositio? Quia præponitur tam per oppositionem, ut eo ad Philosophos, quàm per compositionem, ut adeo. aliquando postponitur, ornatus gratia, ut tecum, quicum, Romam uersus, Italiam usque, crurum tenus.

Præpositioni quot accidunt? Vnum. Quodnam? Casus. Quot casus? Duo. Qui? Accusatiuus & Ablatiuus.

Quæ sunt propositiones accusatiuæ, id est quæ seruiunt accusatiuo casui? Ad, apud, ante, aduersus, uel aduersum, cis, citra, circum, circa, contra, ergo, extra, inter, intra, infra, iuxta, ob, pone, per, prope, propter,

ſecundum, poſt, trans, ultra, præter, ſupra, circiter, uſque, ſecus, penes, uerſus, procul, pridie, poſtridie. Dicimus enim ad templum, apud ignem. ante focum, ſi frigus erit. aduerſus, uel aduerſum inimicos. cis alpes, citra amnem Rubiconem. circum muros, circa forum. contra Dalmatas. erga neceſſarios. extra urbem. inter amicos. intra oppidum. infra tectum. iuxta fanum. hâc ob rem pone tribunal. per medios hoſtes. prope mortem. propter timorem, & propter aquæ riuum. ſecundum ſcripturas, & plena ſecundum flumina. poſt tergum. trans ripam. ultra Sauromatas: præter officium. ſupra tectum. circiter kalendas Ianuarias. uſque Oceanum. ſecus te. penes arbitros. Sed ſecus te ſedi non dici, ſed ſecundum te, ait Caper. Aretium uerſus. procul urbem, ut inquit, Curtius. pridie Parilia, & pridie illius diei. poſtridie kalendas, & poſtridie nonarum Decembrium.

Quæ ſunt ablatiuæ præpoſitiones, id eſt quæ ſeruiunt ablatiuo caſui? a, ab, abs, cum, coram, clam, de, e, ex, pro, præ, palam, ſine, abſque, tenus. Dicimus enim a templo. a mari. ab Andria. abs quouis homine. cum exercitu. coram teſtibus. clam cuſtodibus. de foro. e iure. ex theatro, quod eſt aliud quam a theatro, ut ait Diomedes. pro clientibus, & pro tribunali. palam omnibus. ſine labore. abſque iniuria. pube tenus, & crurum tenus.

Quæ ſunt propoſitiones ambiguæ, id eſt tam ablatiuo, quàm accuſatiuo caſui ſeruientes? In, ſub, ſuper, & ſubter. Dicimus enim, ſum in templo, eo in templum. iaceo ſub antro, curro ſub antrum. ſedeo ſuper aquis, cado ſuper aquas. dormio ſubter lodice, ingredior ſubter lodicem.

Quando ſeruiunt accuſatiuo? Cum motum ſignificant, ut Itur in antiquam ſiluã, curro ſub tegmine fagi.

Quando ſeruiunt ablatiuo? Quando ſignificant in loco. ſum in templo, ſub porticu, recubo ſub

tegmine fagi.

Quæ ſunt præpoſitiones, quæ non inueniuntur niſi in compoſitione? Hæ: di, dis, re, ſe, am, con. ut diduco, diſiicio, repono, ſeduco, amplector, congredior.

INTERROGATIONES
DE PRAEPOSITIONE.

Ad, quæ pars orationis eſt? Præpoſitio. Quare? Quia præponitur aliis partibus orationis per oppoſitionem, uel per compoſitionem. Quando per appoſitionem? Cum regit caſum, ut eo ad templum, in hoſtem.

Quando per compoſitionem? Cum componuntur, ut adduco, ex ad & duco. Alludo, ex ad & ludo. Iniuſtus, ex in & iuſtus. Subtriſtis, ex ſub & triſtis. Irrideo, ex in & rideo.

At, cui caſui ſeruit? Accuſatiuo. Quare? Quia eſt accuſatiua præpoſitio.

Ad, in hac oratione, Itur ad urbem, quomodo præponitur? per appoſitionem. Quare? Quia regit caſum.

Ad, in hac oratione, Adducam tibi tuum Pamphilũ, quo modo præponitur? Per compoſitionem. Quare? Quia ex ad, & duco componitur adduco.

A, cui caſui ſeruit? Ablatiuo. Quare? Quia eſt ablatiua præpoſitio.

In, cui caſui ſeruit? Vtrique. Quare? Quia eſt tam accuſatiua, quàm ablatiua præpoſitio.

DE CONIVNCTIONE.

QVID eſt coniunctio? Pars orationis indeclinabilis, adnectens, ordinansq. ſententiam.

Coniunctioni quot accidunt? Tria, ſpecies, figura, & ordo,

Quot ſunt ſpecies, ſiue poteſtates coniunctionis? Hæ fere, quæ uerſibus annotantur.

Co. conque, & ſubcon. diſ. ſubdiſ. adiuque. cauſal.

Appro-

Approbat.aduersa.distri.discreque. du.dique.
Abnegat.effecti.collecti.his adiice complet.

Hoc est,copulatiua. continuatiua. subcontinuatiua. disiunctiua.subdisiunctiua.adiunctiua. causalis. approbatiua. aduersatiua. distributiua. discretiua. dubitatiua. diminutiua. abnegatiua. effectiua. collectiua, completiua.

Quot sunt figuræ coniunctionis? Duæ, Simplex, vt nam, ita, at. composita, ut namque, itaque, attamen, etenim.

Quot sunt ordines coniunctionis? Tres, Præpositiuus,subiunctiuus,& communis.

Quæ sunt coniunctiones præpositiui ordinis? Ac, at,ast,atque,aut,&, uel,nec,neque,si,quin, quatenus, sin,seu,ni,nisi, sed.nisi.poetice postponitur.

Quæ sunt coniunctiones subiunctiui ordinis? Que, ue,ne,quidem,quoque,autem,uero.

Quæ ex his sunt ἐγκλιτικαὶ,id est encliticæ,hoc est inclinatiuæ? Que,ue, ne.

Quare dicuntur ἐγκλιτικαὶ? Quia inclinant accentum præcedentis syllabæ ad se,ut que apud Virgilium, Alcandrumque,Aliumque,Nemonaque, Pritaniique. sicut τε apud Græcos, quòd est que absque diphthongo Homerus.

Αλκανδρόνθε, ἅλιόντε νοήμο ἅτε πρύτανίντε. Hesi.
Κλειώτ᾽, εὐτέρπητε θάλειάτε, μελπομένητε,
Τερψιχόρητ᾽, ἐρατώτε, πολύμνιατ᾽, οὐρανίητε,
Καλλιόπηθ᾽, ἥδε προφερέστατ᾽ ἐστὶν ἁπασάων.
Clioque,Euterpeque,Thaliaque,Melpomeneque:
Terpsichoreque,Eratoque,Polymniaque,Vranieque,
Calliope multo ante alias præstantior omnes.

Et ue apud Horatium.

Ludere qui nescit,campestribus abstinet armis
Indoctusq. pilæ,disci ve,torchi ve quiescit,
Ne spissæ risum tollant impugne coronæ. Et ne apud Iuuenalem. Semper ego auditor tantum? nunquam

ne reponam? In his ubique ante que,ue,ne,est accentus acutus.

Quæ sunt coniunctiones,quæ indifferenter & præponi & postponi possunt? Ceteræ fere omnes, præter supradictas, ut equidem, igitur, tamen, ego, quanquam, & huiusmodi.

INTERROGATIONES DE CONIVNCTIONE.

Et,quæ pars est? Coniunctio. Quare? Quia coniungit ceteras parteis orationis.

Et cuius speciei, siue potestatis? Copulatiuæ. Quare? Quia copulat tam sensum, quàm uerba, ut M. Tullius fuit & desertus,& sapiens.

Da copulatiuas. Et,que, atque,ac, quidem,quoque, etiam,item,at,ast,sed,autem,uero. Copulant enim cũ confirmatione intellectum.

Si, quando εἰ Græcum significat, cuius potestatis? Continuatiuæ Quare? Quia demonstrat ordinem cum consequentia & continuatione rerum.ut si stertit, dormit.& si ambulat,mouetur.

Da continuatiuas. Si, sin. significat enim ordinem præcedentis rei ad sequentem,ut si febri uexatur, callet, sed non conuertitur.

Quia,cuius potestatis? Subcontinuatiuæ. Quare? Quia caussam continuationis ostendit consequentem cũ rerum essentia.ut,quia ambulat,mouetur: & quando sol est super terram,dies est.

Da subcontinuatiua. Quando, quoniam, quandoquidem,quia,quatinus,& quatenus pro quoniam.

Aut, cuius potestatis? Disiunctiuæ. Quare? Quia quamis uoces coniungat, sensum tamen disiungit, & alteram quidem rem esse, alteram uero non esse significat, ut, aut est dies, aut est nox: uel est sanus, uel est æger. & hoc est bene disiunctum: quia si unum uerum est, alterum falsum. nam aliter uitiose quid disiungitur.

Da disiunctiuas. Ve, uel, aut, siue, seu.

Vel pro etiam, cuius potestatis? Subdisiunctiuæ. Quare? Quia quamuis uoces disiunctiuarum habeat, utrunque tamen esse significat, uel simul, uel discrete. simul, ut, Vel rex semper mihi maximas gratias agebat, id est etiam rex. Item, Alexander, siue Paris rapuit Helenam. id est Alexander, qui & Paris dicitur, & Mars, siue Mauors. Gradiuus, uel Maspiter præsul est bellorum. Discrete, ut tu tota die uel legis, uel scribis. significat enim te & legere, & scribere: sed non simul utrunque agere, sed aliis horis legere, aliis scribere. similiter Remex, uel impellit remum, uel attrahit, cum simul pæne utrunque fieri intelligo, sed distincte. alius est enim pellentis, alius attrahentis motus.

Da subdisiunctiuas. Ve, uel, aut, siue, seu, quando utrunque significant.

Cũ quando ἵνα Græcã significat, cuius speciei? Adiunctiuæ. Quare? Quia adiungitur uerbis subiunctiuis, ut, cum essem Venetiis, non perperam me facturum existimaui, si nostras lucubrationes Grammaticas imprimendas curarem.

Da adiunctiuas. Si, ut, cum, dum, quatenus, quando ἵνα Græcam significat, ut, si dederis operam bonis litteris proficies breui: & ut prosit tibi, facio. Item dum conderet urbem, id est ut conderet.

Nam, cuius speciei? Caussalis proprie. Quare? Quia adiuncta indicatiuo uerbo, significat caussam antecedentem, hoc est rem ex caussa antecedente euenientem, ut doctus sum, nam legi. & mouetur, ambulat enim.

Da caussales proprie. Nam, nanque, enim.

Quid interest inter adiunctiuas & proprie caussales? Caussales cum affirmatione, adiunctiuæ cum dubitatione, proferuntur. Sed & continuatiuæ, & subcontinuatiuæ, & adiunctiuæ, & affectiuæ inter caussales ponũtur, quia

ut si ambulat, mouetur: & adiunctionis, ut ambulat, ut moueatur: & effectionis, ut mouetur, ambulat enim.

Equidem, cuius speciei? Approbatiuæ. Quare? Quia approbat rem, id est affirmat, ut Equidem merui, nec deprecor. & Siquid usquam iustitiæ est. & Si qua est cælo pietas.

Da approbatiuas. Si equidem, quidem.

Tamen cuius speciei? Aduersatiuæ. Quare? Quia aduersum conuenienti significat, ut Etsi te benefacturum dicis, tamen a malitia non discedis.

Da aduersatiuas. Tamen, quamquam, quamuis, etsi, licet, licebit, saltem. sed saltem etiam diminutiua est.

Vero cuius potestatis? Distributiuæ. Quare? Quia diuersis diuersa distribuit, ut ego lego, tu uero dormis.

Da distributiuas. At, ast, uero, autem, sed.

Quàm cuius potestatis? Discretiuæ, uel electiuæ. Quare? Quia de duobus præpositis unum eligere, & alterum refutare ostendit, ut diues uolo esse, quàm pauper, id est diues uolo esse, & non pauper. Græci ἢ dicunt. Homerus, βούλομ' ἐγὼ λαὸν σόον ἔμμεναι, ἢ ἀπολέσθαι. hoc est, Volo ego saluum esse populum, quàm perire, id est, & non perire.

An, cuius potestatis? Dubitatiuæ. Quare? Quia dubitationem significat, ut Eloquar, an sileam?

Da dubitatiuas. An. ne correpta, nec ne. Horatius in poetica.

Intererit multum Diuus ne loquatur, an heros,
Maturus ne senex, an adhuc florente iuuenta
Feruidus, an matrona potens, an sedula nutrix,
Mercator ne uagus, cultor ne uirentis agelli:
Colchus, an Assyrius, Thebis nutritus, an Argis.

Terentius in seipsum cruciante,

Filium unicum adolescentulum
Habeo. ah quid dixi habere me? immo habui Chreme.
Nunc habeam, nec ne, incertus sum.

Saltem, cuius potestatis? Diminutiuæ. Quare? Quia diminutio

diminutionem ſignificat,ut Si non uis donare, ſaltem mutua.

Da diminutiuas. Saltem, at, uel, aut pro ſaltem, ut Si non re, at uerbis adiuua. Virgilius in ſexto.

Si re nulla manet tantæ pietatis imago,
At ramum hunc (aperit ramum, qui ueſte latebat)
Agnoſcas. at pro ſaltem. Lucanus.
O felix ſi te, uel ſic tua Roma uideret. pro ſaltem ſic.

Et, ſi non uis referre gratiam, aut agas, aut, pro ſaltem.

Αν & κὲν cuius poteſtatis? (neceſſe eſt enim Græcis utamur, ubi noſtra deficiunt) Abnegatiuæ. Quare? Quia uerbis adiunctæ, aliquid poſſe fieri oſtendunt, ſed propter aliquam cauſſam, ne fiat, impediri, ut ἐποίησ' ἂν, εἰ ἐδυνήθην, hoc eſt feciſſem ſi potuiſſem. &,

Ηκεν γηθήσαι Πρίαμος, Πριάμιο τε παῖδες.
Αλλοι τε τρῶες. μέγακεν κεχαροίατο θυμῷ
Εἰ σφῶιν τάδε πάντα πυθοίατο μαρναμένοιιν. hoc eſt.
Gauderet Priamus certe, & Priameia proles,
Troianiq; alii, foret & his ſumma uoluptas,
Omnia ſi uos hæc pugnare, ueniret ad aures.

Da abnegatiuas. non habemus, ſed illarum loco ſubiunctiuis utimur uerbis, ut comeſſem, ſi haberem: feciſsem, ſi potuiſsem: curarem breui imprimendos optimos quoſque libros, ſi quiſquam rex adiuuaret.

Nam, cuius poteſtatis? Effectiuæ. Quare? Quia ſignificat effectum procedentem ex cauſsa, ut Legi, nam doctus ſum. ſed effectiuam eandem eſse exiſtimo, quã proprie cauſsalem diximus.

Igitur, cuius poteſtatis? Collectiuæ, uel rationalis, uel illatiuæ. Quare? Quia per illationem colligit, quod ſupradictum eſt, hoc eſt ratione confirmat, ut M. Tullius pro Ligario, Habes igitur quod eſt accuſatori maxime optandum, confitentem reum. uel infertur aliis præpoſitis, ut Catilinam ſolus Cicero domuit, ſolus igitur Cicero patriam ſeruauit.

Da collectiuas. Ergo igitur, itaque cum accentu in

antepenultima.

Vero in hac oratione. Aeneas uero & pius, & fortis fuit: cuius potestatis? Completiuæ. quare? Quia nulla significationis necessitate, sed gratia ornatus ponitur.

Da completiuas? Autem, uero, quidem, equidem, quoque, nam, nanque, & quæcunque coniunctiones ornatus caussa, uel metri, nulla significationis necessitate ponuntur.

Et, cuius figuræ? Simplicis. Quare? Quia simpliciter profertur.

Etenim, cuius figuræ? Compositæ. Quomodo componitur? Ex &, & enim.

Et, cuius ordinis? Præpositiui. Quare? Quia semper præponitur in ordine orationis.

Que sine diphthongo, cuius ordinis? Subiunctiui. Quare? Quia subiungitur in ordine orationis.

Ergo, cuius ordinis? Communis. Quare? Quia potest præponi, & supponi in ordine orationis.

DE INTERIECTIONE.

QVID est interiectio? Pars orationis indeclinabilis, interiecta aliis partibus orationis ad exprimendos animi affectus.

Interiectioni quot accidunt? Vnum. Quod? Significatio tantum.

Quot sunt significationes interiectionum? Hæ fere, quæ hoc uersiculo comprehenduntur.

Gaudentis, risus, mirantis, dolorq;, pauorq;.

Hoc est, gaudentis, ridentis, mirantis, dolentis, expauescentis.

INTERROGATIONES DE INTERIECTIONE.

Heu, quæ pars orationis est? Interiectio. Quare? Quia interiacet aliis partibus orationis. Euge, cuius significationis? Gaudentis.

Da

Da gaudentis? Euge euax.

Ha ha ha, cuius significationis? Ridentis. Da ridentis? ha ha ha.

Papæ, cuius significationis? Admirantis. Da admirantis? Papæ, hem. Terent. Papæ exuperat ipsam Thaidem. Idem. Hem quid est? Papæ accepimus a Græcis: dicunt enim illi βαβαὶ.

Heu, cuius significationis? Dolentis. Da dolentis? Heu, hei, a, o, uæ. ſed heu accusatiuo iungitur: ut heu me miserum. dicimus etiam, heu pietas, heu prisca fides: hei uero, & uæ, datiuo coniunguntur. Virgilius. Hei mihi qualis erat, quantum mutatus ab illo Hectore. Martialis. Si sciero, uæ tibi Caussidice.

At at, cuius significationis? Timentis. Da timentis? At at. Terentius in Andria, At at, hoc est illud, hinc illæ lacrumæ.

Sunt ne aliqua dubia inter aduerbia, seu præpositiones, & interiectiones? Maxime, ut o interiectio indignantis, dolentis, admirantis, & aduerbium uocandi, & optandi.

A, & præpositio est, & interiectio, ut A' Corydon Corydon.

Pro similiter præpositio est, ut pro tribunali: & interiectio. ut pro Iupiter: pro dolor.

Quæ aliæ orationis partes solent pro interiectione proferri? Infandum, ut Nauibus, infandum amissis unius ob iram. Et malum, ut apud Terentium. Quid hoc, malum, infelicitatis est? & est dictum anxii animi, & turbati nimis.

ALDI MANVTII PII ROMANI INSTITVTIONVM GRAMMATICARVM LIBER III.

DE CONSTRVCTIONE VERBORVM.

QVID est constructio? Debita dispositio partium orationis in ipsa oratione.

Constructionum, quæ est congrua sensu, & uoce? Phyllis amat corylos.

Quæ sensu, & non uoce? Turbarunt: populus currunt: gens armati.

Quæ uoce, & non sensu? Venetiæ in sinu Adriatico sitæ, abundant diuitiis, & iam stabant Thebæ.

Constructioni quot accidunt? Duo, concordantia, & regimen. Quotuplex est concordantia? Triplex. Nominatiuus cum uerbo, adiectiuum cum substantiuo, relatiuum cum antecedente.

Nominatiuus cum uerbo in quot debet concordare? In duobus, in numero, & in persona, ut ego amo, tu amas, ille amat.

Adiectiuum cum substantiuo in quot debet concordare? In tribus, in numero, casu, & genere, ut Vlysses astutus, Penelope pudica, arma crudelia.

Relatiuum cum antecedente in quot debet concordare? In duobus, in numero, & in genere, ut Aeneas qui, Dido quæ, Ilium quod.

DE CONCORDANTIA NOMINATIVI CVM VERBO.

Ego amo, quæ concordantia est? Nominatiuus, cum uerbo. Ostende nominatiuum? ego. Ostende uerbum?

bum? amo.

Concordat ne? Concordat Oſtende. Ego eſt numeri ſingularis, & amo ſingularis: ego eſt perſonæ primæ, & amo primæ. ergo congrue dicitur ego amo, quia concordat nominatiuus, cum uerbo, in numero, & in perſona.

Quare ego eſt numeri ſingularis? Quia ſingulariter profertur. Qũo? ſingulariter nominatiuo ego.

Quare amo eſt numeri ſingularis? Quia ſingulariter profertur. Quomodo? ſingulariter ego amo.

Quare ego eſt perſonæ primæ? Quia omnia nomina, & pronomina ſunt tertiæ perſonæ, exceptis ego, quod eſt perſonæ primæ, & tu, ſecundæ, & uocatiuis caſibus, qui ſunt perſonæ ſecundæ.

Quare amo eſt perſonæ primæ? Quia prima quæque uox uerbi habentis tres perſonas, eſt perſonæ primæ. amo eſt prima uox uerbi, ergo eſt perſonæ primæ.

Quare amo eſt prima uox uerbi? Quia prima eſt in ordine, ut ſingulariter, ego amo, tu amas, ille amat: amo eſt prima, amas ſecunda, amat tertia.

Quot modis poteſt diſcordare nominatiuus a uerbo? Tribus, in numero ſolum: in perſona ſolum, in numero, & in perſona ſimul.

Caue dicas concordatur, & diſcordatur. Nam concordo neutrum eſt. non enim dicimus concordo tecum illo, ſed tu concordas per me. Ouidius. Per me concordant carmina neruis. Itẽ. Tu concordans cũ illo. Te rent. Si concordabis cum illa. Itẽ dicendũ diſcordat nominatiuus a uerbũ, & cũ uerbo. Quinctilianus. Cõfirmãda uox eſt, ne ab oratione diſcordet. Tacitus. Cũ quis æternum diſcordãt. ſicut diffideo, & diſsentio. Cicero in Lælio. Cum is tribunus plebis capitali odio a Q. Pompeio, qui tum erat conſul, disſideret. Idem in eodẽ. Ab iis qui pecudũ ritu ad uoluptatem omnia referunt longe diſſentimus. M. Tullius tertio de officiis. Ego etiam cũ Catone meo ſæpe diſsenſi. Valerius Ma

ximus. Armis,cum Cinna collega ſuo diſſidens.

Dicitur ne congrue, ego amamus? Non. Quare? Quia ego eſt numeri ſingularis, & amamus pluralis, & ſic diſcordaret nominatiuus a uerbo in numero. Quare non etiam in perſona? Quia eſt perſonæ primæ, & amamus primæ. Ego igitur amamus, diſcordat in numero, & concordat in perſona.

Dic incongrue in perſona, & non in numero. Ego amas. Quare ſic? Quia ego eſt perſonæ primæ, & amas ſecūdæ: & ſic diſcordat nominatiuus a uerbo in perſona ſolum. Quare non diſcordat etiam in numero? Quia ego eſt numeri ſingularis, & amas ſingularis. igitur ego amas, diſcordat in perſona, & concordat in numero.

Dic incongrue in numero, & in perſona. Ego amatis. Quare ſic? Quia ego eſt numeri ſingularis, & amatis pluralis: ego eſt perſouæ primæ, & amatis ſecundæ. & ſic diſcordat nominatiuus a uerbo in numero, & in perſona.

Vlyſſes aſtutus, quæ concordantia eſt? Adiectiuum cum ſubſtantiuo. Oſtende ſubſtantiuum? Vlyſſes. Oſtende adiectiuum? aſtutus. Congruit ne? Quidni? Nā Vlyſſes, eſt numeri ſingularis, caſus nominatiui, & generis maſculini: & aſtutus eſt numeri ſingularis, caſus nominatiui, & generis maſculini. ergo congrue dicitur, Vlyſſes aſtutus.

Quot modis poteſt diſcordare adiectiuum a ſubſtantiuo? Septem: in nomero ſolum: in caſu ſolum: in genere ſolum: in numero, & in caſu, & non in genere: in numero, & in genere, & non in caſu: in caſu, & in genere, & non in numero: in numero, caſu, & genere.

Diceretur ne congrue, Vlyſſes aſtuti? Non. Quare? Quia Vlyſſes eſt numeri ſingularis, & aſtuti pluralis: & ſic diſcordaret adiectiuum a ſubſtantiuo in numero. Quare non diſcordaret etiam in caſu, & in genere? Quia Vlyſſes eſt caſus nominatiui, & generis maſculini:

ſculini: & aſtuti ſimiliter.

Dic incongrue in caſu ſolum. Vlyſſes aſtutum. Quare diſcordat? Quia Vlyſſes eſt caſus nominatiui, & aſtutum accuſatiui, & ſic diſcordat adiectiuum a ſubſtãtiuo in caſu. Quare non etiam in numero, & in genere? Quia Vlyſſes eſt numeri ſingularis, & generis maſculini, & aſtutum eſt numeri ſingularis, & generis maſculini. ergo Vlyſſes aſtutum diſcordat ſolum in caſu.

Dic incongrue in genere duntaxat. Vlyſſes aſtuta. Quare ſic? Quia Vlyſſes eſt generis maſculini, & aſtuta feminini: & ſic diſcordat adiectiuum a ſubſtantiuo in genere. Quare non diſcordat etiam in numero, & in caſu? Quia Vlyſſes eſt numeri ſingularis, & caſus nominatiui, & aſtuta ſimiliter: ergo Vlyſſes aſtuta diſcordat in genere duntaxat.

Dic incongrue in numero, & in caſu, & non in genere. Vlyſſes aſtutos. Quare diſcordat? Quia Vlyſſes eſt numeri ſingularis, & aſtutos eſt numeri pluralis: Vlyſſes eſt caſus nominatiui, & aſtutos eſt caſus accuſatiui. & ſic diſcordat adiectiuum a ſubſtãtiuo in numero, & in caſu, & non in genere. Quare non in genere? Quia Vlyſſes eſt generis maſculini, & aſtutos ſimiliter.

Dic incongrue in numero, & in genere, & non in caſu. Vlyſses aſtutæ. Quare ſic? Quia Vlyſses eſt numeri ſingularis, & generis maſculini, & aſtutæ eſt numeri pluralis, & generis feminini: & ſic diſcordat adiectiuum a ſubſtantiuo in numero, & in genere, & non in caſu. Quare non in caſu? Quia Vlyſses eſt caſus nominatiui, & aſtutæ nominatiui.

Dic incongrue in caſu, & in genere, & nõ in numero. Vlyſſes aſtutã. Quare ſic? Quia Vlyſſes eſt caſus nominatiui, & generis maſculini, & aſtutam eſt caſus accuſatiui, & generis feminini. Ergo Vlyſſes aſtutã, diſcordat in caſu, & in genere, & non in numero. Quare non in numero? Quia Vlyſſes eſt numeri ſingularis & aſtutam ſimiliter. ergo non diſcordat in numero.

Dic incongrue in numero, casu, & genere. Vlysses astutas. Quare sic? Quia Vlysses est numeri singularis, casus nominatiui, & generis masculini, & astutas est numeri pluralis, casus accusatiui, & generis feminini: discordat igitur in numero, casu, & genere.

DE CONCORDANTIA RELATIVI CVM ANTECEDENTE.

Aeneas qui, quæ concordantia est? Relatiuum cum antecedente. Ostende antecedẽs? Aeneas. Ostende relatiuum? qui. Congruit ne? Maxime. nam Aeneas est numeri singularis, & generis masculini, & qui similiter. ergo congrue dicitur Aeneas qui.

Diceretur ne congrue, Aeneas quæ? Non. Quare? Quia discordaret relatiuum ab antecedente. In quo? In genere. Quare? Quia Aeneas est generis masculini, & quæ feminini.

Quot modis potest esse discordia inter relatiuum, & antecedens? Tribus: in numero tantum: in genere tantum: in numero, & in genere simul. Fac discordet Aeneas qui, in numero tantum? Aeneas quos. Quare? Quia Aeneas est numeri singularis, & quos pluralis. Quare non discordat etiam in genere? Quia Aeneas est generis masculini, & quos masculini. discordat igitur Aeneas quos, in numero solum.

Dic incongrue in genere duntaxat? Aeneas quam. Quare sic? Quia Aeneas est genus masculini, & quam feminini. Quare non discordat etiam in numero? Quia Aneas est numeri singularis, & quam similiter. discordat igitur Aeneas quam, in genere tantum. Fac discordet in numero, & in genere? Aeneas quarum. Quare sic? Quia Aeneas est numeri singularis, & quarum pluralis: Aeneas est generis masculini, & quarũ feminini. ergo Aeneas, quarũ discordat in numero, & in genere.

Debet ne relatiuum cum antecedente conuenire in casu? Minime. Quare? Quia cum nõ regantur ab uno, eodemq; uerbo, & uarie uerba construantur, nõ debet

bet conuenire in casu.

Quare relatiuum cum antecedente non debet conuenire in persona? Quia relatiua, sicuti adiectiua omnia, deficiunt persona: sed statim cum antecedenti adheserint, illius sunt personæ, cuius est antecedens. nam cum dico tantum, qui, uel quæ, uel quod, nullius sunt personæ. cum uero dico, ego qui: tunc, quia qui est coniunctum antecedenti ego, quod est personæ primæ, ipsum quoque primæ fit personæ, & propterea uerbum quod sequitur, ut studeo, lego, & huiusmodi, debet esse illius personæ, cuius est antecedens relatiui, ut ego, qui studeo: tu, qui studes: magister, qui studet. nos, qui studemus: uos, qui studetis: magistri, qui student. eodem modo adiectiua sequuntur substantiua, ut ego Virgilius, Romanus poeta, fui amicus Cæsaris: Tu Aristoles, egregius philosophus, docuisti magnum Alexandrum: Homerus ille diuinus, & Achillis iram cecinit, & errores Vlyssis.

DE CONSTRVCTIONE PARTIVM ORATIONIS.

Quæ partes orationi regunt post se uerbum tam personale, quàm impersonale? Nomen, participium, præpositio, aduerbium, interiectio.

DE CONSTRVCTIONE VERBI ACTIVI.

Quid est uerbum actiuum? Quod in or finitum, format passiuum in or, ut Amo, amor, doceo, doceor, & potest habere accusatiuum significantem hominem, ut Pylades amauit Orestem. dicimus etiam, Amaryllis amabat castaneas, ego uidi Elephantum, & Tigridem. qui accusatiui, non significant animal rationale. quod non fit in neutris, non enim dicimus, aro Socratem, sicut, aro terram. Igitur facio, tum compositis magis est actiuum, quàm neutrum, ut Deus fecit hominem: & ignis calefacit Socratem, quorum passiua fuerunt

fuerunt facior, & calefacior apud antiquos: loco quorum utimur fio, & calefio.

Quot sunt genera uerborum? duo. Personale, & impersonale.

Quot sunt genera uerborũ impersonalium? Quinq;. Actiuum, passiuum, neutrum, commune, & deponens.

Quot sunt species uerborum actiuorum? Decem.

DE PRIMA SPECIE ACTIVORVM.

QVAE sunt actiui primæ speciei? Quæ construũtur duntaxat cum nominatiuo agente, & accusatiuo patiente, ut ego amo Deum: tu uendis libros, ille scribit litteras: Plato docuit Aristotelem, & sic in ceteris. omnia enim actiua sunt primæ speciei, si tantum nominatiuum, & accusatiuum habent, ut Socrates docuit Platonem. Quod si ultra principales casus, id est post nominatiuum agentem & accusatiuum patientem, genitiuum admiserint, erunt secundæ, ut ego moneo te huius rei. si datiuum, erunt tertiæ, ut ego commendo me tibi. si accusatiuum, erunt quartæ, ut Socrates docuit Platonem philosophiam. si ablatiuum sine præpositione, erunt quintæ, ut ego spoliaui te ignorantia. si ablatiuum cum præpositione, erunt sextæ, ut ego accepi a te binas litteras. si nominatiuum, & datiuum tantum, erunt septimæ, ut iubeo tibi. si nominatiuum, & infinitum, erunt octauæ, ut tu credis esse doctus. si & ante se, & post se nominatiuũ habuerint, erunt nonæ, ut lego assiduus, adoro pronus. si absolute ponantur, erunt decimæ, ut quid facis? lego, scribo.

Notandum idem uerbum posse esse diuersarum specierum. nam ego emo libros, est primæ speciei. ergo emo libros tanti, est secundæ. ego emo libros tibi, est tertiæ: ego emo libros arte, & ingenio, est quinctæ: ego emo libros a Triphone bibliopola, est sextæ: Item, ego doceo filium, est primæ speciei: ego doceo filium tuũ non minoris talento, est secundæ: ego doceo filium

tibi,

tibi, est tertiæ: ego doceo filium bonas litteras, & bonos mores, est quartæ: ego doceo filium magno studio, & labore, est quintæ: sic alia multa.

Dic aliquot uerba actiua primæ speciei.

Verberat, & uideo, facio, fastidio, honoro,
Fert, occidit, amo, colit, & formido, timetq;,
Polluoq;, & cerno, damnat, docet, audio, narro.
Cum quarto tantum species sunt omnia primæ.

Verbero, uerberas, uerberaui, uerberatum. per battere.
Video, uides, uidi, uisum. per uedere.
Facio, facis, feci, factum. per fare.
Fastidio, fastidis, iui, itum. per hauer in fastidio.
Honoro, honoras, honoraui, honoratũ. per honorare.
Fero, fers, tuli, latum. per portare.
Occido, occidis, occidi, oecisum. per uccidere.
Amo, amas, amaui, amatum. per amare.
Colo, colis, colui, cultum. per amare con honore.
Formido, formidas, aui, atum. per hauer paura.
Timeo, times, timui, sine supino. per temere.
Polluo, poluis, pollui, pollutum per imbrattare.
Cerno, cernis, creui, cretum. per uedere.
Damno, damnas, damnaui, damnatum. per dannare.
Doceo, doces docui, doctum. per insegnare.
Audio, audis, audiui, auditum per audire.
Narro, narras, narraui, narratum. per dire,

DE SECVNDA SPECIE VERBORVM ACTIVORVM.

QVAE sunt actiua secundæ speciei? Quæ post nominatiuum agentem, & accusatiuum patientem, cum genitiuo construuntur, ut Græci impleuerunt equum armatorum militum, dici potest & armatis militibus, sed sic per quintam speciem.

Pretium, in quo casu esse debet? in ablatiuo semper, ut emi librum uili, uel aureo. sic & instrumentum quo quid fit, poni in ablatiuo debet, ut scribo libẽtius calamo, quàm penna. et tempus, ut studui uiginti annis. dicimus, & uiginti annos, idq; plerunque cum tempus

tempus continuum significamus. Excipiuntur tanti, quanti, pluris, & minoris, cum suis compositis tantidem, quantilibet, quanticunque, quantiuis, quæ sine substantiuo in genitiuo ponuntur, ut Quãti emisti ancillam? Cum substantiuo uero in ablatiuo, ut Quanto pretio emisti Homerum? Item: Quantiuis emi dicimus, & Quantouis pretio emi, seu Quantauis pecunia & Quantilibet, seu Quantolibet pretio emeris, non est mihi curæ: dices tamen, hæc res non ualet aureum, & aureo. Varro. Denarii dicti, quod denos æris ualebant, quinarii, quòd quinos. Plinius in naturali historia. Ita ut scrupulum ualeret sestertiis uicenis, sed tanti ualet res, sicut tanti emi rem, dicendum, ut apud iurisconsultos. Res tanti ualet, quanti uendi potest. item pluris hereditas ualeret, & quanto pluris hereditas ualeret, & quanto precio ualet, sicut quanto emi pretio dicimus. Donatus in Adelphis, ubi dicitur. Quanti est sumito: pro quanto pretio ualet, exponit. eodem modo dicimus multo, & minimo, & paruo, & uili, uel emi, uel uendidi, ut apud eosdem iurisconsultos. Quasi minimo ualeret hereditas nec dicas tantum, quantũ, multum, parum, & minimũ ualet, nisi intellexeris pro potest, ut scio te multum ualere, id est posse. hanc constructionem sequuntur cetera uerba, quibus uti cum pretio possumus, ut doceo, ago, facio, consto, & similia. Plinius secundus de Pamphilo pictore. Neminẽ minoris docuit talento. Iuuenalis. Chrysogonus quãti doceat, uel Pollio quanti. Idem. Atque ideo pluris, quam Cossus agebat. Et, quanti una uenefica non stat. inuenies etiam apud Terentium. Videtur esse quantiuis pretii. & apud Salustium pluris pretii. Plautus. Mortuus pluris pretii est, quàm ego. dicimus etiam, non æstimo te unius assis, & non facio te pili. Itẽ pluris, & minoris pretio unius assis. Horatius sermone sexto. Vnius assis, non unquam pretio pluris licuisse: ut sic dicatur pluris, & minoris pretio, ut pluris & minoris

noris nummo aureo,talento,centum millibus nūmum.

Dic aliquot actiua secundæ speciei?

Vendit,emit,redimit, locat, & conduco, reuendo,
Aestimo, uænundo, castigoq;, & reprehendo,
Arguit, incusat, condemno, atque impleo, mulcto,
His uerbis casum post quartum iunge secundnm.
Sit tamen in sexto pretium.quanti, atque minoris,
Plurisq;, & tanti, socio sine, da genitiuo.
Cum substantiuo, cures ea tradere sexto.

Vendo, uendis, uendidi, uenditum. per uendere.
Emo, emis, emi, emptum. per comprare.
Redimo, redimis, redimi, redemptum.per riscuotere.
Loco,locas,locaui,locatum. per dar a pisone.
Cōduco,cōducis,cōduxi,cōductū. ꝑ toglier a pisone.
Reuēdo, reuendis,reuendidi,reuenditū.per riuendere.
Aestimo,æstimas,æstimaui, æstimatum. per estimare.
Venūdo,uenūdas, uenundedi,uenūdatū. per uendere.
Castigo,castigas, castigaui, castigatum. per castigare.
Reprehendo, reprehendis,reprehendi,reprehensum. per reprendere.
Arguo,arguis, argui, argutum. idem significat.
Incuso, incusas, incusaui, incusatum. per accusare.
Condemno,condemnas,condemnaui, condemnatum. per condennare.
Impleo,imples, impleui,impletm. per impire.
Mulcto,mulctas,mulctaui,mulctatū. ꝑ punire ī denari.

DE VERBIS ACTIVIS TERTIAE SPECIEI.

QVAE sunt actiua tertiæ speciei? Quæ post nominatiuum agentem, & accusatiuum patiē tem cum datiuo construuntur, ut Homo pius dat elemosinas pauperibus.

Dic aliquot actiua tertiæ speciei?

Scribo, lego,adscribo,commendo, nuncio,mitto,
Lego, & restituo,do, commodo, mutuo, dono,
Addico, indico, atque indico,prodo, edicoq;,

Post

Poſt quartum dandi gaudent hæc omnia caſu.
Quæ poſſunt eſſe & tertiæ, & quintæ ſpeciei.
Augeo, conduplico accumulo, arque impertio, dono.
Et ternæ, & quintæ ſpecies feciſſe licebit.

Scribo, ſcribis, ſcripſi, ſcriptum. per ſcriuere.
Lego, legis, legi, lectum. per leggere.
Aſcribo, is, pſi, ptum. per attribuire, & imputare.
Commendo, as, aui, atum. per raccõmandare.
Nuncio, nuncias, nunciaui, nunciatum. per auiſare.
Mitto, mittis, miſi, miſſum. per mandare.
Lego, legas, legaui, legatum. per mandare, & laſſare in teſtamento.
Reſtituo, reſtituis, reſtitui, reſtitutum. per reſtituire.
Do, das, dedi, datum. per dare.
Commodo, commodas, commodaui, commodatum. per preſtare, quod redditur idem.
Mutuo, mutuas, mutuaui, mutuatũ. per preſtare, quod non redditur idem. ſed de mutuo abunde dicemus in exercitamentis Grãmaticis. ſignificat enim, non dare mutuo, ſed accipere. Valerius Maximus lib. VI. cap. II. Ac potius præſidium a libertate, quàm ab innocentia mutauit. quemadmodum & mutuor. C. Cæſar. lib. III. Commentariorum de bello ciuili Pompeiano. Quammaximas potuerunt pecunias mutuati, perinde ac ſuis ſatisfacere, & fraudata reſtituere uellent.
Dono, donas, donaui, donatum. per donare.
Addico, addicis, addixi, addictum. per deſtinare, ut addictus morti.
Indico, indicis, ixi, ictum. per far ſapere denunciãdo.
Edico, edicis, edixi, edictum. per dare, unde edictum.
Indico, indicas, aui, atum. per moſtrare, unde index.
Prodo, prodis, prodidi, proditum. per tradire.
Dico, dicis, dixi, dictum. per dire.
Refero, refers, retuli, relatum. per riferire.
Declaro, declaras, declaraui, declaratũ. per dichiarare.
Impendio, impendis, impẽdi, impenſum. per ſpẽdere.

unde

vnde impendium,id eſt impenſa.
Veto,uetas,uetui,uetitum. per uetare.
Suadeo,ſuades,ſuaſi,ſuaſum. per eſſortare a fare.
Perſuadeo,ſuades,ſuaſi,ſuaſum. per indurre a fare.
Promitto,promittis,promiſi,promiſſũ.per promettere.
Accommodo,accommodas,accommodaui, accommodatum. per acconciare,& adattare.
Reddo,reddis,reddidi,redditũ. per rendere.
Augeo,auges,auxi,auctum. per accreſcere.
Accumulo,as,aui,atum. per accumulare.
Conduplico,as,aui,atum. per radoppiare.
Impertio,impertis,tiui,tum. per far participe.

DE QVARTA SPECIE VERBORVM ACTIVORVM.

QVAE ſunt actiua quartæ ſpeciei? Quæ poſt nominatiuum agentem, & accuſatiuum patientem cum altero accuſatiuo conſtruuntur, ut ego doceo te grammaticam.

Dic aliquot actiua quartæ ſpeciei.

Flagito,poſco,peto,doceo,rogo,calceo,cælo,
Exoro,admoneo,moneo atque interrogo,cingo,
Induit,& ueſtit,cumq; exuo,poſtulat,oro.
Omnibus his quartos poteris coniungere binos.

Quæ poſſunt eſſe & quartæ,& quintæ ſpeciei?

Exuo,& accingo,cum ueſtio,calceo,cingo,
Induoq;,& quartæ potes hæc & dicere quintæ.

Flagito,flagitas,flagitaui,flagitatum.
Poſco,poſcis,popoſci,ſine ſupino.
Peto,petis,petiui, petitum. per domandare.
Doceo,doces,docui,doctum. per inſegnare.
Rogo,rogas,rogaui,rogatũ.per domãdare,& pregare.
Calceo,calceas,calceaui,calceatum.per calciare.
Cælo,cælas,cælaui,cælatum.per celare, & aſcondere.
Admoneo,admones,nui,nitum. per ammonire.
Moneo,mones,monui,monitum. idem ſignificat.
Interrogo,interrogas,interrogaui,tũ. per dimandare.

Exoro,exoras,exoraui,exoratũ.per ottener pregando.
Admoneo,admones,admonui,admonitũ.ꝑ ammonire.
Moneo,mones,monui,monitum. idem ſignificat.
Interrogo,interrogas,interrogaui, interrogatum. per domandare.
Cingo,cingis,cinxi,cinctum. per cingere.
Induo,induis,indui,indutum. per ueſtire.
Veſtio,ueſtis,ueſtiui,ueſtitum. idem ſignificat.
Exuo,exuis,exui,exutum. per ſpogliare.
Poſtulo,poſtulas,poſtulaui,poſtulatũ.per domandare.
Oro,oras,oraui,oratum. per pregare.

Inueniuntur ne aliqua uerba ex ſupradictis aliter conſtrui,quàm dictum eſt? Maxime,ut flagito, poſco, peto,ut poſtulo hoc abs te, & poſtulo te furti. & doceo,& admoneo te de hac re,& frequentius admoneo te huius rei.item induo tibi, & multa huiuſmodi. ſed tu ab iis,quæ non ſunt in uſu frequenti,abſtineas.peto tamen,&poſtulo abs te hanc rem magis utimur,quàm te hanc rem.

DE QVINTA SPECIE ACTIVORVM.

QVAE ſunt actiua quintæ ſpeciei? Quæ poſt nominatiuum agentem, & accuſatiuum patientem cum ablatiuo ſine propoſitione conſtruuntur, ut ſtraui equum ſella, & ſcribo librum calamo,& peto te haſta. caue dicas cum haſta. nam cum inſtrumentum ſignificamus,tacemus præpoſitionem, ut uideo te oculis.

Dic aliquot actiua quintæ ſpeciei?

Inficit,& munit,tegit,atque irrito,leuoq́ue,
Educat,atque cibat,uacuoq́ue,& farcio,lacto,
Paſcit,alit,ſpoliat,ſternit,petit,afficit, ornat,
Impleoq́ue,& ſatio,ſaturo,lanio,laceroq́ue.
Cædo,onero,exonero,uexoq́ue,& ſpargo, corono.
Poſſunt poſt quartum,purum ſibi iungere ſextum.

Quæ poſsunt eſse & quintæ,& tertiæ ſpeciei?

Spargo,onero,fundo,figoq́ue, & ſterno,leuoq́ue.

Et

Et si sunt quinctæ, ternæ quoque sæpe uidebis.
Inficio, inficis, infeci, infectum. per tingere.
Munio, munis, muniui, munitum. per fortificare.
Tego, tegis, texi, tectum. per coprire.
Irrito, irritas, irritaui, irritatum. per irritare.
Leuo, leuas, leuaui, leuatum. per alleggierire.
Educo, educas, educaui, educatum. per alleuare.
Cibo, cibas, cibaui, cibatum. per dar da mangiare.
Vacuo, uacuas, aui, uacuatum. per uuotare, & uacuare.
Farcio, farcis, farsi, fartum, proprie quod saturo.
Lacto, lactas, lactaui, lactatum. per allattare.
pasco, pascis, paui, pastum. per pascere.
Alo, alis, alui, altum, uel alitum. per nutrire.
Spolio, spolias, spoliaui, spoliatum. per spogliare.
Sterno, sternis, straui stratũ. per distẽdere, & spianare.
Peto, petis, petiui, petitum. per andare addosso.
Afficio, afficis, affeci, affectũ, per indurre, & disponere. ut sic ego afficio discipulos, ut libenter studeant. & afficior. per disponersi. Cic. in Lælio: Sic afficior interdum, ut Catonem, non me, loqui existimem. & sic sine ablatiuo. cum ablatino uero accipit significationem ab eo ipso ablatiuo, ut afficio te honore, pudore, damno, dedecore, gaudio, mærore, uoluptate, id est dispono te ad hæc omnia.
Orno, ornas, ornaui, ornatum. per ornare.
Impleo, imples, impleui, impletum. per empire.
Satio, as, aui, atũ. per satiare. unde satias pro satietas.
Saturo, saturas, raui, saturatũ. per satiare. unde satur.
Lanio, lanias, laniaui, laniatum. per strazzare. unde lanius, & lanista.
Lacero, as, aui, atum. per strazzare. unde lacesso, sis, iui, itum, & lacessitus, ut feci lacessitus iniuria, id est prouocatus.
Cædo, dis, cæcidi, cæsum per æ diphthongum, cæ, per uccidere. unde homicida, qui hominem. Patricida, qui patrẽ. & paricida, qui cognatum, alium ue occidit.

cidit.hinc etiã homicidium,patricidium, & paricidiũ: producit autem penultimam cæcidi,a cædo, a cado vero,corripit,Priſcianus lib. I.& II.per duplex tt. patricidium ſcribendum cenſet.
Onero,oneras,oneraui,oneratum. per cargare.
Exonero,exoneras,exoneraui, ratum . per diſcargare.
Vexo,uexas,uexaui,uexatum. per dar impazzo.
Spargo,ſpargis,ſparſi, ſum.per ſparger . unde aſpergo.
Corono,coronas,coronaui,coronatum. per coronare.
Fundo,fundis,fudi,fulſum. per ſpandere, & riuerſare.
Figo,figis,fixi,fixum,per ficcare. unde crucifixus.

De ſexta ſpecie uerborum actiuorum.

QVAE ſunt actiua ſextæ ſpeciei? Quæ poſt nominatiuum agentem, & accuſatiuum patientem cum ablatiuo cum a,uel ab, uel e, uel ex , uel ſimili præpoſitione conſtruuntur. ut ego audiui,& didici multa a præceptoribus meis,Romæ a Gaſpare Veronenſi,Grammatico peregregio. Ferrariæ a Baptiſta,Guarini filio,uiro utriuſque linguæ quamdoctiſsimo.

Dic aliquot actiua ſextæ ſpeciei.

Audit,& ediſcit,uellit,mouet, amouet, arcet,
Accipio,retraho,cumq; exigo,ſeparo,ſoluo,
Haurit,habet,remouet,capit,atque intelligit,aufert,
Atque abigo,extirpo, eripio,& diuello,uetoq;
Sumoq; : præcipuos poſt caſus ſumere ſextum.
Debent,præpoſitis tamen a, uel ab, irrita ut olim.
Lapetionides accepit ab hoſpite dona.
Audio,audis,audiui,auditum. per udire.
Ediſco,ediſcis,edidici,ſine ſupino.per imparar a mẽte.
Vello,uellis,uelli,uel uulſi,uulſum. per ſcarpire.
Moueo,moues,moui,motum. per mouere.
Amoueo,amoues,amoui,amotum. per toglier uia.
Arceo,arces,arcui,arctum. per far ſtar da longe.
Accipio,accipis,accepi,tum. per togliere, & intẽdere.
Retraho,retrahis,retraxi,retractũ. per tirar indietro.
Exigo,exigis, exegi,exactum. per riſcotere.

Separo,

Separo,ſeparas,ſeparaui,ſeparatum. per ſpartire.
Soluo,ſoluis,ſolui,ſolutũ. per ſciogliere & dislegare.
Haurio, hauris, hauſi, hauſtum. per trar fora. uinum e dolio,aquam e puteo. ut Haurit aquam cribro, qui diſcere uult ſine libro. Accipitur etiam pro audio, ut Vocemq; his auribus hauſi.
Habeo,habes,habui,tum. per hauere, & ſcribitur per aſpirationẽ in principio. nam habeo ſine aſpiratione facit in ſecunda perſona abis, & eſt neutrũ,& eſt id quod diſcedo,ut Abi hinc actutũ in malam crucem.
Remoueo,remoues, remoui, remotum. per rimouere.
Capio,capis,cepi,captum. per pigliare.
Intelligo,intelligis,intellexi,intellectũ. per intẽdere.
Aufero,aufers,abſtuli,ablatum. per leuar uia.
Abigo,gis,abegi, abactũ.per ſcacciare. unde abactor.
Extirpo, extirpas,extirpaui,extirpatum.
Eripio,eripis,eripui,ereptũ. per togliere, & liberare.
Diuello, diuellis, diuelli, uel diuulſi, diuulſum. per ſcarpire.
Veto,uetas,uetui,uetitum. per uietar, & prohibire.
Sumo,ſumis,ſumpſi,ſumptum. per togliere.

De ſeptima ſpecie uerborum actiuorum.

QVAE ſunt actiua ſeptimæ ſpeciei? Quæ conſtruuntur ante ſe cum nominatiuo agente, & poſt ſe cum datiuo patiente. ut Boni pueri libẽter audiunt magiſtris,& parentibus ſuis.

Dic aliquot actiua ſeptimæ ſpeciei?

Audio,& auſculto,recipit,benedico,timetq;,
Impero,& inuideo,metuo,interdico,iubetq;,
Hæc quandoque ſolent ſolo gaudere datiuo.
Audio,audis,audiui,auditum.
Auſculto,auſcultas,auſcultaui,tatũ. per obedire.
Recipio,recipis,recepi,receptum. per promettere.
Benedico,benedicis,benedixi, ctum. per benedire.
Timeo,mes,mui,ſine ſupino. per temere, ne quid accidat mali.
Impero,as,aui,atum. per comandare.

Inuideo, inuides, inuidi, inuiſum. per hauere inuidia.
Metuo, tuis, metui, ſine ſupino. per hauer paura, ne quid accidat mali.
Interdicto, interdicis, interdixi, interdictum. per interdire, & priuare, & uietare.
Iubeo, iubes, iusſi, iuſſum. per comandare.

Sed audio, auſculto, timeo, metuo, recipio, benedico, magis neutra, quàm actiua mihi uidentur, quia paſſiue his uti non poſſumus, ſed imperſonaliter ſic, audio tibi, a me auditur tibi, ſic benedicitur tibi, timetur uitæ Pamphili, quod etiã Diomedi placet, & hoc quando tantum cum datiuo conſtruuntur. nam timeo tibi ſuſpendium, uel mortem: iubeo tibi hoc, uel illud: inuideo tibi doctrinam: non ſunt ſeptimæ ſpeciei. Et notandũ dici timeo, & metuo te, ne ſcilicet noceas mihi. timeo, & metuo tibi, & de te, ne tibi accidat mali. Virgilius. Caroq. oneri timet. Terent. Eius uitæ timeo. M. Tullius ad Trebatium, Quo quidem unico ualde mehercule de te timueram. Timeo, & metuo a te, ne propter te quid cuiquam accidat mali. Terentius. Hei metui a Chryſide.

DE OCTAVA SPECIE VERBORVM ACTIVORVM.

Quæ ſunt actiua octauæ ſpeciei? Quæ conſtruuntur a fronte cum nominatiuo agente, a tergo uero cum infinito, aut cum obliquo, aut ſine, ut ego credo eſſe indoctus: & ego credo me eſſe indoctum.

Sed notandum, quod cum ſermo non reflectitur ad eum, qui eſt agens, ſed ad alium facit tranſitionem, neceſſe eſt uti obliquo: ut ego ſpero liberos meos fore & doctos, & bene moratos: cum uero reciprocus eſt, hoc eſt eadem res & agit, & patitur, obliquo & uti, & non uti poſſumus pro arbitrio noſtro. ut puto eſſe bonus: & puto me eſſe bonum. tu credis eſſe doctus: & tu credis te eſſe doctum. Cæſar ſemper optauit euadere rex Romanorum: & Cæſar ſemper optauit ſe euadere

euadere regem Romanorum. Catullus ſcripſit ad M. Tullium eſſe peſsimus poeta: & Catullus ſcripſit ad M. Tullium ſe eſſe peſsimum poetam.

Dic aliquot actiua octauæ ſpeciei?

Spero, & deſpero, cupio, ſcio, neſcio duco,
Autumat, atque putat, credit, deſiderat, optat.
Hæc infinitum cum obliquo, aut abſque requirunt.

Spero, ſperas, ſperaui, ſperatum. per ſperare.
Deſpero, deſperas, deſperaui, deſperatũ. per diſperare.
Cupio, cupis, cupiui, cupitum. per deſiderare.
Scio, ſcis, ſciui, ſcitum. per ſapere.
Neſcio, neſcis, neſciui, neſcitum. per non ſapere.
Duco, ducis, duxi, ductum.
Autumo, autumas, maui, matum.
Puto, putas, putaui, putatum. per penſare.
Credo, credis, credidi, creditum. per credere.
Deſidero, deſideras, deſideraui, deſideratum.
Opto, optas, optaui, optatum. per deſiderare.

De nona ſpecie uerborum actiuorum.

Quæ ſunt actiua nonæ ſpeciei? Quæ & ante ſe, & poſt ſe cum nominatiuo conſtruuntur, ut doceo ſedens, oro aſtans, adoro ſupplex, & huiuſmodi.

De decima ſpecie uerborum actiuorum.

Quæ ſunt actiua decimæ ſpeciei? Quæ ante ſe cum nominatiuo cõſtruuntur, poſt ſe uero abſolute ponuntur. ut amo, lego, & huiuſmodi. ut Hei mihi, non ſuus eſt, iam ſcio, quiſquis amat. Item, ſi legis, cantas: ſi cantas, male cantas.

DE CONSTRVCTIONE uerborum paſsiuorum.

QVID eſt uerbum paſsiuum? Quod ab actiuo formatur adiectione r litteræ, ut amor ab amo, doceor a doceo. Quot ſunt ſpecies uerborum paſsiuorum? Decem, quot & actiuorum.

Omnia uerba paſsiua quo modo conſtruuntur? A

fronte cum nominatiuo patiente, a tergo uero cum ablatiuo agente cum præpositione a uel ab, uel simili, uel cum datiuo, loco ablatiui ut tu amaris a me, uel tu amaris mihi, pro a me. Virg. in Bucolicis. His tibi Grynæi nemoris dicatur origo, tibi, pro a te.

Quomodo, cuius speciei sint passiua, cognoscuntur? Si tantum nominatiuum patientem, & ablatiuum cum præpositione agentem admiserint, erũt primæ speciei. Verum si post rem agentem, & patientem, aliquem habuerint casum, illius erunt speciei, cuius actiua unde formantur. nam sicut ego amo Deum, est primæ speciei actiuorum, ita Deus amatur a me, est primæ speciei passiuorum. & sicut, ego nõ æstimo te unius assis, est secundæ speciei actiuorum: ita, tu non æstimaris a me unius assis, est secundæ speciei passiuorum, & sic in in singulis. casus enim qui neque agens est, neque patiens in actiuis, nõ mutatur in passiuis: sed tantum mutantur res agens, & patiens, ut ego scripsi litteras tibi, litteræ scriptæ fuerunt a me tibi. ego doceo te Grammaticam, tu doceris a me Grammaticam. ego spolio te ueste, tu spoliaris a me ueste. ego audio multo abs te, multa audiuntur a me abs te.

Sunt quæ datiuum in nominatiuum conuertunt, ut Ego iubeo tibi, tu iuberis a me. ego inuideo tibi, tu inuideris a me: inuenies etiam huiusmodi orationes, Capræ pascuntur herbas, & herbis.

Sed passiua cum accusatiuo figurate construuntur, ut ledor manum, fractus sum pedem, pascuntur siluas, & summa Lycæi.

Quæ octauæ sunt speciei, quomodo construuntur? Sic. ego credo esse bonus. ego credor a me esse bonus, ego puto te esse doctissimum: tu putaris a me esse doctissimus. & simi liter in ceteris.

Quæ sunt nonæ, quomodo construuntur? Sic. Doceor sedens, uerberor inuitus, feror insignis, scribor heres.

Quæ

Quæ sunt decimæ, quomodo construuntur? Sic. Doceor, uerberor, C. Cæsar cum occideretur, curabat ut honeste caderet.

Dic aliquot uerba passiua?

Verberor, & uendor, donor, doceor, spoliorq;,
Audior, iubeor, nec non credor, uideorq;.
Mutuor, & debent patientem admittere rectum.
A, uel ab, & sextum mediis admittere agentem.
Post tamen hos casus, sua quos actiua, sequuntur.
Verberor, uerberaris, uerberatus sũ. per esser battuto.
Vendor, uenderis, uenditus sum. per esser uenduto.
Donor, donaris, donatus sum. per esser donato.
Doceor, doceris, doctus sum. per esser insegnato.
Spolior, spoliaris, spoliatus sum. per esser spogliato.
Audior, audiris, auditus sum. per esser udito.
Credor, crederis, creditus sum. per esser creduto.
Iubeor, iuberis, iussus sum. per esser comandato.
Videor, deris, uisus sũ. per esser ueduto, & per parere.
Mutuor, mutuaris, mutuatus sum. per toglier imprestito. Sed est potius deponens, & mutuo neutrum; de quibus (ut dixi) dicemus in exercitamentis.

Et notandum omnia uerba in oricarere præteritis perfectis, & sex iis, quæ a præteritis perfectis inclinãtur, eorumq; loco poni participium præteriti temporis, & substantiuum uerbum, ut amatus sum, uel fui. eram, uel fueram. essem, uel fuissem. sim, uel fuerim. essem, uel fuissem. ero, uel fuero. amatũ esse, uel fuisse.

QVAE sunt, quæ dicuntur uocatiua? Dicor, uocor. nominor, nuncupor, appellor, quæ uolunt & a fronte, & a tergo nominatiuum. ut uocor Aldus.
Nuncupor, nuncuparis, nuncupatus sum.
Appellor, appellaris, appellatus sum.
Dicor, diceris, dictus sum.
Vocor, uocaris, uocatus sum.
Nominor, nominaris, nominatus sum. per chiamarsi.

DE VERBORVM NEVTRORVM, & deponentium constructione.

Quid est uerbum neutrum? Quod in o desinit, & passiuum in or proprie habere non potest. sum igitur cum compositis, similiter, odi, noui, cœpi, memini, abusiue neutra esse dicuntur. item si dixeris aror, erit per prosopopœiam, ubi terra loquatur fictione poetica. Et notandum deponentia in constructione esse, ut neutra, hoc est neutra primæ speciei, & deponentia primæ speciei, eandem habere constructionem. & neutra secundæ speciei, & deponentia secundæ speciei etiam eandem. & sic in ceteris, atque ideo simul de utrisque tractabimus.

Quid est uerbum deponens? Quod in or naturaliter desinens, deponit alteram significationem, id est uel actiuam, uel passiuam.

Quæ deponentia deponunt significationem passiuam? Quæ sunt primæ, secundæ, tertiæ, quartæ, & septimæ speciei.

Quæ deponunt actiuã? Quæ sunt quinctæ, & sextæ.

Quot sunt species uerborum neutrorum? Septem. Quot sunt species uerborum deponentium? Similiter septem.

De prima specie uerborum neutrorum.

Quæ sunt neutra primæ speciei? Quæ & a fronte, & a tergo nominatiuum postulant, ut ego sum indoctus, tu euasisti uir magnus.

Dic aliquot neutra primæ speciei?

Sum, fio, incedo, euadoque, & uiuo, uoloque
Primæ sunt species, regitur cum rectus utrinque.
Quandoque ipsa dies mater, quandoque nouerca est.

Sum, es, est, fui, sine supino. per essere.
Fio, fis, factus sum, uel fui. per esser fatto, & diuentare.
Incedo, incedis, incessi, incessum. per andare.
Euado, euadis, euasi, euasum. per diuentare.
Viuo, uiuis, uixi, uictum. per uiuere.

Volo,uolas,uolaui,uolatum. per uolare.

DE PRIMA SPECIE VERBORVM DEPONENTIVM.

QVAE sunt deponentia primæ speciei? Quæ cum nominatiuo utrinque construuntur, ut tu luctaris unctus.

Dic aliquot deponentia primæ speciei?

Prœlior,& luctor,proficiscor,digladiorque,
Et iocor, & gradior,ratiocinor,atque reuertor.
Primæ sunt species regitur cum rectus utrinque.
Grassor ergo armatus semper,sed luctor inermis:
Digladiator nudus:cautus ratiocinor,impar.
Troilus infelix puer, est congressus Achilli.

Prœlior,prœliaris,prœliatus sum. per combattere.
Luctor,luctaris,luctatus sum. per giocar alle brazza.
Proficiscor,proficisceris, profectus sum. per andare.
Digladior,digladiaris,digladiatus sum. per fare alle spadazzate.
Iocor,iocaris,iocatus sum. per giocare, & trepare.
Gradior,gradieris,gressus sum. per andare.
Ratiocinor,aris,atus sum. per far conto,e ragione.
Reuertor,teris,sus sum. per ritornare. inuenitur & reuerto.

DE SECVNDA SPECIE VERBORVM NEVTRORVM.

QVAE sunt uerba neutra secundæ speciei? Quæ cum nominatiuo patiente, & ablatiuo agente construuntur,ut ego careo pecunia, nec dicas pecuniæ.Egeo tamen & indigeo, etiam genitiuo iunguntur:memini genitiuo,& accusatiuo,&infinito etiã, ut memini legere. satago genitiuo tantum. abstineo genitiuo,accusatiuo,& ablatiuo.sed abstineo est actiuum,ut ait Priscianus.

Dic aliquot neutra secundæ speciei?

Deficit,indigeo,careo,memini,satagoque.
Affluit,atque egeo,uacat,atque exubero,abundo.
His ablatiuum tantum coniungito casum.
Indiget,atque egeo sextoq; & da genitiuo.

At memini & quarto casu,& coniunge secundo.
Sed satago patrium tribuas tantummodo casum.
Quæ possunt esse & secundæ,& tertiæ speciei?
Affluo,deficio,nec non his adiice abundo.
Neutrorum tertiæ species sunt,atque secundæ.
Deficio,deficis,defeci,defectum. per mancare, & non hauere.
Indigeo,indiges,indigui,sine supino.per bisognare,& hauere dibisogno.
Careo,cares,carui,caritum, uel cassum. per mancare & non hauere.
Memini defectiuum.per ricordarsi, ut memini huius rei,& hanc rem.
Satago,satagis,sategi,satactum. per esser diligente.
Affluo,affluis,affluxi,affluxum. per abondare.
Egeo,eges,egui,sine supino. idem quod indigeo.
Vaco,uacas,uacaui,uacatum.idem quod careo, & deficio.
Exubero,exuberas,exuberaui,exuberatum.per abondare.
Abundo,abundas, abundaui, abundatum. idem quod affluo.
Abstineo,abstines,abstinui,sine supino. per astenere.

DE SECVNDA SPECIE VERBORVM DEPONENTIVM.

QVAE sunt deponentia secundæ speciei? Quæ nominatiuum,agenté,& ablatiuũ patienté postulant.in quo tantũ a neutris secundæ speciei differunt:illa enim nominatiuũ patientem,& ablatiuũ agenté,hæc autem nominatiuum agentem,& ablatiuũ patientem postulant, ut Vtere uirtute. potior tamen iungitur etiam genitiuo, & accusatiuo: obliuiscor uero & reminiscor,& recordor genitiuo, & accusatiuo: fungor uero,& uescor,& utor. & abutor apud ueteres etiam accusatiuo iungebantur. nunc autem tantum ablatiuo: abutor tamen, etiam accusatiuo: misereor

melius genitiuo.

Dic aliquot deponentia secundæ speciei?

Fungorq́ue, & potior, uescor, fruor, utor, abutor,
Nec non defungor casu coniunge Latino.
Iunge tribus potior, quarto, & sexto, atque secundo.
Et debet patrium miseretur sumere tantum.
Et patrium, & quartum reminiscitur, obliuiscor.
Attamen & uescor, utorq́ue, & fungor, abutor,
Quarta etiam docti ueteres iunxisse leguntur.

Fungor, geris, functus sum. per usar officio, & dignità.

Potior, potiris, uel poteris, potitus sum. per ottenere cosa desiderata.

Vescor, uesceris, sine præterito, & supino. per usar cibi.

Fruor, frueris, fretus, uel fruitus, uel fructus sum. per pigliare piacere, & diletto, usando. Cicero in Hortensio. Amœnitate summa perfructus. fretus idem est quod confisus. Quinctilianus. Tua fretus humanitate, id egeram.

Vtor, uteris, usus sum. per usare. homini autem adiunctum, per conuersare. Cic. lib. 1. Epist. famil. Aulo Trebonio utor ualde familiariter.

Abutor, abuteris, abusus sum, est perperā, & male uti, & nimis licenter.

Defungor, defungeris, defunctus sum. per usar compitamente, ut defructus est uita, id est finiuit officium uitæ. Virgil. Pelagi defuncte periclis.

Obliuiscor, obliuisceris, oblitus sum. per dimenticarsi.

Reminiscor, reminisceris, sine præterito, & supino. per ricordarsi.

Misereor, misereris, misertus sū. ꝑ hauer misericordia.

Recordor, recordaris, recordatus sum. per ricordarsi.

DE TERTIA SPECIE VERBORVM NEVTRORVM.

QVAE sunt neutra tertiæ speciei? Quæ cum nominatiuo agēte, & datiuo patiente cōstruunt, ut scalæ hærent parietibus, & tu seruis Deo.

Seruit,

Dic aliquot neutra tertiæ ſpeciei?

Seruit,obeſt,noceo,placet,atque incumbo,licetque,
Officio,caueo,ſtudeoque,& conſulit,hæret,
Obuio, & occurro,atque obtempero,obedio,parer,
Et faueo,& lateo,atque ignoſco,indulgeo,parco,
Interſum, ſoluo,deſumque,& debeo,cedo,
Aſſentit.ſpecies cum caſu hæc tertia dandi eſt.

Seruio,ſeruis,ſeruiui,ſeruitum. per ſeruire.
Obſum,obes,offui,ſine ſupino.
Noceo,noces,nocui,nocitum per nocere.
Placeo,places,placui,placitum per piacere.
Incumbo,incumbis,incubui,incubitum. per dare opera,& attendere con diligentia.
Liceo,lices,licui,licitum. per eſſere lecito.
Officio,officis,offeci,offectum. per nocere.
Caueo,caues,caui,cautum. per guardarſi.
Studeo,ſtudes,ſtudui,ſine ſupino. per ſtudiare.
Conſulo, conſulis, conſului, conſultum. per dare conſiglio.
Hæreo,hæres,hæſi,hæſum. per accoſtarſi.
Obuio,obuias,obuiaui,obuiatum.per ſcontrare.
Occurro,occurris,occurri,rſum. idẽ quod eo obuiam.
Obtempero,obtemperas, obtemperaui, obtemperatum. per obedire.
Obedio,obedis,obediui,obeditum. idem ſignificat.
Pareo,pares,parui,ſine ſupino. idem quod obedio,
Faueo,faues,faui,fautum. per fauorizare.
Lateo,lates,latui,latitum. per aſcondere.
Ignoſco,ignoſcis,ignoui,ignotũ.per perdonare.
Indulgeo,indulges,indulſi,indultum , per concedere.
Parco,parcis,peperci,uel parſi,parſum.per perdonare.
Interſum,interes,interfui, ſine ſupino. per eſſere preſente.
Soluo,ſoluis,ſolui,ſolutum. per pagare .
Deſum,dees,defui,ſine ſupino. per mancare.
Debeo,debes,debui,debitum. per eſſer obligato.

Cedo, cedis, cessi, cessum. per dar luogo.
Assentio, assentis, assensi, assensum. per consentire.
Assentior tamen omnes fere dicunt, ut Gellius refert.

DE TERTIA SPECIE VERBORVM DEPONENTIVM.

QVAE sunt deponentia tertiæ speciei? Quæ nominatiuum agentem, & datiuum patientem postulant: ut ego suffragor tibi, tu uero ingratus refragaris mihi.

Dic aliquot deponentia tertiæ speciei?

Suffragor, dominorque, & fœneror, atque refragor,
Blandior, & medeor, nec non assentor, adulor,
Gratulor, irascor, famulor, minitorque, minorque,
Obsequor, auxiliorque, aduersor, polliceorque,
Insidior. dandi gaudebunt omnia casu.

Suffragor, suffragaris, suffragatus sum. per dar la uoce, o la ballota in fauore.
Dominor, dominaris, atus sum. per signoreggiare.
Fœneror, fœneraris, fœneratus sum. per dare ad usura.
Refragor, refragaris, refragatus sum per dar la uoce, o la ballotta contra.
Blandior, blandiris, blanditus sum. per accarezzare, & lusingare.
Medeor, mederis. caret ptō & supino. per medicare.
Assentor, assentaris, assentatus sum. per andare a uerso, & compiacere.
Adulor, adularis, adulatus sum, penultima producta, per lusingare, & accarezzare.
Gratulor, gratularis, gratulatus sum. est gaudere bono alieno, ut gratulor tibi.
Irascor, irasceris, iratus sum. per corrucciarsi.
Famulor, famularis, famulatus sum. per seruire.
Minitor, minitaris, minitatus, sum per minacciare fortemente.
Minor, minaris, minatus sum. per minacciare.
Obsequor, obsequeris, obsecutus sū. per ādare a uerso.

Auxilior

Auxilior,auxiliaris,auxiliatus ſum. per aiutare.
Aduerſor,aduerſaris,aduerſatus ſum.per eſser cõtrario.
Polliceor, ceris,citus, ſum. per prometter ſpontaneamente.
Inſidior,inſidiaris,inſidiatus ſum. per aguitare, & far inſidie. Iniurior autem, & contrarior, ego non memini legere apud idoneos, ſed, fui tibi iniurius, affeci te iniuria, contrarius ero illi, aduerſabor & refragabor illi.

DE QVARTA SPECIE VERBORVM NEVTRORVM.

QVAE ſunt uerba neutra quartæ ſpeciei? Quæ cum nominatiuo agente, & accuſatiuo patiente conſtruuntur, ut ego aro terram: & habent paſsiuum in tertiis perſonis in utroque numero, ut terra aratur, & terræ arantur.

Quare non habent paſsiuum in primis, & ſecundis preſonis uerba neutra quartæ ſpeciei? Quia ſemper habent accuſatiuum tertiæ perſonæ. quapropter cum fit conuerſa locutio,accuſatiuus tertiæ perſonæ, in nominatiuum tertiæ tranſmutatur, & debet concordare cum uerbo, quod erit item tertiæ perſonæ, ut ego aro terram,terra aratur a me: tu ſeminas agros,agri ſeminantur a te.ſi liceret dicere ego aro te, uel tu aras me, liceret facere conuerſam locutionem, tu araris a me, ego aror a te: quod quia non licet, ergó nec per paſſiuum licebit. qui autem dicit aror: ſeminor facit (ut dixi) proſopopœiam,qua poetæ utuntur.

Dic aliquot neutra quartæ ſpeciei?

Semino,tundo,& aro,colit,& ſero,conſero, planto,
Ventiloq;, & pulſo,pinſo,& trituro, pitiſſo,
Condio,uello,meto,texo,ſuo,diſſuo, filo,
Sarcio,meio,puto,uanno,uolo,digero,poto,
Prandet,edit,comedit,ſorbet,coquo,concoquo, ceno,
Excerno,ſitio,ſapio,neo,ſpumo,merendo,
Decoquit,atque bibo,euadoq;,moloq;,uoroq;.

His hominem quartum nunquam cõiunge notantem.
Semino,ſeminas,ſeminaui,ſeminatum.per ſeminare.
Tundo,tundis,tutudi,tunſum. per piſtare.
Aro,aras,araui,aratum. per arare.
Colo,colis,colui,cultum. per coltiuare.
Sero,ſeris,ſeui,ſatum. per ſeminare.
Conſero, conſeris,conſeui,conſitum. per ſeminare, & piantare.
Planto,plantas,plantaui,plantatum. per piantare.
Ventilo,uentilas,uentilaui,uentilatum. per uentilare.
Pulſo, pulſas,pulſaui,pulſatum. per battere,& ſonare.
Pinſo, pinſis, pinſui, piſtum. per piſtare,& macinare.
Trituro,trituras,trituraui,trituratum. penultima producta. per battere alla ara.
Pitiſſo,pitiſsas,aui,atum. per guſtare,tentandi gratia.
Condio, condis,condiui,conditum. per far ſaporito.
Vello,uellis,uelli,uel uulſi,uulſum.per ſcarpire.
Meto,metis,meſsui,meſsum. per mettere.
Texo,texis,texui,textum. per teſsere.
Suo,ſuis,ſui,ſutum. per coſire.
Diſsuo,diſsuis,diſsui,diſsutum. per diſcoſire.
Filo,filas,filaui,filatum. per filare.
Sarcio,ſarcis,ſarſi,ſartum. per coſire,& repezzare.
Meio,meis,ſine præterito & ſupino.per orinare.
Puto,putas,putaui, putatum. per potare.
Vanno,uannas,uannaui,uannatum. per criuellare.
Volo,uis,uolui,ſine ſupino. per uolere.
Digero,digeris,digeſsi,digeſtum. per padire.
Poto, potas,potaui,potatum. per beuere.
Prandeo,prandes,prandi,& pranſus ſum. per diſnare.
Edo,edis,edi,eſum. per mangiare.
Comedo, comedis, comedi, comeſum,uel comeſtum. per mangiare.
Sorbeo,ſorbes,ſorbiui,uel ſorpſi,ſorptum, & ſorbitum. per ſorbire. unde ſorbillo. Terentius.Cyathos ſorbilans,paulatim hunc producam diem.

Coquo,

Coquo, coquis, coxi, coctum. per cuocere.
Concoquo, cōcoquis, concoxi, cōcoctum. per padire.
Ceno, cenas, cenaui, cenatum. per cenare.
Excerno excernis, excreui, excretum. per andare del corpo.
Sitio, ſitis, ſitiui, ſititum. per hauer ſete.
Sapio, ſapis, ſapiui, ſapitū. per ſapere di buon, o di reo.
Neo, nes, neui, netum. per filare.
Spumo, ſpumas ſpumaui, ſpumatū. per far la ſchiuma.
Merendo, merendas, merendaui, merendatum. per merendare. unde merenda, poſt meridiem cibus.
Decoquo, decoquis, decoxi, decoctum. per conſumare, & fallire. unde decoctor qui abſumptis bonis non eſt ſoluendo. dicitur uulgo è fallito. Catullus, Decoctoris amica Formiani.
Bibo, bibis, bibi, bibitum. per beuere.
Euado, euadis, euaſi, euaſum. per euitare. ut euaſi periculum.
Molo, molis, molui, molitum. per macinare.
Voro, uoras, uoraui, uoratum. per diuorare.

DE VERBIS EXCEPTAE ACTIONIS.

QVAE ſunt uerba exceptæ actionis? Ea in quibus non punitur nominatiuus, ſed ſubauditur Deus, propterea nō inueniuntur niſi in tertiis perſonis, & cōſtruuntur cū actō patiente, ut pluit magnos imbres. inuenies apud iſtoricos pluiſſe lapidibus, & carnibus: & pluūt glandes, et ſaxa apud poetas, ſicut ego pluo, fulmino, cū Deus loquens introducitur.

Dic uerba exceptæ actionis?

Grandinat, atque pluit, ningit, tonat, atque corruſcat,
Fulgurat adiungas, & fulminat, atque ſerenat,
Luceſcit, nocteſcit, & adueſperaſcit, atque dieſcit.
Hoc eſt & fit lux, & ueſpera, noxque, dieſque.
Et quarto, ſextoque pluit ſeruire uidebis.
Saxa pluit, carnes: ſaxiſque, & carnibus olim.
Saxa pluūt, ſed ait cecinit qui mutua fratrum

Vulnera

Vulnera, qui diro impulsi, cæcoq; furore,
Aedipodionios fœdarunt sanguine muros.
At qui Anchisiadem, nec densior aëre grando,
Nec de concussa tantum pluit ilice glandis.

Grandinat, grandinauit, grandinatũ. per tempestare.
Pluit, pluuit, & pluit per syncopē. plutũ. per piouere.
Ningit, ninxit, ninctum. per neuigare.
Tonat, tonuit, tonitum. per tronizare.
Coruscat, coruscauit, coruscatum.. per lampezare, & splendere.
Fulgurat, fulgurauit, fulguratum. idem est quod coruscat.
Fulminat, fulminauit, fulminatum. per dare della saetta, & il trono.
Serenat, serenauit, serenatum. per asserenare, & far sereno.
Lucescit, sine præterito, & supino. per far dì. dicitur & illucescit: illuxit autem, compositum est ex in, & luxit, quod a luceo est præteritum.
Noctescit, sine præterito, & supino. per far notte.
Aduesperascit, sine præterito & supino. per farsi sera.
Diescit, sine præterito, & supino. per far di.

De quarta specie uerborum deponentium.

QVAE sunt deponentia quartæ speciei? Quæ nominatiuum agentem, & accusatiuum patiẽtem postulant, ut ego sequor uirtutem.

Dic aliquot deponentia quartæ speciei?

Arbitror, ulciscor, fateor, sequor, aggrediorq;,
Solor, consolor, prædor, percontor, opinor,
Deprecor, & populor, liceor, meditor, miserorq;
Metior, & metor, dignorq;, precorq;, locorq;,
Aucupor, & uenor, furor, reor, atque recordor,
Alloquor, aspernor, scrutor, reor, nanciscitur, atque
Præstolor, operior, lucrorq;, & sciscitor: istis

Accusatiuum patientem iungito uerbis.
Arbitror, arbitraris, arbitratus sum. per giudicare.
Vlciscor, ulcisceris, ultus sum. per far uendetta.
Fateor, fatearis, fassus sum. per confessare.
Sequor, sequeris, sequutus sum. per seguitare.
Aggredior, aggrederis, aggressus sum. per assaltare.
Solor, solaris, solatus sum. per consolare.
Consolor, consolaris, consolatus sum. penul. producta, idem est quod solor.
Prædor, prædaris, prædatus sum. per robare.
Percontor, percontaris, tatus sum. per domandare.
Opinor, opinaris, opinatus sum. per hauer opinione.
Deprecor, deprecaris, deprecatus sum. per rimouere pregando.
Populor, popularis, populatus sum. per guastare.
Liceor, liceris, & licitor licitaris. per accrescere il precio all'incanto.
Meditor, meditaris, meditatus sum. per pensare, essercitare, cantare.
Miseror, aris, miseratus sum. per hauer compassione.
Miseratur qui conqueritur aliena incommoda.
Miseretur qui miserum subleuat, inquit Festus.
Metior, metiris, mensus sum. per misurare.
Metor, aris, tus sum. per disponer, & locare con ordine.
Dignor, dignaris, dignatus sum. per far degno.
Precor, precaris, precatus sum. per pregare.
Loquor, loqueris, locutus sum. per parlare.
Aucupor, aucuparis, aucupatus sum. per uccellare.
Venor, uenaris, uenatus sum. per cacciare.
Furor, furaris, furatus sum. per robbare.
Reor, reris, ratus sum. per credere, & pensare.
Recordor, recordaris, recordatus sum. per ricordarsi.
Alloquor, alloqueris, allocutus sum. per parlare.
Aspernor, aspernaris, aspernatus sum. per dispreggiare.
Scrutor, aris, atus sum. per cercare con diligenza. Ter.

Nan-

Nanciſcor, nanciſceris, nactus ſum, per trouar per uentura.
Præſtolor, præſtolaris, præſtolatus ſum. per aſpettare.
Quem præſtolare Parmeno hic ante oſtium?
Opperior, opperiris, oppertus ſum. per aſpettare.
Lucror, lucraris, lucratus ſum. per guadagnare.
Sciſcitor, ſciſcitaris, ſciſcitatus ſum. per ſpirare.

De quinta ſpecie uerborum neutrorum.

QVAE ſunt neutra quintæ ſpeciei? Quæ nominatiuum patientem, & ablatiuum agentem poſtulant ſine præpoſitione, uel accuſatiuum cum ob, uel propter, ut ego gaudeo uirtute, uel ob uirtutem, uel propter uirtutem. ſed frequentior uſus eſt cum ablatiuo, ut doleo tuo incommodo. Doleo ſic quoque cõſtruitur. doleo caput, mihi dolet caput. Cicero Dolent tibi oculi. Ouidius. Tu uero tua damna dole.

Dic aliquot neutra quintæ ſpeciei?

Gaudeo, cum caleo, rubeo, nigretq;, uiretq;,
Et tepet, & friget, ſtupet, & cum turgeo floret,
Albeoq; & liqueo, cum mæreo, ſplendeo, pollet.
Aegrotat, pallet, madeo, tumeo, doleoq;,
Pingueoq; annumeres, & macret, & horret, & ardet,
Aretq;, & ſextũ, aut quartum cum propter habebunt.

Gaudeo, gaudes, gauiſus ſum. per rallegrarſi.
Caleo, cales, calui, ſine ſupino. per ſcaldarſi.
Rubeo, rubes, rubui, ſine ſupino. per arroſciarſi.
Nigreo, nigres, nigrui, ſine ſupino. per annigrirſi.
Vireo, uires, uirui, ſine ſupino. per rinuerdirſi.
Tepeo, tepes, tepui, ſine ſupino. per intepidirſi, & eſſer tepido.
Frigeo, friges, ſine ſupino. per raffreddarſi, & hauer freddo.
Stupeo, ſtupes, ſtupui, ſine ſupino. per ſtupirſi.
Turgeo, turges, turſi, turſum. per gonfiarſi.

Floreo,flores,florui,ſine ſupino. per fiorire.
Albeo,albes,albui,ſine ſupino. per imbianchirſi, & eſſer imbianchito.
Liqueo,liques,ſine præterito , & ſupino. per manifeſtarſi.
Mæreo, mæres , ſine præterito & ſupino. per attriſtarſi.
Splẽdeo,ſplẽdes,ſplẽdui,ſine ſupino. per riſplẽdere.
Pollio,polles,pollui,ſine ſupino. idem ſignificat.
Aegroto,ægrotas,ægrotaui,ægrotatũ. per ammalarſi.
Palleo,lles,llui,ſine,ſup. per ipallidirſi,& eſſer impallidito.
Madeo,des,madui,ſine ſupino.per bagnarſi.
Tumeo,tumes,tumui,ſine ſupino. per gonfiarſi.
Doleo,doles,dolui, ſine ſupino. per dolerſi.
Pingueo,pingues,pingui,ſine ſupino. per ingraſſarſi.
Macreo,macres,macrui,ſine ſupino. per ſmagrirſi.
Horreo,horres,horrui,ſine ſupino.per hauer tremore.
Ardeo,ardes,arſi,arſum. per abbrucciarſi.
Areo,ares,arui,ſine ſupino. per ſeccarſi.

De quinta ſpecie uerborum deponentium.

QVAE ſunt deponentia quintæ ſpeciei? Quæ cũ nominatiuo patiente , & ablatiuo agente ſine præpoſitione conſtruuntur , uel cum accuſatiuo cum ob , uel propter,ut lætor bonis litteris , uel propter bonas litteras.

Dic aliquot deponentia quintæ ſpeciei?

Lætorq;, & ſtomachor,triſtor, bacchorq;,querorq;,
Atque uerecundor,delector,glorior,atque
Crapulor,indignor,morior,iraſcor.habebunt
Sextũ ue aut quartũ.quarto , ob propter ue præibunt.
Lætor,lætaris,lætatus ſum. per rallegrarſi.
Stomachor,ſtomacharis,chatus ſum. per corucciarſi.
Triſtor,triſtaris,triſtatus ſum. per attriſtarſi.
Bacchor,baccharis, bacchatus ſum.per infuriarſi. ſed eſt proprie celebrare Bacchanalia.
Queror,quereris,queſtus ſum. per lamentarſi,
Verecũdor,uerecũdaris,datus ſum.per uergognarſi.

Delector, delectaris, delectatus sum. per dilettarsi.
Glorior, gloriaris, gloriatus sum. per gloriarsi.
Crapulor, ris, crapulatus sum. per imbriacarsi di cibi.
Indignor, indignaris, indignatus sum. per disdegnarsi.
Morior, moreris, & moriris, mortuus sũ. per morire.
Irascor, irasceris, iratus sum. per adirarsi.

De sexta specie uerborum neutrorum.

QVAE sunt neutra sextæ speciei? Quæ cum nominatiuo patiente, & ablatiuo agente construuntur cum præpositione a uel ab. ut factus sum a Deo. discipulus uapulat a magistro. Quinctilianus. testis in reũ interrogatus an ab reo fustibus uapulasset, & innocens. inquit: Cetera ego cum ablatiuo apud approbatos non memini legere, sed sic semper, Exulo Romæ, Venetiis. Virgilius. Longeq; ignotis exulat oris. Terentius. Domo exulo. Appuleius tamen de Deo Socratis. Quæ omnes turbellæ, tempestatesq; procul a Deorum cælestium tranquillitate exulant. Et aliquando magno licebit uirtus. Horatius sermone VI. Vnius assis non nũquam pretio pluris licuisse. Item. paruo hac tempestate uæneunt libri. Valerius. Fecit, ne hostilium locus castrorum minoris uæniret. Quinctilianus lib. XII. Respondit a ciue se spoliari malle, quam ab hoste uænire. Item. Nupsit Glycerium Pamphilo. Ouidius.

Si qua uoles apte nubere, nube pari. Martialis.
Vxorem quare locupletem ducere nolim.
Quæritis, uxori nubere nolo meæ.

Da neutra sextæ speciei?

Vapulat, & uænit, necnon licet, exulo, nubo,
Et cum compositis fio, & passiua sequuntur.
A Xerse ut Medo, qui uinxerat Ennosigæum
Diris compedibus, Caurusq; & uapulat Eurus.
Vapulo, uapulas, uapulaui, uapulatũ. per esser battuto.
Væneo, uænis, uæniui, uænum. per esser uenduto.
Liceo, lices, licui, licitum. per esser apprezzato.

Exulo,exulas,exulaui,exulatum. per esser bandizato.
Nubo,nubis,nupsi,& nuptus sum. per esser maritato. sed proprie mulierum est, quæ quia apud antiquos cũ uiris tradebantur, nubere capita, hoc est opperire & uelare pudoris gratia solebant,nubere dictæ sunt, hoc est maritari,flãmeis obnupta facie. Vnde Claudianus. Flãmea sollicitum præuelatura pudorem. uel ut ait Festus.Boni ominis caussa, quia flammeo assidue utere tur uxor flãminis, cui non licebat facere diuortium. Abusiue enim dictum est,Nupsit amicus.

De sexta specie uerborum deponentium.

QVAE sunt deponentia sextæ speciei? Quæ nominatiuum patientem, & ablatiuum cum præpositione agentem postulant, ut Horatius natus fuit a patre libertino.

Dic aliquot deponentia sextæ speciei?

Nascitur,atque oritur,patiorq;, adiunge renascor.
Et gaudent sexto,Patre ut sum natus ab Aldo.
At patior poterit casum quoque sumere quartum,
A saxo ut pateris non paruam Sisyphe pœnam.

Nascor,nasceris,natus sum. per nascere.
Orior,oriris,uel oreris,ortus sum.idem significat.
Patior,pateris,passus sum. per patire.
Renascor,renasceris,renatus sum. per rinascere.

De neutris septimæ speciei.

QVAE sunt neutra septimæ speciei? Quæ nominatiuum agentem postulant, & post se non regunt casum sine præpositione, ut eo ad aream diui Marci : uenio a delubro Virginis. nisi iungantur nominibus aduerbialiter positis,ut eo domum, uenio domo. sunt etiam quæ absolute ponuntur, ut dormio, uiuo. Peto tamen accusatiuo iungitur sine præpositione. Virgilius. Hinc portum petit. Idem,ut Italiam læti, Latiumq; petamus.

Dic aliquot neutra ſeptimæ ſpeciei?

It, meat, incedit, tendit, petit, ambulo, pergo.
Tranſeoq;, & curro, diſcedo, accedo, remigro,
Sto, iaceo, ſedeo, ſurgo, ruo, ſalto, quieſco,
Dormioq;, & uigilo, uiuo, labo, ludit, hioq;,
Intereo, accumbo, ſudo, pereoq;, cadoq;,
Et ualeo, atque oleo, nato, no, ſonat, occido, conſto.
Si admittunt caſum, non ſolum admittere debent,

Eo, is, iui, itum.
Meo, meas, meaui, meatum.
Incedo, incedis, inceſſi, inceſſum.
Tendo, tendis, tetendi, tenſum.
Peto, petis, petiui, petitum.
Ambulo, ambulas, ambulaui, ambulatum.
Pergo, pergis, perrexi, perrectum. per gire & andare.
Tranſeo, tranſis, tranſiui, tranſitũ. per paſsare.
Curro, curris, cucurri, curſum. per correre.
Diſcedo, diſcedis, diſceſſi, diſceſsum. per partirſi.
Accedo, accedis, acceſſi, acceſsum. per approſſimarſi.
Remigro, remigras, graui, gratum. per ritornare.
Sto, ſtas, ſteti, ſtatum per ſtar in piedi.
Iaceo, iaces, iacui, ſine ſupino. per giacere.
Sedeo, ſedes, ſedi, ſeſsum. per ſentare.
Surgo, ſurgis, ſurrexi, ſurrectum. per leuare ſuſo.
Ruo, ruis, rui, rutum. per ruinare.
Salto, ſaltas ſaltaui, ſaltatum. per ſaltare.
Quieſco, quieſcis, quieui, quietũ. per ripoſare.
Dormio, dormis, dormiui, dormitum. per dormire.
Vigilo, uigilas, uigilaui, uigilatum. per uigilare.
Viuo, uiuis, uixi, uictum. per uiuere.
Labo, labas, labaui, labatum. per uacillare.
Ludo, ludis, luſi, luſum. per giocare.
Hio, hias, hiaui, hiatum. per sbadacchiare.
Intero, interis, interiui, interitum. per morire.
Accumbo, accumbis, bui, bitum. per ſentare a tauola.
Sudo, ſudas, ſudaui, ſudatum. per ſudare.

Pereo,peris,periui,peritum. per morire.
Cado, cadis,cecidi,casum. per cascare.
Valeo,uales,ualui,ualitum.per esser sano,ò malato.
Oleo,oles,olui,olitum.per saper di buono,o di reo.
Nato,natas,nataui,natatum. per nodare.
No,nas,naui,natum. idem significat.
Sono,sonas,sonui,sonitum. per sonare.
Occĭdo,cĭdis,occĭdi,occăsum. pe. breui. per cascare.
Consto,constas, constiti, constitum, uel constatum. per esser manifesto.

Quæ uerba Grammatici appellant neutra passiua? Fit, solet,& gaudet,confido, atque audeo,fido. quia in præteritis perfectis, & ijs,quæ à præteritis perfectis deriuantur,retinent litterarum passiuorum, in ceteris uero neutrorum.

Fio,fis,factus sum. per esser fatto.
Soleo,soles,solitus sum. per esser usato.
Gaudeo,gaudes,gauisus sum. per rallegrarsi.
Confido,confidis,confisus sum. per confidarsi.
Audeo,audes,ausus sum. per hauer ardimento.
Fido, fidis,fisus sum. per fidarsi.

Quomodo constrruuntur? Varie. nam fio construitur ut uapulo. soleo infinito semper iungitur, ut soleo legere. gaudeo dictum est iungi ablatiuo agenti, ut tu me rallegri, gaudeo te. Confido, & fido datiuum postulant, ut non confido tibi. Audeo accusatiuo, uel infinito iungitur, ut audeo magnum nefas, & audeo conuiciari tibi. Virgil. Audetq; uiris concurrere uirgo. Ouidius. Ausus es ò nimium,nimiumq; oblite tuorũ, Thracia nocturno tangere castra dolo.

De septima specie uerborum deponentium.

QVAE sunt deponentia septimæ speciei? Quæ nominatiuum agentem postulant, & post se non regunt casum sine præpositione, ut non nisi doctus reuertar in patriam. nisi iungantur nominibus aduerbialiter positis. tunc enim tacemus præpositionem,

ſitionem,ut reuertor Romam,proficiſcor domo. Sunt quæ abſolute poni poſſunt, ut iocaris ne, an ſerio loqueris?

Dic aliquot deponentia ſeptimæ ſpeciei?

Laborq; , & gradior,uenor, piſcorq;,iocorq; ,
Altercor,luctor,proficiſcitur,atque cachinor,
Prœlior,& graſſor,lacrymor,ſcortorq;, ſed inde
Nugor,conuerſor,ſpatiorq; , & ruſticor, adde
Digredior,conor,ratiocinor,auguror.iſtis
Si dederis caſum,non ſolum iungito uerbis.

Labor,laberis,lapſus ſum.per traſcorrere,& caſcare.
Gradior,graderis,greſſus ſum. per andare.
Venor,uenaris,uenatus ſum. per cacciare.
Piſcor,piſcaris,piſcatus ſum. per peſcare.
Iocor,iocaris,iocatus ſum.per ſcherzare,& treppare.
Altercor,altercaris,altercatus ſum.per contendere.
Luctor,luctaris,luctatus ſum. per giocare alle brazza.
Proficiſcor,proficiſceris,profectus ſum.per andare.
Cachinor,cachinaris,cachinatus ſum.per rider molto.
Prœlior,prœliaris,prœliatus ſum. per combattere.
Graſſor,graſsaris,graſsatus ſum. per aſsaltare.
Lacrymor,lacrymaris,lacrymatus ſum. dicitur & lacrymo. per lacrimare.
Scortor,ſcortaris,ſcortatus ſum. per meretricare.
Nugor,nugaris,nugatus ſum. per cianciare.
Conuerſor,conuerſaris,conuerſatus ſum. per conuerſare.
Spatior,ſpatiaris,ſpatiatus ſum. per andar a ſpaſso.
Ruſticor,ruſticaris,ruſticatus ſum.per ſtar in uilla.
Digredior,digrederis,digreſsus ſum.per partirſi.
Conor,conaris,conatus ſum. per sforzarſi in uano.
Ratiocinor,ratiocinaris,ratiocinatus ſum.per far conto.unde ratiocinor dicitur lo Abachiſta.
Auguror,auguraris,auguratus ſum. per indouinare.

Et quoniam tam neutra, quàm deponentia ſeptimæ ſpeciei iunguntur tum caſibus cum præpoſitione, tum

tum aduerbiis localibus, tum nominibus positis aduerbialiter, út eo, uenio, transeo, gradior, proficiscor, & huiusmodi: operæpretium uidetur hic de aduerbiis localibus studiose cõscribere. nõ potuerit enim quisquã horum uerborũ septimæ spéi bene scire cõstructionẽ, ipsisq; uti, Latine loquẽs, si nesciat, quonã modo iũgantur aduerbiis, ac nominibus, quæ ponũtur aduerbialiter.

DE ADVERBIIS LOCALIBVS.

QVOT sunt aduerbia localia? Sex. Vbi, quò, qua, unde, quorsum, & quousque. Vbi significat statum in loco. Quò, motum ad locum. Quà, motum per locum Vnde, motum de loco. Quorsum, locum uersus. Quousque, usque ad locũ, uel usque ad tempus.

DIC ADVERBIA SIGNIFICANTIA IN LOCO?

Hic, istic, illic, intus, foris, usquã, nusquam, ibi, ibidẽ, ubique, alibi, alicubi, sicubi, necubi, ubiuis, ubilibet, ubi ubi, ubicunque, utrobique, superius, inferius, & ubi.

Quæ differentia est inter hic, istic, illic? Hic significat locũ apud primã personam, quæ loquitur. Istic, locũ apud secũdam, quæ audit. Illic, ab utraque remotũ. Et sic huc, istuc, illuc: hac, istac, illac: hinc, istinc, illinc: eodem modo hic, hæc, hoc: iste, ista, istud: ille, illa, illud: hic enim, refertur ad primam personam, iste, ad secundam, ille, ad tertiam.

DIC ADVERBIA SIGNIFICANTIA AD LOCVM?

Huc, istuc, illuc, intro, foras, usquam, nusquam, siquo, nequo, aliquo, utroque, quocunque, quoquo, quouis, quolibet, eò, eodem, supra, infra, & quo.

DIC ADVERBIA SIGNIFICANTIA MOTVM PER LOCVM?

Hac, istac, illac, intus, foras, siquà, nequa, alià, aliquà, utraque, quacunque, eà, eadem, & quà.

DIC ADVERBIA SIGNIFICANTIA MOTVM DE LOCO?

Hinc, iſtinc, illinc, intus, foris, ſicunde, necunde, aliunde, alicunde, undique, undecunque, utrinque undeuis, undelibet, inde, unde, ſuperne, inferne, cælitus, funditus, radicitus.

DIC ADVERBIA SIGNIFICANTIA LOCVM VERSVS.

Horſum, iſtorſum, illorſum, ſiquorſum, nequorſum, aliorſum, aliquorſum, ſurſum, deorſum, dextrorſum, ſiniſtrorſum, uel leuorſum, utroq; uerſum, & quorsũ.

DIC ADVERBIA SIGNIFICANTIA VSQVE AD LOCVM.

Hactenus, hucuſque, iſtucuſque, illucuſque, eouſque, & quouſque.

DE NOMINIBVS QVAE ponuntur aduerbialiter.

NOMINA urbium, oppidorum, & pagorum in loco, in quo caſu ponuntur? In genitiuo ſi ſint primæ, uel ſecundæ declinationis, ut ſum Patauii, fui Romæ. Si uero tertiæ, uel tantum pluraliter declinata in ablatiuo: ut tu fuiſti Carthagine. ego eram Venetiis, Piſis, Senis, Locris, Puteolis, Carris.

De loco, & per locum in quo caſu ponuntur? Similiter in ablatiuo, ut ſolui Venetiis. trãſiui Roma, Brũdiſio. tu uenis Florentia, Carthagine.

Ad locũ in quo caſu ponuntur? In accuſatiuo, ut eo Romã, Tibur, Venetias, Sermonetã, Baſſianũ, Carpos.

Ad interrogationem per quorſum, in quo caſu ponuntur? In accuſatiuo cum uerſus: quod poſtpoſitum, inclinat ſibi præpoſita nomina, ut Cum appropinquare aduentus tuus putaretur, & Romam uerſus profectum te eſſe conſtaret, ſcripſi ad te has litteras.

Ad interrogationem per quouſq;, in quo caſu ponuntur? In accuſatiuo cum uſque, ut uſque Romam.

Poſsumus ne huiuſmodi nominibus propriis addere præpoſitionem? Maxime, ut uado ad Albem, uenio ab Roma,

Roma, quod & uſu approbatorũ facile oſtendi poteſt. Cicero in Verrinis. Ea die Verres ad Meſſanam uenit. Saluſt. in Catilinario. Iam tũ Brutus ab Roma aberat. Recte ergo dicetur, Venio a Roma, & a domo: ſum in Roma, & ĩ domo. Fabius. In domo furtũ factũ ab eo, q domi fuit. Plurima ſibi exẽpla facile q uolet, inueniet, ſed frequẽs uſus gaudet breuitate, & demit præpõne.

Quæ appellatiua ponuntur ut propria? Domus, humus, rus, & militia. Sed humus, ego non niſi in loco, & de loco meminit legere: & militia, in loco tantum. ut Stratus humi, Surgit homo, fui militiæ. Item rus in loco magis in datiuo, quàm in ablatiuo ponitur. Terentius. Ruri ſe continebat. Poetæ tamen propter metrum etiam rure dicunt. Inuenies etiam belli in loco aduerbialiter. M. Tullius lib. 2. de Officiis. Præterea, quibuſcunq; rebus uel domi, uel belli poterunt, rẽp. augeant imperio, agris, uectigalibus.

Adiiciuntur ne adiectiua hmõi nominibus, cũ ponũtur aduerbialiter? Non: niſi meus, tuus, ſuus, noſter, & ueſter, & alienus. nã, ſum domi meæ, & tu es domi alienæ, dicimus: ſum domi magnæ, tu es domi pulchræ & regiæ, nõ dicimus: ſed in domo magna, & in domo pulchra, & regia. Itẽ. eo Venetias, ditiores Patauio, uel Patauiũ maius Venetiis: ego quia id genus orationis non memini legere, non dicerẽ, ſed ad Venetias ditiores, ad Patauiũ maius. Legi tamẽ apud Ouid. in Heroidibus. Atque aliquis doctas iam nũc eat inquit Athenas. ſed poteſt tacuiſſe præpoſitionẽ, ut Virgil. Italiã fato profugus Lauinaq; uenit: nam Propertius addidit, cũ ait, Magnum iter ad doctas proficiſci cogor Athenas.

Nomina prouinciarum, regionum, inſularum, montium, appellatiua, et propria hominũ, et belluarum: itẽ appellatiua rerũ omnium in loco, in quo caſu ponuntur? In ablatiuo cũ præpoſitione in, uel ſimili, ut ſum in templo, ſub tecto, ſuper lapide. Ad locũ in quo caſu ponuntur? In accuſatiuo cũ præpoſitione ad, uel ſimili, ut

li, ut eo ad templũ, in Cyprũ, uersus Italiã, quod melius postponitur, ut Italiã uersus. Vsque uero, ponitur cum alia præpositione, ut eo usque ad templũ, usq; in Cretam. Ad locum utimur etiã supinis in um sine præpositione, & gerũdiis in dum, cum præpositione, ut eo lectũ, & ad legẽdum. De loco in quo casu ponuntur? In ablatiuo cũ a, uel ab, uel è, uel ex, uel simili præpõne, ut uenio ex agro, reuertor a tẽplo, uel è foro domũ.

Per locũ in quo casu ponunt̃? In accusatiuo cũ per, ut trãseo per forum, per areã diui Marci, per Danubiũ.

DE VERBORVM COMMVNIVM CONSTRVCTIONE.

QVID est uerbum commune? Quod in or naturaliter desinens, utranque retinet significationẽ, actiuam scilicet, & passiuam. Quomodo construuntur uerba communia, quando actiuam habent significationẽ? Cum nominatiuo agente, & accusatiuo patiente, sicut uerba actiua: ut ego criminor te, sicut ego accuso te: tu largiris mihi libros, sicut tu donas mihi libros.

Quomodo construuntur uerba cõmunia in significatione passiua? Cum nominatiuo patiente, & ablatiuo agẽte cum præpositione a, uel ab, uel simili, sicut uerba passiua: ut ego criminor abs te, sicut ego accusor abs te: libri largiũtur a me tibi, sicut libri donãtur a me tibi.

Da uerba communia?

Largior, experior, ueneror, moror, osculor, hortor,
Criminor, amplector, nec non interpretor, atque
Hospitor. hæc nunc sunt communia uerba, sed olim
Multa alia antiquis communia uerba fuerunt,
Vt meditor, solor, frustor, reor, aggrediorq;,
Fare, obliuiscor, dignor, stipulor, dominorq;,
Metor, & affector, testor, detestor, abutor.
Quæ actiue, quarto, passiue, iungito sexto.

Largior, giris, gitus sum. per donare, & esser donato.
Experior, experiris, expertus sum. per prouare, & esser prouato.

vene-

Veneror, uenerarís, ueneratus ſum. per honorare, & eſſer honorato.
Moror, moraris, moratus ſum. per ritardar, & eſſer ri tardato.
Oſculor, aris, oſculatus ſum. per baſar, & eſſer baſato.
Hortor, hortaris, hortatus ſum. per confortar, & eſſer confortato.
Criminor, criminaris, criminatus ſum. per incolpar, & eſser incolpato.
Amplector, amplecteris, amplexus ſum. per abbracciar, & eſſer abbracciato.
Interpretor, aris, atus ſum. per eſponer, & eſſer eſpoſto.
Hoſpitor, aris, tus ſum. per albergar, & eſſer albergato.
Meditor, aris, tus ſum. per eſſercitar, penſando.
Solor, ſolaris, ſolatus ſum. per conſolare.
Fruſtor, fruſtaris, fruſtatus ſum. per ingannare.
Reor, reris, ratus ſum. per penſare, & credere.
Aggredior, aggrederis, aggreſſus ſum. per aſsaltare.
For, quod non eſt in uſu, faris, fatus ſum. per parlare.
Dignor, dignaris, dignatus ſum. per degnarſi.
Obliuiſcor, obliuiſceris, oblitus ſum. per diméticarſi.
Stipulor, ſtipularis, ſtipulatus ſum. per dimandare.
Dominor, dominaris, dominatus sú. per ſignoreggiare.
Metor, metaris, metatus, ſum. per metter per ordine.
Affector, affectaris, affectatus ſum. per imitare.
Teſtor, aris, atus ſum. per teſtificare, & far teſtaméto.
Deteſtor, aris, atus ſum. abominor, & quaſi precando auerto.
Abutor, abuteris, abuſus ſum. per mal uſare.

DE CONSTRVCTIONE VERBORVM IMPERSONALIVM.

Qvid eſt uerbum imperſonale? Quod nec numeros diſtinctos, nec perſonas habet.

Quot ſunt genera uerborum imperſonalium? Duo, actiuæ uocis, & paſſiuæ.

Actiuæ uocis imperſonalia quomodo deſinunt? In t, ut

t, ut pœnitet, placet, intereſt.

Paſſiuæ uocis, imperſonalia quomodo deſinunt? In tur, ut amatur.

De imperſonalibus paſſiuæ uocis.

A QVIBVS uerbis deriuantur paſſiuæ uocis imperſonalia? A uerbis in o, quæ nominatiuum agẽtem poſtulant, id eſt a uerbis actiuis, a neutris tertiæ, quartæ, & ſeptimæ ſpeciei. Ab iis autem, quæ habent nominatiuum patientem, ut egeo, gaudeo, uapulo, non deriuantur: nec ab iis neutris, quæ præ ſe infinitum admittunt, niſi a paucis. Virgilius. Sic placitũ. Plinius tamen lib. x. cap. xxv i i. indigetur uſus eſt. Nunquam conſpectis, niſi cum præſidio earum indigetur, ſed tu eorum, quæ non ſunt in frequenti uſu, abſtineas.

Quomodo conſtruuntur imperſonalia paſſiuæ uocis? Cum ablatiuo agente cũ præpoſitione a, uel ab: ut a me ſtudetur, id eſt ego ſtudeo: a te dormitur, id eſt tu dormis. poſt ſe uero regunt caſum uerborũ ſuorũ, ſi a neutris tertiæ, & ſeptimæ ſpeciei deducta fuerint, ut ſeruio tibi, a me ſeruitur tibi: eo ad templum, a me itur ad templũ. nam quæ ab actiuis ueniunt, ego non memini legere cum caſu patiente. non enim legi unquã apud doctos, quale eſt, amatur Socratem, aratur terram: ſed paſſiue ſemper, amatur Socrates, aratur terra. quod ne apud Græcos quidem fieri deprehendi, nec potui adhuc inuenire, qui legerit. Illud enim apud Priſcian. λέγεται Διογένην τὸν κυνικὸν, hoc eſt dicitur Diogenẽ Cynicũ, ſi nõ ſubauditur ποιῆσαι ἢ τύψαι, uel aliud infinitũ, Græci non approbãt. negãt enim dici apud ſe, ϛέργεται Σωκράτην, hoc eſt, amatur Socratem. docetur uero Grãmaticam, & petitur gratiam ita dicitur ut donatur tibi, turbatur agris, a me accipitur a te. non enim in his pati aliquid ſignificamus. Ponuntur frequentius abſolute, ut amatur, ſtatur. Sed, quare nõ liceat dicere amatur Socratem, oſtendimus in fragmentis noſtris.

Ante ſe an habere poſſint ablatiuum, poſſumus ne au-

auctoritate confirmare? Maxime. Cicero in epistolis, Sed nihil est a me inseruitum tẽpori. Idem in officiis. Occurritur autem nobis & quidem a doctis, & eruditis. Cæsar in Commentariis. Cum ab hostibus constanter,& non timide pugnaretur. Liuius. Et Roma inde frequenter migratum est,a parentibus, ac propinquis nuptarum. sed hæc omnia sunt a neutris tertiæ, & septimæ speciei. An etiam quæ ab actiuis, & neutris quartæ deriuantur,habere possint ablatiuum, nullum occurrit exemplum, nisi quòd apud Plautum legitur. Si opulento petitur pauperioris gratiam, pauper timet. ubi opulento datiuus est pro ablatiuo positus. sed dici posse & Donatus,& Diomedes, & Priscianus docent,quibus ego facile accedo.

Quam significationem habẽt hæc uocis passiuæ impersonalia? Actiuam semper.nam quid aliud est,a me amatur,quàm ego amo? a te curritur, quàm tu curris? Et notandum nihil id genus impersonalibus esse posse, quod patiatur.

Dic aliquot impersonalia pasſiuæ uocis?

Scribitur,& legitur,ferturq;,auditur,amatur,
Prandetur,bibitur,statur,seruitur,aratur.
Præ se quæ sextum,dandi ue admittere casum
Debent,post casus uerborum cuncta suorum.
Itur ut ad generum Cereris sine uulnere paucis.
Regibus,& sicca & crudeli morte tyrannis:
Ac tacite ad gelidum miseris descenditur orcum,
Atque ibi Iunoni stygiæ seruitur ab illis.
Siqua fides,uanis sed tu ne crede Poetis.
Non tamen inuenies,pulchrum certamen Orestis
Cum Pylade a nobis legitur,certamen ut hic sit
Quartus: nec,terras mihi bobus aratur,& agros.
Atque his consimiles apud egregios auctores.
Sed plerunque solent non ullum admittere casum,
Vt turbatur agris,statur,dormitur,amatur.
Scribitur,scribebatur,scriptum est,uel fuit.si scriue.

Legitur

Legitur, legebatur, lectum est, uel fuit. si legge.
Fertur, ferebatur, latum est, uel fuit. si porta.
Auditur, audiebatur, auditum est, uel fuit. si alde.
Amatur, amabatur, amatum est, uel fuit. si ama.
Prandetur, prãdebatur, pransum est, uel fuit. si decena
Bibitur, batur, bitũ est, uel fuit. si beue. Statur, batur, statũ est, uel fuit. si sta. Seruitur, batur, uitum est, uel fuit. si serue. Aratur, batur, aratum est, uel fuit. si ara.

De impersonalibus actiuæ uocis.

Impersonalia actiuæ uocis quot species habẽt? Sex.

De prima specie impersonalium.

Q Væ sũt impersonalia actiuæ uocis primæ spẽi? Quæ ablatiuũ agẽtẽ cũ præpositione a uel ab, & datiuũ postulãt, ut io facio bene alli mei amici, liquali satisfano a mi. per neutrũ dicimus, ego bene facio amicis meis, qui satisfaciunt mihi. per impersonale uero, a me benefit amicis meis, a quibus satisfit mihi. hoc est bonum, id est bona res fit a me amicis meis.

Et aduerte huius spẽi uerba esse semper impersonalia, nõ.n.licet dicere benefio, malefio, satisfio: quoniam in his, bene, male satis, uim habere uidẽtur nominatiui tertiæ personæ, & datiuus neq; agens esse, neq; patiẽs.

Dic impersonalia actiuæ uocis primæ speciei.

Cum benefit uerbo, necnon male iunge, satisq;,
Et bene fit facies, necnon malefitq;, satisfit.
Quæ debent sextum, casumq; admittere dandi.

Benefit, beneficiebat, nefactũ est uel fuit, el si fa bene.
Malefit, lefiebat, malefactum est, uel fuit. el si fa male.
Satisfit, satisfiebat, satisfactum, est uel fuit, el si satisfa.

De secũda specie impersonalium actiuæ uocis.

Q Væ sũt impersonalia secũdæ spẽi? Quæ ante se infinitũ loco noĩatiui postulãt, & post se gtũm ut legere bonos libros interest scholasticorũ. Excipiuntur mea, tua, sua, nostra, & uestra. pro mei, tui, sui, nostri, & uestri, ut docere meos scolasticos interest mea. Dicimus etiam, Cuia interest, sicut cuius. ut hæc quoq;

sunt tua, cuia, uel cuius studere. maxime interest. Sed quando nominatiuum habent, sunt personalia, ut hoc mea primum non parui refert, & tu etiam cogita quid cuiusque intersit. Et notandum horum uerborum nominatiuũ semper neutri generis esse oportere, quemadmodum Laurentius Valla præstanti uir ingenio docet, cui ego facile essentior, quia nusquam aliter memini legere quàm cum nominatiuo neutri generis. Aliquando tamen aliter inueniuntur. Plinius libro XVIII. cap. XXI. Plurimum enim refert cuiusque soli ratio. Idem in proœmio primi libri, Multumq; apparatus interest apud inuitatum hospitem & oblatum. Sed an uerbum aliquot sit impersonale, ostendimus abunde in fragmentis grammaticis.

Interest quando est personale quot modis construitur? Quatuor, & quatuor habet significationes. Iungitur enim genitiuo, & significat quod uulgo dicimus appertenere, ut questa cosa se appartiene a te solo. hoc tua solius interest, id est ad te solum pertinet. Itẽ iungitur datiuo, & significat essere presente, ut io son stato presente alle tue nozze, ego interfui nuptiis tuis. Quãdo uero sic dicimus, da Roma a Napoli sono cento miglia. e de qui, ouero dalla piazza al pallazzo sono ducento passi: Roma Neapolim intersunt centum millia passuum, id est centum milliaria: & hinc uel è foro ad prætorium intersunt ducenti passus: significat distantiam, & quãto è da uno loco ad uno altro. quod fit melius per distat, ut Roma Neapoli distat centũ millibus passuum: & hic locus, uel area a prætorio distat ducenti passibus. Item & per abest. Plancus in epistola ad Ciceronem lib. x. Vẽtidius bidui abest ab eo. Lepidus ad forum Voconii castra habet, qui locus a foro Iulii quatuor & uiginti millia passuum abest.

Est notandum per interest, milliaria & cetera id genus poni in nominatiuo, cetera uero ibi collocare nos oportere, ubi ea, quæ & de loco, & ad locum sunt, collocamus.

locamus. Per distat uero & abest ponuntur milliaria, uel passus, & huiusmodi tam in accusatiuo, quàm in ablatiuo. Res autem quæ distat, uel abest, id est ea unde sermo incipit, in nominatiuo collocanda est. Ea uero unde distat, uel abest sic ponitur, ut ea quæ de loco sunt. Ouidius.

Sulmo mihi patria est, claris uberrimus undis.

Millia qui nouies distat ab urbe decẽ. Valerius Maximus, Euestigioq; Epidauri Romanorum legatos in templum Aesculapii, quod ab eorum urbe quinque millibus passuum distat, perductos, ut quicquid inde salubre patriæ laturos se existimassent, pro suo iure sumerent, benignissime inuitarunt. Aliquando autem significat differentiam; & construitur sic, Inter hominem, & belluam multum interest, id est magna differentia est. & inter te & me, uel nihil, uel parum interest: id est uel nulla, uel parua differentia est. Item sic sapiens interest a stulto, & stulto: utrunque enim dicimus. Terentius, Homini homo quid præstat? stulto intelligens quid interest? id est quæ differentia est? Item sic apud eundem, Hõc pater, hõc dominus interest. Dicimus etiam non refert, & non interest utrum domi sis, an foris, id est non monta, & non importa. Valerius Maximus, Nihil interest an humi, an sublime putrescam. Iuuenalis, quid refert dictis ignoscat Mutius, an non? Dicimus etiam cum genitiuo sic, magni, parui, tanti, & quanti interest & refert. Cicero, Magni enim interesse uidebatur ad eam necessitudinem. Idem, Permagni interest, quo tempore hæc epistola tibi reddita sit. Et cum nonnullis aduerbiis, ut magis, minus, plus, maxime, minime, & similibus.

Præterea tua discipuli interest libros legere, sunt qui negant dici latine: sed tua, qui es discipulus. sed de his in fragmentis.

Dic impersonalia actiuæ uocis secundæ speciei.

Intererat, refert, speciei uerba secundæ

Ante infinitum uoluerunt, post genitiuum.
Quinque tamen sexto sed erunt pronomina casu.
Interest,intererat,interfuit. per appartenersi.
Refert,referebat,retulit.

DE TERTIA SPECIE impersonaliũ actiuæ uocis.

Q Væ sunt impersonalia actiuæ uocis tertiæ speciei? Quæ infinitum præ se loco nominatiui postulant, post se uero datiuum, ut, ludere placet pueris. Cum nominatiuo uero sunt personalia. ut litteræ non placent stultis.

Et notãdum dici posse, mihi placet esse bono, & mihi placet esse bonum. sed cum accusatiuo subauditur me, ut sit, mihi placet me esse bonum. Ouidius in Heroidibus, Quo mihi commisso non licet esse piam? id est me esse piam. Et in primo μεταμορφώσεων, Sed nocet esse deum, id est me esse deum nocet mihi. Martia
Dicunt Earinos tamen poetæ.
Sed Græci quibus est nihil negatum,
Et quos ἄρἐς ἄρἐς decet sonare.
Nobis non licet esse tam disertis,
Qui musas colimus seueriores.

Dic impersonalia actiuæ uocis tertiæ speciei.
Accidit. atque uacat. prestatq;. placet. libetq;.
Euenit. & restat. conducit.sufficit. atque
Contingit. constat cum suppetit. expetit. & cum
Conuenit. atque licet. nec non liquet. ante requirunt
Hæc infinitum,sed post uoluere datiuum.

Accidit,accidebat,accidit. per acadere, & intrauenire.
Vacat,uacabat,uacauit. per hauer ocio,& tempo.
Præstat,prestabat,præstitit. per esser meglio.
Placet, placebat,placuit. per piacere.
Libet, libebat, libuit. idem significat.
Euenit, eueniebat,euenit.per accadere,& interuenire.
Restat, restabat. restitit. per restare.
Conducit,conducebat,conduxit. per esser utile.
Sufficit,sufficiebat, suffecit. per bastare.

Contingit.

Contingit,gebat,cōtingit.per accadere,& interuenire
Conſtat,conſtabat, conſtitit, per eſser manifeſto.
Suppetit,ſuppetebat, ſuppetiuit. per uenire in mente.
Expedit, expediebat, expediuit. per eſser utile.
Conuenit, conueniebat, conuenit. per conuenire.
Licet, licebat,licuit, & licitum eſt. per eſsere licito
Liquet, liquebat, licuit. per eſsere manifeſto.

De imperſonalibus actiuæ uocis quartæ ſpeciei.

Quæ ſunt imperſonalibus actiuæ uocis quartæ ſpeciei? Quæ infinitum pro ſe loco nominatiui poſtulant, poſt ſe uero accuſatiuum patientem ut, incubuiſse literis iuuat me. Cum nominatiuo autē ſunt actiua, ut literæ iuuant me, at te delectat diuitiæ, Oportet, rariſſime legitur imperſonale. Terentius, Quæque ſolent, quæq; oportent.

Dic imperſonalia actiuæ uocis quartæ ſpeciei.
Dedecet, atque decet. iuuat. & delectat. oportet.
Atque etiam offendit. lædit quoque connumerabis.
Hinc infinitum, quartum inde his adiice, ſicut
Non dormire diu, populos cui cura regendi,
Conſultumq; uirum decet, & cui plurima curæ.
Et quod ait mulier, uarium & curabile ſemper,
In uento & rapida ſcribere oportet aqua.

Dedecet,dedecebat,dedecui. per eſser dishonore.
Decet,decebat,decuit. per eſser honore, & conuenire.
Iuuat,iuuabat,iuuit. per giouare.
Delectat,delectabat,delectauit. per dilettare.
Oportet,oportebat,oportuit. per eſser neceſsario.
Offendit,offendebat,offendit. per nocere.
Lædit,lædebat,læſit,idem quod offendit.

Quare addidiſti huic ſpeciei, lædit, atque offendit? Quia poſsunt habere præ ſe infinitum loco nominatiui, poſt uero accuſatiuum, ut iuuat, delectat, & cetera. ut, ſcribere lædit ſtomachum. & bibere merum ſæpe offendit cerebrum. Quare quæcunque uerba infini-

tum ante ſe loco nominatiui habere poſſunt,inter impersonalia connumerāda ſunt, ut legere fecit me multa ſcire. ſcribere plurimos interemit. Itē multis obeſt amittere tēpus.& ,ſtudere profuit mihi. Vrgilius, Sæpe etiam ſteriles incendere profuit agros. Item uirtuti incumbere eſt quàm optimum.Horatius, Scribendi recte,ſapere eſt & principium,& fons.Item, Te impo ſuiſſe mihi non latet,non fallit me. Virgilius.

Nec me adeo fallit ueritam te mœnia noſtra,
Suſpectas habuiſse domos Carthaginis altæ.

Sic pertinet, attinet, attingit, & ſpectat cum infinitiuo imperſonalia ſunt, & poſt ſe accuſatiuum cum ad præpoſitione requirunt, ut ſtudere pertinet ad me. Horatius epiſtolarum primo.

Res gerere,& captos oſtendere ciuibus hoſtes.
Attingit ſolium Iouis,& cœleſtia tentat.

Res gerere, eſt loco nominatiui. Inueniuntur etiam uerba in or cum infinitiuo loco nominatiui, ut datur, permittitur. Virgilius,

Si datur Italiam,ſociisq; & rege recepto,
Tendere.ut Italiam læti,Latiumq; petamus.

Valerius Maximus,ſi tamen acta excellentiſſimorum uirorū humiliter æſtimare ſine inſolentiæ reprehenſione permittitur.

De imperſonalibus actiuæ uocis quintæ ſpeciei.

Q. Væ ſunt imperſonalia actiuæ uocis quintæ ſpeciei? Quæ genitiuum uel infinitum ante ſe poſtulant: poſt uero, accuſatiuum. vt, peccatorum,uel peccaſse pœnitet me. Apud antiquos erant etiam perſonalia. Terentius, Hei mihi non te hæc pudent? Lucanus, Quem ſæua pudebunt. Atque ideo dixit quidam bonorum morum doctus magiſter, quem non legere ſolum, ſed ediſcere quoque pueros uelim, Quod pudeat ſocios prudens cælare memento.

Et notent hic pueri eum quem pudet, tædet, miſeret, pœnitet, poni in accuſatiuo: eum uero cuius pudet,

det, tædet, miseret, pœnitet, in genitiuo. ut, me pudet, tædet, miseret tui. pœnitet me peccatorum meorum, quod dicitur lingua uulgari. Io ho uergogna, ricrescimento, misericordia di te. Io mi pentisco de miei peccati, & sic uno modo construuntur. Cum uero sic dicitur, Tu mi recresci, tu non hai misericordia di me, uariatur constructio: me tædet tui, te nõ miseret mei. & hoc quia me tædet tui, non est, tu mi recresci, sed io ho recrescimento di te. sic me pudet tui, non est, tu mi uergogni, ouero fai uergogna, sed io ho uergogna di te, tu mi recresci, tu mi fai uergogna, dicendum, tu afficis tædio, tu afficis me dedecore.

Dic impersonalia actiuæ uocis quintæ speciei.

Depudet. & tædet. misereq;. pigetq;. pudetq;.
Distædet. necnon & pœnitet. & miserescit.
Hæc infinitum poscunt, casumue secundum
Ante, sed a tergo quartum sibi uerba dederunt.

Depudet, debat, depuduit. per non hauere uergogna.
Tædet, tædebat, pertæsum est uel tæduit. per hauere ricrescimento.
Miseret, miserebat, misertum est. per hauere misericordia.
Piget, pigebat, piguit, & pigitũ est (ut Gellius tradit) per attristare.
Pudet, pudebat, puduit. per hauer uergogna.
Distædet, bat, distæduit, sicut pertædet, pertæduit. per attristarsi molto.
Pœnitet, pœnitebat, pœnituit. per pentirsi.
Miserescit, miserescebat, sine præterito. dicimus & mi serescor. per hauere misericordia.
Virg. His lacrymis uitã damus, & miserescimus ultro.

De impersonalibus actiuæ uocis sextæ speciei.

Quæ sunt impersonalia actiuæ uocis sextæ speciei? Quæ & ante se, & post se infinitum postulant. ut, discere bonas litteras debet in

tereſſe tua. Diſcere incipit placere mihi. Scribere ſolet nocere lippoſis. Furari deſinet aliquando iuuare fures. Bibere aquam modo poteſt prodeſſe, modo obeſſe. a quibus orationibus ſi remoueantur debet, incipit, ſolet, deſinit, poteſt, infinitum ſecundum poſt uerbum poſitum, tranſit in uerbum finitum, ſic, Diſcere bonas litteras intereſt tua. Diſcere incipit placere mihi. Scribere nocet lippoſis. Furari non iuuabit aliquãdo fures. Quare facile diſcent pueri latine loqui per hæc uerba incipit, deſinit, debet, ſolet, poteſt, ſi prius abſque illis componant orationem, ſic, Peccare diſplicet bonis, ſtudere iuuat ſtudioſos, amare deum intereſt omniũ. deinde inſerant, quod placuerit ex iis uerbis, & uerbũ finitum in infinitum conuertant. ſic, Peccare ſolet diſplicere bonis. Studere poteſt iuuare ſtudioſos. Amare deum debet intereſſe omnium. Poſtulant igitur hæc uerba & ante ſe & poſt ſe infinitum cum iunguntur infinitis uerborum imperſonalium actiuæ uocis ſecundæ, tertiæ, & quartæ ſpeciei. Cum uero iunguntur infinitis uerborum imperſonalium actiuæ uocis primæ, & quinctæ ſpeciei, Item infinitis imperſonalium uocis paſſiuæ, præ ſe admittunt caſum infinitiuorum, quibus adhærent. ut, A te ſatis fit mihi. A te poteſt ſatis fieri mihi. Lectionis tædet pueros. Lectionis ſolet tædere pueros. A me legitur, A me incipit legi. A te ſeruitur mihi, A te ſolet ſeruiri mihi, id eſt, Ego incipio legere, Tu ſoles ſeruire mihi. habent enim imperſonalia uocis paſſiuæ ſignificationem actiuam Priſciano authore, ut ſupra eſt dictum. ſed caue dicas, A me uult legi, A te uult ſeruiri mihi, Me uult tædere tui. quia uult, non eſt unquam imperſonale. quare autem non ſit, in fragmentis noſtris diſputauimus. Quamobrem dicendum ſic eſt, ut etiam Priſcianus affirmat, Ego uolo a me legi: tu uis a te curri, id eſt ego uolo leggere, tu uis currere. Item ego uolo me tædere tui, tu uis te pænitere peccatorum, pro eo quod eſt, Ego uolo tui me

tædeat,

tædeat, tu uir peccatorum te pæniteat. Nã perſona uolens, ſemper eſſe in nominatiuo debet, ut ego uolo a me benefieri tibi, tu uis a te ſeruiri mihi, & ita in ceteris generis eiuſdem.

Dic imperſonalia actiuæ uocis ſextæ ſpeciei.
Incipit, atque poteſt & deſinit. & ſolet. & uult.
Et debet, quæ ſunt ueluti quibus ipſa cohærent.
Sed uolo nonnunquam tu imperſonale uocabis.

Incipit, incipiebat, incepit. per cominciare.
Poteſt, poterat, potuit. per potere.
Deſinit, deſinebat, deſinit. per laſſar ſtare, & ceſsare.
Solet, ſolebat, ſolitum eſt. per ſolere.
Vult, uolebat, uoluit. per uolere.
Debet, debebat, debuit. per deuere.

De conſtructione infinitorum.

INfinita uerborũ perſonaliũ quomodo conſtruũtur? Præ ſe cũ accuſatiuo: poſt uero cũ caſu uerborũ ſuorũ. ut, Quia ego amo uirtutem, placet tibi: Me amare uirtutẽ placet tibi. Quoniã ego amor abs te, eſt mihi gratiſſimũ: Me amari abs te, eſt mihi gratiſſimũ. Et aduerte, ut ſemper nominatiuũ uerbi finiti, in accuſatiuũ ante infinitũ cõuertas, ut ego amo, me amare. ego amor, me amaris. nos amauimus, nos amauiſse. nos amati ſumus, nos amatum fuiſse, uel nos amatos fuiſse, ſed ſic per participium. Nos amabimus, nos amatum ire, uel nos amatum eſse: & idem ſignificat, ut oſtendimus in fragmentis, nos amabimur, nos amatum iri. in quibus omnibus addendum eſt aliud uerbum, ut ſit perfectus ſenſus. nam me amari, uel nos amari abs te, niſi addideris placet mihi, & huiuſmodi, imperfectum eſt. Et ſciendum infinita eorum uerborum, quæ & a fronte, & a tergo ſimiles caſus habent, ſimiles pariter utrinq; caſus admittere. ut, Quia tu euaſiſti doctus gaudeo, gaudeo te euaſiſse doctum. uides euaſiſse, nũ habere caſum uerbi ſui euado, id eſt nominatiuum, ſed accuſatiuum potius, quoniã & præ

ſe

ſe habet ſimilem caſum, id eſt accuſatiuum. Item tibi placet, quia euaſiſti diues, tibi placet euaſiſſe diuiti. ſi autem dixeris diuitem, ſubaudies te, ut tibi placet te euaſiſse diuitem. diſcipuli intereſt, ut ſit bonus: diſcipuli intereſt eſse boni, & bonum, & ſubaudies ipſum.

De infinitis uerborum imperſonalium.

INfinita imperſonalium quomodo conſtruuntur? Et ante, & poſt cum caſu uerborum ſuorum, ut gaudeo equidē plurimum, quòd mihi acciderit ſtudere bonis literis: Mihi accidiſse ſtudere bonis literis gaudeo plurimum. Lætor quòd te iuuet uirtuti incumbere. Lætor te iuuare uirtuti incūbere. Volo quòd a te ſcribatur: uolo a te ſcribi. Credo quòd a te ibitur in Germaniam, & ſeruietur Maximiliano Cæſari: Credo a te itum iri in Germaniam, & ſeruitum iri Maximiliano Cæſari. Illud tamen notandū, minus latine dici, credo quòd ibis, & ſimilia utimur uero nos huiuſmodi interdum orationibus exempli gratia, ut facilius pueri intelligant.

Quid intereſt inter infinita imperſonalium & paſsiuorum? In infinitis imperſonalium pati nihil ſignificamus, ut Amari a me uolo, id eſt ego uolo amare: a te incipit legi, id eſt tu incipis legere. hic enim nulla eſt res patiens. In infinitis uero paſsiuorum aliquid pati oſtēdimus, ut uolo te amari a me, id eſt uolo quod tu ameris a me.

Spero tibi hanc rem præſidio futurum, diciturne cōgrue? Maxime. eſt enim futurum infidenitum, liberum undique, & in promiſcuum, neque numeris præſeruiens, neque generibus, quod Græci appellant ἀπαρέμφατον. ſimile eſt, Spero inimicos meos hoc dicturum. de hac re multa Gellius.

Reguntne infinita ante ſe ſuppoſitum uerborum ſuorum? Regunt pro imperfecto indicatiui poſita, ut ego amare te, pro amabam, tu legere Virgilium, pro legebas. nos amare uirtutem, pro amabamus. Virgilius,

Nos

Nos procul inde fugam trepidi celerare recepto. Supplice sic merito, tacitiq; incidere funem, id est nos celerabamus, incidebamus. Terentius, Inuidere omnes mihi, mordere clanculum: ego floccipendere. pro inuidebant omnes mihi, mordebant, ego floccipendebam.

Illud non prætermittendum duxi sic finitum uerbũ in infinitum conuertere, credo quod tu es, aut eras indoctus, credo te esse indoctum. scio quod tu iuisti, aut iueras Romam, scio te iuisse Romam. credo quòd ne imo imponet mihi, credo neminem impositurum esse mihi. Et eodem modo per passiuum: sed, ut dixi, minus culte & latine dicitur per finitum uerbum cum cõiunctione quod.

DE GERVNDIIS.

Amandi, amando, amandum, quæ pars orationis sunt? Libet respondere illud Horatii in poetica de uersibus elegis, Grammatici certant, & adhuc sub iudice lis est. aliqui enim neque nomina esse uolunt quia regunt transitiue: neque uerba, propter casus, quos habent: neque participia, quia sunt sine tempore: neque aliquam ex octo orationis partibus, sed partem potius per se. aliqui affirmant esse uerba participialia, aliqui nero nomina participialia. sed & de gerundiis, & de supinis abunde diximus in fragmentis.

Gerundia quot casus habent? Tres. genitiuum, accusatiuum, ablatiuum, si modo sunt nomina.

Quam significationem habent? Tam actiuam, quã passiuam ab actiuis, communibus, & neutris, ut aro: a ceteris uero, quam eorum uerba. Non me latet quid Laurentius, & alii senserint, quod nunc ne confundamus, pueros, prætermittimus. in fragmentis enim mihi cum illis erit hac de re certamen. satis sit nunc unum exemplum ex Iustino, Athenas quoque missus erudiendi gratia, id est ut erudiretur.

Quo-

Quomodo construuntur? Ante non regunt: sed post uolunt casus uerborum suorum quæ actiuam habent significationem. nam in passiua absolute ponuntur. nõ enim legi, quale est, urit femina uidẽdo a maribus, sicut utuntur equi uidendo feminas. Nec, eo ad uidendum ab amicis, & cognatis, sicut eo ad uidendum amicos, & cognatos. quod etiam per supinum dicimus, eo uisum amicos dici potest & ad uidendos amicos. Sed quando iunguntur substantiuis, passiuam habent significationem, & non sunt gerundia, sed nomina, quæ participia esse desiuerunt amissione temporis. Dices etiam per gerundium, Mihi eundum est Romam, tibi scribendum est literas, Nobis legendum est hodie Homerum: pro ego iturus sum Romam, tu scripturus es literas, nos lecturi sumus hodie Homerum. Virgilius, Pacemq; ab rege petendum. Lucretius, Aeternas quoniam pœnas in morte timendum. Columella in epistola ad Siluinum, Vt poeticis numeris explerem georgici carminis omissas partes, quas, ut ipse Virgilius significauerat, post se memorandum reliquit. Cum uero sic dicimus, Scribendæ sunt mihi literæ, legendus est mihi hodie Homerus: item eo ad uidendos amicos, uaco scribendis literis: non loquimur per gerundium. Habeo ire, habeo legere, ad imitationem Græcorum dicimus. M. Tullius in epistolis, Tantum tibi habeo polliceri. Gellius, Et quid habet super ea re dicere. & significat possum, ut etiam apud Græcos, οὐκ ἔχω λέγειν. οὐκ ἔχω σπουδάζειν. οὐκ ἔχω πορεύεσθαι. οὐκ ἔχω ἐλθεῖν. non possum dicere. non possum studere. non possum ire. non possum uenire.

Notandum gerundium in i, cum genitiuo plurali sine uitio copulari, sic, Composui ego hunc librum instituendi puerorum gratia. Gellius libro XVI, cap. VIII. Siue magis admonendi, quàm aliorum docendi gratia. Plautus, Nominandi tibi istorum magis, quàm

quàm edundi copia. Cice. Dolebas etiam Stoicos nostros Epicureis irridendi sui facultatem dedisse. Liuius, Non enim uereor nequis hoc me uestri adhortandi causa magnifice loqui existimet.

DE SVPINIS, & eorum constructione.

A Matum amatu, quæ pars orationis sunt. Quintilianus, Supina in u, uerba esse participialia dicit. Diomedes etiam in um.

Supina quam significationem habent? In um actiuam semper, in u uero tantum passiuam. ut eo amatum, id est ut amem, tu es dignus amatu, id est ut ameris.

Quomodo construuntur? Cum casibus uerborum suorum quæ in um desinunt, & semper adiunguntur uerbo significanti, aut clam indicanti motum, ut eo petitum ius post liminii, & seruitum tibi. Virgilius, Aut Graiis seruitum matribus ibo.

In u uero supinum, non regit casum, immo ipsum regitur. sed a nominibus adiectiuis nulla interposita præpositione, ut hoc est turpe dictu, id est ut dicatur. miserabile uisu, id est cum uidetur. sic optimum factu, id est ut fiat. tu es dignus amatu, id est ut ameris. Multa à doctis conscripta sunt iucunda cognitu, id est ut cognoscantur. & hæc res est obscœna aspectu, id est cum aspicitur. Inuenitur etiam ultimum supinum regi a uerbo, sed rarissime, quod ego uix semel, atque iterum legi. M. Cato in libro de re rustica. Primus cubitu surgat, postremus cubitum eat. Statius in primo Achilleidos. Quem tunc uenatu rediturum in limine primo Opperiens. In fragmentis grammaticis ostendam supinum in um, accipi etiam passiue ut contumelia factum itur, id est datur opera ut fiat contumelia: & in u actiue, ut surgo cubitu, id est a cubatione.

DE

DE COMPARATIVIS, & eorum constructione.

Quid est comparatiuum? Quod cum intellectu positiui, uel aliquo participe sensu positiui, magis aduerbium significat, ut albior, magis albus: sapientius, magis, plus sapienter. ulterior, magis ultra quàm ille qui est ultra. & debet exarari cõparatiuum per a, sicut uerbum comparo.

Quot sunt gradus comparationis? Tres. Positiuus, Comparatiuus, Superlatiuus. Dicitur autem positiuus id omne, unde comparatiua & superlatiua formantur.

A quot orationis partibus deriuantur comparatiua & superlatiua? A quatuor. A nomine adiectiuo, quod possit incrementa & diminutiones accipere, ut doctus doctior doctissimus, magnus maior maximus. ab uno uerbo detero, deterior deterrimus. a præpositionibus: ut post posterior postremus, citra citerior citimus, intra interior intimus, ultra ulterior ultimus, infra inferior infimus, supra superior supremus, extra exterior extemus, ante anterior, sine superlatiuo. prope propior proximus? Ab aduerbiis, ut pridem prior primus, sæpe sæpius sæpissime, diu diutius diutissime.

A quo casu formantur comparatiua? A primo desinente in i, addita or, ut docti doctior, forti fortior.

Nonne formantur etiam a participiis, ut amans amantior? Non. nã si amantior deriuaretur ab eo quod est amans deum: dici posset sum amantior deum, quã tu, quia potest comparatiuum habere omnem casum positiui sui. quod quia non dicimus, sed potius, sum amantior dei, quàm tu, constat deriuatum ab eo quod est amans dei. Ouidius.

Non illo melior quisquam, nec amantior æqui.
Vir fuit, aut illa reuerentior ulla deorum.

Quæ non formant in usu frequenti comparatiua? Quæ ante us, uel his uocalem habent, ut pius, tenuis, & hoc aiunt quidam propter duas regulas, quarum altera alteri est contraria. regulæ autem hæ sunt.

Ipositum inter duas uocales, efficitur consonans, præterquam in paucis quibusdam, ut Aeneius, Rhodopeius, Troius, Priameius, Peneius.

Item comparatiuum superare debet positium suum una syllaba. Si igitur piior, egregiior, & huiusmodi dices, contra alteram harum necesse est facias. Nã si uoles piior esse dissyllabum, ubi i sit consonans, erit contra eam regulam, quæ uult positiuum a comparatiuo superari: quod non fiet, si piior erit dissyllabum, ut positiuum pius. Rursus si uoles piior esse trisyllabum, ubi inter duas uocales i & o sit uocalis, non seruabitur regula, quæ uult i inter duas uocales esse consonantem. atqui non erit, si piior trisyllabum fuerit. ob has igitur contrarias regulas, non formare aiunt grammaticos ab huiusmodi nominibus comparatiua, sed assumere magis aduerbium, & complere usum comparatiui, ut magis pius, magis tenuis. sed ego id fieri existimo euphoniæ, id est boni soni gratia. nam inueniuntur aliquando apud auctores ab huiuscemodi adiectiuis comparatiua. M. Tullius rethoric. lib. II. Sed illæ tenuius, & acutius, & subtilius tractantur. Plin. Secundus, Vinum omne dulce quo tenuius, eo odoratius. Iuuenalis, Egregius cœnat, meliusq; miserrimus horum egregius pro magis egregie, detracta i, ut sit tetrasyllabum propter metrum.

Quæ sunt anomala? Bonus melior optimus. malus peior pessimus. magnus maior maximus. paruus minor minimus. multum plus plurimum. nequam nequior nequissimus. sinister sinisterior sinistimus. dexter dexterior dextimus. & quæ a facio, dico, loquor, componuntur, ut magnificus magnificentior magnificentissimus, maledicus maledicentior maledicentissimus. magniloquus magniloquentior magniloquentissimus, quæ tamen magis a magnificens, maledicens, magniloquens deriuari uidentur. Ocyor non habet positiuum latinum, sed græcum ὠκύς.

Quomodo construuntur comparatiua? Cum ablatiuo utriusque numeri, ut candidior cygnis, edera formosior alba. Potest etiam alium habere ablatiuum significantem excessum, ut Polyphemus erat maior Vlysses centum ulnis. Nec non omnem casum positiui sui, ut Ptolemæi Philadelphi bibliotheca fuit longe plenior librorum aliis illius ætatis bibliothecis. quia plena fuit librorum dicimus, Virgilius. Iouis omnia plena. Terentius, Plenus rimarum sum, Iuuenal. Plus aloes, quàm mellis habet. quia multum aloes dicimus. Ouidius, Reuerentior ulla deorum. quia, reuerens deorum dicimus. Cicero, Propius urbem mouetur. quia prope urbem dicimus. Similiter, sum ulterior pontem quàm tu, & citerior alpes. quia ultra pontem, & citra alpes dicimus.

Comparatiuum regitne etiam nominatiuum cum quàm? Minime. nam cum dicimus, sum doctior quàm tu, subauditur sis. Sic etiam in aliis casibus subintelligitur uerbum quod præcedit, ut apud Ouidium, Mitius inueni, quàm te, genus omne ferarum subauditur inuenerim. Et apud M. Tullium ad Lucceium, Itaque etiam hoc fortiorem me puto, quàm te ipsum præceptorem fortitudinis. subintelligitur putem similiter, iudico te doctiorem, quàm illum: seruio tibi libentius quàm illi: indigeo tui, magis quàm illius. subauditur iudicem, seruiam, indigeam. Illud autem Virgilii, Aut grauiora timet, quàm morte Sichei, cõcisum est, id est quàm ea, quæ in morte Sichei acciderunt. uel quàm abundat, ut ait Seruius. quis enim diceret, amo Catonem meliorem, quàm Cæsare?

Ad bonam comparationẽ quot requiruntur? Quinque. Res comparata, ut Homerus. res cui comparetur, ut Hesiodo. accidens, ut doctior. & quòd uterque terminus sit accidentis particeps. quare mala comparatio est, Cygnus est albior coruo. Item quod alter altero sit magis particeps accidentis. quia omnis comparatio

paratio id agit, vt alterum præferat. quæ æquat, similitudo est potius, quam comparatio. auctores Seruius, & Diomedes.

Quot modis fit abusio in comparatiuis? Tribus, Constructione, quando partitiue ponuntur, nec construuntur more cõparatiuorũ, ut maior horum est caritas. Formatione, cũ substantiua, & pronomina comparantur, vt Neronior, senior, iunior, ipsior. vnde etiam ipsissimus inuenitur apud antiquos ad imitationem Græcorum. Aristophanes, ἐκεῖνος ὄντως εἰσύ; ναί. ἐκεῖνος αὐτός; αὐτότατος. Significatione, cum tantũ significant quantũ positiuum suum, vt senior pro senex. uel minus, ut tristior, parum tristis. uel contrarium, ut dulcior, id est minus amarus: ut mare Ponticũ dulcius est, quàm cetera maria, id est minus amarum.

Quando non solet comparatiuum iungi ablatiuo? Cum fit comparatio inter duo: quia nunc iungitur genitiuo, ut Aiacum fortior Telamonius. Horatius in poetica, O maior iuuenum, dixit, ad duos scribens.

Quando post comparatiuum non solet sequi nominatiuus cum quàm? Cum inter duo fit comparatio, ut manuum aptior dextra, & non quàm manus. Item, cum qui, quæ, quod, uel negatiua dictio regitur a comparatiuo, ut Pompeius, quo Cæsar fuit felicior, uicit multos reges, & non quàm qui. & nullo homine sis peior & non quàm nullus. Nisi cum sic dicimus. Longe equidem maiora sunt animalia, quæ in aquis degunt, quàm quæ in terris: & hoc quia ante quæ, subauditur ea, uel illa. M. Tullius in epistolis. Sed cum leuiora non multo essent quæ audirentur, quàm quæ uiderentur. id est quam ea, quæ uiderentur.

DE SVPERLATIVIS, ET EORVM CONSTRVCTIONE.

QVID est superlatiuum? Quod ad plures sui ge-

neris comparatum,ſuperponitur omnibus,ut,M. Varro doctiſſimus Romanorum, id eſt doctus præter Romanos omnes. A quo caſu formantur? A primo deſinente in i,addita s,& ſimus,ut docti doctiſſimus, forti fortiſſimus. a pulcher,matur,& ſimilibus in er deſinentibus formantur a nominatiuo addita rimus, ut pulcher,pulcherrimus. matur,maturrimus. Vetus item ueterrimus facit.

Quæ ſunt anomala? Bonus,melior,optimus,& cetera,quæ diximus in comparatiuis. Senex iuuenis, adoleſcens,licet habeant comparatiuum, non tamen etiam ſuperlatiuum habent. Item quæ a nominatiuo in bris ueniunt,ut celebris,celeberrimus. & pauca quæ in limus deſinunt,cum compoſitis, facillimus, agillimus,gracillimus,humillimus,ſimillimus, quorum poſitiua deſignant litteræ quæ ſunt in nomine fagus.ſunt qui agiliſſimus & graciliſſimus dici tantum uelint.

Quot ſunt terminationes ſuperlatiuorum? Octo, ſimus,rimus,quæ ſunt frequentiſſimæ, limus, ximus, timus,remus,ſimus,nimus.

Quo modo conſtruitur ſuperlatiuum? Cum genitiuo plurali, uel ſingulari nominis collectiui,ut maxime Graiugenum, & o Danaum fortiſſime gentis Tytide.& cum caſu poſitiui ſui, ut tu es moribus omnium ornatiſſimus,& proxime Hiſpaniam Mauri ſunt.

Eſſet ne bona comparatio, Socrates eſt fortisſimus aſinorum,& tigris eſt luporum uelocisſima? Non.quia cum ſuperlatiuum redoleat naturam partitionis,in qua ſemper pars trahitur a toto, quod eſſe debet cum parte eiuſdẽ generis uel ſpeciei; ſequeretur Socratem eſſe eiuſdem ſpeciei cum aſino,& per conſequens aſinum, & tigrim lupum, quod eſt falſum.

Productus quo modo facit comparatiuum? Longe, uel multo doctior,quamdoctisſimus.

Quare non dicimus perdoctos, perdoctior, perdoctisſimus? quia per neque iungitur comparatiuo, neque

que ſuperlatiuo, ſicut quàm pro valde nunquam poſitiuo iūgitur niſi poſt per, vt per quàm doctus: poſt oppido, ſane, admodū, ualde, nimis, ut oppido quàm eruditus, ſane, quàm pulcher, admodū, quàm elegans ſcortum. Item habeo valde quàm paucos nummos.

Quando vtendum eſt comparatiuo? Cum aliquem uel ſuo, uel alieno generi comparamus, & ad vnum, & ad plures tā ſui generis quàm alieni, vt fortior homo homine, & fortior homo hominibus, & velocior homine leo, & idem tigribus eſt non immanior, vt docent Donatus, Seruius, Priſcianus, & vſus etiam auctorum comprobat. Martialis.

Hic totus volo rideat libellus,
Et ſit nequior omnibus libellis.

Plinius de marmoribus. Pretioſiſſimi quidem generis Lacedæmonium viride cunctisq. hilarius. Ouidius in secundo μεταμορφώσεων. Tanto virginibus præſtantior omnibus Herſe. quæ & ipſa erat virgo. Virgilius in primo Aeneidos Pygmalion ſcelere ante alios immanior omnes. ad ſceleratos omnes conferens Pygmalionem, comparatiuo eſt vſus. Statius in octauo, & melior ſis quæſo deis, Amphiaraus dicit ad Platonē. Non placet deis eſſe datiuum. ſibi enim orabat Amphiaraus, vt parceret Pluto, & eſſet melior, quàm ceteri dei, qui ſe abſorbi a terra fuerant. nam quæ cura illi de deis? ſibi enim timebat, non diis: quod ſequentia indicant, Si quando nefanda huc aderit coniux, illi funeſta reſerua ſupplicia, illa tua rector bone dignior ira. Sis igitur melior mihi, quàm ceteri dii, & ſume ſupplicia de Heriphyle vxore ſcelerata. Lactantius. Omnes ſibyllæ vnum deum prædicant, & maxime Erythrea, quæ celebrior, & nobilior inter ceteras habetur. Vallæ tamen ad plura ſui generis comparatiuum referri non placet, cum nec apud Græcos id fiat. Illi enim ſic dicunt, Ἀχιλλεὺς ἀνδρότερος τοῦ αἴαντος, καὶ ὁ αὐτὸς ἰσχυρότερος τῶν ἡρώων,

ἑλλήνων δὲ ἰσχυρότατος nõ dicerent Græci, Achilles fuit fortior Græcis, ſed Græcorum fortiſſimus, ſicut Ὅμηρος ἐγένετο σοφώτατος πάντων τῶν ποιητῶν. nõ etiã σοφώτερος. Sed ego i hoc refragor ingenioſiſſimo Vallæ, tum quia Romani inueniuntur ad plura eiuſdẽ generis uſi comparatiuis, tũ quia ſolẽt in multis initiũ capientes a Græcis ab anguſto in effuſum dilatare. ſicut fecerunt etiam in ſexto caſu ſecundum uetuſtiſſimos Græcorum Grammaticos. Sextum enim cum illi ἐμέθεν, σέθεν, ἕθεν, id eſt a me, a te, a ſe dicebant, quem Latini in omnibus fere caſualibus ſeruauere. Similiter imperſonalia in paucis Græcis accepta, apud nos frequentiſſima ſunt. Illi ſpondeum, uel dactylum in ſecundo, uel quarto loco iambici uerſus raro poſuerunt, Latini uero ſæpiſſime. S quoque apud Græcos rariſſime uim conſonantis amittit, carminis neceſſitate: noſtri uero, ſed uetuſtiſſimi, ſubtrahebant eam frequentiſſime, ut opuſt pro opus eſt apud Plautum. quanquã nunc exoleuit. hoc idem feciſſe eos arbitror in comparatiuis, ut cum Græci ad plura ſui generis nõ niſi ſuperlatiuo uſi inueniantur, noſtri & comparatiuo, & ſuperlatiuo utantur.

Tanto, & quanto, & multo, & longe pro ualde, & facile pro non dubie, quibus comparationis gradibus adiunguntur? Tam cõparatiuo, quàm ſuperlatiuo. Cicero. Quanto es maior, tanto te geras ſummisſius. Catullus ad M. Tullium Ciceronem:

Diſertisſime Romuli nepotum,
Quot ſunt, quotq. fuere Marce Tulli,
Quotq. poſt aliis erunt in annis.
Gratias tibi maximas Catullus
Agit peſſimus omnium poeta,
Tanto peſſimus omnium poeta,
Quanto tu optimus omnium patronus.

Quinctilianus. Declamandi ratio ut eſt ex omnibus nouiſsime inuenta, ita multo eſt utiliſsima. M. Tullius.

Sed ego neque eis aſſentiebar, neque diſputationum inuentori,& principi,longe omnium in dicēdo grauiſſimo,& eloquentiſſimo Platoni.Item. Totius Græciæ facile doctiſſimum Platonem. Amant etiam iungi cū alius,aliter,ſecus,ante,poſt,& ceteris quæ ſuper latione quandam ſignificant,quæq. diuerſitatem, ut præcipuus,diſſimilis, alienus, ut docet Laurentius Valla. Ouidius. Quantoq. ratem qui temperat anteit remigis officium.Quinctilianus. Quanto alius fuit ille infeliciſſimi iuuenis affectus. Terentius. Verum multo aliter euenire intelligit.Salluſtius. Multo præſtabat beneficii,quàm maleficii inuentorem eſſe. Inuenitur etiam tantum poſt quanto,& tanto poſt quantum. Ouidius. Quanto dux milite maior,tantum ego te ſupero. Virgilius. O præſtans animi iuuenis quantum ipſe feroci Virtute exuperas,tanto me impēſius æquum eſt Conſulere. quod fit,quia alterum poſitiuo, ſeu uerbo,comparatiuo alterum debet cohærere. Quo, & eo pro tanto,& quanto, inueniuntur frequentiſſime poſita. Fabius. Quo quiſque ingenio minus ualet, hoc ſe magis attollere,ac dilatare conatur.idem.Erit eo obſcurior, quo quiſque deterior.

DE RELATIVIS.

QVID eſt relatiuum? Quod rem antedictam dicit iterum. In quot partes diuiditur relatiuum? In duas, in relatiuum ſubſtantiæ,& accidentis.

Quod eſt relatiuum ſubſtantiæ? Quod refert antecedens ſubſtantiuum.

Quod eſt relatiuum accidentis? Quod refert antecedens adiectiuum.

Quod eſt relatiuum ſubſtantiæ? Duplex, ſubſtantiæ ſimilitudinis,& diuerſitatis.

Quod eſt relatiuum ſubſtantiæ ſimilitudinis? Quod idem cum ſuo refert antecedente.

Quæ ſunt relatiua ſubſtantiæ ſimilitudinis? Qui, quæ,

quæ, quod is, ſuus, ipſe, ſui, ille, idem. vt Plato, qui fuit doctiſsimus ſuæ ipſius ætatis philoſophorum, docuit Ariſtotelem, & is idem Socratis diſcipulus fuit.

Quod eſt relatiuũ diuerſitatis? Quod refert antecedens diuerſum a conſequente, cum quo concordat, ſed ſub eodem genere, uel ſpecie. Quamuis enim diſcordet ab antecedente, tamen, eiuſdem eſſe uel generis, uel ſpeciei cum conſequente refert. Nam ſi dico, amo laurum, & ceteras arbores: ſignifico quidem laurum eſſe arborẽ, ſed diuerſam a ceteris arboribus. nõ enim idem laurus, quod ceteræ arbores. Item, Placet mihi accipenſer, & alii piſces: oſtendo quidem accipenſerem eſſe piſcem, ſed differre a ceteris, ſpeciei. Nec dicas igitur, Iudæi crucifixerunt Chriſtum inter duos alios latrones: quia ſic loquens, diceres Chriſtum fuiſſe latronem. Caue igitur ne decipiaris in huiuſmodi relatiuis ſubſtantiæ diuerſitatis, nec unquam eis utaris, niſi antecedens eiuſdem eſſe uel generis, uel ſpeciei, cum eo quod conſequitur, uelis oſtendere.

Quæ ſunt relatiua ſubſtantiæ diuerſitatis? Alius, alter, reliquus, & cetera, ceterum. nam ceter, uel ceterus non legi.

Relatiuum ſubſtantiæ, & accidentis in quot debet cum antecedente congruere? In nullo, ſi accidentis fuerit. illud enim cum conſequente concordat in numero, caſu, & genere, ut Polyphemus erat altus, quanta eſt turris diui Marci. Si uero fuerit ſubſtantiæ, in duobus, in numero & in genere: præter ſuus & relatiua ſubſtantiæ diuerſitatis, quæ cum conſequente concordant, quemadmodum ea, quæ ſunt accidentis, ut cliens rogat patronum, ut defendat cauſſam ſuam. antecedens huius relatiui, ſuam, eſt cliens, & tamen congruit cum ſubſtantiuo ſequente, quod eſt, cauſſam, in numero, caſu genere. Salluſtius. Leones & alias feras. antecedens huius relatiui, alias, eſt leones, & congruit cum feras. ex quo infertur leonem eſſe feram, ſic

apud Virgilum. Tum casia, atque aliis intexens suauibus herbis. Infertur casiam esse herbam.

Qui, quæ, quod, concordat ne semper cum antecedente? Non. quoties enim inter duo substantiua ponitur, quorum sequēs sit proprium nomen, sequenti (ut Seruius docet) accómodatur, ut apud Sallustium. Est locus, in carcere, quod Tullianum appellatur. & in sacra pagina. Semini tuo, qui est Christus. Si uero sequens fuerit appellatiuum nomen, potest tā cū consequente, quàm cum antecedente congruere, ut rosa, quæ, uel qui est flos candidissimus, mihi admodum placet. Marcus Tullius. Homines enim sunt hac lege generati, qui tuerentur illum globum, quem in hoc templo medium uides, quæ terra dicitur: iisq. animus datus est ex illis sempiternis ignibus, quæ sidera, & stellas uocatis. Sed inuenitur etiam antecedenti respondere relatiuum, quando sequens substantiuum sit proprium nomen. Valerius Maximus. Antea senatus assiduam stationem eo loci peragebat, qui hodie Senaculum appellatur.

DE RELATIVIS ACCIDENTIS.

RELATIVA accidentis, quæ sunt? Qualis, quantus, quot, quotus, quotennis, quotenus, quotuplus, quotuplex, cuius, cuias. Sed quotuplus, & quotuplex non memini legere apud auctores. quotuplex tamen ego utor interdum, quia legi aliquando apud Grammaticos.

Qualis quæ habet antecedentia? Bonus, malus, sapiens, demens, stultus, intelligens, doctus, indoctus, pulcher, turpis, albus, niger, & cetera significantia qualitatem, ut uirtutem, uitium, colorem, & similia, ut tui crines sunt nigri, qualia Aethiopum corpora: & facies Aethiopum est nigra, quales sunt pennæ coruorum. cius redditiuum est talis.

Quantus quæ habet antecedentia? Magnus, paruus, longus, breuis, latus, angustus, altus, profundus, & id genus cetera, ut formica est parua, quantus est culex. eius redditiuum est tantus.

Quæ sunt antecedentia huius relatiui quot? Vnus, duo, tres, quattuor, quinque, sex, septem, octo, nouem, decem, uiginti, centũ, mille, & reliqua numeralia. eius redditiuum est tot. dicimus & totidem.

Quotus quæ antecedentia habet? Primus, secundus, tertius, quartus, quinctus, decimus, quinquagesimus, centesimus, millesimus. ut tu es primus in hac urbe, quotus ego domi meæ. ponitur etiam quotus pro quot. Martialis. Dic quotus es, quanti cupias cenare? pro quot estis. sed proprie ordinem refert: quod indicant nomina ordinem significantia, per quæ respondemus interrogati, ut quota hora est? prima, aut secunda, aut tertia. Si sic igitur respondeamus necesse est, quare si hæc nomina præcesserint, nõ licet ea referre per quotus? ut eo cubitum hora tertia, quota, uel ut tu. hoc & si nusquam memini legere apud doctos, tamen quemadmodum ei, qui dixerit, quotum annum ætatis agebat Cato, quando Græcas discebat litteras? licet respondere sexagesimum, & per huiusmodi nomina: sic etiam licere arbitror ex contrario hæc eadem nomina per quotus referre, sic, Incipio hieme lucubrare ab hora octaua, quota Plinius Secundus cum tardissime surgeret cubitu, incipiebat. non tamen etiam sexta, quota ille sæpe. Incipiebat enim lucubrare a Vulcanalibus.

Quotennis (de quo meminit Priscianus: nam apud auctores non legi, sed sic ubique, quot annos natus es? quotum annum ætatis agis? quot annorum es?) quæ habere antecedentia potest? Anniculus, biennis, uel bimus, triennis, uel trimus, quadriennis, uel quadrimus, quinquennis. decennis, ulterius non legi, ut hoc uinũ est binum, aut decenne, quotannis est filius tuus, uel

uel melius, quot annos natus est filius tuus?

Quotenus(quo usus est M. Tullius ad Atticum dicens. In ripa nescio quotenorum iugerum) quæ habere antecedētia debet? Singuli,bini, terni, uel trini,quaterni,uel quatrini, quini,seni, septeni,octoni, noueni, deni, uiceni, quinquageni, centeni, milleni. est autem quotenus relatiuum disiuū in pares numeros, ut boues bini,& quaterni trahuntur aratrum, quoteni equi carrucā. Vtimur etiam his nominibus sic. Iulius Cæsar legauit uiritim trecentos sestertios, ait Tranquillus, hoc est trecētos uiris singulis. Augustus uero. Cohortibus urbanis quingenos legionariis, trecennos nūmos, hoc est singulis quingentos & trecentos. nā si dixisset,legauit populo trecentos sestertios, tantū trecētos toti populo esse legatos intellgeremus: sed quia trecentos dixit,singulis trecentos significauit legatos. Sic, dato discipulis tuis omnibus binos colaphos, hoc est duos singulis. Item.uiri sobrii,ac modesti cum discumbunt, bibunt ad summū trinos cyathos uini,hoc est treis singuli. Præterea nomina quæ tantum in numero multitudinis inflectuntur,his nominibus coniunguntur.ut dedi ad te binas,aut ternas, aut quaternas litteras, cū tu unas tantum miseris: pro duas, aut tres, aut quattuor epistolas, cum tu unam epistolam miseris. nec dicas duas litteras,aut binas epistolas. Sic binas ædes,ternas nuptias:pro duas domos,tria connubia dicendum.

Quotuplus quæ habet antecedentia? Simplus duplus,triplus,quadruplus, centuplus. ut si dedisti obolū mendico propter Deum, accipies centuplum: quotuplum non accipies, si pro te impendisti. sed hunc postremum loquendi modum ego non memini legere, nec puto inueniri apud illustreis auctores.

Quotuplex quæ habet antecedentia? Duplex: triplex,quadruplex.ut habeo triplicem uestē,id est trium generum,quotuplex non est tibi, sed neque hoc legi apud illustreis.

Cuius

Cuius, cuia, cuium, quæ habet antecedentia? Nomina, uel pronomina possesiua, vel genitiuos substantiuorum. vt Dic mihi Damœta cuium pecus? Aeneium, vel meum, vel Aegonis. Cuia est hæc domus? tua, uel reip. uel Herculea. Cuium fuisse putes hũc ensem? Hectorem, uel Hectoris, uel tuum, sed sic non sunt relatiua, sed interrogatiua. essent autem relatiua, si sic dices, hic ager est meus uel Cæsaris, cuia est ancilla.

Hic & hæc cuias & hoc cuiate quæ habet antecedẽtia? Nomina patriæ, ut Romanus, Basianas: uel gentis, vt Italus Latinus. vt sum Romanus, cuiates erat Catones: & Latinus, cuias fuit M. Tullius.

Quæ sunt relatiua accidentis similitudinis? Omnia prædicta, ut sum bonus, qualis tu. similitudo est & æqualitas.

Quæ sunt relatiua accidentis diuersitatis? Aliusmodi, & alteriusmodi, ut sum albus, & coruus est aliusmodi. similitudo est.

Quot modis ponuntur supradicta nomina in oratione? Multis, sed frequenter tribus. Interrogatiue, ut, Sed uos qui tandẽ, quibus aut uenistis ab oris? & quod genus hoc hominum? Relatiue, ut Sum pius Aeneas, raptos qui ex hoste penates. Classe uerbo mecum fama super æthera notus. Infinite, ut Qui sint ueri amici, plane ignoro. & sic qualis, &c. relatiua accidentis.

Animal quid, & Virgilius quis, quare non dicimus? Quia quis, & quid nunquam relatiue, sed vel infinite, vel interrogatiue ponuntur.

DE INTERROGATIVIS.

QVOD est interrogatiuum nomen? Quod rei dubiæ, vel tanquam dubiæ postulatiuum est.

In quot partes diuiditur? In duas, in interrogatiuũ substantiæ, & interrogatiuum accidentis.

Quæ sunt interrogatiua substantiæ? Qui, quæ, quod, & quid, & vter.

Quæ sunt interrogatiua accidentis? Qualis, quantus,

tus, quot, quotus, & cetera relatiua accidentis.

Quid interest inter quis, & uter? Si duo fuerint, dices quis, & uter, tuo arbitratu. vt quis, uel uter oculorum tuorũ melius uidet? Si uero plures, quis tantum: ut, quis ex tuis digitis est longior? non etiam uter.

Debemus ne semper respondere per eundẽ casum, per quem interrogatio facta fuerit? Maxime. vt Quam puellam amauit Achilles in Troia prouincia? Polyxenam. Quis tibi uideor? æque miser atque ego sum. Cui inuidebat Thraso miles? Phedriæ riuali. A quo amata fuit Galathea? Ab Aci, & Cyclope. Quârum rerũ non est unquam satietas? Diuitiarũ. Interdum tamen non licet respondere per eundem casum: ut si rogeris, quo tennis es? respondeas potius centum annorum, quàm centenis, quod nusquam legitur.

Item quanti emptæ? Paruo. & Cuium pecus? Aegonis, aut Philondæ. &, quid agitur? statur. Cuius dicis esse hos libros? meos.

DE DISTRIBVTIVIS.

QVOD est nomen distributiuum? Quod est distributionis nota, seu signum.

In quot diuiditur partes disttibutiuum nomen? In duas, in affirmatiuum & negatiuum, & sunt hæc. Quisque ambo affirmant, quicunque, atque omnis, uterque Nullus, nemo negant, etiam coniungito neuter.

Quem casum uolunt? Genitiuum pluralem, uel ablatiuum, accusatiuum ue cum præpositione. ut, nullus discipulorum vel ex discipulis, uel inter discipulos legit. Dicimus etiam, nullus discipulus. sic uterque parentum & uterque parens.

DE PARTITIVIS.

QVID est nomen partitiuũ? Quod partẽ trahit a toto cũ quo partitur, & cũ eo debet in genere cõcordare. vt hominũ aliquis alieni appetẽs, aliquis sui profusus. & sunt hæc. Quilibet, & quidã atq. aliquis quicũq., alius, quis, Alter, uter, simul alteruter, numeralia ut unus.

Sed

Sed distributiuum, partitiuum, diuiduum, synonyma esse existimo.

Quot in partitione esse debent? Tria, pars, totum, & quòd pars regat totum, ut litterarum tuarum unæ sunt eloquentiæ, alteræ humanitatis & amoris plenæ. fit etiam partitio per Prolepsin, de qua dicemus cum de figuris tractabimus.

Quilibet, non ne significat id, quod omnis, seu cunctus? Non, sed unum quemuis de multis. ut Accipe quemlibet horum librorum', id est unum quemuis, & non quenque, seu omne. Poetæ tamen pro omnis ponere uidentur. Ouidius. Pollicitis diues quilibet esse potest. quilibet, id est unusquisque. sed proprie particularis est dictio. Quilibet igitur & nullus, non sunt contraria, ut putant Dialectici ætatis nostræ: sed omnis, & nullus.

DE CONSTRVCTIONE NOMINATIVI ET CETERORVM CASVVM.

NOMINATIVVS, & ceteri casus iunguntur genitiuo possessiue, ut M. Tullius Romanæ eloquentiæ princeps, atque is idē patriæ uerus pater. & T. Liuiū lacteo eloquentiæ fonte manantem Patauinitatē quandam redolere dixit Asinius Pollio. Item adiectiua non nulla genitiuum admittunt, ut plenus rimarum, diues opum, diues pictai uestis, & auri, peritus, doctus iuris, ignarus, inscius, imperitus rerum, cupidus honoris, appetens alieni, sui profusus. Non est aduersus impudentes, & improbos uelitandum, quia tantisper similis, & compar eorum fies, dum paria & consimilia dicas.

Datiuo iunguntur adiectiua sic. facilis, utilis amicis, grauis, damnosus hostibus, carus, gratus, amicus omnibus, inimicus nemini, & multa huiusmodi.

Accusatiuo iunguntur adiectiua sic. populabundus agros, osus, perosus inimicos, exspectem, qui me nunquam uisurus abisti. & cetera in rus, cum participia esse desinunt amissione tēporis, & accusatiuo iunguntur.

Ablatiuo

Ablatiuo iunguntur substantiua sic. homo doctrina seria, florenti uir facundia, egregia indole puer, præstãti corpore nymphæ, uirgo egregia forma, atque ætate integra, Hercules magna ui heros, atque consilio. nihil istac opus est arte. Dicimus etiam Dux nobis opus est. Adiectiua sic. plenus fide, clarus, insignis fama. Ennius ingenio nobilis, arte rudis, secundus ab rege, & nulli pietate secundus, alienus a uitiis, dignus honore, indignus laude, magnus doctrina, lassus labore assiduo, & lassus cura, & confectos, & id genus abunde multa.

DE PARTICIPIIS.

QVID est participium? Pars orationis declinabilis, partem nominis capiens, partemq. uerbi. Quare inuentum est participium? Vt loco uerbi obliquis casibus intransitiue adiungatur. quia cum non possint obliqui casus adiungi uerbis intransitiue, loco uerbi subit participium, ut Priscianus ait. ut bonus homo loquebatur: boni hominis loquentis orationem audiui, bono homini loquenti dedi, bonum hominem loquentem audiui, a bono homine loquente accepi, quia non licet dicere, boni hominis loquebatur. loco uerbi loquebatur, subit loquentis participium. Item, ut oratio breuior sit, & dilucidior, omissis relatiuis, aduerbiis, coniunctionibus. ut homo pauca loquens, inter sapientes connumeratur, id est homo, qui pauca loquitur. Item cenatus eo cubitum, id est postquam cenatus sum. & legens disce, pro lege, & disce. Item ueniẽs uidi, id est cum uenirem.

Quòd autem in hac oratione, mulieres ornant se, ne uidentes homines eas derideant, necessario participio sit utendum, ut Valla docet, & Sipontinus, quia Valla accepit, mihi non uidetur. non enim sic ea resoluenda est oratio. Mulieres ornant se, ne homines eas uideant, & derideant, quia sic necesse esset uti participio, quoniam uident eas omnino homines: sed sic. Mulieres ornãt se, ne qui uident homines, uel ne cum uident

uident homines, eas derideant: uel per paſsiuum, ne a quibus uidentur hominibus, derideantur: uel, ne cum ab hominibus uidentur, ſint illis ludibrio. nam ne homines uidentes, non eſt, ne homines uideant: ſed, ne qui uident homines, uel ne cum uident homines.

Quot ſunt terminationes participiorum? Septem. ns, ut amans, legens: rus, ut amaturus: tus, ſus, xus, uus, & dus, ut amatus, uiſus, implexus, mortuus, amandus.

In ns participia, unde formantur? A prima perſona præteriti imperfecti indicatiui modi, mutãdo bam, uel bar in ns, ut amabam, amans: legebam, legens: oſculabar, oſculans: ſequebar, ſequens: eo, is cum compoſitis: mutat bam in ens, ut ibam, iens: quibam, quiens.

In rus, unde formantur? Ab vltimo ſupino addendo rus, vt amatu, amaturus: viſu, viſurus: pexu, pexurus: Orior tamen etſi habet ſupinum ortum, vnde ortus, participium tamen facit oriturus. Horatius in epiſtolis. Nil oriturum alias, nil ortum tale fatentes.

In tus, ſus, xus, unde formantur? Ab extremo ſupino addendo s, ut amatu, amatus: viſu, viſus: impexu, impexus. A morior tamen debuit eſſe moritus, quod proportio magis exigebat, Priſciano teſte, quia ſupinum eſt moritum, quod etiam indicat moriturus: ſed facit mortuus geminato u, quod in nullo alio participio inuenitur.

In dus, vnde formantur? A genitiuo ſui præſentis participii, mutando tis in dus, vt amans, amantis: legẽs, legentis: oſculans, oſculantis, tis in dus fit amandus, legendus, oſculandus.

A verbo actiuo quot participia deriuantur? Duo, alterum præſentis, & præteriti imperfecti tẽporis in ns, vt amans, id eſt qui amat, vel amabat: alterum futuri in rus, vt amaturus, id eſt qui amabit.

Quæ actiua non habent participiũ in rus? Quæ deficiunt ſupinis, & ſunt hæc,

Compeſco, cerno, renuoq́ue, & reſpuo, lingo,

Sngo,

Sugo, refello, timet, lambo, urgeo, & ambigo, caluo,
Visóque, cum metuo, posco, linquo, arceo, disco.
Et cum compositis sunt hæc sine cuncta supinis.
Compesco, escis, escui. per rifrenare, & constringere.
Dispesco, dispescis, dispecui. per spartire. Plinius.
Africam ab Aethiopia dispescens.
Renuo, renuis, renui. per rinunciare.
Respuo, respuis, respui. per rifutare.
Lingo, lingis, linxi. per leccare.
Sugo, sugis, suxi. per sugare.
Refello, refellis, refelli. per negare, e riprēder' il falso.
Linquo, linquis, liqui. supinum esset secundum analogiam lictum, unde derelictum. per abbandonare. de quo Priscianus. Eandem seruant etiam regulam liqui, lictū, & ex eo composita reliqui, relictum.
Lambo, lambis, lambi. per leccare.
Vrgeo, urges, ursi. per constringere.
Ambigo, bigis, sine præterito, & supino. per dubitare.
Caluo, caluis, calui. per ingannare.
Viso, uisis, uisi. per andare a uedere.
Terent. Visam si domi est. Cetera dicta sunt in actiuis.

A VERBO passiuo quot participia descendunt? Duo, alterum præteriti perfecti, & plusquamperfecti tēporis in tus, uel sus, uel xus, ut amatus, uisus, pexus, id est qui amatus, uisus, pexus, fuit, uel fuerat: uel per actiuum, quem amaui, uel amaueram, uidi, uel uiderā, pexui, uel pexueram. Alterum futuri in dus, ut amandus, id est qui amabitur, uel quem amabo.

Quæ habent unum tantum participium, id est futuri in dus? Quæ deficiunt supinis. Quare? Quia cum participium præteriti temporis inclinetur a supino, & supinum non fuerit, nec participia erunt, quæ a supino nascuntur. & sunt ea, quæ paullo ante criminibus complexi sumus.

A VERBO neutro quot participia descendunt?

Duo,

Duo, unum præsentis, & præteriti imperfecti temporis, in ns, ut seruiens, id est qui seruit, uel seruiebat: alterum futuri in rus, ut seruiturus, id est qui seruiet, uel a quo seruietur.

Quæ neutra habent quattuor participia? Quæ habent passiuum in tertiis personis, ut semino, tundo, & aro, & cetera, ut seminans, & seminaturus in actiua significatione, & seminatus & seminandus in passiua.

Quæ neutra habent tria participia? Hæc.

Prandeo, ceno, meret, nuboque, & iuro, quiesco,
Et placeo, & pareo, tituboque, & gaudeo, fido,
Fio quoque, & soleo, atque assuesco, atque audeo iunge. habent enim participium præsentis, præteriti, & futuri in rus, ut prandeo, prandens, prãsus, & pransurus: ceno, cenans, cenatus, & cenaturus. & sic reliqua: sed prandeo, ceno, iuro etiam in dus participium habent.

Fio tamen uel nullum habet proprium participium, uel unum tantum fiens, quod non inueniri inquit Laurentius Valla, etsi Priscianus ponit, & Diomedes rarissimum dicit. Factus enim est a supino factu, quod a facio est, cuius passiuum fuit facior apud ueteres. futurus a sum est potius, ut ait Diomedes: quamuis a suo antiquo uerbo esse uideatur. Quòd uero non sit futurus a fio, profuturus ostendit a prosum, & defuturus a desum. fiendus uero barbare dicitur: pro eo docti faciendus vtuntur.

A sum etiam ens, quo vsus est Cæsar. & Græci ὢν dicunt, non est in usu frequenti, nisi apud Dialecticos, & Philosophos ætatis nostræ. A sum uero composita carent participiis, præter absum, absens: præsum, præsens: possum, potens: quod tamen, nomen esse uult Diomedes.

Quæ participia præteriti temporis tam actionem quàm passionem significant? Pransus, cenatus, potus, iuratus. dicimus enim ego prandi, & cenaui, & pransus, & cenatus sum: ficos, & fici pransæ, & cenatæ

sunt

ſunt à me. potaui & potus ſum aquam, & aqua pota eſt a me. ego iuraui & iuratus ſum numina: & numina iurata fuerunt a me.
Mereo, meres, merui, & meritus ſum. per meritare, & militare.
Iuro, iuras, iuraui, & iuratus ſum. per giurare.
Pateo, pates, patui, & paſſus ſum. per eſſer manifeſto, ſed paſſus a patior etiam & a pandor eſt participium.
Titubo, bas, titubaui, & titubatus ſum. per uacillare
Quæ neutra non niſi unum habent participium?
Quæ carent ſupinis, & ſunt hæc.
Strideo. ſterto. rudo. ſtridit. micat. æſtuo. gliſco.
Et conquiniſco, & quando dat parco peperci.
Scandoq; cum ſcalpo. ſcabit. & pauet. horreo. mando.
Pſallo. luo, atque tremo. ſatagoq;. & obedio. dego.
Micturio. horreſcoq;, & cetera talia, præter
Parturio, eſurio, & per u i quæcunque ſecundæ,
Vt caleo, fuerint. ſed habent tamen iſta ſupinum,
Cum placeo. noceo. libeo. careo. pateoq;.
Torret. olet. ualeo. paretq;. doletq;. latetq;.
Aluo etiam eſſet lutum per analogiam, unde dilutum uinum a diluo, in quo miſta eſt aqua. & a ſcalpo ſcalptum Priſciano teſte. nec dicas ſculpo per u. non enim dicimus ſculptum, & ſculpellum per u, ſed per a ſcalprum, & ſcalpellum, quare ſcalpta marmora dicendum, non ſculpta.
Oſus ab odi eſſe uidetur. Sed oſus, exoſus, peroſus nomina ſunt ſecundum Seruium, & accuſatiuo figurate coniunguntur. Plautus in Amphitryone; Oſa ſum inimicos meos. Virgilius, Lucemq; peroſi. Ouidius; Tedas exoſa iugales. Valerius Maximus de Scæuola, Peroſus enim credo dexteram ſuam, quòd eius miniſterio in cæde regis uti nequiuiſſet, iniectam foculo exuri paſſus eſt.
Vſurpantur a neutris quandoque in dus participia. Ouidius,

Quæ venit indigne pœna dolenda venit. Idem,
Virq; mihi dempto fine carendus abeſt.
Strideo, ſtrides, ſtridi. per gridare.
Sterto ſtertis, ſtertui. per ronfare, ò roccare. Sternui vero eſt a ſternuo: & ſignificat quod vulgo dicimus ſternutare.
Propertius, Sternuit omnem Amor. Columella, Donec ſternat ouis.
Rudo rudis, rudi. gragliare, ſed rudunt etiam funes. vnde rudentes dicti, ut Stridorq; rudentum.
Strido ſtridis, ſtridi. idem quod ſtrideo.
Mico cas, cui. per giocare alla mora, id eſt ad digitos, vt baiuli ſolent. Marcus Tullius officiorum tertio, Dignum eſſe dicunt, qui cum in tenebris mices.
Aeſtuo æſtuas, æſtuaui, atum. per hauer gran caldo.
Pſallo pſallis, pſalli. per cantare.
Conquiniſco conquiniſcis, conquexi. per inchinare, e ſquaſſare il capo.
Scando ſcandis, ſcandi. per montare, & aſcendere.
Dego degis, degi. per uiuere.
Mando mandis, mandi. per ſchizzare con li denti.
Scabo ſcabis, ſcabi. per grattare.
Scalpo pis, ſcalpſi. idē eſt quod ſcabo, & per ſculpire.
Paueo paues, paui. per hauere paura.
Luo luis, lui. per patire la pena, & purgare la colpa.
Gliſco gliſcis, ſine præterito & ſupino. per creſcere.

Lucillius apud Gellium, Luna alit oſtrea, implet & echinnos: muribus fibras, & pecu addit. eadem autem ipſa quæ creſcente luna gliſcunt, deficiente luna contra deficiunt.

Tremo tremis, tremui. per tremare.
Furo furis, inſaniui. per diuentar matto.
Luceo luces, luxi. per lucere.
Pelluceo pelluces, pelluxi. per lucere molto.
Torreo torres, torri, toſtum. per arroſtire.

A verbo communi quot participia deriuantur? Duo

in

in actiua significatione tantum, in ns, & in rus, ut largiens qui donat, uel qui donabat: & largiturus, qui donabit. Vnum præteriti perfecti tam in actiua quàm in passiua, ut largitus, qui donauit, & qui donatus est. Vnũ in passiua tantũ in dus, ut largiẽdus, qui donabitur.

A uerbo deponenti quot participia deriuantur? Tria: præsentis, præteriti perfecti, & futuri in rus, ut sequens, sequutus, & secuturus.

Quæ deponentia habent quatuor participia? Quæ communia olim fuerunt, significantq; actionem, ut loquendus, sequendus, utendus. Ouidius, Multa rogant vtenda dari. Valerius Maximus, Etiam tribunus militum adulandus erat. Et sciendum inueniri aliquando participia præteriti temporis a deponentibus uerbis actionem significantibus passiuam habere significationem. Virgilius, Vno graditur comitatus Achate. Idẽ, Nunc oblita mihi tot carmina. Terentius, Meditata sunt mihi omnia mea incommoda.

Ab impersonalibus sumtne participia? Minime: nisi a tædet, pertæsus. Suetonius, Quasi pertæsus ignauiam suam. Leges etiam pœnitens, & pœnitendus. pudens & pudendus. pigendus. libens. decens, quæ tamen magis nomina. Quin & pertæsus ignauiam suam, ausim dicere nomen cum accusatiuo figurate, ut Lucemq; perosi. quia non habet pertæsus casum uerbi tædet, cum dicitur, pertæsus ignauiam suam. non enim dicimus, ille tædet ignauiam suam, si tædet inuenitur unquam cum nominatiuo. sed potius, illum tædet ignauiæ suæ, uel, si licet cum nominatiuo (ego enim non memini legere) ignauia tædet illum, ut Ne plus, minusue faxit, quod postea nos pigeat, apud Terentium. &, Hei mihi non te hæc pudent? & quem neque pudet quicquam. &, An non pœnitebat te auctorem flagitii, quod fecisset adolescens? apud eundem. & Quem sæua pudebunt, apud Lucanum. Quare cum

accusatiuis ignauiam non regatur a pertæsus ratione uerbi tædet, quoniam nec per impersonale licet dicere, illum tædet ignauiam: nec per personale, ille tædet ignauiam: quia potius esset dicendum, ignauia tædet illum: sicut, quod postea nos piget, & non quod nos pigeamus, & sic in ceteris, ut ostendimus: pertæsus non est participium, sed nomen potius accusatiuo figurate adiunctum, ut osus, exosus, perosus.

Quot modis participia transeunt in uim nominis? Tribus. constructione, quando non habent casum sui uerbi, ut abundans lactis, nomen est: abundans lacte, participium. acceptus illi, nomen est: acceptus ab illo, participium. Virgilius, Quàm diues pecoris niuei, quã lactis abundans. Patiens inædie, nomen est: patiens inediam participium. Doctus grammaticæ, nomen est: doctus grammaticam, participium. Præfectus urbis, nomen est. Præfectus urbi, participium. quare & comparationem asciscunt, ut abundantior, acceptior. Compositione, quando componuntur cum dictionibus, cum quibus eorum uerbum componi non potest, ut indoctus, innocens. non enim dicimus indoceo, innoceo. Temporis uel amissione, cum non significant tempus, ut amandus est optimus quisque, idest amari dignus: uel mutatione, ut in participiis in rus, cum resoluuntur per præteritum imperfectum subiunctiui. Ouidius, Expectem qui me nunquam uisurus abisti? id est qui eo animo discessisti, ut me non amplius uideres? Valerius Maximus, Experiri enim uolui, si tibi propositum ex sententia parum cessisset, quàm æquo animo me ferro essem interemptura, id est quàm æquo animo me ferro interimere auderẽ. Seneca de naturalibus quæstionibus, Nullam autem mentionem fecit cometarũ, non prætermissurus, si quid explorati apud illos comperisset. non prætermissurus, id est ita affectus, ut non prætermitteret.

Participium quem casum postulat ante se? Nullum quo-

quoniam nulla orationis pars regit ante se, præter uerbum. Post se quomodo construitur? Cum casu uerbi sui, ut tu, qui euadis doctus, gaudebis: tu euadens doctus, gaudebis ego, qui indigeo doctrinæ, incumbo literis: indigēs ego doctrinæ, incumbo literis. adamo te, qui mihi inseruis: adamo te inseruientem mihi. Nō uidi quenquem, qui sit studio nihil consecutus. Neminē uidi studio nihil consecutum. O puer, qui præstas condiscipulos omnes ingenio, tene memoria illud Isocratis, ἐὰν ἦς φιλομαθὴς, ἔσῃ πολυμαθής. O puer præstans ingenio condiscipulos omnes, &c. Nobis qui gaudemus uirtute, multi inuident: Nobis uirtute gaudentibus multi inuident. Seruire Deo præter cetera, interest omnium, qui uiuunt: uiuentium omnium interest præter cetera seruire Deo.

In quid resoluitur participium? In relatiuum, & uerbum: ut amans: id est qui amat, uel amabat. Nonnunquam resoluitur in uerbum, & dum, uel postquam, uel, &, uel, quoniam, uel cum, & similia, ut præceptore legente, discipuli discunt, id est dum præceptor legit. & hoc dicto interiit, id est postquam hoc dixit, uel cū hoc dixisset, excessit è uita. Item, legens disco, id est lego, & disco. & ueniens uidi, id est cum uenirem.

Quando participio uti non licet: Cum in nominatiuo esse relatiuū non potest, ut io allegerant te, son piu pouero di Codro. ego, quo tu gaudes, sum pauperior Codro. & la grammatica insegnata da me a te, ti fara honore & utile. grammatice, quam doctus fuisti a me, erit tibi honori, & commodo. Item la camisa spoliata a te dal tuo famiglio, andarà a lauare al fiume di Po la tua nutrice. indiuisum, quo tu spoliatus fuisti a tuo ministro, ibit lotum ad flumen Eridanum nutrix tua. Et li libri miei da essere cargati in dui muli dal tuo mulattero, mandarò alla cittade di Venetia, ò a Roma al piu presto. Libros meos, quibus duo muli onerabuntur a mulione tuo, mittam breui uel ad Vrbē

Venetias,uel Romam. Dic per oneror quando est tertiæ speciei,ut scribor,dicor. Libros, qui onerabuntur à mulione tuo duobus mulis,mittam breui ad urbem Venetias,aut Romam. & sic licet dicere per participium, Libros meos onerandos multis mulis a mulione tuo mittam in Germaniam. Præterea non licet uti participio, quando non est, ut io ho hauuto molte uolte compasione a Ouidio bandezzato in Ponto: Sæpe sum miseratus Ouidium,qui exulauit in Ponto. Item, tu impari certamente uolõtieri la grammatica studiata da me, ma non fai frutto. Discis tu quidem non inuitus grammaticam,cui ego studui, sed non proficis. In his non usi sumus participiis, quia nec exulo habet exulatus, nec studeo studitus, atque ideo diximus per relatiuum & uerbum.

Dic uulgaria participiorum omnium, Amans, amante,chi ama,o chi amaua. Amaturus,da amare, chi amara, e per deuere amare,essendo per amare, & hauendo ad amare. Amatus,amato, chi e stato, o chi era stato amato,essendo stato amato. Amandus,da essere amato, chi era amato, e per essere amato,hauendosi ad amare, o hauendo ad essere amato, essendo per essere amato, & sic in ceteris.

Participium absolute in quo casu ponitur? In septimo si reperitur, ut studiando io græco & hebraico, tu andaui a solazzo. Studente me græcis, ac iudaicis literis,tu deambulabas, id est dum uel donec ego studebã. Si uero non reperitur,dicimus per uerbum & dum uel donec, uel postquã,ut uenuta la estate,molti si amalano. Postquam uenit æstas, plurimi ægrotant.&, partita la inuernata,uien la prima uera. Vbi disces sit hyems, uer aduenit.hic non licet dicere per septimũ casũ, quia uenio, & discedo nõ habẽt participia præteriti tẽporis. quãquã apud uetustissimos inuenitur discessus, & alia quæ nunc penitus exoleuerunt,ut interitus,oblitus.

Quare etiã hic septimus casus appellatus est a non nullis

nullis ablatiuis in consequentia? Quia necessario huius modi ablatiuos consequi aliquid debet, ut sole oriente fit dies, id est solis ortum sequitur dies. & Græcis Ilion obsidentibus, uicti sunt Ilienses, id est propter obsidionē Græcorū secuta est uictoria de Iliensibus. Quando autē sic dicimus, te sedente, ego sto, nō est necesse me stare, dū tu sedes: nō erit igitur ablatiuus in consequētia: nisi in cōsequētia dicitur quia consequi omnino aliquid debet, ex quo perficiatur oratio. Sed dicas tu potius uel septimū casum, uel ablatiuum absolute positū.

Quæ participia poni possunt absolute in ablatiuo? Præsentis, & præteriti imperfecti, id est in ens. præteriti perfecti & plusquam perfecti, id est in tus, sus, xus. quæ frequentissime inueniuntur in septimo casu. exempla ultro se offerunt, si quis inquirat, ut te ueniente die, te decedente canebat. & Sublata beneuolentia, amicitiæ nomen tollitur, & huiusmodi infinita. Item futuri in rus, ut Facturo me copiam bonorum librorum studiosis omnibus, cœperunt omnes gaudere mirum in modum, id est cum essem facturus copiam. Lucanus in primo, Facile uenturo Cæsare prædam Ignauæ liquere manus, id est, cum esset uenturus Cæsar. Valerius Maximus libro primo, Id luce proxima consulibus sacrificio uel expiaturis, si posset auerti: uel, si certum deorum etiam monitu uisum foret, executuris, hostiarum exta somnio congruerunt. In dus quoque sic, uoluendis assidue bonis libris, quàm plurima memoratu digna discuntur, id est uoluendo libros, uel dum uoluuntur. Marc. Tullius in proœmio primi libri officiorum, Orationem autem latinam efficies legendum nostris pleniorem. id est legendo nostra, uel cum legentur nostra. sed hæc, cum amittūt tempus, non sunt participia.

DE PATRONIMYCIS.

Quid est patronymicum? Quod proprie a patre deriuatum secundum formam græcam, significat filium, uel nepotem, filiam uel neptem pri-

nitiui, ſui, ut hic Priamides, Priami uel filius uel nepos. Hæc priamis, filia, neptisue Priami.

Quare dicendum potius patronymicum per y ψιλὸν ny, quàm patronomicum per ο μικρόν? Quia quæ componuntur ab ὄνομα, mutant primum ο μικρὸν in ὠμέγα, ſecundum uero in y ψιλόν. ſic ab ἱερὸς ὄνομα, Hieronymus, quod ſacrum nomen interpretatur. a σὺν & ὄνομα, Synonymum.

Nonne etiam ab aliis, quàm a patribus patronymica deriuantur? Quidni? ſed raro, & abuſiue, ut a matribus, ſicuti eſt Iliades, Iliæ filius Romulus. Latoides, λητόος, id eſt Latonæ filius Apollo. ab auis maternis ut Atlantides, Mercurius filius Maiæ Atlantis. A fratribus, ut Phaethontiades, ſorores Phaethontis. A regibus ſiue conditoribus, ut Aeneade. Romulidæ, id eſt Romani. Theſidæ, Cecropidæ, id eſt Athenienſes. Et ſciendum multa inueniri huius formæ gentilia, vt Hemonis, Theſſalis, Colchis, Argolis, Cyclas, Ias, Troas. multa itẽ propria, ut Euripides, Thucydides, Bacchis, Doris, Pithyas.

Poſſuntne deriuari patronymica a propriis patrum latinis, ut Saturnus, Iuppiter, Mars, Mercurius, Sol? Minime. nam in his, & ſimilibus dicendum eſt filius, vel nepos Saturni, Iouis, Martis, uel per poſſeſſiuum, Saturnius, Iouinus, Martius. nam pro patronymicis, poſſeſſiua inueniuntur apud Latinos uſurpata, vt Aemilianus Scipio, id eſt Aemilii filius. Octauianus Cæſar, id eſt Auguſtus Octauii filius. dicitur & Octauius. Virg. Luſimus Octaui. A nominibus tamen patrũ Latinis Romanũ poetã poſſe exiſtimo, ſi contigerit, patronymica inclinare, ſi græcã habere potuerint inflexione (quia græce patronymica formari debent) nec aliter apud Græcos, quàm apud Latinos nomina illa appellentur. nam a Saturnus, Iuppiter, Mars, Mercurius, Sol, Neptunus, ideo patronymica deriuare non licet, quia non ſic, ſed κρόνος, ζεὺς, ἄρης, ἑρμῆς, ἥλιος, ποσει-

δῶν

δῶν græce dicuntur. A Petrus igitur Petrides esse potest patronymicum, quia ὁ πέτρος τοῦ πέτρου græce potest declinari, atque inde πετρίδης deriuari patronymicum. sic ab Antonius Antoniades, a Cicero Ciceronides esse possunt patronymica, quia ὁ ἀντώνιος τοῦ ἀντωνίου, ὁ κικέρων τοῦ κικέρωνος græce licet inflectere, indeq́ue ἀντωνιάδης, κικερωνίδης deducere patronymica.

Vtendum ne est ne patronymicis in prosa oratione? Nequaquam. sed in carmine duntaxat. inueniuntur tamen usi patronymicis etiam historiographi, quod ipsis quoque licentia uti concessum sit. quare Herodotus apud Græcos fabulas etiam commiscet historiis. quod tamen Latini reprehendunt. Iuuenalis, Et quicquid Græcia mendax audet in historia.

Quot sunt terminationes patronymicorum masculini generis? Tres. ιδης, ut πηλεΐδης. ων, πηλείων. αδιος, ut ὑῤῥάδιος, quarum prima, qua sola poetæ Latini utuntur, communis est: altera Ionica: Aeolica tertia. habent enim Græci quinque linguas, Communem, Ionicam, Doricam, Atticam, Aeolicam.

Quomodo formantur græce? Sic. Si genitiuus græcus desinit in ως, uel in ος, uel in ους, uel in ου: si nec ante ου est iota, nec quæ in ου genitiuum faciunt, primæ sunt declinationis, in ιδης communiter formatur patronymicum, ut ὁ πηλεὺς, τοῦ πηλέως, ως in ιδης, πηλεΐδης, & per synæresin πηλείδης. Item ὁ πηλεὺς, τοῦ πηλῆος ος in ιδης πηληΐδης a genitiuo Ionico. Homerus, μῆνιν ἄειδε θεὰ πηληϊάδεω ἀχιλῆος. πηληϊάδεω pro πηληΐδου, ἀπὸ τοῦ πηλῆος genitiuo Ionico ὁ δημοσθένης, τοῦ δημοσθένους, ους in ιδης, δημοσθενίδης. ὁ ἀγαμέμνων, τοῦ ἀγαμέμνονος, ος in ιδης ἀγαμεμνονίδης. ὁ πρίαμος, τοῦ πριάμου, ου in ιδης, πριαμίδης. ὁ πάνθοος, τοῦ πανθόου, ου in ιδης, πανθοΐδης, & per synæresin πανθοίδης.

Sin autem ante ου est iota, uel in ω mittentia genitiuum

tiuum primæ ſunt declinationis, commutāt ου in αδης ut ὁ μενοίτιος τοῦ μενοιτίου, ου in αδης μενοιτιάδης. ὁ αἰνείας, τοῦ αἰνείου, ου in αδης, αἰνειάδης. ὁ ἀγχίσης, τοῦ ἀγχίσου, ου in αδης, ἀγχισάδης: & πλεονασμῷ τοῦ ι, ἀγχισιάδης. ὁ ἱππότης, τοῦ ἱππότου, ου in αδης, ἱπποτάδης.

Cuius declinationis ſunt patronymica maſculina in δης? Primæ τῶν ἰσοσυλλάβων, ut ὁ πηλείδης τοῦ πηλείδου, ὁ πριαμίδης τοῦ πριαμίδου.

Patronymica feminina quot terminationes habent? Tres. ας, ις, νη, quibus omnibus noſtri poetæ utuntur, ut Ilias, Tyndaris, Nerine.

Quomodo formantur patronymica feminina? In ας & in ις formantur a ſuis maſculinis, remotas δη, ut ἰλιάδης, ἰλιάς. πριαμίδης, πριαμίς πηλεΐδης ſine ſynæreſi, πηλεΐς. uel icnice, πηληΐς ἀπὸ τοῦ πηληΐδου.

In νη pauca admodum ſunt, ut νηρίνη, ἀδραςίνη, ἀκρισιώνη, αἰητίνη, ὠκεανίνη, ἀπὸ τοῦ νηρέως, ἀδράςου, ἀκρισίωνος, αἰητοῦ, ὠκεανοῦ.

Cuius declinationis ſunt patronymica feminina? In ας & in ις quintæ, ut ἡ πηλιὰς, τῆς πηλιάδος, filia Peliæ, uel neptis. ἡ πριαμὶς, τῆς πριαμίδος. In νη uero, ſunt ſecundæ τῶν ἰσοσυλλάβων, ut ἡ νηρίνη, τῆς νηρίνης.

Qui neſcit græcas litteras nonne a nominibus græcis latino more inflexis formare patronymica poterit? Non profecto, quanquam poſse docent omnes fere grammatici ætatis noſtræ. nam quomodo Theſeis, Aeneis, penultima longa, & huiuſmodi patronymica, à maſculinis Theſeides, Aeneides deriuabunt græcarum literarum rudes? Quòd ſi a rheſeides, Aeneides facta diæreſi, rheſeis, Aeneis deducent, penultima corripietur, quia eſt ε ψιλὸν uocalis ſemper breuis apud Græcos. Quare ſciat neceſſe eſt a maſculinis θησηΐδης αἰνηΐδης, quæ a genitiuo Ionico θησῆος, αἰνῆος (ut ſupra eſt dictum) formantur, deriuari θησηὶς; αἰνηὶς, δη

abectione: unde nos Theseis, Aeneis accepimus penultima longa. Nec me præterit αἰνείδης melius ab αἰνεάδης esse ἀποβολῇ τοῦ α, quod a genitiuo αἰνείου formatur, quàm ab αἰνῆος genitiuo Ionico. nusquã enim legitur, ut doctissimi quoque dicunt, αἰνεύς. Vnde apud Virgilium, Aeneadasq; meo nomen de nomine fingo. Et Quis genus Aeneadum? ab αἰνειάδης est, a diphthongo ει, ι exclusa, ut Dores faciunt. Quare loco Aeneis aliud pro exẽplo ponatur patronymicũ, ut Achilleis, Orpheis, & similia a Græcis in εύς, quæ, si quis fuerit penitus expers literarũ, græcarum, nesciet formare.

Adde quòd Achillides, a datiuo Achilli latine formaret græcorum literarum rudis, penultima correpta, sicut Antenorides. Atlantides, a datiuis Antenori, Atlanticum tetrasyllabum propter complexionem penultimam producat. Præterea a Latona Latonades faceret patronymicum, qui nesciret Latonam Græce ἡ λητώ, τῆς λητόος λητοῦς dici. Vnde Latoides patronymicum formari ait Priscianus.

Stathius primo Thebaidos,

Dum morior, depelle globum: fors aqua merentis
Respicit, ardentem tenuit reuerentia cædis
Latoidẽ. Oui. Præteritas cessasse ferunt Latoidos aras.

Ἀρχίου εἰς τοὺ τέσσαρας ἀγῶνας in epigrammiticis.
Ζηνὸς, λητοΐδαο, παλαίμονος, ἀρχεμόροιο. λητοΐδαο pro λητοΐδου Latoidæ. Eodem modo si a Dido, Mãto, Sappho, Calypso, & similibus patronymica formarit, decipietur. Nam Diodonides, Mantonides, Sapphonides, Calypsonides dicet, cum sit dicendum Didoides, Mantoides, Sapphoides, Calypsoides, a Græcis διδοΐδης, μαντοΐδης, σαπφοΐδης, καλυψοΐδης. quæ a genitiuis διδόος, μαντόος, σαπφόος, καλυψόος formantur, mutatione τοῦ ος in ιδης.

Præterea huiusmodi nomina uix ausim ego declinare ut Iuno, sed Græce. Neque enim, ait Quintilianus, Iam Calypsonem dixerim, ut Iunonem. Quanquam

quam ſecutus antiquos C. Cæſar, utitur hac ratione declinandi. Quam ob rem diſcendæ ſunt a pueris noſtris neceſsario græcæ declinationes.

Qui latine hæc patronymica declinare, ipſisq; ut uoluerit, quomodo poterit? Vertendæ ſunt græcæ literæ in latinas, necnon diphthongi uel in noſtras diphthongos, uel in uocales longas, & quod græci πριαμίδης, αἰνειάδης, ἡλιάδης· μενοιτιάδης, πηλείδης, θησείδης Item, πριαμὶς, νηρίνη, ἡλιάς· μενοιτίας, πηληῒς, θησηῒς dicũt. Nos Priamides, Aeneades, Aeliades, Menœtiades, Pelides, Theſides, Priamis, Nerine, Helias, Menœtias, Peleis, Theſeis dicamus. Sed duo nouiſſima, & cetera id genus, penultimam modo producunt, modo corripiunt. Nam ſi a πηλεΐδης, θησεΐδης, facta diæreſi, πηλεῒς, θησεῒς deducuntur, quæ nos in latinum uertentes Peleides, Theleides ſine ſynæreſi, & Peleis, Teſeis dicimus, corripiunt: ſin uero a πηληΐδης, θησηΐδης, quæ a genitiuis πηλῆος θησῆος. Ionice formãtur, ut ſupra eſt dictũ, πηληῒς, θησηῒς deriuatur, producunt. Sed penultima breui raro legi apud Romanos huiuſmodi patronymica, Penultima uero longa ſæpiſſime. Stathius,

Viue percor, nec tu diuinam Aenēida tenta. Ouidius,

Et tamen ille tuæ fœlix Aenēidos auctor,

Tranſtulit in Tyrios arma, utrumq; toros. Idem,

Sumpſerit Aenĕidem, genitrix ibi prima requiret,

Aeneadum genitrix unde ſit alma Venus. Idem,

Res quoque tanta fuit, quantæ ſubſiſtere ſummo.

Aeneidos Vati grande fuiſset onus. Idem,

Vtque celer uenias, uirideιs Nereidas oro. Idem,

Nerei te uereor, tua fulmine ſæuior ira eſt. Martialis,

Luſit Nereidum facilis chorus æquore toto. Stathius,

Tum uiſa procul de littore mater Nereis.

In his Aeneis, Nereis penultima & producta & correpta deprehenduntur. Sed de Aeneis (ut ſupra dixit alia ratio eſt. nam cum corripitur, eſt quia ει diphthongus diuiditur per diæreſin ab αἰνείδης, quod eſt ab αἰ-

νειάδη

νειάδης remota α. cum uero producitur, fit, quia ε in ι conuertitur ἰωνικῶς, ſic αἰνεΐς, αἰνηΐς, unde nos æneis penultima correpta. Plerunque tamen legi penultima producta. Iuuenalis.

Semper ego auditor tantum, nunquámne reponam?
Vexatus toties rauci Theseīde Codri? Martial.
Briseīs uultum quamuis auerſa iaceret. & ſic fere ubique.

Præterea quæ apud illos primæ ſunt declinationis, apud nos itidem primæ ſint, ut ὁ θησείδης τοῦ θησείδου, hic Theſidès huius Theſidæ. Quæ item apud illos ſecundæ declinationis ſunt, apud nos græcæ declinantur, commutatis tantum literis græcis in noſtras, ut ἡ νηρίνη τῆς νηρίνης, hæc Nerine huius Nerines. Quanquam ἦτα, duplex ε ψιλὸν: ſicut ὦ μέγα, duplex ο μικρὸν eſſe exiſtimo: non i, ſed e ſonare debere. Quare dictiones græcas, in quibus eſt η litera, perperam nunc pronunciari oſtendemus in fragmentis grammaticis. Item quæ apud Græcos quintæ ſunt declinationis, nos in noſtram tertiam transferamus, ut ἡ προιτὶς τῆς προιτίδος, hæc Prœtis huius Prœtidis. Quare hinc etiam colligimus neceſſariam eſſe literarum græcarum cognitionem hominibus noſtris.

Inueniunturne poetæ & adddere, & detrahere ſyllabas patronymicis? Maxime. Virgilius, Tum Phaetontiadas muſco circundat amaræ Corticis, pro Phaetontidas. Ouidius, Sedit Atlantiades, pro Atlantides. Virgilius, Scipiadas duros bello, pro Scipionidas. Idem. Sit ſatis Aeneide telis impune Numanum oppetiiſſe tuis, pro Aeneade. nam Aeneus, a quo deriuari uidetur, non inuenitur.

Quare poetæ modo detrahunt, modo addunt patronymicis ſyllabas? Propter metrum, & maxime quādo breuis ſyllaba inter duas longas comperitur, quæ eſſe in heroico uerſu nō poteſt, ut in Atlantides, Phaetontides,

tontides, quod & Græci faciũt. Homerus. μῆνιν ἄειδε θεὰ πηληϊάδεω ἀχιλῆος pro τηλήϊδου. Si quiſquã ẽ qui ubi non niſi latine inſtituimus pueros, græce formaſſe patronymica nos accuſet, nec ſit neſcius id nobis neceſſario factum eſſe, quia latine formari non poſſunt, ut ſupra eſt dictum: tum quia uolumus, & græce & latine ſimul inſtitui adoleſcentulos, ita tamen, ut a ſermone latino ætate noſtra incipiant, nec multo poſt una & Romanis literis & Græcis incumbant, ſed nunc potiſſimum, ubi eas orationis parteis, quæ inflectuntur, declinare latine didicerint. quod ſi aſſeruarit diligenter, cum ad patronymica noſtra uentum fuerit, quæcunque ibi a nobis conſcripta ſunt, facile intelligent. Vtrum autem ſic inſtitui pueros ſit neceſſarium necne, uiderint docti. Nos certe perneceſſarium non arbitramur ſolum ſed etiam contendimus.

DE FIGVRIS.

FActurus etiam operæpretium mihi uideor, ſi de figuris hoc loco, quæ a Græcis σχήματα appellantur, breuiter ſcripſero, atque id tantum attigero, quod ad puerorum inſtitutionem facere uideatur.

Quid eſt figura? Quintilianus inquit, Figura eſt, ſicut nomine ipſo patet, confirmatio quædam orationis remota a communi. Idem, Sit ergo figura aliqua arte nouata forma dicendi. Poſſumus etiam ſic definire, Figura eſt uitium cũ ratione neceſſitatis, ornatuſue gratia permiſſum.

In quot parteis diuiduntur figuræ? In duas. nã aut τοῦ λόγου ſunt, id eſt uerborum, uel dictionis, uel elocutionis, uel ſermonis, uel orationis: aut τῆς διανοίας, id eſt cogitationis & ſenſus. Τῆς διανοίας figuras, quorum eſſe aiunt? Oratorum tantum. Τοῦ λόγου, Grammaticorum. Et diuiduntur του λόγου in treis parteis, in figuras dictionis, elocutionis, conſtructionis. Illud non

eſſe

esse silentio prætereundum censeo, figuras omnes penes quinque Græcorum linguas attendi, ἰάδα, δωρίδα, ἀτθίδα, αἰολίδα, κοινήν. Ias enim relictis propriis uer satur in tropis. Doris, in singulis partibus orationis nunc adiectioni, nunc breuitati studens, facit barbarismos. Atthis breuitate gaudens admittit solœcismos. Aelois supra modum copiosa est, amatq; per circuitum uerba proferre, cuius uitium σχῆμα διανοίας appellãt. Communis est, in qua omnes idem sentiunt.

Sed aduertendum in primis est, ut Barbarismus & Solœcismus euitentur.

Qui est barbarismus? Pars orationis uitiosa in communi sermone, In poemate uero metaplasmus dicitur. Ante Augusti Cæsaris ætatem an barbarismum dixerint qui pure atque integre locuti sunt, se non inuenisse Gellius scribit: Apud antiquos enim nõ barbare, sed rustice loqui dicebantur. quos nunc loqui barbare dicimus: & rusticus sermo, qui nunc barbarismus appellatur.

Quid est solœcismus? Impar & inconueniens compositura partium orationis. σχῆμα λόγου, si eum docti fecerint, dicitur. Ab Annio Capitone, & eiusdem ætatis aliis, imparilitas, a uetustioribus latinis stribiligo dictus est. nam στρεβλοῦν, deprauare est, & στρεβλὸς prauus. Gellius uero neque solœcismum, neque barbarismum, sed sicut βάρβαρον, ita σόλοικον, legisse se Apud Græcos in Noctibus refert. Idem antiquiores nostros solœcum facile dixisse meminit, solecismum uero haud scire an unquam dixerint. Quod si ita est, neque apud Græcos, neque apud Latinos probe dici solœcismum putat. sed aut imparilitatem, aut solœcum, sed nunc & barbarismum & solœcismum dicimus.

Vnde Solœcus dictus? A Solis urbe Ciliciæ, quòd eius incolæ Atheniensibus uitiose loqui uisi sint: & σολοικίζειν, qui ita loquerentur, dicti.

Quo-

Quomodo rustice & barbare quis loquetur? Si barbaris uocabulis usus fuerit. Vt si dixerit treguam, & guerram pro induciis & bello. Item si dictiones inuertat, ut si pro disciplina, disciplinam dixerit, & stexæ fillæ, pro stellæ fixæ: & aliquibus penultima longa cum debet corripi. & annona, & idolum penulti ma breui, cum sit producenda.

Vitia oris & linguæ in quibus esse literis possunt? In singulis. nam si crasse iota pronunciauerit quis, Iotacismum faciet. Si uero L, lambdacismum. Item si m plus æquo pronunciarit, faciet metacismum. Præterea a uocis gracilitate Ischnotesia est. a nimio uero hiatu uocis, Platiasmos.

Chilostomia autem fit cũ in summis labiis uox scinditur. Omnia igitur quæ plus æquo, minusue sonantia ab eruditis auribus respuuntur, euitanda sunt.

Quomodo Solœcum, aut ut nunc dicimus, solœcismum quis faciet? Si loquetur incongrue, ut si dixerit quale est, pater mea, mater meus Virgilius scripserunt ego doceo tibi grammaticam.

In quo à solœcismo differt barbarismus? Hic in dictione tantum fit. ille uero in oratione.

DE FIGVRIS DICTIONIS.

Syncopa de medio tollit, quod epenthesis auget.
Extinxti ut te meq; soror magna induperatrix.
Troiugenumq; dolos nostri Mauortis in antro.
Apocope eum tollit finem, quem dat Paragoge,
Vt sat erit magicas me inuitam accingier arteis
Troius heu do meæ miseram me occiderit hospes?
Apponit Prothesis caput id, quod Aphæresis aufert,
Gnate renarro tuam mittas heu linquere matrem.
Discite iustitiam moniti, & non temnere Diuos.
Corripit ut steterunt ducendam Systola uocem.
Ectasis italiam producit corripiendam.
Dicit &, insanis uitam dederitis in undis.
Romane at dices & dederitis & dederitis.

Aulai

Aulai in medio libare Diæresis, atque
Virgilus cecinit rus, syluasq́;, duces.
Et qui magna fuit Pelignæ gloria gentis,
Nunc quoque te saluo persoluenda mihi.
Estq́ue Synæreseos deiectus fulmine Phæton.
Fixerit Aeripedem ceruam Tyrinthius heros.
Grãma tibi Antithesis pro grammate ponit, ut olli
Inquit subridens hominum sator, atque deorum.
M necat Ecthlipsis, uocalem sed Synalœphe.
Littora mult'ill' & terris iactatus & alto,
Atq'ea diuersa penitus dum parte geruntur.
Metathesis est ordo mutatus litterularum.
Vt tibi Timbre caput Euandrius abstulit ensis.

DE FIGVRIS CONSTRVCTIONIS.

Prolepsis quæ latine dicitur præsumptio, est pronunciatio rerum ordine secutarum. uel est, cum ante numerus redditur, quàm personæ definiantur. ut,
Continuo reges, ingenti molle Latinus,
Quadriiugo uehitur curru, cui tempora circum
Auratis bis sex radii fulgentia cingunt,
Solis aui specimen, bigis it Turnus in albis,
Bina manu lato crispans hastilia ferro:
Hinc pater Aeneas, Romane stirpis origo,
Sydereo flagrans clypeo, & cælestibus armis,
Et iuxta Ascanius, magnæ spes altera Romæ:
Procedunt Castris. Per hanc autem figuram, si plurale uerbum præponitur ante utrunque quod sequitur, nominatiuum præcedere in congregatione oportet, ut, duæ aquilæ deuolauerunt, hæc ab oriente, illa ab occidente. uel, Altera ab ortu solis, altera ab occasu. Sin ad ea quæ diuiduntur, singulare uerbum sequitur genitiuum, singulare diuidendo præcedere oportebit. ut, Duarum aquilarum, altera deuolauit ab oriente, altera ab occidente. Præterea singulare modo in singularia, modo in pluralia licet diuidere. ut humanũ genus, aliquod bonum, aliquod malum est. humani generis ali-

qui boni, aliqui praui. Et rursus plurale nunc in plura lia, nunc in singularia hominum, aliqui boni, aliqui mali. duarum auium, altera uolatilis, altera non. Si nominatiuus igitur præcedit, uerbum in congregatione ponitur: sin autem genitiuus, in iis quæ diuiduntur. Quòd si & congregationem, & eius partes oblique proferre uolumus, necesse est loco uerbi uti participio obliqui casus, & ad aliã personam facere transitionem. ut aquilarum uolantium, alterius ab oriente, alterius ab occidente similis est celeritas. Et per datiuum, Aquilis uolantibus, huic oriens, illi relinquitur occidens, & per accusatiuum, aquilas uolantes, hanc oriens. illam misit occidens. Veteres tamen interdum pro genitiuo plurali nominatiuum legimus proposuisse. Homerus ὀδυσσείας μ, οἱ δὲ δύο σκόπελοι, ὁ μὲν οὐρανὸν εὐρὺν ἱκάνει τὸν δ' ἕτερον σκόπελον χθαμαλώτερον ὄψει ὀδυσσεῦ, hoc est, Duo scopuli, alter ad cælum usq; latum peruenit, alterum uero scopulum humiliorem uidebis Vlysse. ubi secundum artem genitiuo utendum fuisset τῶν δὲ δύο σκοπέλων. σολοικοφανὲς igitur fecit. Quemadmodum ἰλιάδος γ. Αμφω δ' ἑζομένω γεραρώτερος ἦεν ὀδυσσεὺς, hoc est, ambo uero sedentes, honoratior Vlysses erat. ἀντὶ τοῦ ἀμφοῖν δ' ἑζομένοιν, amborum autem sedentium, honoratior Vlysses erat. quale est apud Horatium in poetica, ò maior iuuenum. ad duos enim Pisones scribebat. de hoc uero abunde in comparatiuis. Item ἰλιάδος π. Νεστορίδαι δ', ὁ μὲν οὔτασ' ἀτύμνιον ὀξέϊ δουρί. Αντίλοχος λαπάρης δὲ διήλασε χάλκεον ἔγχος. Ηριπε δὲ προπάροιθε, μάρις δ' αὐτοσχεδὰ δουρί Αντιλόχῳ ἐπόρουσε κασιγνήτοιο χολωθεὶς, Στὰς πρόσθε νέκυος, τοῦ δ' ἀντίθεος θρασυμήδης, Εφθη ὀρεξάμενος πρὶν οὐ τάσαι. Nestoridæ autem, Antilochus acuto telo percussit Atymnium ferro adacto in ilia. cecidit uero ille coram. sed Maris propinquus lancea inuasit Antilochum ira, germani causa percitus, astans ante mortuum, hunc autem deo similis Thrasimedes celeriter percussit, ante

quàm ille feriret. pro τῶν νεστοριδῶν, ὁ μὲν ἀντίλοχος ὄυτασ' ἀτύμνιον ;: μάριν δὲ ἀντίδεος, θρασυμήδης, Nestoridarum Antilochus percusit Atynimum, Deo uero similis Thrasymedes Maridem. Similiter si quis dicat, Duo fratres, alter facilis, alter durus est, uitium facit: cum sit dicendum, Duorum fratrum, aut è duobus fratribus alter facilis, alter durus. Tale est etiam illud. Liuii ut Priscianus refert, Periti religionum, iurisq; publici, quando duo ordinarii consules eius anni, alter morbo, alter ferro periisset, suffectum consulem negabant recte comitia habere posse, cum ars sic exigeret, Quando duorum ordinariorum consulum, aut ex duobus ordinariis consulibus alter morbo, alter ferro periisset. aut sic, Quando duo ordinarii consules eius anni periissent, alter morbo, alter ferro. quæ est præsumptio frequentissima, ut illa ὀδυσσείας ά ἀλλ' ὁ μὲν αἰθίοπας μετεκίαθε τηλόθ' ἐόντας, αἰθίοπας, τοὶ διχθὰ δεδαίαται ἔσχατοι ἀνδρῶν, οἱ μὲν δυσομένου ὑπερίονος οἱ δ' ἀνιόντος, Sed ille Aethiopas petiit qui procul sunt. Aethiopas, qui diuisi sunt in duas partes ultimi hominum, alteri in occidente, alteri in oriente. Et illa in Iphigenia in Aulide κατεῖδον δύ' αἴαντε συνέδρω, τὸν τε ὀϊλέως, τελαμῶνος τε γόνον τῆς σαλαμῖνος στέφανον, Vidi duos Aiaces considentes, alterum Oilei, alterum Telamonis filium Salaminæ decus. Apollonius in primo περὶ συντάξεως, illud Homeri, οἱ δὲ δύο σκόπελα, ὁ μὲν οὐρανὸν εὐρὺν ἱκάνει, sic mutat, οἱ δὲ δύο σκόπελοι ἱκάνουσιν, ὁ μὲν ἄχρι τοῦ οὐρανοῦ, ὁ δὲ ἄχρι τοῦ ὀλύμπου. duo perueniunt scopuli, alter usque ad cælū, alter usque ad olympum. quod poeta noster præsumptione dimissa sic mutauit in primo. Aeneidos, Geminiq; minantur in cœlum scopuli. In huiusmodi igitur constructione tam diuiduorum, quam κατὰ πρόληψιν, Græci articulis subiunctiuis utuntur, ut. ἀετοὶ διέπτησαν δύο, ὁ μὲν ἀπ' ἀνατολῶν ὁ δὲ ἀπὸ δυσμῶν. καὶ τῶν ἀνθρώπων, οἱ μέν εἰσιν ἀγαθοὶ, οἱ δὲ πονηροί. καὶ

τοῖν δυοῖν αἰάντοιν, ὁ μὲν τελαμώνιος, ὁ δὲ ὀϊλέως υἱὸς ἐγένετο. Nos uero aut pronominibus, aut nominibus, ut duæ Aquilæ deuolauerunt, hæc ab ortu solis, illa ab occasu uel altera ab ortu solis, altera ab occasu. & hominum hi boni, illi mali sunt. uel aliqui boni, aliqui mali sunt. & duorum Aiacum hic Telamonius, ille Oilei filius fuit: uel alter Telamon, alter Oileis filius fuit.

In prolepsi quinque esse plerunq; oportet, Congregationē, ut Reges. Parteis, ut Latinus Turnus, Aeneas Ascanius. Verbum, ut procedunt. Partium determinationes, ut Latinus Turnus ab una parte, Aeneas Ascanius ab altera. Ordo, ut præcedat congregatio, ut reges: sequantur partes, ut Latinus Turnus, & Aeneas Ascanius.

Est autem prolepsis duplex, Explicita in qua omnia inueniūtur quæ in prolepsi esse oportet, ut equi concurrunt, hic a dextra, ille a sinistra parte hippodromi. Implicita est, in qua tacetur aliquid, ut homines inuident alter alteri, deest & alter alteri. Item, alter alterius onera portate, deest & alter alterius, ut portate onera alter alterius, & alter alterius. hoc est, tu face onus portes illius, ille tuum. & apud Ouidium, Alter in alterius iactantes lumina uultus, Quærebant taciti noster ubi esset amor. Deest & alter in alterius.

Aliam esse prolepsin dicit Diomedes, cum id quod posterius accedit, ante tempus ascribitur, ut Lainia uenit litora. Lauinium enim nondum erat cum in Italiam uenit Aeneas. Et apud Salustium, Montem sacrū, atque Auentinum insedit, qui mons ob hoc, quòd illū plebs insederat, postea sacer dictus est.

DE SYLLEPSI.

Syllepsis quæ latine conceptio, & comprehensio dici potest, est diuersarum clausularum uel per unum uerbum, uel per adiectiuum pluralis numeri conglutinata conclusio, ut sunt nobis mitia poma, castanea molles, & pressi copia lactis, id est poma mitia, castaneæ molles,

les,& copia lactis pressi sunt nobis, ut pluralis numerus concipiat singularem, ita tamen ut pluralis praecedat. nam aliter esset zeugma. ut, Amaryllidi & lac & castaneae placuerunt. & Nihilne te nocturnum praesidium palatii, nihil horum ora, uultusq; mouerunt? quod exemplum in zeugmate ponit Diomedes, & hypozeugma appellat. Dices etiam per Syllepsin, Ferdinandus rex & Elisabēth regina Hispaniae homines quã iustissimi Bethycam, quae Granata nunc dicitur, urbem & maximam, & munitissimam, & bellicosissimam, opulentissimamq; decem ab ipsis annos obsessam, & nũquam antea a christianis debellatam, atque ideo summis laudibus summoq; honore dignissimi, Anno a natiuitate IESV CHRISTI DEI Opt. Max. millesimo quadringentesimo nonagesimo secundo, quarto nonas Ianuarias expugnauerunt.

In syllepsi quinque esse oportet, Dictionem concipientem. dictionem conceptam. coniunctionem. uerbum, uel adiectiuum pluralis numeri. & quòd respondeatur dictioni concipienti. ut Rex & Regina Hispaniae principes optimi. Dictio concipiens, Rex. concepta, Regina. adiectiuum pluralis numeri, optimi cõiunctio, & responsio adiectiui ad regem.

Quot sunt species syllepseos? Septem. Est enim prima szllepsis in genere, quae fit cum masculinum genus cõcipit foemininum & neutrum, ut rex & regina iustissimi. Dominus & mancipia pugnaces. Aut cum foemininũ cõcipit neutrũ, ut Hinc leges & plebiscita coacte.

Secunda, syllepsis est in numero, cum pluralis numerus concipit singularem, ut milites & imperator fortissime pugnauerunt.

Tertia, syllepsis est in persona, nam prima & secunda persona possunt concipere tertiam. neutram uero harum tertia. Ego enim & ille deambulamus, & tu & ille deambulatis, dicimus: Ille autem & ego deambulant, aut ille & tu deambulant, non dicimus. & quem-

admodum prima,& secunda possunt concipere tertiã, ita prima secundam : sed non contra . nam ego & tu deambulamus dicimus , non etiam deambulatis .

Quarta, syllepsis est in casu, quæ fit cum nominatiuus cõprehẽdit ablatiuũ cũ præpositione cũ.ut, Remo cum fratre Quirinus Iura dabunt , id est , Quirinus, & frater Remus.

Quinta, syllepsis est indirecta , quæ fit quando uerbum concordat cum ablatiuo cum præpositione cum, & ablatiuus concipit nominatiuum,ut hanc tecum genitor cunctis celebrabitur annis . &, Iphitus & Pelias mecum diuellimur inde .

Sexta, syllepsis est implicita, quæ fit quando demõstratis mare & femina ꝑper distributiuum & partitiuum nomen masculini generis , comprehenditur etiã femina, ut Vterque horum est iustus . & apud Virgilium, Est mihi nanque domi pater & iniusta nouerca, Bisq; die numerant ambo pecus, alter & hœdos alter, id est nouerca . eodem modo nullus homo currit est syllepsis implicita, ubi nullus comprehendit etiam feminam.quare qui dicunt, omnis homo currit , & nullus homo currit, non esse contraria , errant , quoniam nullus complectitur etiam feminam in hac oratione , nullus homo currit: quemadmodum omnis, in ea quæ dicit, omnis homo currit .

Septima, syllepsis est in male cohærentibus, seu in improprie comprehensis, quæ fit quando plura concipit uerbum, ita tamen ut uni tantum conueniat, cetera uero improprie complectatur , ut apud Virgilium , Sacra manu , uictosq; deos , paruumq; nepotem Ipse trahit. trahit licet nepotis tantum sit, tamen & supera concludit , sed καταχρηστικῶς . eadem est figura apud Homerum ἰλιάδος ι. ὡς δ᾽ ἄνεμοι δύο πόντον ὀρίνετον ἰχθυόεντα, βορέης, καὶ ζέφυρος τώτε θρήκηθεν ἄητον. ut duo uenti piscosum mare concitam, Boreas, ac Zephyrus, qui spirant a Thracia. ubi quod Boreæ tantum

tum eſt Zephyro quoque attribuit, qui flat ab occaſu. Item ἰλιάδος τ. τὼ δὲ δύο σκάζοντε βάτην ἄρεος θεράποντε, τυδείδης τε μενεπτόλεμος, καὶ δῖος ὀδυσσεὺς, ἔγχει ἐρειδομένω. ἔτι γὰρ ἔχον ἕλκεα λυγρά. Duo autem claudicantes ibant miniſtri Martis, Tydideſq; bellicoſus, & diuus Vlyſſes, haſta firmantes greſſum. adhuc enim moleſta erant illis ulcera. Quod erat igitur Diomedis, Vlyſſi quoque attribuit. ſolus enim Diomedes claudicabat, pedis plantam uulneratus. Vlyſſes autem in latere uulnus acceperat. Sunt fortaſſe & aliæ ſyllepſeos ſpecies, ſed ego non plures ſeptem inueni, & ne has quidem quæſiuiſſem, niſi legiſſem apud Seruiũ Sacra manu, uictosq; deos, paruumq; nepotem Ipſe trahit, ſeptimam eſſe ſyllepſin. & apud Fabium multas præſumptiones. Primam item, ſecundam & tertiam reticentiam apud Donatum, & uſque ad ſextum Parelcon apud eundem. An autem aliter, atque ego ſcripſi, accipiantur Syllepſeos ſpecies, neſcio. ſic equidem tandiu ſentiam, donec aut ipſe melius inuenero, aut ab alio didicero.

DE ZEVGMATE.

Zeugma, eſt unius uerbi uel adiectiui uiciniori tam ſingularis, quàm pluralis numeri reſpondentis, concluſio, ita coniuncta diuerſis, ut neceſſe ſit per ſupplementum ſingulis reſpondeatur. ut, cæli & terra mouenda eſt, uel cæli mouendi ſunt & terra, id eſt cæli mouendi ſunt & terra mouenda eſt. Item, Hebræi ſunt, & ego. id eſt, ipſi Hæbrei ſunt, & ego ſum Hæbreus. Item, erraui ego & uos. id eſt ego erraui, & uos erraſtis. Et, nihilne te nocturnum præſidium palatii, nihil urbis uigiliæ, nihil timor populi, nihil concurſus bonorum omnium, nihil hic munitiſſimus ſenatus habendi locus, nihil horum ora, uultusq; mouerunt? id eſt præſidium mouit, uigiliæ mouerunt, timor populi mouit, bonorum concurſus mouit, munitiſſimus habendi ſenatus locus mouit, ora & uultus mouerunt.

Fabius συνεζευγμένον appellat, quod fieri dicit, cum unum aduerbium plures sententiæ referuntur, quarum unaquæque desideraret illud, si sola poneretur. Volunt etiam esse zeugma cum remotiori uerbum, adiectiuum ue respondet, si sit id quod remotum est numeri tantum singularis, ut ego & tu & præceptor erraui, id est, ego erraui & tu errasti, & præceptor errauit. quem loquendi modum apud approbatos non memini legere.

Tribus autem modis fit zeugma. in persona, ut non ego solum, sed etiam tu errasti Præceptor. in genere, ut cæli & terra mouenda est. in numero, ut nihilne te hic munitissimus senatus habendi locus, nihil horum ora, uultusq; mouerunt?

Quinque esse oportet in zeugmate, diuersa substantiua, ut cæli & terra. coniunctionem, ut &. uerbum, adiectiuumue tam singularis, quàm pluralis numeri, ut mouenda est. & quòd uerbum, uel adiectiuum uicinio ri respondeat, ut cæli, & terra mouenda est, uel cæli mo uendi sunt, & terra.

In quot differt zeugma a syllepsis? In zeugmate uerbum uel adiectiuũ ita uiciniori respondet, ut singulis postea reddendum sit, & tam singularis, quàm pluralis numeri esse potest. Per syllepsin uero contra, nam nec uiciniori respondet, nec numeri esse singularis potest, nec ut singulis, ut in zeugmate reddatur oportet, sed omnia ab uno uerbo uel adiectiuo cõcipiuntur, atque ideo σύλληψις a Græcis, a nostris Conceptio appellatur. Dices enim per zeugma, Sociisq;, & rege recepto, & rege recepto & sociis, & recepto rege & sociis, & rege sociisq; receptis, id est rege recepto, & sociis receptis. Item, Hic illius arma, hic currus fuit, & hic currus fuit & arma, & hic fuit currus & arma, & hic currus & arma fuerunt, id est hic currus fuit, & arma fuerunt. Per syllepsin uero, Sociisq; & rege receptis: & hic illius arma, hic currus fuerunt. Illud autem Valerii libro primo, capite ultimo, De motu, & uoce

Deo-

Deorum immortalium humanis oculis, auribusq; percepto. legendum est ut etiam antiqui habent codices, De uoce,& motu percepto. est enim zeugma.

Quot sunt species zeugmatis? Tres, hyperzeugma, cum uerbum præponitur. ut, si erraui ego, & tu. Meso zeugma, cum interponitur, ut si ego erraui, & tu. Hypozeugma, cum postponitur, ut si ego, tu quoque errasti.

DE SYNTHESI.

Synthesis fit in uitio uocali, cum uerbum uel adiectiuum discordat in uoce ab eo, cui redditur, & concordat in significato, ut pars in frustra secant, ut gens armati. Tria esse oportet in synthesi. unum subiectum uerbum, uel adiectiuum. & quòd id ipsum uerbum uel adiectiuum ita respondeat subiecto, ut ab eo discordet in uoce,& concordet in significato, ut anser fœta.

Fit autem synthesis in genere tantum. in numero tantum. in genere, & in numero simul. In genere tantum, ut Præneste sub ipsa, In Eunuchum suam, Centauro uehitur magna. In numero tantum, ut turba ruunt. pars in frustra secant. In numero & in genere simul, ut gens armati. turba proterui. Virg. Hic manus ob patriam pugnando uulnera passi.

DE ANTIPTOSI.

Antiptosis fit cum casus pro casu ponitur, ut sermonem quem audiuistis non est meus. sermonem pro sermo. Item populo ut placerent, quas fecisset fabulas. fabulas pro fabulæ. Et, Vrbem quam statuo uestra est. urbem pro urbs.

In antiptosi autem, tria esse oportet. unum subiectũ ut urbem. unum uerbum, ut est. & quòd casus pro casu ponatur, ut urbe pro urbs. & nota produci pto in antiptosi, sic enim scribitur Græce, ἀντίπτωσις. eodẽ modo in monoptotum, diptotum, triptotum, & huiusmodi di penultima producitur.

De

DE EVOCATIONE.

Euocatio fit cum prima persona uel secunda euocat ad se tertiam, ut ego Virgilius scribo, tu Cicero oras. Nos homines erramus, uos pueri non legitis. Et, Troes te miseri uentis maria omnia uecti Oramus, id est nos Troes oramus.

In euocatione quatuor esse oportet, dictionem euocantem primæ, uel secundæ personæ. dictionem euocatam tertiæ personæ. uerbum primæ uel secundæ personæ. & absentiam coniunctionis.

DE APPOSITIONE.

Appositio est immediata coniunctio substantiuorũ cum alterum ponitur ad declarationem alterius, ut Ignauum fucos pecus a præsepibus arcent.

Tribus modis fit appositio, restringendæ generalitatis gratia, ut animal equus currit. ad remouendam æquiuocationem, ut comedi canem piscem. ad proprietatem attribuendã, ut Cæsar uir, magno ingenio.

DE SYNECDOCHE.

Fit Synecdoche, cum ponitur pars pro toto, ut Aethiops albus denteis. mulier trunca manum. Fit etiam per uerba, ut expleri mentem nequit Dido. Item, doleo caput. Cum uero ex vno plureis intelligimus, ex parte totum ex specie genus, ex præcedentibus sequentia, uel contra, est alia Synecdoche, quæ est significatio pleni intellectus capax, cum plus, minusue pronunciat. Aut enim pars tota, parua de parte cognoscitur, ut Puppesq; tuæ, pubesq; tuorum: a puppibus enim naveis significat, a pube uero iuuentutem omnem. Aut pars de toto, ut Ingens a uertice pontus in puppim ferit. non enim totum pelagus, sed pars pelagi ferit in puppim. Item, fontemq; ignemq; ferebant. In hac figura plurimum ualet numerorum illa libertas, ut ait Fabius. nam & Liuius sæpe sic dicit, Romanus prælio uictor. & Virgilius, Hostis habet muros. Idẽ, Et armato milite complent. pro Romani uictores. hostis

pro hostes. milite pro militibus. Et contra, Cicero ad Brutum, Populo inquit imposuimus, & oratores uisi sumus. cum de se tantum loqueretur.

Tria esse oportet in synecdoche, cum est figura constructionis. totum, ut Aethiops. partem, quæ semper sit casus accusatiui, ut denteis. adiectiuum, ut albus. Inuenitur etiam pars in ablatiuo, ut Crine ruber, niger ore, breuis pede, lumine læsus.

Et notandum quòd cum dicimus, Oculos suffusa nitenteis, & id genus per participium, non est synecdoche, sed Græca constructio.

ALDI MANVTII PII ROMANI INSTITVTIONVM GRAMMATICARVM LIBER IIII.

IN TENVI re esse laborem hunc nostrum, & uilis pompæ futurā gloriam, ut de se Terentianus ait, cū de literis, & syllabis, ac metris scripturus esset, certo scio sed mihi tātummodo curæ est, quocūque possim modo, prodesse studiosis bonarum literarum. Quod si nulla, aut perparua inde gloria, οὐ φροντὶς ἱπποκλείδῃ. Quamobrem hoc libro quædam non inutilia de metricis pedibus primum per breuiter, deinde de syllabarum quantitate, inde denuo de pedibus copiosius, postea de quibusdam metrorum generibus scripturi sumus. quibus absolutis nonnihil de accentibus, ac distinctionibus attingemus.

DE PEDE IN METRO.

Pes, est sublatio, ac positio duorū, aut triū, amplius

ue

ue ſyllabarum ſpatio comprehenſa. dicitur autem pes in metro, quia pedis officio fungitur. ſicut enim corpora pedibus mouentur, ita metra ipſa cum ſcanduntur, quibuſdam quaſi pedibus incedere uidétur. hinc etiam ſcandi dicuntur metra, quia tractando ſingulos metri cuiuſque pedes, ueluti ſcalarum gradus uidemur aſcendere, ac gradatim viciſſim incedere mouendis pedibus. Scanſionem præterea definiunt eſſe legitimam metri in ſingulos pedes diſtinctionem, & dimenſionem.

Ex pedibus, alii legitimi, alii nothi. legitimi ſunt, ex quibus maxime vnumquodq; metrum conſtat, ſuntq; metrici cuiuſque proprii, & peculiares, ut ſpondeus & dactylus in heroico. Nothi uero qui rariſſime metrum ingrediuntur, ut anapeſtus, & proceleuſmaticus in eodem heroico.

Pedes omnes poeticos duodetriginta numero eſſe conſtat, ex quibus diſyllabi quatuor, triſyllabi octo, tetraſyllabi ſedecim. Quoniā autem duobus ſignis, quæ græce μακρὰ & βραχεῖα dicuntur, quantitas ſyllabæ oſtenditur, ſciendum breuem ſyllabam hoc ſigno oſtendi ᴗ, longam uero hoc – quibus etiam ſinguli pedes notantur in hunc modum.

DE PEDIBVS DISYLLABIS.

Pyrrhichius conſtat ex duabus breuibus ᴗ ᴗ Dĕă.
Spondeus ex duabus longis – – Mūsǣ.
Iambus ex breui, & longa ᴗ – Dĭēs.
Trochæus ex longa & breui. – ᴗ āldŭs.

DE TRISYLLABIS PEDIBVS.

Tribrachus ex tribus breuibus ᴗ ᴗ ᴗ Dŏmĭnŭs.
Trimacrus ex tribus longis – – – Vīrtūtī.
Anapeſtus ex duabus breuibus, & longa ᴗ ᴗ – Vĕnĕrī.

Dactylus ex longa,& duabus breuibus
-uu Cārmĭnă.
Bacchīus ex breui,& duabus longis
u-- Quĭrīnō.
Palimbacchīus ex duabus longis,& breui
--u Aūgūſtŭs.
Amphimacrus,uel creticus ex extremis longis
-u- Dēmŏphōn.
Amphibrachus ex extremis breuibus
u-u ĕrāſmŭs.

DE TETRASYLLABIS PEDIBVS.

Proceleuſmaticus ex quatuor breuibus
uuuu ărĭĕtĕ.
Diſpondeus ex quatuor longis ---- Fōrtūnātī.
Antiſpaſtus ex iambo & trochæo
u--u ălēxāndĕr.
Choriambus ex trochæo & iambo
-uu- ǣthĕrēō.
Diiambus ex duobus iambis
u-u- Plătōnĭcī.
Ditrochæus ex duobus trochæis
-u-u Dūlcĭōră.
Ionicus a minore ex pyrrhichio & ſpondeo
uu-- Dĭŏmēdēs.
Ionicus a maiore ex ſpondeo & pyrrhichio
--uu Pērtērrĭtŭs.
Pæon primus ex trocheo & pyrrhichio
-uuu Lǣtĭtĭă.
Pæon ſecundus ex iambo & pyrrhichio
u-uu Hŏrātĭŭs.
Pæon tertius ex pyrrhicho & trochæo
uu-u ălĕāndĕr.
Pæon quartus ex pyrrhichio & iambo
uuu- Cĕlĕrĭtās.

Epitritus.

Epitritus primus ex iambo, & ſpondeo
υ – – – Arīſtārchō.
Epitritus ſecundus ex trochæo, & ſpondeo
– υ – – Ārchĭmēdēs.
Epitritus tertius ex ſpondeo, & iambo
– – υ – Dēmōſthĕnēs.
Epitritus quartus ex ſpondeo, & trochæo
– – – υ Māūtīnŭs.

ΠΕΡΙ ΔΙΣΥΛΛΑΒΩΝ ΠΟΔΩΝ.

Πυῤῥίχιος ἐκ δύο βραχειῶν
υυ θεός.
Σπονδεῖος ἐκ δύο μακρῶν
– – ἥρως.
Ἴαμβος ἐκ βραχείας καὶ μακρᾶς
υ – ἔρως.
Τροχαῖος ἐκ μακρᾶς, καὶ βραχείας
– υ ἄλδος.

ΠΕΡΙ ΤΡΙΣΥΛΛΑΒΩΝ ΠΟΔΩΝ.

Τρίβραχυς ἢ χορεῖος ἐκ τριῶν βραχειῶν
υυυ πρίαμος.
Μολοττὸς ἐκ τριων μακρῶν
– – – ἡρώδης.
Ανάπαιστος ἐκ δύο βραχειῶν καὶ μακρᾶς
υυ – ἑκάβη.
Δάκτυλος ἐκ μακρᾶς καὶ δύο βραχειῶν
– υυ ἥλιος.
Βακχεῖος ἐκ βραχείας καὶ δύο μακρῶν
υ – – ἀχιλλεύς.
Παλιμβάκχειος ἐκ δύο μακρῶν καὶ βραχείας
– – υ ἥφαιστος.
Αμφίμακρος ἢ κρητικὸς τούτῳ ἐναντίος
– υ – ἡγέμων.
Αμφίβραχυς ἐκ βραχείας καὶ μακρᾶς καὶ βραχείας
υ – υ ἔρασμος.

ΠΕΡΙ ΤΕΤΡΑΣΥΛΛΑΒΩΝ ΠΟΔΩΝ.

Προκελευσματικὸς ἐκ τεσσάρων βραχειῶν
υυυυ φιλόσοφος.
Δισπόνδειος ἐκ τεσσάρων μακρῶν
---- ἡρακλείδης
Αντίσπαστος ἐκ βραχείας, καὶ δύο μακρῶν, καὶ βραχείας
υ--υ ἀλέξανδρος
Χορίαμβος ἐκ μακρᾶς καὶ δύο βραχειῶν καὶ μακρῶν
-υυ- εὐφορίων.
Δίϊαμβος ἐκ βραχείας μακρᾶς, καὶ βραχείας μακρᾶς
υ-υ- κορίνθιους.
Διτρόχαιος ἐκ μακρᾶς καὶ βραχείας, ἐκ μακρᾶς καὶ βραχείας -υ-υ δημοφῶντα.
Ιωνικὸς ἀπ᾽ ἐλάσσονος ἐκ δύο βραχειῶν καὶ δύο μακρῶν
υυ-- διομήδης.
Ιωνικὸς ἀπὸ μείζονος ἐκ δύο μακρῶν καὶ δύο βραχειῶν
--υυ δημήτριος.
Παίων πρῶτος ἐκ μόνης πρώτης μακρᾶς
-υυυ στησίχορος.
Παίων β, ἐκ μόνης δευτέρας μακρᾶς
υ-υυ φιλόστρατος.
Παίων γ, ἐκ μόνης τρίτης μακρᾶς
υυ-υ κλεόβουλος.
παίων δ, ἐκ μόνης τετάρτης μακρᾶς υυυ- δορίμεδων
Επίτριτος πρῶτος ἐκ μόνης πρώτης βραχείας
υ--- ἀριστείδης.
Επίτριτος β, ἐκ μόνης δευτέρας βραχείας
-υ-- εὐρημίδης.
Επίτριτος γ, ἐκ μόνης τρίτης βραχείας
--υ- δημοσθένης.
Επίτριτος δ, ἐκ μόνης τετάρτης βραχείας
---υ μισάνθρωπος.

Ante, quàm de ſyllabarum quantitate ſcribere inci piamus, admonere uolumus diſcipulos, ut literarum

diuiſiones, ac diphthongos, & quicquid de litteris,& ſyllabis in primo harum inſtitutionum libro a nobis ſcriptum eſt,& ſæpe,& accurate legant. Nam quantum inde emolumenti ſit futurum,ex his. Quintiliani uerbis licet cognoſcere,Ne quis igitur tanquam parua faſtidiat grammatices elementa de litteris,nō quia magnæ ſit opere conſonantes a uocalibus diſcernere ipſasq; eas in ſemiuocalium numerum, maturumq; partiri,ſed quia interiora uelut ſacri huius adeuntibus apparebit multa rerum ſubtilitas,quæ non modo acuere ingenia puerilia,ſed exercere altiſſimam quoque eruditionem,& ſciētiam poſſit. Hæc ille & uere,& docte, ut omnia. Sed iam de ipſa ſyllabarum quantitate tractemus:nō ut a ante b,ante c,& huiuſmodi minutiores regulas doceamus (Id enim tum quia dificillimum eſt regulis comprehendere, tum etiam quia perterrere potius,& cōfundere ingenia uidetur,prætermittimus) ſed generalis tantum regulas,& quæ facile teneri memoria poſſint,conſcribemus.

DE SYLLABIS.

Syllabarum aliæ breues,aliæ lōgæ,aliæ communes, quæ etiā ambiguæ,& ancipites dicuntur. Breues ſunt, quæ correptam uocalem habent, & non deſinunt in duas conſonantes, uel in aliud, quod poſſit producere. Longæ uero, quæ longam, & ſunt aut natura, aut poſitione.Communes quæ uocalem habēt ancipitem, hoc eſt, quæ & longa, & breuis eſſe in metro poteſt. nam in proſa oratione non itidem. De quibus ſuis locis abunde dicemus.

DE PRIMIS SYLLABIS.

Syllabæ omnes aut primum, aut medium, aut ultimum locum tenent. Qui in primo loco poſitæ ſunt, octo cognoſcuntur modis,Poſitione, Vocali ante alteram uocalem,Deriuatione, Compoſitione, Præpoſitione. Diphthongo,Regula,Exemplo.

Poſitione ſyllaba ſemper longa eſt. Fit autem ſylla-

ba positione longa modis septem. Primo cũ correpta uocalis in duas desinit consonantes, ut, ēst ĭn Carphatio Neptuni gurgite uates, ēst in spondeūs. Altero, cum correpta uocalis excipitur a duabus consonantibus, ut āgrĭcōla incuruo terram molitus aratro. āgrĭcō, dactylus. Tertio, cum correpta uocalis desinit in duplicem consonantem. ut, Nōx ĕrăt, & terris animalia somnus habebat, nōx ĕrăt, dactylus, Quarto, si sequens syllaba a duplici incipiat, ut, āxem hŭmĕro torquet stellis ardentibus aptum: āx hŭmĕ, dactylus. Quincto, si desinit in consonantem, & excipiatur ab i uel u non uocalibus, ut, āt Vĕnŭs obscuro gradientes aere sepsit. āt Vĕnŭs, dactylus. Et āb Iŏuĕ principium Musæ. āb Iŏuĕ, dactylus.

Sexto, cum correpta uocalis desinit consonantem, & sequens item a consonante incipit tam in eadem dictione, quàm in diuersa. In eadem, ut, ārmă, uĭrumq. cano. ārmă uĭ, dactylus. In diuersa, ut, āt Rēgina graui iam dudum saucia cura āt rē, spondeus.

Septimo, si inter duas uocales i fuerit, uim habens duplicis consonantis, ut Trōiă quĕ nunc stares. Idem etiam facit u in præteritis perfectis, ut amāui, replēui, petīui, audīui, & in deductis ab eis, ut amāuerā, replēuerā, petīuerā, audīueram, & sic in id genus ceteris. No tantur bĭiŭgus, & quadrĭiŭgus, & huiusmodi, in quibus i consonans inter duas uocales non facit positionem.

Notandum liquidas mutis subditas, nec non x duplicem, & s semiuocalem c p t mutis præpositam, in eadē posse dictione positionem facere. ut āgricola, rēpleo, cāpreolus, āxis, rēstiti, rēscii, rēspui. In diuersa uero non posse eas ex trochæo spondeum faceres, præter mutis præpositam sequente uocali uel natura uel positione longa, ut, ūndē scire potes percūssā spumat arena. Sed de his plura dicemus, ubi de communium syllabarum modis tractabimus. Quĕ tamen coniunctio sæpe inuenitur producta apud Virgilium in principio

ſecundi pedis, quòd uidetur factum poſitione mutæ, & liquidæ, quæ ſequuntur ſtatim in altera dictione, ut Lappæquē trĭbŭlĭq. & Tribulaquē trăhĕæ'quē. Et fonteſ'quē flŭuĭosquē uocò, & Terrá'quē trăctúſquē maris. Et, Drymóquē Xānthóque, Ligeáque, Phyllodocêque. quē trĭbŭ, quē trăhĕ, quē flŭuĭ, tres dactyli. quē trā, quē Xān, duo ſpondei. ídque ad imitationem Græcorum. Heſiodus δωτῶτε προτῶτε φέρ υσάτε, δυωμένη τε, τε̄, πρω̄, ſpondeus. Homerus, οὐδ' ἄρ τ' αὐτὸς ἔην, θάνε δὲ ξανθὸς μελέαγρος. δε̄ ξα̅ν, ſpōdeus. Idem, ἄργος τε, σπάρτη τε καὶ εὐρυάγυια μυκήνη τε̄ σπα̅ρ ſpondeus. Idem εἴσατο δὲ φθογγὴν υἷι πριάμοιο πολίτῃ. δε̄ φθο̅γ, ſpōdeus. Seruius autē ſuper eo uerſu Aeneidos tertio, Liminaquē lāurusq. dei: ſic ait, Quĕ, breuis eſt pro longa poſita, quod hac ratione defenditur, aut quia omnia monoſyllaba ad artē non pertinent, & his licenter uti poſſumus: aut certe, quia omne μόριον, id eſt particula, quæ ſui ſubſtantiā non habet, membrū putatur ſuperioris orationis. quod ſi eſt Lumináque, quaſi una pars orationis eſt. Poteſt etiā que, finalitatis ratione uel produci, uel corripi. Hæc Seruius. Sed & id potuit feciſſe Virg. Græcos imitatus, apud quos liquētes etiā aliquādo inueniuntur producere antecedentē breuem. Homerus πολλὰς δ' ἰφθίμους ψυχὰς ἄϊδι προΐαψεν Ηρώων αὐτοὺς δὲ ἑλώρια τεῦχε κύνεσσιν. του̅ς δε̄. ſpondeus. Idem, ἱμερόεν κιθάρισε θεὸς δ' ὑπὸ μέλος ἄεισε με̄λος ἄ. dactylus, ε̄ producta ratione λ liquidæ, Theocritus, ἁδὺ μὲν ὁ μόσχος γαρύεται, ἁδὺ δὲ χ' ἁ βῶς, ἁδὺ δὲ χ' ἁ σύριγξ, χ' ὡ βωκόλος, ἁδὺ δὲ κὴ γών. ο̅μο̅, ſpondeus producta prima ſequente μ, liquida. nec placet, ut legatur ἁ μόσχος feminine, tum quia ὁ μόσχος maſculine, quoſcunque uidimus, codices habent: tum etiam, quia in præcedenti Ecloga maſculine legitur, ἁδὺ δὲ χ' ὡ μόσχος γαρύεται. ἁδὺ δὲ χ' ἁ βώς. Id Perſius quoque uidetur imitatus in illo Choliambo, Cantare credas pegaſeium mēlos, ubi mē los

los producit primam ratione liquidæ. Quanquam Politianus in Miſcellaneis, Nectar, non melos legendum cenſet, tum quia ſic in antiquiſſimo codice ſcriptum legerit, tum etiam, quia non meminerit unquam legere apud Græcos μέλος prima producta. cui etiam accedit Iocundus Veronenſis, homo accuratus, ac doctus, & qui non urbes ſolum, ſed & prouincias peragrauit inueniendi, conferendiq. librorum gratia, eſt enim ſtudioſiſſimus bonarum litterarum, & amantiſsimus antiquitatis, & propterea multa tulit, fecitq. ſenex, ſudauit, & alſit, multa etiam legit, multos libros, eoſdemq. caſtigatos nuper reportauit e Gallia, quos mihi, quæ hominis eſt erga ſtudioſos beneuolentia, imprimendos dedit. is in quibuſdam Perſii antiquis codicibus nectar legiſſe dicit, ad meq. unum attulit in membrana miræ antiquitatis, ubi ſcriptum eſt pegaſeium nectar, & ſupra ſcriptum minutioribus litteris, uel melus. Sed ſi, ut plurimi habent codices, mēlos legatur, non repugnat ſyllaba.

TERENTIANVS DE POSITIONE.

Syllaba prima breuis, quæcunque pedem generabit,
Longa fit a geminis quibus indita conſona uis eſt,
Seu pariter iunctæ, ſuberuntue in parte ſequenti,
Seu ſunt diuiſæ, finemque, caputq. tenentes.
Exemplis manifeſta magis reddenda uidentur.
Pōſt quàm res, prior eſt iunctis adiuta duabus.
Subiectis æque fiet, cum dicimus āgros.
At tu ſume pedum, diuiſas cernis utraſque.
Dactylon hæc eadem poterit toties dare forma
Quando breuem mediam, breuis æque tertia claudet.
NVNC ăgĕ, nēſcĭō quis, nec non & bĕLGĭcă collo.
Vda etiam quocunque loco ſeu ſubdita detur,
Libera ſeu, uerbo quaſi conſona curret in uno.
ĀRMă, uĭrūmquĕ cănō, dūRis ăgReſtibus āRmă.
Si ſit longa prior, mox hanc correpta ſequatur.
Vocalis uerbi pariter cum ſine reſiſtens.

Syllabaq. adiaceat geminis exorta sonoris,
Non semper uideas spondeon posse creari,
Quia mutas ita coniungi natura recusat,
Vt pariter poni possint in parte sequenti,
Vdas nec possis unquam præponere mutis,
Nec tempus præstant udæ cum subiiciuntur
Nominis in capite, aut uerbi: Superest igitur quid?
Vt sint diuisæ, subduntur quando Trochæo,
Vnam detineat sequitur qua syllaba primam,
Atque ita uocalis superet non sola trochæo,
Altera succedat, qua proximus exoritur pes,
Et quis cuique dolor uicto, quæ gloria palmæ.
Postquam Res Asiæ, geminum hoc exemplar habebis.
Ergo ut uocalis remanens in fine trochæi,
Et uerbi finem faciat spondeon & edat,
Vnicus efficiet casus, si, qui sequitur pes,
Nascatur certis, quas debet habere, sonoris,
Dum caput obtineat fortissima littera uerbi.

DE VOCALI ANTE ALTERAM VOCALEM.

Vocalis ante alteram uocalē in latinis dictionibus semper fere corripitur. Virgilus, Māgnă lŭes commissa tibi. Idem, Sūm pĭŭs Aeneas. Idē, fŭimūs Troēs, fŭĭt Ilium. In græcis uero nominibus sæpe inuenitur producta. Virgilius, Pīerĭdes uos hæc facietis maxima Gallo, Dicite Pīerĭdes. Dīă Cămilla, Aegle Nāĭădum pulcherrima. Hesiodus, μῦσαι πιερίηθεν. πῑε̆ρῐ, dactylus. Homerus, δῖος ὀδυσσεύς. δῖος ἀχιλλεύς δῖος ὀρέστης. εἰς ἅλα δῖαν. δῑŏς ŏ. δῑŏς ἄ δῑŏς ŏ tres dactyli: δῑᾱν trocheus. Theocritus, καὶ νύμφαν ἄκοιτος ἐὼν ἔτι παῖδα γᾶμεν. πᾱῐδᾰ dactylus. Sic āer, īapetus, īapetionides, Lāodamia, īo, Lāertes, Thȳas, pīerus, & alia id genus multa producunt primam, quia græca sunt. ἀὴρ ἰάπετος ἰαπετιονίδης. λαοδάμεια. ἰώ. λαέρτης. θύας, πίερος. Notandum fi in fio produci. Martialis, Ecce uides lignum, ferues nisi lumina, fiēt De candelabro magna lucerna tibi. Iuuenalis, Sic fīunt octo marti.

ti. Nisi cum post e sequitur r, tunc enim corripĭtur fi. Iuuenalis, Quīd fieri non posse putes.

DE PRIMIS SYLLABIS, DERIVATIONE COGNOSCENDIS.

Deriuatiui tanta est syllaba, quanta & primitiui. ămor corripit primam, quia deriuatur ab ămo, cuius etiam prima corripitur. Virgilius, Nymphæ nŏstĕr ămor Libethrides. Idem, & me Phœ̄bŭs ămat. Sed hic modus habet exceptiones duas, quarum prima est, A breuibus deducta primam producunt, Vox uōcis, a uŏco, Lex lēgis, a lĕgo. Sēdes, a sĕdeo. Rēgula, & rex rēgis, a rĕgo. Tēgula, a tĕgo Lāterna, a lăteo. Sǣculum, a sĕquor, uel ut alii, a sene. Vōmer, a uŏmo. Iūmentum, a iŭuo. Vēna, a uĕnio. Pēcus, a pĕto. Fōmes & fōmentum, a fŏueo. Rēmus, rēmex, rēmigium, a rĕmeo. Rāpum, a răpio. Vīres, a uĭreo. Mōbilis, a mŏueo. Iūnior, a iŭuenis. Vītupero, a uĭtium, quod a uĭto. Hūmanus, hūmor, ab hŭmus. Iōcundus a iŏcus: uel si per u placet scribere, a iŭuo. Bīnus, a bĭs. Nōnus, a nŏuē. Dēnus, a dĕcem. Vīginti, a bis decem. Brāchium a βραχύς. Cēpa, uel a κεφαλή, uel a căput. Tōtus, a tŏt. Trīnus, a tribus. Ītalia, ab ἰταλός. Mācero, a măcer. Nēquam, a nĕqueo. Sēcius, a sĕcus. Cēritus, a Cĕres. Pēdor, a pĕde. Fēralis, a fĕro fers. Iūgerum, a Iŭgo. Grādiuus, a grădu. Rēte, a rĕtineo.

Secunda est, A longis deducta primam corripiunt, Dux dŭcis, a dūco. Dĭcax, maledĭcus, causidĭcus, a dīco. ărena, & ărista ab āreo. Lŭcerna, a luceo. fĭdes, a fīo, & dicitur ut fiat quod dictum est. perfĭdus, a fīdo. Stăbulum, & stăbilis, a stō. Tĭtulus, a tūtando, nam tutulus antiquis. Manus, a māno. Sŏpor, a sōpio, Dĭfertus, a dīffero. Frăgor, & frăgilis, a frāngo. Vădum a vādo. Nŏto, a nōtu. Năto, a nātu. Vĭr uĭri, a uīs. Mămilla, a māmma. Sĭquidem, a sī, & quidem. Bubulcus a būbus. Sĭgillum, a sīgnum. Pŏsui, a pōno. Gĕnui, a gigno. Tĭgillus, a tīgnum. Strĭgilis, a strīngo. Fărina

a fārre. ŏfella, ab ōffa. Săgax, a sāga. ăcerbus, ab ācer adiectiuo. Lōtium, a lōtu. Fatuus, a fātu. Cŭrulis, a cūrru. Lĭgula, a lĭngua. Martialis, Quamuis mē lĭgŭlam dicant equitesq. partesque, Dicor ab indoctis lingula grammaticis. Vitium a uīto. ŏdium, ab ōdi.

DE PRIMIS SYLLABIS COMPOSITIONE COGNOSCENDIS.

Compositio syllabarum quantitatem demonstrat accentu. nam si nescias in potens & pĭus, quanta sit prima, cognosces ex compositis impŏtens, atque impius esse breuem. quod ostendit accentus in antepenultima, quia in polysyllabis dictionibus apud latinos, si penultima breuis fuerit, accentus in antepenultima esse debet, qui locus est acuti duntaxat. in ămo igitur, & lĕgo lĕgis cognosces primam esse breuem, ex adămo, deămo, perămo, redămo, perlĕgo, relĕgo, quoniam acuunt antepenultimam. Contra Sōlor, Clāmo Lēgo, lēgas si componantur, penultima longa pronuntianda sunt, ut consōllor, exclāmo, relēgo, allēgo, quod ostendit accētus in penultima, quia si penultima longa fuerit uel positu, uel natura, in ea esse accentus debet aut acutus, aut circunflexus, exceptis quibusdam perpaucis dictionibus, quæ in ultima accentum habent, ut dicimus in hoc eodem libro, cum de accentibus tractabimus. Nā quanta est simplicis syllaba, tanta & compositi esse debet, præter innŭba pronŭba, deiĕro, peiĕro, cognĭtus, agnĭtus, infĭo, suffĭo, maledicus, causidĭcus penultima correpta, a nūbo, iūro, nōtum, fīo, dīco, quæ primam producunt. Notatur, semisŏpitus antepenultima breui, quæ in sōpitus longa est. Ouidius Thesea præsumit sēmĭsŏpita manus. Virgilius, Hunc ego sōpītum somno. Ambītus præterea penultimam producit. Ouidius, Iussit & āmbīte circumdăre littora terræ. ad differentiam nominis āmbĭtŭs. Lucanus, Letalisque āmbĭtŭs urbis. sic comītium antepenultimam producit ex con & ĭtŭm compositum, & Conuĭtum

tium, ex con & uĭtium. quanquam alii a uocibus quaſi conuotium: alii a uicis, in quibus primo habitum eſt, dictum conuitium tradunt. quòd ſi eſt, per c ſcribendum eſt.

DE PRIMIS SYLLABIS PRAEPOSITIONE COGNOSCENDIS.

Præpoſitione cognoſcitur ſyllaba modis ſex. Primo, Præpoſitione quanta eſt in appoſitione, tanta etiã in compoſitione eſſe debet. ut ĭn hoſtẽ, ĭnermis: sŭb Ilio alto, sŭbigit. Secundo ab, ad, ob, ſub, in, re, con, cũ iacio compoſita producuntur, ut ābiicio, ādiicio, ōbiicio sūbiicio, rēiicio, cōniicio, a in i mutata, ſicuti fit in uerbis in ſilio, incipio. Virg. Rĕiĭcĕ, ne maculis infuſcet uellera pullis. Idem, Quantum uere nouo uiridis ſe sūbiicĭt alnus. Idẽ, Eripe me his inuicte malis, aut tu mihi terrã iniĭcĕ. Ilud autem eiuſdem, Tityre paſcentes a flumine rĕĭcĕ cãpellas, rĕ correpta in rĕĭcĕ, factum eſt abiectione alterius i, ut fiat proceleumaticus rĕĭcĕ că. Quotieſcunque igitur huiuſmodi præpoſitiones cum uerbo iacio compoſitæ corripiuntur, fit abiectione alterius i, ut apud Lucanũ, Cur ŏbĭcis Magno tumulũ. Statius, Tēla manu, rĕicitq. canes. Silius, Arietat in primōs, ŏbĭcitq. immania mẽbra. Quod aũt non cõponãtur ab icio ſeu ico, (utrunque enim uerbum legitur apud grãmaticos) ſed ab iacio, oſtẽdit præteritum in eci, ut rēieci, īnieci, sūbieci. (Nã ab icio, ſeu ico, cõpoſita, reici, ĭnieci, sūbieci facerent, quod nuſquã legitur.) Vir. Strepitusq. Acherontis auari sūbiēcit pedibus. Teren. inieci ſcrupulũ. præterea non liceret eas unquã producere, cũ fere ſemꝑ producãtur poſitione. Obiices etiã & ſubiices gemino ii debere ſcribi ait Gellius ſuper eo Virgilii uerſu, Qua ui maria alta tumeſcant obiicibus ruptis. Tertio, E, de, præ, ſe, in compoſitione producuntur, ut ēdiſco, dēdoceo, præfero, sēduco. niſi interdũ ſequẽte uocali, ut apud Virg. ũndã dĕhiſcens, & ſudibũ uẽ præuſtis. & Dõnã dehinc auro grauia. Notandũ prẽmo,

prĕcor, deprĕcor, prĕces, interprĕs, interprĕtor, prĕtium, prĕhendo, comprĕhendo, unde per synæresin prendo, comprendo, non esse, a præ præpositione, & propterea corripi. quarto, Di, ubique producitur, ut dīduco. præterquam in dĭrimo, & dĭsertus. Virgilius, Dixitque, & prœlia uōcē dĭremit. Horatius, Fecundi, calices quem non fecē ē dĭsertum? Quincto, Prō, semper producitur, ut, Prō dulci Ascanio veniat. Et super Garamantas, & Indos Prŏferĕt imperium. Excipiuntur, Prŏcella, prŏfugus, prŏteruus, prŏnepos, prŏficiscor, prŏcuro, prŏpero, prŏfecto, prŏfundo, prŏfanus, prŏfundum, prŏfiteor, prŏfessus, prŏpago, prŏfusus, prŏpino, prŏfugio. Virgilius, Creberq. prŏcellis Africus. Idem, Italiam fatō prŏfugus Lauinia uenit. Idem. Imperium Dido Tyria regit ūrbē prŏfecta. Ouidius, Risit, & his inquit facito mea tēlā prŏcures. Idem Solaque formosam cūlpā prŏfessa facit. Item, si componantur cum dictione incipiente a uocali. Virgilius, Oramūs, prŏhibe infandos a nauibus igneis. Prŏpheta corripitur, quia Græcum est, προφήτης. Sexto, Rĕ ubique corripitur, ut Fertquĕ, rĕfertq. soror. Excipitur refert cum distare, aut interesse significat. Iuuenalis, Quid refert dictis ignoscat Mucius, an non? nec mirū tunc produci, non enim a re præpositione, sed nomine componitur. Repperi, reppuli, rettuli, relligio, relliquiæ in metro gemina scribenda sunt consonante, ut re breuis præpositio. positu intendatur. In prosa uero oratione non itidem. inueniuntur etiam redduco & rellatus, re positione producere. Horatius, Dii tibi dent capta classem rĕdducere Troia. Lucretius, Rēddūcit Venus, ēt redductam Dædala tellus. Terentius in Phormione, Quod ab illo allatum est, sibi esse īd rēllatum putet. ubi Donatus ait, Et geminauit ll, ut Relliquias Danăūm. est enim senarius iambicus. Lucretius, Id rursum cæli rēllatum membra receprant. Sic puto, littera, littus, quattuor, terra in metro geminant consonantes, ut

ut producant primam positione, quæ naturaliter breuis est. nam in littera, uel alino liui litum, uel quasi legitera dicta sit, quia legenti iter præbeat, lĭ breuis est. Lĭtus a litando dicitur, quod corripit primam. Quăttuor simplici t debere scribit ostendit quăter ab eo aduerbiũ. Virgilius, o tĕrquĕ, quăterq. beati. Tĕra a tĕrendo dicta est, prima correpta. Quamobrem in prosa oratione, simplici, meo iudicio, consonante scribenda sunt quattuor hæc, littera, lĭtus, tĕra, quăttuor, ut præseferant a breuibus deducta esse, etsi omnes fere aliter sentiant. qui error hinc hortus est, quia, cum in carmine geminent consonantem, idem etiam in prosa faciendum existimant. Adde quòd in augurum libris tĕra simplici r scribi solebat.

DE PRIMIS SYLLABIS DIPHTHONGO COGNOSCENDIS.

Diphthongo syllaba longa est semper. Virgilius, Phœ̄bē grāues Troiæ semper miserare labores. Idem, Siquis mihi paruulus āulā luderet ǣnēas. Idem, āudīit eūrōtas, iussitq. ediscere lāurōs. Interdum uero sequente uocali corripitur, ut prǣuro, præ̆eo. Qua de re multa dicturi sumus in communium syllabarum modis.

DE PRIMIS SYLLABIS REGVLA COGNOSCENDIS.

Regula cognosci possunt primæ syllabæ modis septem. Primo, omne præteritum disyllabum producit primã, ut ēmi lēgi lāui fōui. præter bĭbi, a bibo. Dĕdi, a do. Fĭdi, a findo. Scĭdi, a scindo. Stĕti, a sto. Tŭli, a tollo, cum suis compositis. Quæ duobus his tribrachis comprehenduntur, ut facilis memoria teneri possint, Bĭ Dĕ Fĭ Scĭ Stĭ Tŭ. Fŭi autem, & rŭi, & similia, quia uocalem ante uocalem habent, corripiunt primam, ut supra diximus. Illud hoc loco nolui præterire, disyllaba perærita deo producere primam, ne minorum temporum sit præteritum, quàm præsens, quod rarissime inuenitur, Prisciano auctore. Debet enim præteritum

uel

uel plurimum temporum esse, quàm præsens, ut lĕgo, lēgī: uel totidem, ut uĕnĭō uēnī. Pauciorum autem rarissime inuenitur, ut fīndō fidī, scīndo scĭdi. Virgi. Dīffīdĭt, & multa porrectum ostendit arena. Luc. Qua mare tellurē subitis aut obruit undis, āut scĭdĭt. Maur. ūnguēntūm fătĕŏr bŏnūm dĕdĭstī Cōnuīuīs hĕrĕ, sĕd nihīl scĭdīstī. Antiqui etiam scicidi protulerunt. Ennius in Menalippa, ut Priscianus citat. Cum saxum sciciderit. Langueo, & liqueo, langui & licui pares habēt in præsenti, & in præterito syllabas. Corripiunt enim penultimam præteriti, idq. usus comprobat. Ouid. Imposito fratri moribunda relanguit ore. Idem Nectare corpus dēlicŭit. Idem, Dēlĭcuit, stagnumque suo de nomine fecit.

Secundo, præterita geminantia, primam corripiunt, ut cĕcĭdi a cădo. cecīdi a cǣdo. pĕpendi, tĕtendi, tŏtŏdi, mŏmordi, pĕpĕri fĕfĕlli, tŭtŭdi, tĕtĭgi, pŭpŭgi, & similia, a pendo, tendo, tondeo, mordeo, pario, fallo, tōndo, tango, pungo, disco. Et notădum, composita seruare simplicium tempora, ut cădo cĕcĭdi, concĭdo concĭdi, occĭdo occĭdi, penultima correpta. cǣdo cecīdi, cōcīdo cōcīdi, occīdo occīdi, penultima producta. Antiquissimi tamen a tundo compositum præteritum etiam producebant, ne a præsenti temporibus uinceretur. Ennius ut Priscianus citat, Virosq. ualentes Cōntūdit crudelis hiems. Nam hic corripiuit, Infit o ciues quæ me fortuna fero sic Cōntŭdit, indigno bello confecit acerbo. Sed huiusmodi a tundo præteritum non memini legere, nisi correpta tū syllaba. Virgilius, & lapsa ancilia cælo ēxtŭdĕrat. Horat. Quod regum tumidas cōntŭdĕrīt minas. Idem, Non auspicatos cōntŭdīt impetus. cōntŭdĕrit choriambus. cōntŭdĭt dactylus.

Tertio, omne supinum disyllabum producit primā, ut mōtum, crētum, lātum. præter queo quiui quĭtum. Terentius, Nām cūm cōmprĕssa'st nātă, fōrma īn tĕnĕbrīs noscī nōn quĭtă'st, quĭtă'st, iambus.

est enim quaternarius iambicus. A sino siui sĭtum. Virgilius, Sed te uĭctā sĭtu. A cieo cies ciui, cĭtum. Statius, ēxcĭtūs & longam pridem indignantia pacem. Corda tumor. Nam a cio cis quartæ, producitur ci. Virgilius, ēxcītum ruit ād pōrtum. A sero seui sătum. Ouidius, Sōlĕ sătus Phaethon. A lino liui lĭtum. Virgilius, Et paribūs lĭtā corpora guttis. Ab eo iui ĭtum. Idem, Mōrte ŏbĭta. A Do dedi datum. Idem, Hoc mihi sōrtĕ dătum. A Reor, ratum. Idem, Nos abiīsse răti. A Ruo rui rŭtum. Ouidius. Dīrŭtā marte tuo. Quæ ut facilius teneri memoria possint, comprehendi quatuor pyrrhichiis, & syllaba, sic, Qui Si, Ci Sa, Li I, Da Ra, Ru. Sunt qui addunt, A sto steti statum. Quod tamen producitur secundum Priscianum. Sic enim præcepit, Stĕti uero Stātum supinum penultima producta debet facere. Vnde Lucanus in secundo, Cōnstātura fides superum. Deinde addit, Est tamen in hoc quoque notandum, quòd nomina ab eo deriuata ă penultimam corripiunt, & antepenultimam, ut Stătus stăta stătum. Stăbilis. Lucanus in x, Quorūm stătā tempora flatus. Idem in u, Quam non ē stăbĭli. Hæc ille. Notandum præterea a Statum composita, i penultimam corripere, astĭtum, præstĭtum, constĭtum, a uero producere, A stātum, præstātum, constātum, tanquam illa a Stĕti, stĭtum, hæc a Stāui stātum ueniant. Quemadmodum a Sonŭi Sonĭtum, a Sonāui Sonātum. licet Staui præterito, & Stĭtum supino non utemur.

Quarto, Quanta est præsentis prima syllaba, Quanta item præteriti perfecti, ac supini, tanta etiam eorū est, quæ ab illis nascuntur. Sed notandum quinque hæc producere. Dē a Do das, Dēmus, dētis, Dētur, dēmur, dēmini. Dă uero tam penultimam, quàm antepenultimam ubique corripere, Dămus, dătis, dăris, dăre, dătur. Dămur, Dăbam, Dăbar, Dăbo, Dăbor, Dăte, Dăto, Dăre, Dărer, Dătus, Dăturus, Dător, id quod manife-

manifestius accentu, qui in antepenultima est composita ostendunt, circumdămus, circumdăbam, circumdăbo, circumdăte, circumdăre, circumdătus, sic pessundămus, pesundăbam, pesundăbo, pesundăre. Genui, genitum, & posui, positum cum deductis, primam corripiunt, etsi gigno, & pono producunt.

Quincto. propriorum nominum primæ, & mediæ syllabæ ponuntur indifferenter, ubi non fuerit certa regula, aut si non aliter eis poetæ approbati usi fuerint.

Sexto. Bĭ & Trĭ in compositione corripiuntur, Bĭuium, Bĭmater, Bĭdens, Bĭceps. Triuium, Tricorpor, Trĭdens, Trĭscupis.

Septimo. Dictiones per synæresin, aut crasin, producuntur, ut Nīl a nĭhĭl. Mī, a Mĭhi, Cōgo, a Cŏăgo, Phǣthōn, phăĕthon. Nam detrimentum litteræ, syllabæue, productione compensatur.

DE PRIMIS SYLLABIS COGNOSCENDIS EXEMPLO.

Exemplo cognoscuntur primæ syllabæ, si deficiente regula, ad approbatos poetas confugiamus. ut si nescias in Pecus atque Apis quanta sit prima, scies esse breuem ex approbato aliquo, ut ex illo Virgilii, Quis cultus habendo Sīt pĕcŏri, ātqne ăpĭbus quanta experientia parcis. Eodem modo, Si nescias quanta sit iu in Iuniperus, & fru in Fruges, cognosces esse longam ex illo Virgilii, Iūnĭpĕri grauis umbra, nocent & frūgĭbūs umbræ. Tenendi sunt igitur memoria quamplurimi optimorum poetarum uersus, ut Virgilii, Horatii, Ouidii & aliorum illustrium, ad quos recurramus, ut quéadmodum illi usi fuerint syllabis, & nos utamur. Et quoniam infinitum prope esset, quas semper aut corripuerint, aut produxerint poetæ, colligere, eas tantum, qui bus indifferenter usi inueniuntur, quotquot potuimus, hic subiunximus. hæ uero sunt. Britannus, Bithynus, Cacus, Cosyra, Crathis, Criticus, Curetes, Diana, Fidenæ, Gradiuus, Hinnulus, Hymen, Italus, Lycas, Liquor,

quor, Liquidus, Orion, Obicio, Obiicio, Pachinus, Palatia, Propago, Pyrene, Procuro, Profundo, Propino, Rubigo, Rutilius, Rudo, Reduco, redduco, Relatus, rellatus, Reperi, repperi, Retuli, rettuli, Repuli, repuli, Reiicio, Sychæus, Sicani. ſed hæc primam ſyllabam indifferentem habere inueniuntur: mediam uero hæc, Aegeon, Bebryces, Bathaui, Cybele, Cyane, Connubium, Cõtudi, Ficedula, Lecythus, Malea, Orionis, Porſena, Porſenna, Pharſalia, Syphacem. Id ita eſſe oſtendatur approbatorum exemplis.

PRIMARVM SYLLABARVM COMMVNIVM AVCTORITATES.

Et penitus toto diuiſos ōrbĕ Brĭtannos. Virg.
Nam quid Brītānnis cælum differre putamus? Lucr.
Quáquam & Capadoces faciant equitesquĕ Bĭthyni. Iuuen.
Bīthyˉno, Phrygiove ſatū, ſed quē ſua noto. Val. Flac.
Hīs Căcūs horrendū Tiberino gurgite monſtrū. Oui.
Cācūs ăuentinæ timor, atque infamia ſiluæ. Idem.
Fertilis eſt Melite ſterili uicīnă Cŏſyræ. Idem.
Et bellare Tabas docilīs, Cōſyraq. parua. Sil.
Huc Licus, huc Sagaris, Peneusque, Hiſpanīſquĕ, Crăthisque. Ouid.
Crāthis, ĕt hinc Sybaris ueſtris cõterminus oris. Idē.
ŭt Crĭtĭci dicunt, leuiter curare uidetur. Hor.
Aequalis liber eſt Critĭcĕ qui malus eſt. alii tamē Cretice. Mar.
Illic bellaci confiſus gēntĕ Cŭretum. Lucan.
Celme Ioui, largoq. ſatōs Cūretas ab imbri. Ouid.
Tergeminamq. Hecatē, tria uirginis ōră Dĭanæ. Virg.
Exercēt Diana choros, quam mille ſecutæ. Idem.
Hi tibi Nomĕtum, & Gabios, urbēmquĕ Fidenā. Idē,
Viuat Fidēnis, & agello cedo paterno. Iuue.
Et genus a magno ducentem fōrtĕ Grădiuo. Ouid.
Grădīuumq. patrem, Geticis qui præſidet aruis. Virg.
ātque Hinūli pellis totos operibat amantes. Prop.

Vitas

Vitas Hīnŭlĕē me similis Cloe. Hor.
Hy̆mēn o Hymenæ̆ē Hy̆mē, ades o Hymenæe. Cat.
Hinc Augustus agēns ĭtălos in prœlia Cæsar. Virg.
Coniecto sternit iaculo, uolat ītălă Cornus. Idem.
Fiet uti cibus omnis & aridus ēt lĭquŏr ipse. Lucr.
Pondus uti saxis color ignis, lĭquŏr ăquarum. Idem.
Crassaq. côueniūnt lĭquidĭs, & lĭquĭdă crassis. Idem.
īndĕ Ly̆cam ferit exectum iam matre perempta. Virg.
Protinus Antæum, ēt Ly̆că prima agmina Turni. Idē.
Cum subito assurgens fluctu nimbōsūs ōrion. Idem.
Ensifer ōrīna æquore mersus erit. Ouid.
Cūr obĭcĭs Magno tumulum, manesq. uagātes. Luc.
ōbiĭcĭunt portas tamen, & præcepta facessunt. Virg.
Præstat Trinacrii metas lustrārĕ Păchini. Virg.
E quibus imbriferos uersūs Pāchinus ad austros. Oui.
Haud metuam magni dixīsĕ pălatia cæli. Idem.
Quam tanti fuerit cadere, ūt pālatia cernas. Sil.
Siluarumq. aliæ flexos prōpăginis arcus. Geor. 2
Esse sinent nimium uobis Romānă prŏpago. Virg. 6
Nō sine me est tibi partus honos tua bellă Py̆rene. Ti.
Nubiferæ colles, atque aeriām Py̆renen. Luc.
Risit & his inquit facito mea tēlă prŏcures. Ouid.
Prōcūrare uiri, & pugnam sperate parati. Virg.
Impia dementis uulgi, & uix tōtă prŏfudit. Sil.
Has postquam mæstō prōfudit pectore uoces. Cat.
Hiscere, tanquam habeas tria nomina, qūandŏ prŏpinat. Iuue.
Cenat, prōpīnat, poscit, negat, innuit, una est. Mart.
Vteris ore aliter, nimīa quĕ rūbigine captus. Idem.
Exesa inuenies scabrā rūbigine pila Virg.
Solaq. colminibūs fērali carmina bubo. Virg.
Hanc quia iuxta ferunt, dixērĕ fĕralia lucem. Ouid.
Et graue magnanimi robur mirārĕ Rūtĭlī. Ouid.
Famæ Rūtĭlĭum suæ relinquas. Maar.
Vincla recusantum, & sera sub nōctĕ rūde. Virtnū.
Findor, ut Archadiæ pecuaria rūdērĕ dicas. Pers.

Eiectam

Eiectam classem, socios a mŏrtĕ rĕduxi. Virg.
Rĕddūcit Venus, & rĕddūctum Dædala tellus. Lucr.
Esse fidem, digitis ad fontem sǣpĕ rĕlatis. Ouid.
Id rursus cælī rĕlatum membra receptant. Lucr.
Quod ab ipso allatu' est, sibi esse īd rĕllatū putet. Ter.
At qui condiderat, postquam non rĕppĕrĭt aurum.
Auson.
Aptauit collo quēm rĕpĕrit laqueum.
Quæque ferōs rĕpŭli doctis medicatibus ignes. Oui.
Rĕpŭlĭt a Lybicis immensum syrtibus æquor. Lucr.
Tytire pascentes a flumine rĕĭcĕ căapellas. Virg.
Rĕiĭcĕ ne maculis infuscet uellera pullis. Idem.
Anna (fatebor enim) miseri post fātă Sy̆chæi. Idem.
Huic coniūx Sȳchæus erat ditissimus agri. Idem.
Fida reor fraterna Erycis, portūsq. Sĭcanos. Idem.
Sĭcāno prætenta sĭnu iacet insula contra. Idem.

MEDIARVM SYLLABARVM
communium auctoritates.

Hæc centum gemini strictos Aegǣŏnĭs enses. Claud.
Aeæōnă sŭis immania terga lacertis. Ouid.
Bĕbry̆cĭs & Scythici procul inclemētia sacri. Val. Fla.
Possessus Baccho sæua Bebrȳcĭs in aula. Sil.
Vagionēs, Băthăuiq. truces, quos ære recuruo. Luc.
Hic petit Euphratem iuuenis domitiq. Bathāuī. Iuue.
Hinc uiduǣ Cy̆bĕles, illinc sacraria Vestæ. Mart.
Vel tu quæ tardam mouisti funĕ Cybēllēn. Pro.
Cōnnŭbĭo iungam stabili, propriamq. dicabo. Virg.
Cuiq. loci leges dedimus, connūbĭă nostra. Idem.
Speratum meritis diram qui cōntŭdĭt Hydram. Hor.
Virosq. ualentes cōntūdit crudelis hiems. Ennius.
Mergere fĭcēdulas didicit nebulone parente. Iuue.
Cerea quæ patulo lucet fĭcēdula lumbo. Mart.
Ionioq. marī, Mălĕæq. sequacibus undis. Virg.
Destinet, & raucæ circumsonat ira Malēǣ. Stath.
Aut Helicem iubeo, nitidumq. Orīōnĭs ensem. Ouid.
Ensiferi

Enſiferi nimium fulget latus Orīonĭs — Lucan.
Hanc ſpectare manum Pōrſĕnă non potuit. — Mart.
Nec non Tarquinum eiectum Porsēnnă iŭbebat. Vir.
Phārsălĭam coeunt, pharsālĭă tecta frequentant. Cat.
Compulimus dirŭm Sy̆phăcem, fractumq́. Metello. Claud.
Tolle tuum precor Hannibalé, uictūq. Syphācĕm. Iuue.
Sīdŏnĭasq. oſtentat opes, urbemq́. paratam. — Virg.
Obſtupuit primo aſpectu Sidōnĭă. Dido. — Idem.

DE MEDIIS SYLLABIS.

Syllaba, quæ in medio loco poſita eſt, ſeptem modis cognoſci poteſt. Poſitione. Vocali ante alteram uocalem. Deriuatione. Diphthongo. Declinatione. Regula. Exemplo.

Poſitione producitur media ſyllaba ut prima, ut Capīllus, fortīſſimus, pulchērrimus. Vbique enim poſitio producit ſyllabam. Quonam modo autem id fiat, in primis ſyllabis diximus.

Vocali ante alteram uocalem, & in media dictione ſemper corripitur ſyllaba. Virg. Mōllĭă lūtĕŏla pingit uacīnĭă caltha. Idem, Addam cērĕă pruna. Idem, Cāſtánĕasq́. nucēs mĕă quas Amaryllis Amabat. Ouid. Fīlĭŭs āntĕ dĭēm pătrĭos inquirit in annos. Priſcianus tamen refert antiquiſsimos produxiſſe etiam penultimam præteritorum in u i ſyllabas, quæ a præſenti in u o ſyllabas deſinente proficiſcuntur, ut eruo erūi, arguo argūi, annuo annūi. Ennius, ānnūit ſeſe mecum decernere ferro. Virgilius contra corripuit, ānnŭĭt, & totum nutu tremefecit olympum. Id quod & nobis ſemper faciendum. Sed hic modus habet exceptiones tres: quarum prima eſt, Genitiui, & datiui quincta declinationis ē uocalem puram producunt. Horat. Quarta iā parte diēi præterita. Secunda, Genitiui in ius communem habent penultimam in metro. Virgil. Hic īllĭŭs arma. Ille, Quam noſtro īllīus labatur pectore uultus. Idem ūnĭŭs ob noxam, & furias Aiacis Oilei. Idem,

Nauibus

Nauibus, infandum, amissis unīūs ŏb iram. Sic ipsius, solius, totius, & huiusmodi, præter alīus genitiuum semper longum, & alterius correptum. Terentianus tamen alterīus penultima longa protulit, Sescuplo uel una uincet alterīūs singulum. Idem, Sub altĕrius consonat uocabulo. Idem, nec altĕrīus indigens opis ueni. Sunt enim duo extremi senarii Iambicī, in quibus esse debet in secundo loco iambus, uel tribrachus. primus uero est trochaichus, in quo rīūs in sexta sede iambus esse non potest, quoniam trochaicum metrum non recipit iambum. præterea, producere hic alterius penultimam sic fit manifestius, si ex eo ipso uersu amoueas creticum, id est sēscŭplō, & facias iambicum. ut Terentianus præcipit. remanebit enim, uĕl ūnă uīncĕt āltĕrīūs sīngŭlŭm. ubi si alterius correpta penultima dixeris, tĕ rī, esset pyrrhichius. Sed de his infra dicemus, suo loco. In prosa uero oratoine penultima producta semper pronunciari debent, præter alterīus ubique correptum. Tertia, possessiua in IVS, IA, IVM, producunt antepenultimam. Virg. Implerunt montes flerunt Rhodopēiæ arces. Idem, Ecce trahebatur passis Priamēiă Virgo Crinibus. Idem, Tu quoque littoribus nostris Aenēiă nutrix. Mart. Venit ab Orpheo cultor rhodopēiūs hæmo.

DE MEDIIS SYLLABIS deriuatione cognoscendis.

Deriuatione media cognoscitur syllaba, si quanta sit in primrtiuo consideraueris. Nam si nescias cto in Victōrinus quanta sit. Item sti in Iustinianus, cognosces ex Victōris & Iustīnus primitiuis, in quibus, cto & sti producuntur. Eodem modo, si nescias, Venĕreus, & Hectŏreus quantam babeāt antepenultimam, cognosces ex Venĕris, & Hectŏris primitiuis, in quibus nĕ & ctŏ corripiuntur, quod accentus facile osten dit. Sed quomodo penultimæ & antepenultimæ in deriuatiuis dignosci possint, infra, ubi de regula tractabi

tur, clarius patebit.

DE MEDIIS SYLLABIS diphthongo cognoscendis.

Diphthongo media semper producitur syllaba, quẽ admodum & prima. Horatius, Interdum tamen & uocem Comœ̄diā tollit. Idē, Effutire leueis indigna tragœ̄diā uersus. Virgil. O Melibœ̄ē, Deus nobis hæc ocia fecit. Idem, Damonis musam dicemus, & Alphesibœ ī. Idem, prouehimur pelago uicina ceraūniā iuxta. Idē, quas dira Celǣnō, harpyīǣq; colunt aliæ. Sed ꝙ diphthongo impropria apud Græcos, utimur duntaxat in dictionibus græcis Catullus Vellera uirgati custōdeībant, calathisci. custodeībant, pro custodiebant, per ei diphthongum melus scribitur more antiquo.

DE MEDIIS SYLLABIS regula cognoscendis.

Regula cognosci possunt mediæ syllabæ tribus modis. Primo incrementa nominum A E O producuntur, ut musārum, deābus, quārum, diērum, diēbus, rērum, rēbus, dominōrum, quōrum, maiōrum, doctiōrū, ambōbus, duōbus. I uero & V corripiuntur, ut trĭbus, manĭbus, uerŭbus, tribŭbus. Excipiuntur Samnīs, samnītis. delphīn, delphīnis. tellūs, tellūris. salūs, salūtis, & huiusmodi, in quibus I & V incrementa producuntur secūdum ultimā nominatiui sui. Secundo, Incrementa uerborum A E producuntur, Amāmus, amābam, amābo, amārē, amāre, amāmur, amābar, amābor, amārer, amāri. Doceāmus, uideāmus, & alia id genus. Præter Dămus, dătis, dăbā, dăbo, & reliqua a do das, & compositis, in quibus A incrementum corripitur, ut supra diximus in quarto modo de primis syllabis, quæ regula cognoscuntur. Item, Amēmus, dēmus, dētur, docēmus, docētis, docēbam, docēbo, legēbam, audiēbā, amēris, uel amēre, docēris, uel docēre, docērer, docēremur,

cerēmur,audirētis,audirēmur, legerētis,legerētur, legerēmur,legerēmini,amauērunt,uel amauēre, docuērunt,uel docuēre,legērunt,uel legēre,audiuērunt,uel audiuēre. Sed cū sequitur R post E in deriuatiuis a præterito perfecto indicatiui,corripitur E, amauĕram, amauĕrim,amauĕro.docuĕram,docuĕrim,docuĕro, legĕrã,audiuĕram. Et in futuris in bor,amabĕris, docebĕris.Et in optatiuo actiuo tertiæ coniugationis in toto singulari,& in tertia plurali,legĕrem,legĕres, legĕret,legĕrent.& in prima duntaxat persona passiui eiusdē optatiui,legĕrer,& in infinitiuo, legĕre. I uero & V corripiuntur,legĭmus,cupĭmus,quæ'rimus,uolŭmus, posſŭmus.præterquam in quarta coniugatione, audīmus,audītis,audīris,audīrer,audīre.& in uolo, & sum cum cōpositis,uelīmus, sīmus,posſīmus, in quibus I producitur. Prima tamen persona pluralis præteriti perfecti quartæ coniugationis corripit penultimam audiuĭmus. Item in omni coniugatione, primæ & secundæ personæ plurales præteriti perfecti subiunctiui in rimus,& ritis corripiunt I penultimam: amauerĭmus,amauerĭtis:docuerĭmus,docuerĭtis, Legerĭmus, legerĭtis. Audiuerĭmus,audiuerătis. Eæ ipsæ uero futuri eiusdē modi producunt,Amauerīmus, amauerītis, Docuerīmus,docuerītis.Legerīmus,legerītis. Audiuerīmus,audiuerītis,quod fit,ut ait Diomedes Grammaticus,ut accētu præteritū a futuro distinguat. hinc illud apud Ouidium,Haustus aquæ mihi nectar erit, uitamq; fatebor Accepisse, simul uitam dederitis in undis.Et in obscœno carmine,Vtilis,hæc, aram si dederītis,ĕrit.Ennius, Non mi aurū posco, non mi preciū dederītis. Oui. Cum gelidã Thracē,& opertū nubibus Hæmum,Et maris Ionii trāsierītis ăquas. Idem, Copia nec uobis ullo prohibente uidendi, Consulis, ut limē contigerītis,ĕrit. Sed an liceat etiã eam ipsam penultimam E. I in rimus, & ritis corripere, differemus in ultimis syllabis in is desinentibus. Præterea cū

T 2 post

poſt i ſubit u digamma in præteritis perfectis indicatiui,& ab his deductis, producitur I, cupīui,cupīueram. audīui, audīueram. Idem etiam corripitur abiecto u per ſyncopam,Cupĭi, cupĭeram: Audĭi,audĭeram.Tertio, Supina in atum & itum, a præteritis perfectis in aui,& iui producunt penultimam, amāui,amātum. uocāui, uocātum. cupīui, cupītum. petīui, petītum. audīui,audītum. ſepelīui, ſepelītum.

Quarto, I in compoſitione medium corripitur,Agrĭcola, Enſĭfer,Centĭmanus,Omnĭpotens,Multĭuola eſt mulier, Magnĭficus, Cauſĭdicus, identĭdem, & ſimilia. Cat. Nullus amans uere, ſed idēntĭdem omniũ, Ilia rumpens. Quanticunque, & qualicunque ī producunt ratione genitiui, aut datiui in i. nõ enim ſeruatur i in ceteris caſibus, ut in omnĭpotens, & aliis ſupra dictis, ſed in genitiuo tantum quantīcunque, & in datiuo, uel ablatiuo qualīcunque dicimus, ut in quantus, & qualis. nam ſicut quantus quantī, quanto, quantũ, & qualis in nominatiuo,& genitiuo,qualī, qualem: ſic quãtuſcunque, quantīcunque, quãtocunque, quantũcunque, & qualiſcunque in nominatiuo, & genitiuo, qualīcunque qualemcunque dicimus. Iuue. quãntīcũ que domus conſtet. M. Manlius,Omne quidem ſignũ ſub quālīcunque figura. Vbīque quoque, & plerīque producunt I,Vndĭque uero corripit. Quinto, Media ſyllaba cum penultima eſt, accentu, quanta ſit, cognoſci poteſt. nam ſi in ea fuerit accentus, producitur, Romānus, Diuīnus, Idōlum,Theodōrus,Annōna, Poēta.Sinautem in antepenultima, corripitur, Domĭnus, profŭgus, Littŏra, littorĭbus contrarĭa, fluctĭbus undas.Pĭĕtas. Ergo in diſyllabis dictionib.ſi neſcias quãta ſit prima,accẽtu cõponendo cognoſces. lĕgo, perlĕgo: ămo,redămo,perămo. lĭgo,relĭgo. Fĕro,adfĕro,refĕro. Plĭco, multiplĭco. Pŏtens omnipŏtens, Clāmo, exclāmo,proclāmo,cõclāmo. Prīmus,apprīme. Dōno, Cõdōno. Scrībo,deſcrībo: lĕgo,lēgas:relēgo,relēgas.

Sexto,

Sexto, Penultima syllaba in deriuatiuis, ante TAS corripitur, bonĭtas, Pĭetas, DVS, Florĭdus, Candĭdus. LVS, la, lum in diminutiuis, urceŏlus, uncíŏla, aureŏlū. LIS in uerbalibus, utĭlis, sterĭlis a Græco στέρεσθαι, amabĭlis, futĭlis. MEN, a secunda & tertia coniugatione, monĭmen, unde monĭmentum, regĭmen. nam a prima & quarta producuntur, oblectāmen, monīmen. Item ante CEN Tubĭcen, lyricen, fidĭcen, præter tibīcen, pro tibiicen. Ante AL seruatur penultima primitiui, & ante TVS penultima participiorum: ceruīcal, a ceruīcis, tribūnal, a tribūs genitiuo. Anĭmal, ab anĭmus. hic ornātus, posĭtus, sĭtus, terrĭtus. Vectīgal etiam producit penultimam a uehendo dictum.

Septimo, Penultima in deriuatiuis ante GO producitur, Carthāgo, Virāgo, Calīgo, Lanūgo, Erūgo. præter lĭgo. Ante DO, dulcēdo, libīdo, fortitūdo. Ante AR, Lacūnar, Puluīnar, Lupānar. Ante NAS, arpīnas, capēnas. Ante RIS, uel RE, militāris, militāre. Ante TIS, samnītis, uestrātis. præter cerĭtis. Ante NVS, Romānus, terrēnus, Iustīnus, parīnus, arietīnus, clādestīnus, mediastīnus. Silius, Ceu clandestīno traheretur fœdere bellum Marc. Manlius, Et clandēstīnis surgentia fraudibus arma. Hor. Tu mediāstīnus tacita prece rura petebas. Præter Ianthĭnus, hyacinthĭnus, myrrhĭnus, crystallĭnus, adamantĭnus, bombycĭnus, Sandicĭnus, amethystĭnus, & huiuscemodi Græca in ινος. Item, Diutĭnus, Pristĭnus, Crastĭnus, Ornotĭnus, Serotĭnus, oleagĭnus, fagĭnus. Mart. Coccina famosæ donas & iānthĭnă mœchæ, Persius, Hic aliquis, cui circa humeros hyacīntĭnă læna est. Iuuen. Grandia tolluntur crystāllĭnă, maxima rursus Mȳrrhĭnă. Propert. Colchis flagrantes adamāntĭnă sub iuga tauros. Iuuenalis, Causidicum uendunt amethȳstĭnă. nec scribas sine t. est enim uerbale a præterito passiuo μεμέθυσμαι, μεμέθυσαι μεμέθυσται. unde μέθυσος, & cum α priuatiua ἀμέθυσος, ἀμεθύσινος.

 Octauo

Octauo, Ante BILIS, quacunque præcedente uocali si a supino formentur, sequūtur illius penultimā, amātum, amābilis. delectātum, delectābilis. flētum, flēbilis. delētum, delēbilis, scītum, scībilis. audītum, audībilis. petītum, petībilis. cupītum, cupībilis. uendītum, uendībilis. mōtum, mōbilis. nōtum, nōbilis. uolūtum, uolūbilis. solūtum, solūbilis. Excipitur a stătū, stăbilis. hăbilis sequitur uerbum hăbeo, ut dŏcilis, dŏceo. dēbilis, dēbeo. făcilis, făcio. A' genitiuo uero participij, corripiunt antepenultimam, uisi, uisĭbilis. sensi, sensĭbilis. intellecti, intellectĭbilis, ac si medium i haberent composita, ut magnĭficus, centĭmanus, omnĭpotens, ignĭuomus. Eodem modo si a secunda & tertia coniugatione aliunde quàm a supino deducta fuerint, corripiunt antepenultimam. horrĭbilis, terrĭbilis, legĭbilis, dicĭbilis, conducĭbilis, concupiscĭbilis.

Ante BVNDVS, item a supino deducta, sequuntur illius penultimam errātum, errābundus. uagātum, uagābundus. populātum, populābundus. cogitātum, cogitābundus. sitītum, sitībundus. morĭtum, morĭbundus. A' secunda uero & tertia coningatione aliunde quàm a supino deducta, corripiunt antepenultimā, Rideo, rides, ridĭbundus. gaudeo, gaudes, gaudĭbundus. ludo, ludis, ludĭbundus. furio, furis, furĭbundus. In uniuersum, siquis uoluerit subtilius indagare, inueniet omnia secuta supinorum penultimam analogice tanquam a legĭtum, legĭbilis. horrĭtum, horrĭbilis. dŏctum, docĭbilis. furĭtum, furĭbundus riditum, ridĭbundus. rubĭtum, rubĭbundus, pro quo rubĭcundus b in c conuersa uocalitatis gratia. gaudĭtum, gaudĭbundus, & id genus alia, licet non utamur.

Præterea producitur a ante BVLVM, conciliābulum præter stăbulum. Ante CVNDVS, Irācundus: & hæc quoque sequuntur supinum. sic iūcundus a iūtum, experīmentum ab experītum. rudīmentum a ruditum. ornāmentum ab ornātum. mirāculum a mirātum.

tum.

tum. uerēcundus autem producit e antepenultimam
aliunde quàm a ſupino deductum. Item, A ante
CEVS, uel CIVS producitur. ordeāceus, gallinā-
ceus. CVLVM, mirāculum. RIVS, ria, rium, ſagit-
tārius, librārius, ſtatāria, armārium. Denarius & cete-
ra a numerorum nominibus communem habere in-
ueniuntur. Martialis, Dēnărĭis tamen hanc non emo
Baſſe tribus. Et illud, Dilige dēnărĭum. Marrt. Hanc
uolo, quam redimit totam denārĭŭs alter. Item E an-
te CVLA in diminutiuis Diēcula, uulpēcula. ante MEN
TVM, incrēmentum. ante FACIO uero communis eſt.
calefacio, tepefacio, liquefacio. Cat. Alta tepēfa-
cĭet commiſta ſanguine cæde. Ouid. Thura liquēfa-
cĭūt, indutaq́; cornibus aurū Victima uota facit. Clau.
Sāguine quā largo Græcos călĕfēcerit amnes. Idē, In
terior, glacies, quō lĭquĕfacta noto. Itē o ante RIVS,
ria, rium producitur, Vxōrius, Vxōria, Prætōrium.
Nono, ante CVLVM, corripitur antepenultima,
uerriculum. CIES, canĭcies, TIVS, tia, tium, tribunĭ-
tius, iuſtĭtia, ſodalĭtiū, CVLVS, cula, culum in diminu-
tiuis, ignĭculus, anĭcula, retĭculū. Notātur, Multītius,
Nouītius, Redimīculum, Cutīcula, Canīcula, Tegitī-
cula, Cratīcula, ſuppoſititius, antepenultima produ-
cta. Iuuenalis, Quid facient alij, cum tu multītĭă ſu
mas? Idem, Iam ſedet in ripa, tetrumq́; nouītĭŭs hor
ret. Idem, Accipient te paulatim qui longa domi redi
mīcŭlă ſumunt. Idem, Semper & aſſiduo curata cu-
tīcŭlă ſole. Perſius, Scire erat in uoto, damnoſa ca-
nīcŭlă quantum Raderet. Mart. Dat tibi ſecuros
uilis tegetīcŭlă ſomnos. Idem, Parua tibi incurua
crāticŭlă ſudet ofella. Idem, Hermes ſuppoſitītĭŭs
ſibi ipſi. Quotidianus quoque ti producit in hen-
decaſyllabo illo apud Martialem, Cūltūs sīndŏ-
nĕ nōn quŏtīdĭānā. Dilŭuium quoque, prolŭuies,
illŭuies, & cetera a luo corripiunt lu. Præterea
Strimōnius, Pallădium, Adăgium, hæc Adăgio femini

num. Præsĭdium, offĭcium, iudĭcium, consĭlium, Exĭlium, Remĭgium, Augurĭum, Municĭpium, Monŭmẽtum, Munĭmentum, Contăgium, Præsăgium, Perīculum, Solātium, suāuium, uestīgium, fastīdium, conuīuium. Iunŏnius, & id genus multa in IVS, IA, IVM, sequuntur sua primitiua. Strymŏnis, Pallădis, ăgo, adĭgo. nam Adăgium, quasi ambăgium, & circumăgium dicitur quòd per ora hominum circumagatur, ut illud, *οὐ παντὸς ἀνδρὸς ἐκ κόρινθον ἐσθ᾽ ὁ πλοῦς*, Non omnium est Corinthon ire nauibus. præsĭdis, effĭcis, iudĭcis, Cōsŭlis, Exŭlis, Remĭgis, Augŭris, Municĭpis, Monĭmen, Munĭmen. contingis, præsāgis, perīris, Solāris, Suāuis, Vestĭs, Fastīdis, Conuīua, Iunōnis. Notantur Sidonius, sidonia, sidonium, & cōnubium, quorum alterum contra primitiui sui penultimam. NV, commune habet, ut diximus in exemplis mediarum communium. Nam nubo primam semper producit, alterum uero græcum est *σιδόνιος*. Homerus, *ὀδυσσείας β΄. αἰθίοπας θ᾽ ἱκόμην, καὶ σιδονίους, καὶ ἐρεμβοὺς*, quod & per ω magnum scribitur, ut *σιδώνιος*. Euripid. in Helena, *σιδωνίαν δὸς, καὶ ῥετμὸν ἐπιστάτας*. De quo Sthephanus, *σιδώνιος διὰ τοῦ ω μεγάλου, καὶ διὰ τοῦ ο μικροῦ*. Idem, *ἐκτείνεται δὲ. καὶ λέγεται βιστωνὶς διὰ τοῦ ω, καὶ σιδώνιος ποιητικῶς*.

DE MEDIIS SYLLABIS. declinatione cognoscendis.

Declinatione mediæ syllabæ cognosci possunt, si antepenultima syllaba declinando fiat penultima. nam si nescias, quanta sit antepenultima in Amauĕrimus, legĕremus, carmĭnibus, tempŏribus, genĭtore, altitŏnante, domĭnorum, clandestīnorum, perlēgerunt, confōdistis, flectendo cognosces, si ex antepenultima penultimam feceris, hoc modo, amauĕrim, legĕrim, legĕrem, carmĭna, tempŏra, genĭtor, altitōnans, domĭnus, clandestīnus, perlēgi, confōdi.

DE

DE MEDIIS SYLLABIS EXEMPLO COGNOSCENDIS.

Exemplo cognoſces medias ſyllabas, quemadmodum & primas. Nam ſi neq. regula, neque aliquo ex prædictis modis, quanta ſit media ſyllaba cognoſci poteſt, ad alicuius approbati poetæ auctoritatem recurrendum eſt. Medias uero modo breues, modo longas auctoritate. ſupra, ut quæque ad manus erant, connumerauimus. Sed iam de ultimis ſyllabis dicere incipiamus.

DE VLTIMIS SYLLABIS.

Syllabæ quæ in ultimo loco poſitæ ſunt, iiſdem fere modis cognoſci poſſunt, quibus & primæ, & mediæ. Poſitione, amānt, legūnt, āt tū ſume pedum, ūndē ſciſſa coma. Diphthōgo, poetǣ, hǣc, heū. Declinatione, ſi declinaueris. nam ſi neſcias in nominatiuo quanta ſit ultima, cognoſces plerumque accentu in genitiuo creſcente, nam in Latinis dictionibus, ſi in penultima genitiui creſcentis fuerit accentus, longa erit ultima nominatiui, Tellūs, Salūs, Virtūs, Delphīn, Samnīs, & huiuſmodi producunt ultimam, quia penultima genitiui creſcentis producitur. Tellūris, Salūtis, Virtūtis, Delphīnis, Samnītis. Aduerſatur huic regulæ, palŭs, quod licet in genitiuo palūdis penultimā producat, tamen ultimam nominatiui corripit, quod obſeruauit etiam Seruius in libello de ſyllabis, citans illud Horatij, Regis opus, ſterilisq. diū pălŭs, aptaq. remis. aliqui tamen ſiſtolē feciſſe Horatiū dicunt: quod ſi eſſet, nō præterijſſent Acrō, & Porphyrius diligentiſſimi interpretes. Itē in Carmē, miles, ſanguis, corpus, ſi neſcias quanta ſit ultima, cognoſces in genitiuo cármĭnis, mílitis, ſánguĭnis, córpŏris, eſſe breuem accentu in antepenultima. Excipiuntur maſculina, & feminina in or, Doctŏr, doctōris. Sorŏr, ſorōris, decŏr, decōris. honŏr, honōris. Item, neutra in AL, ut Animăl, animālis. ceruicăl, ceruicālis. Et in AR, ut Puluinăr, puluināris, lupanăr,

năr,lupanāris,& ſimilia,quorū ultima nominatiui corripitur,licet penultima genitiui creſcentis producatur accentu. Contra pār,păris. lār,lăris. uās,uădis. pēs,pĕdis. Cerēs,cerĕris. compōs,compŏtis. impōs,impŏtis, bōs,bŏuis. sūs,sŭis. grūs,grŭis: producunt ultimam nominatiui,licet penultima genitiui creſcentis corripiatur. In Græcis autem dictionibus plerunque in genitiuo creſcente accentus eſt in penultima, & tamen & ultima nominatiui,& penultima genitiui eſt breuis, Amaryllís amaryllídos, Aeneís Aeneídos, Pallás palládos.

DE VLTIMIS SYLLABIS REGVLA COGNOSCENDIS.

Regula cognoſcuntur ultimæ ſyllabæ modis undecim: Primo, A finita producuntur, amā, contrā, prætereā, a poetā, a musā. Sed hic modus habet exceptiones tres, Prima eſt. Nominatiui, Accuſatiui, Vocatiui in a corripiūtur, hæc & o fabulă, Priamēiă uirgo. hic & ò prophetă. præter uocatiuos a nominatiuis Græcis in as, hic Aeneās ò Aeneā, & Græca in a productum, Neméā, tegéā, in quibus a producitur. Virgilius, Vigilás ne Deum gens Aeneā? ŭĭgĭla. Statius, Te Nemeā tí bĭ lerna comas: lariſſaq; ſupplex poneret. Idem, Non tegeā nōn ipſe Deo uocat alite felix Cyllene. Secunda, Numeralia in ginta, finalem habét indifferentem, Mart. Sexagīntă tĕrras cum limina mane ſenator. Virgilius, Trigintā māgnos uoluendis mēſibus orbes. Tertia, Pută, ită, quiă corripiuntur.

Secundo, B. D. M. T finita corripiuntur, ut ăb, ăd, milicŭm, capŭt. niſi aut poſitio, aut diphthongus, aut ſyncopa prohibeat, ut amānt, legūnt, āut, hāud, fumāt, obīt, pro fumauit, obiuit. Iuuen. Magnus ciuis obīt, ēt formidatus Othoni.

Tertio, c finita producūtur, fāc, dīc, dūc, halēc. præter Nĕc, Donĕc, Lăc breuia. Oui. Pāruĕ (nĕc inuideo) ſine me liber ibis in urbem. Idem, Dōnec ĕrunt fontes, ſydera dōnĕc ĕrunt. Hic pronomen commune eſt.

Sed

Sed de hic & hoc differemus in sexto modo communium syllabarum.

Quarto, E finita corripiũtur. Millĕ, omnĕ, scribĕ, penĕ, ritĕ, ponĕ, impugnĕ, & huiusmodi aduerbia. Ouid. Pēnĕ puer cæsis abducta armēta recepi. Virg. Rītĕ sĕcūdarĕ uisus. Sed hic modus habet qnq; exceptiões. Quarũ prima, in E, a Græcis in η producuntur πηνελόπη Penelópē, πασιφάη Pasiphăē, ὦ ἀγχίση, ὦ ἀχίλλη, ὀρφῆ, ὀδύσση, ò Anchisē, ò Achillē, Orphē, Vlysē.

Secunda, Genitiui, Datiui, Ablatiui quintæ declinationis in E producuntur, ut huius, huic & à diē, fidē. Ouidius, Prima fidē uōcisq; ratæ tentamina sumpsit. Item ab hac famē. Tertia, imperatiua singularia secundæ coniugationis producuntur, Monē, Docē, Manē. Valĕ uero, & cauĕ, cum corripiuntur, sunt a ualo, & cauo tertiæ coniugationis. Ouidius, Idq; quod ignoti faciũnt, uălĕ dicere saltem. Idē, Tū căuĕ defendas, quamuis mordebere dictis. Quarta, monosyllaba in e producuntur, tē, mē, sē, præter quĕ, uĕ, nĕ pro anima quæ relatiuum, & uæ interiectio, diphthongo producuntur. nota in tutē, & tutēmet, corripi tĕ. Lucretius, Accipe præterea quæ corpora tūtĕ nĕcesse est. Idem, Tūtĕmĕt a nostris iam quouis tempore uatũ. Ennius, ò, Tite, tūtĕ Tăti tibi tāta tyrāne tulisti. Alphius Auitus, ut citat Priscianus, Seū tūtĕ mălīs hŏspĭtēs, seū tūtĕ căptīuōs hăbēs. sunt enim dimetri iambici. Quinta, aduerbia in e a datiuo in o, producuntur, doctē, pulchrē, ualdē pro ualidē ferē, a docto, Pulchro, ualido, fero. præter benĕ & malĕ correpta. Ouidius, Læta ferē lætus cecini tibi tristia tristis. Fermē etiam produ citur, eiusdem cuius & fere significationis. Iuuenalis. Mobilis, & uaria est ferme nātura malorum.

Quinto, I finita producuntur, Deī, Amarī, Dixī. Sed hic modus habet duas exceptiones. Quarũ prima, Datiui & uocatiui in i, quorum genitiuus singularis in os correptam apud Græcos desinit, corripiuntur, huic Palladĭ,

Palladĭ, Minoidĭ, o Phillĭ, Amaryllĭ, Parĭ, Alexandrĭ. Statius, Pallădĭ littoreæ celebrabat Scyros honorem. Cat. Morte ferox Theseus qualem Mınōidĭ luctum. Ouidius, Phy̆llĭ făce expectes Demophoonta tuum. Virgilius, Mirabar quid mæsta deos Amary̆llĭ uŏcares. Ouidius, Bella gerant alij, tū Părĭ semper ama. Virgilius, Te Corydon o Alēxĭ, trăhit sua quemque uoluptas. Idem, Dāphnĭ, tŭum pœnos eiiam ingemuisse leones Interitum. Quos casus a Græcis mutuati semper corripimus. Theocritus, δάφνῐδῐ τῷ χαρίεντι συνήντετο βουκολέοντι Μάλα νέμων, ὥς φαντὶ, κατ' ὤρεα μακρὰ Μενάλκας. Idem, κ' ἦφα, δάφνῐ τάλαν, τί τὺ τάκεαι, ἁ δέ τε κώρα πᾶσαν ἀνὰ κράναν πάντ' ἄλσεα ποσσὶ φορεῖται. Idem, κῡπρῐ νεμεσσατὰ, κύπρι θνατοῖσιν ἀπεχθής. Homerus. αὐτὰρ ὁ αὖτε πέλοψ δῶκ' ἀτρέϊ ποιμένι λαῶν, Ατρεὺς δὲ θνήσκων ἔλιπε πολύαρνι θυέστῃ, αὐτὰρ ὁ αὖτε θυέστ' ἀγαμέμνονι λεῖπε φορῆναι. Idem, Βάσκ' ἴθι ἶρι ταχεῖα ποσειδάωνι ἄνακτι. In quibus δᾱφνῐδῐ, ᾱτρεῐ, ποῑμενῐ, ᾱρνῐθῠ, μεμνονῐ, datiui in i breuem desinunt, est enim tertia dactyli. Idem δᾱφνῐ τᾰ, ῑρῐ τᾰ, κῡπρῐνε̆, uocatiui sunt in i breuem desinentes. est enim secunda dactyli. Cum igitur apud Latinos Daphnidi, Tyndaridi & huiuscemodi datiui producunt i, fit per communem modum, cum dictio in breuem desinit, & est pedis principium. quod est frequentissimum apud Homerum. Sed de hoc differemus, ubi de communium syllabarum modo tractabimus. Secunda exceptio est, mĭhi, tĭbi, sĭbi, ŭbi, ĭbi, modo pyrrhichij sunt, modo iambi. prima enim semper breuis est, ultima uero indifferens. in nĭsĭ & quăsĭ utraque corripitur. sunt enim duo pyrrhichij.

Sextio L finita corripiuntur, animăl, Annibăl, Vigĭl, mĕl, Consŭl. Præter Sōl, Pōl, nīl a nihil per synæresin, ut mī a mihi, & barbara in el syllabā, ut Daniēl, quæ producuntur.

Septimo, N finita producuntur, Pæān, himēn, ēn, quīn, Xenophōn, delphīn. Sed hic modus habet exceptiones tres. Quarum prima est, forsăn, forsităn, tamĕn, attamĕn, ĭn, uidĕn, ăn corripiuntur. Virgilius, Fŏrsăn ĕt hæc olim meminisse iuuabit. Idem, Errabunda bouis uestigia, fōrsĭtăn illum. Martialis, Quid ergo casta facit? Non dat. Nōn tămĕn illa negat. Ouidius, Nil mihi rescribas, āttămĕn ipse ueni. Virgilius, Quot te Mœri, pedes, an quo uia dūcĭt ĭn urbem? Catul. Sic certē uĭdĕn, ut perniciter exiluere. Horatius, Cōlchŭs ăn Assyrius, Thebis nutrītŭs ăn Argis.

Secunda est, Neutra in E N ut nomĕn, carmĕn corripiuntur, quod ostendit accentus in antepenultima in genitiuo crescente, nomĭnis, carmĭnis. Tertia, Nominatiui, accusatiui Græci in on per o paruum, ut pelĭon, pylŏn, caucasŏn corripiuntur. Ouidius. Et quas ossa tulit, quasq. altus Pēlĭŏn, herbas. Idem, Nōs pylŏn, antiqui Neleia Nestoris arua Misimus. Idē, Cāucăsŏn appellăt. Itē accusatiui in I N, ut Alexĭn. Mart.

Tu licet & nostrum dixit Alēxĭn ămes. Et in AN a Græcis in A, ut Iphigenĭan, æginăm. Ouidius.

Nescio quam dicunt Iphigeniăn ĭter. Stat.

Nanque ferunt raptam patriis æḡīnăm ăb undis. Nam a nominatiuo in as producitur ut hunc Aeneān. Virgil. Aeneān, alacris palmas utrasque tetendit.

Octauo, O finita, & corripi & produci possunt, ut Amo, scribo, amando, uirgo, Cato. Sic hic modus quinque habet exceptiones. Quarum prima est, Datiui, & ablatiui in o, producuntur. ut huic & ab hoc Dominō, Templō. Secunda, Monosyllaba in o, producuntur, Stō, Dō. tertia, Græca in ω magnum producuntur, Didō, Mantō, Iō, Echō. præter Egŏ a Græco ἐγώ, quod nusquā memini legere productū, apud approbatos, sed ubique aut coreptum, ut ille egŏ qui quondam. aut per synalœphan, ut Stultus ego huic nostræ similem.

ſimilem. Nam Ouidij illud in epiſtolis, legēdū ſic eſt, Sed quid ego hæc reuoco, dictis his omen abeſto. Itē apud Propertium illud, Thuſcus ego, a Thuſcis orior Et apud eundem, Cum tibi nec frater, nec ſit tibi filius ullus, Frater ego, & tibi ſim filius unus ego. Sic item & illud, Sed quid ego hæc, feſſosq; optatis demoror undis? Quòd ſi in iis ipſis exemplis non fiat colliſio, defenditur magis uno ex modis communium ſyllabarū, quàm quòd producatur o, licet Probus produci poſſe dicat ſecundum naturam o litteræ uocalis, quæ in ultimo frequentius producitur, quàm corripitur.

Quarta, Duŏ & ſciŏ cum compoſitis corripiuntur. Virgil. Prætereā dŭŏ nec tuta mihi ualle reperti Capreoli. Idem, Sī dŭŏ præterea tales Idea tuliſſet Terra uiros. Idem, Nūnc ſcĭŏ quid ſit amor. Idē, Nēſcĭŏ, quis teneros oculus mihi faſcinat agnos.

Quinta, illicŏ, modŏ, citŏ corripiuntur. Sero autem, quando, ergo, profecto, indifferenter poni inueniūtur. Statius, Sērŏ mĕmor thalami. Martial. Dic mihi cras iſtud Poſtume quāndŏ uĕnit. Idem, dic bene, dic neutrum, Dic aliquāndŏ măle.

Nono, R finita corripiūtur. Cæsăr, torculăr, pĕr, uĭr, amŏr, turtŭr. Sed hic modus duas habet exceptiones, quarum prima eſt, fār, lār, nār, uēr, fūr, cūr, pār, cum compoſitis diſpār, compār, producuntur, cor uero commune eſt. Secunda, In er a Græcis in ηρ producuntur. ut aēr, cratēr, æthēr, charactēr. Græce enim ἀήρ, κρατήρ, αἰθήρ, χαρακτήρ dicuntur. Præter patĕr & matĕr, quæ ſemper corripiuntur, licet a Græcis ueniant πατὴρ, μήτηρ.

Decimo, S finita in quinque diuiduntur partes. as. es. is. os. us.

As finita producuntur, maieſtās, puellās, amās. Sed hæc regula duas habet exceptiones, quarū prima eſt, Nominatiui in as quorū genitiuus in dos definit, corripiūtur, ut Pāllăs ĕt inflexo quæ terret Mænala cornu. Et,

nu. Et, Quattuor autumnos plēĭăs orta facit.

Secunda, Accusatiui Græci in as eorum nominum quæ per os mittunt genitiuum, corripiuntur, ut ăŏnăs in monteis ut dixerit una sororum. Et, Permistos herōăs ĕt ipse uidebitur illis. Et, Super Garamāntăs, ĕt Indos Proferet imperium.

Es finita producuntur, ut pariēs, patrēs, docēs. Hæc regula habet exceptione treis. Quarū prima est, Corripiētia penultimā genitiui crescētis, corripiūtur, ut diuĕs, milĕs, legĕs. Virg. Dīuĕs ĭnaccessos ubi solis filia lucos. Idē, Impius hæc tā culta noualia mīles hăbebit. Oui. Iām sĕgĕs est ubi Troia fuit. Præter, Ariēs, abiēs, Cerēs, fidēs, rēs, pēs, pariēs, spēs, terēs, quæ producūt.

Secunda est, Nominatiui Græci plurales in es, corripiuntur. Virg. Nāïdĕs, indigno cū Gallus amorē periret. Idē, ărcădĕs ò mihi tū quàm molliter ossa quiescent. Idem, Infandi Cyclōpĕs, ĕt altis montibus errant. Idem, Thrācĕs ărant. Tertia, ĕs a sum cum cōpositis potĕs, adĕs modi tam indicandi, quàm imperandi, & penĕs, & inquiĕs, corripiuntur. Persius, Fūr ĕs ăit Pedio. Iuue. Sī pŏtĕs illa pati. Virgil. Hūc ădĕs ò Melibœe. Horat. Quēm pĕnĕs arbitriū est & ius, & norma loquendi. Nā ab edo ēs producitur differentiæ caussa.

Is finita corripiuntur, ignĭs, Părĭs. Hæc regula habet exceptiones septem. Quarum prima est, Datiui, & ablatiui, & accusatiui in is producuntur, his & ab his Dominīs, quīs pro quibus. hos fontīs, manīs, has partīs, hos & has omnīs, leuīs. sed quis & accusatiui in is, tum ut differant a nominatiuo singulari, tum etiam ut diphthongo longos esse significetur, per ei melius scribuntur, quod & antiquos fecisse legimus. Illud igitur sic, Tu calamos inflare leueīs, ĕgŏ dicere uersus. Item, Queīs ānte ora patrum. Item, Treīs nŏtŭs arreptas in saxa latentia torquet. Secunda, producentia penultimam crescentis genitiui, producuntur, Delphīs, delphīnis. Samnīs, samnītis.

Tertia, in is a Græcis in εις per ει diphthongum pro ducuntur. ut Pyroεῖs, Simoεῖs. Ouidius, Interea uolucres Pyroεῖs, ēous, & æthon. Idem, Hac ibat Simoεῖs, hĭc est sigeia tellus. quæ licet penultimam corripiant, tamen in ea accentus est acutus, quia integræ ad nos ueniunt. sed de his dicemus, ubi de accentibus tractabimus.

Quarta monosyllaba in is producuntur, ut uīs, sīs. Præter, ĭs, quĭs nominatiuos, mĭs, tĭs, bĭs, quæ corripiuntur. Iuuena. satyra quinta corripuit posſis in eo uersu, Tam ieiuna fames? cum pōsſĭs hōnestius illic. melius tamen defenditur extremis abiectione, ut corripiatur i per communem modum.

Quinta, Secundæ personæ singulares in I S quartæ coniugationis producuntur, ut audīs, nescīs. Martial. Nēscīs heu nēscīs dominæ fastidia Romæ. quod ostendit circunflexo accentu penultima primæ & secundæ personæ pluralis nescimus, nescitis. audimus, auditis. Quod si apud poetas aliquando I S correptam inuenias (quod ipse non memini legere. nam illud apud Ouidium, sic legendū est. Nescio, an exciderint mecum loca) non propterea dixeris, communem eam esse syllabam Nec, quia Virgilus dixit, obstupuīt, stĕtĕruntq. comæ, propterea dicēdum fuerit in stetērunt penultimam esse communem.

Sexta, Velīs cum compositis malīs, nolīs, producuntur: quare in plurali penultima in prima, & secunda persona producitur, uelīmus, malīmus, nolīmus, uelītis, malītis, nolītis.

Septima, Secundæ personæ singulares futuri subiunctiui producūtur. ut dedero dederis, audiero audierīs. Ouidius, Da mihi te facilē, dederīs in carmīne uireις. Horatius, Audieris hēres ergo nunc Damna sodalis. Idem, Miscuerīs ēlixa, simul conchylia turdis, Dulcia se in bilem uertent. unde in plurali, ut supra diximus in tractatu de mediis syllabis, producunt penultimam

primæ,

primæ, & ſecundæ perſonæ, dederīmus, dederītis, audierīmus, audierītis. Præteriti uero perfecti eædē ſingulares corripiuntur, ut dederim dederĭs, audierim audierĭs. Vnde in plurali prima, & ſecūda corripiunt penultimā, ut dederĭmus, audiuerĭmus: id quod ex Diomede Grammatico licet cognoſcere, ſic enim inquit, Et in hac ſubiunctiua numero plurali uniformem declinationem præteriti, & futuri temporis, accentus diſtinguit. Perfectum enim acuto accentu delineatur, futurum circumflectitur. ſic, Præterito cum dixĕrĭmus, Futura cum dixerimus. Sed notandum inueniri apud auctores I S futuri ultimam in ſingulari, & R I penultimam in plurali etiam correptas. Virgilius in ſexto, Cum tu ſupplex in rebus egenis, Quas gentes Italum, aut quas non orāuĕrĭs urbes? Iuuenalis: Græculus eſuriens in cælum iūſsĕrĭs, ibit. Idem, Si dīxĕrĭs, æſtuo, ſudat. orauerĭs, iuſſerĭs, dixerĭs, futuri ſunt temporis, & R I S corripitur. Horatius, in arte poetica, In uerbis etiam tenuis, cautusq́. ſerendis, Dīxĕrĭs egregie. hic dixerĭs futuri eſt temporis, pro dices, aut dicere poteris, & tamen corripitur R I S. Idem in ſermonibus, Nam fruſtra uitium uitāuĕrĭs illud, Si te alio prauum detōrsĕrĭs. Vitāuĕrĭs, & Detōrsĕrĭs, futuri ſunt temporis, & R I S in utroque corripitur. Eſt enim ſenſus, fruſtra laboraueris uitando aliquod uitium, ſi prauus in aliud deflectes. ut ſi dixeris, fruſtra uitaueris Charybdim, ſi in Scyllam incideris, id eſt fruſtra poteris uitaſſe Charybdim, ſi in Scyllam incides. Quod in prima perſona fiet manifeſtius, Fruſtra uitauero Charybdim, ſi in Scyllam incidero. Si quis autem diceret ſub perſona C. Cæſaris, Fruſtra ſubegerim Gallias, niſi & Pompeium uicero, alia eſt figura loquendi: quod quia non facit ad rem præterimus. Satis fuerit oſtendiſſe ſecundam perſonā futuri ſubiunctiui ultima correpta etiā inueniri apud auctores. Vnde Lucretius in primo, penultimam pri-

mæ perſonæ futuri in numero multitudinis corripuit, Quas ob res ubi uīdĕrĭmus nil poſſe creari de Nihilo, tum quod ſequimur, iam rectius inde perſpiciemus. Illud autem Virgilii in ſexto, Nanque ut ſupremam falſa inter gaudia noctem ēgĕrĭmus, noſti. rĭ in ēgĕrĭmus bene correpta eſt, quia non futuri eſt, ſed præteriti temporis. Concludimus igitur, in præterito I S & R I corripi ſemper. in futuro uero, & corripi, & produci poſſe. exempla cum R I producitur in futuro, adduximus ſupra, ubi de mediis ſyllabis regula cognoſcendis diſſeruimus. Veruntamen in proſa oratione illas ipſas I S & R I in præterito corripiendas, in futuro producendas cenſeo, ut ſicut lego legĭs ultima correpta, legĭmus legĭtis penultima pronuntiamus: ita legerim legerĭs ultima, legerĭmus, legerĭtis penultima breui pronuntiemus. eodem modo quia in amauerim amauerĭs, docuerim docuerĭs, audiuerim audiuerĭs, I S ultima corripitur, in amauerĭmus amauerĭtis, docuerĭmus docuerĭtis, audiuerĭmus audiuerĭtis, R I penultima corripietur. Præterea ſicut amo amās, ultima, amāmus amātis penultima: doceo docēs ultima, docēmus docētis penultima: audio audīs ultima, audīmus, audītis penultima longa dicimus: ita contigero contigerīs ultima, contigerīmus cōtigerītis penultima: dedero dederīs ultima, dederīmus, dederītis penultima: docuero docuerīs, ultima, docuerīmus docuerītis penultima: Tranſiero tranſierīs ultima, tranſierīmus, trāſierītis penultima producta dicamus. Quidam tamen R I S tunc produci aiunt a poetis, cum eſt principium pedis, nec aliter, & defendi uno ex modis ſyllabarum communium: R I autem in plurali produci regula, quia cum inueniuntur ſimul quattuor breues, licet unam producere propter metrum. Sed ut uidimus, Diomedes aliter ſentit, uult enim omnino produci eas in futuro, corripi in præterito.

Os finita producuntur, ut dōs, honōs, dominōs. Sed hæc

hæc regula duas habet exceptiones. Quarum prima eſt, ōs oſſis, corripitur.

Secūda, græca in os per o paruum, ut Delŏs, Iliŏs, Chaŏs, huius Aeneidŏs, Tereŏs, corripiuntur. Ouidius, in chăŏs antiquum confundimur. Idem, Attamē ille tuæ felīx ænēĭdŏs auctor. Martialis, Flet Philomena nefas incæſti Tērĕŏs, & quæ Muta puella fuit, garula fertur auis,. Nam in os pro ω magnum, ſemper producuntur, ut herōs, Minōs, Androgeōs.

Vs finita corripiuntur. Deŭs. Sed hæc regula habet exceptiones quattuor. Quarum prima eſt Genitiui ſingulares, & nominatiui, & accuſatiui, & uocatiui plurales producuntur, ut huius, hæ, has, & o manūs. Secunda, Producentia penultimam genitiui creſcentis, producuntur, tellūs tellūris, uirtūs uirtūtis, ſalūs ſalūtis. Notatur, ut ſupra dixi, palūs palūdis, in poetica, Regis opus, ſterilisq. diū pălŭs, aptaq. remis. quod defendi poteſt excluſiones litteræ correpta u, quemadmodum Inſulæ Ionio in magno. Tertia, Monoſyllaba in vs producuntur, plūs, thūs. mūs autem & sūs non ſolum quia monoſyllaba, ſed etiam quia Græce μῦς σῦς dicuntur, & υψιλὸν longa eſt, id quod etiam accentu circumflexo oſtenditur. Quarta, Græca in ūs ut panthūs, melampūs, Sappūs, amathūs producuntur. Apus tamen compoſita etiam corripiuntur. Horatius in epodis, Pōlyˇpūs, an grauis hirſutis cubet hircus in aliis. Idem ſermonibus, Delectauit, ueluti Balbinum Pōlyˇpūs Agnæ. ſed tunc a Græcis in os ad nos ueniunt, nam Græce & πολύπους & πόλυπος, οἰδίπους & οἴδιπος, & τρίπους, & τρίπος dicitur. nam Attici πολύπους, Aeolici πόλυπος dicunt, ut alterum ſit per ſynæreſin πολύποος πολύπους. vt νόος νοῦς: alterum abiectione, πολύποος πόλυπος. componitur enim a πους, & ποῦς a πρὸς ὀξυτόνως, unde ποὸς ποῦς cum acuto accentu. vide Etymologicon in dictione πούς. Multa de Polypo apud Athenæum ha-

bentur, in quibus & hæc, τὴν δὲ αἰτιατικὴν πολύ-
π ουν φασὶν, ὡς καὶ ἀλκίνουν, καὶ ιδίπουν καὶ τρίπουν
δὲ λέβητα αἰσχύλον εἰρηκέναι ἐν ἀθάμαντι ἀπὸ ἁπλοῦ
τ ῦ ποῦς ὡς νόος νοῦς τὸ δὲ πόλυπον λέγειν αἰολικὸν,
ἀττικοὶ γὰρ πολύπ ουν λέγουσιν Αριστοφάνης δαιδάλῳ,
ταῦθ᾽ ἑκόντα πολύπους καὶ στη ίας, καὶ π άλιν πολύπον
μοι ἔψηλε καὶ πάλιν, πηγαὶ λέγονται πολύπου πιλου-
μένου. ἀλκαῖ ς ἀδελφαῖς μοιχώμέναις, ηλίθι ο εἶναι
νοοῦται πολύποδ ς ἔχειν ἀμειψίας κατεσθί ντι, δεῖ
μὲν ὡς ἔοικε π λλῶν πολύπων. π λάτων π αιδὶ, ὥσ-
πε τοὺς πολύποδας, φρώτισα σέ. ἀλκαῖος, ἔδω δ᾽
ἐμαυτὸς, ὡς πολύπους οἱ δὲ πολύ οδα, προφέρονται
ἀνάλογον τῷ ποὺς ποδὸς ποδὶ πόδα. Paullo post sub-
iungit, ἐπίχαρμος δ᾽ ἐν ἥβας γάμῳ, π ώλυ ποί τε, ση-
πίαι τε. καὶ ποτ᾽ αἰναὶ τὰ θίδες χ λυσώδεις βολβίτις
γραῖαί τ᾽ ἐριθακώδεες. ἀρχέ ατος δ᾽ ἔφησι, πώλυποι
ἔν τε θάσῳ καὶ κα ία εἰσὶν ἄ ισοι, καὶ κέρκυρα τρέφει
πολλοὺς, μεγάλους τε τὸ πλῆθος. δω ιεῖς δ᾽ αὐτὸν διὰ
τοῦ ω μεγαλου καλοῦσι πολύπουν, ὡς ἐπίχαρμος.
καὶ σιμωνίδης δ᾽ ἔφη, πώλυπον διζήμενος, ἀττικοὶ δὲ
πολύπουν. Itidem etiam legitur in epigrammatis
ΑΝΤΙΠΑΤΡΟΥ, πώλυπος εἰναλίη πότ᾽ ἐπὶ προ
βλῆτι τανυσθεὶς ἠελίῳ ψύχειν πολλὸν ἀνῆκε πόδα.
ΙΣΥΔΩΡΟΥ, πώλυπον ἀγρώσας ποτὲ γωύνιχος,
ἐξ ἁλὸς εἰς γῆν ἔρριψεν, δήσας θη ὸς ἱμαντοπέδην. Ho
merus quoque in ος usus est nominatiuo in dictione
ἀρτίπος, ait enim ἰλιάδος ι, ἡ δ᾽ ἄτη, σθεναρή τε, καὶ
ἄρτιπος οὕνεκα πάσας. ubi notandum in illo Horatii,
Polypus an grauis: & in illo eiusdem, Balbinum Po-
lypus Agnæ, po produci posse dorice, a πώλυπος per ω
magnum. eadem ratione etiam Polydamas apud Per-
sium, Quanquam aliqui & Pulypus, & Pulydamas per
u legunt, PV, quoniā & πουλυδάμας, & πούλυπος per
ου diphthongū apud Græcos cum πο producturi sunt,
inuenitur.

Vndecimo, v finita producūtur omnia, fluctū, manū,

tū, diū, cornū, genū, amatū. Sed notandum neutra in u in nominatiuo, accuſatiuo, & uocatiuo corripi, in reliquis uero produci, id quod Max. Victorinus de nominatiuo ſcribens, ſic teſtatur, ut terminatus corripitur, ut cornū, genū, tonitrū. Quanquam Priſcianus refragatur his uerbis. In u neutrorum, quæ indeclinabilia ſunt in ſingulari numero, ut hoc genu, huius genu, hoc cornu, huius cornu. In quibus quamuis quibuſdā artium ſcriptoribus uideatur temporum eſſe differentia (Dicunt enim nominatiuum quidem, & accuſatiuum, & uocatiuum corripi, reliquos uero produci) Ego in uſu pariter in omnibus produci inueni caſibus hæc nomina, nec irrationabiliter. Omnis enim in quacūq; parte terminatio in u deſinēs, producitur, ut fluctū, panthū, tū, diū. Ouid. in octauo Met. Dextraq. a poplite leuum Preſſa genū, digitis inter ſe Pectine iunctis. Ecce enim hic accuſatiuus eſt ſine dubio, & producitur. Apud Virgilium quoque in primo Aeneidos, Nuda, genū, nōdoq. ſinus collecta fluenteis. quomodo enim ſinus collecta accuſatiuum iunxit nominatiuo, ſic etiam nuda genu. hæc Priſcianus. cui ego non accedo: primum, quia eam regulam, quòd omnis in quacūque parte terminatio in v deſinēs producatur, ipſe ſibi uidetur finxiſſe. Nam, qui ante eum fuerunt, grammatici, ut Max. Victorinus, Marius, Seruius, aliter ſentiūt, & ut ipſe Priſcianus teſtatur. Deinde quia preſſa genū apud Ouidium, & Nuda genū apud Virgilium, poteſt produci ratione communis ſyllabæ, per eam regulā, quæ dicit, In heroico uerſu cuiuſcunque pedis ſyllaba prior, cum a ſuperiore uerbo remanſerit promiſcue longa erit, aut breuis, ut poeta uoluerit, quoniam in ea pars orationis impletur, ut Virgilii illud in Georgicon tertio, Inualidūs, etiamq. tremens, etiam inſcius æui. Ecce dūs natura breuis, producitur, quia eo in fine dictionis, & pedis prima ſyllaba. Præterea præter Grammaticorum Victorini, & Seruii auctorita

tem potest etiam v in nominatiuo corripi, ad imitationem Græcorum, qui ὑψιλὸν in huiusmodi nominibus corripiũt, ut γόνυ apud Theocritũ in eo uersu, ἀλλ' εὖ θὺς μυθεῖται, ἀπωτέρω ἢ γόνυ κνήμας. ἢ γὄνῠ, dactylus. γκ, πρόχνυ apud Homerum ἰλιάδος ι, πρόχνυ καθεζομένη, δεύοντο δὲ δάκρυσι κόλποι. πρόχνυ pro πρὸ γόνυ, pro ἐπὶ γόνυ, & abiectione ο πρόγνυ, καὶ πρόχνυ. & corripitur νῠ, πρōχνῠκᾰ, dactylus. ὑψιλὸν enim apud nos sæpe in v mutatur, ut τὺ tu. μῦς mus. κῦμαι Cumæ. δύο duo. γόνυ genŭ. Adde quòd ibi Nūdă gĕnū, potest genu esse septimus casus. Nam, etsi uni dictioni non licet diuersos casus coniungere, duabus tamen & pluribus licet. Alba enim crinibus, & dentes mulier, non licet dicere, Alba autem crinibus, & nigra faciem, licet. Sic in uerbis, etsi me amas, tamen mihi semper noces. Item, Sed uos qui tandem? quibus aut uenistis ab oris? Quoue tenetis iter? non igitur necesse est genu casus esse accusatiui, quia sequitur sinus collecta flentes, potest enim simul per nomen esse synecdoche cum casu septimo: per participium uero, Græca figura cum accusatiuo, ac si dixisset, Rubra genis, nodoq. sinus collecta fluentes. Esse præterea septimum casum nuda genu, colligitur etiam ex Probo, ubi ait, Nominatiuum singularem aptōti nominis neutri generis V littera terminatum in poemate aliquo, non facilius inuenies, ut si facies hoc cornu, uel hoc genu, uel hoc gelu. Nam hæc nomina apud Virgilium in septimo casu inueniuntur.

DE SYLLABIS NATVRA LONGIS.

Syllabæ natura longæ quinque modis esse possunt. Primus est, cũ uocalis sola est, & producitur ut ō īnĭmam, & mores, cum qua dii nocte loquuntur, & Spem gregis, āh sĭlĭce in nuda connixa reliquit. & dicitur, is modus constat natura. Secundus est, cum diphthongus fuerit, de qua dicitur, constat diphthongo, ut æ, œ, au,

œ,au,eu,ei. Tertius est,cum præponitur cõsonanti , ut ēn ĕgŏ uicta situ.de qua dicimus,incipit. Quartus est , cum postponitur,ut, Nē pĕtĕ connubiis natam sociare Latinis.de qua dicimus,sic terminatur.Quinctus est cum inter duas plures ue ponit consonantes , ut, Sōl qui terrarum.

DE SEPTEM MODIS COMMVNIVM SYLLABARVM.

Communium syllabarũ modi sunt septem. Primus est cum correpta uocalis excipitur a duabus consonantibus , quarum prior sit muta , sequens uero liquida,ut cy in Cyclops. Est enim hic breuis apud Virgilium,vastosq. ab rūpĕ Cy̆clopas. longa uero hic apud eundem. At genus e syluīs Cȳclopum & montibus altis.Et pa in patres,est enim hic breuis, Albanīquĕ pătres,atque altæ mœnia Romæ.hic longa, Perpetui soliti patres considere mensis. ut A itē in Atlas, est enim breuis, Viribus inferior (quis enim par ēssĕt ătlantis uiribus) hic longa, Constitit hesperio regnīs ătlantis in orbe idq́. tantum in eadem dictione,ut in superioribus exemplis. In diuersis autem dictionibus muta cum liquida non potest producere antecedentē breuem,sed breuis , ut erat, remanet, ut Summa pete, aut summas defringe ex ărbŏrĕ plantas. Item , & con iuratos cælum rescĭndĕrĕ fratres. Et,Tum multa in tectis crepitans,salit hŏrrĭdă grando. Et, Quam circum extremæ dextra, læuāquĕ trăhuntur . id quod Terentianus sic præcipit.

Si mediam uocalis habet,quam consona, & uda
Excipiunt,nequeunt geminæ uexare priorem.
ūndĕ trĕmor terris,aut hoc percūsă trĭdenti,
Dactylus efficitur.nam longa est reddita prima,
Et mediam nil uda iuuat,quæ subdita currit,
Sic manet ūndĕ brĕuis,sic & percūssā tridenti.
Syllaba si contra fortisq́. & uiuida detur,
ūndē scire potes percusā spumat arena,

Reddet ſpondeos iuſta ratione locatos.
Nec modo quia uerbo finem facit ūndĕ pŭtato
Sic cecidiſſe, magis ſermone notabis in uno
Congruere, ut caſtæ pariter ſint conſona, & uda.
Et ſolem geminum, ĕt dŭplīces ſe oſtendere Thebas.
ĕt dŭplīces mediam non poſſint reddere longam.
Reſpicis udarum, quamuis modo fiet inanis,
Subiectæ quoties, & iuris ſunt alieni.

Non poſſe ait mutum cum liquida producere antecedentis dictionis breuem, s uero litteram poſſe, C P T ſcilicet mutis præpoſitam, quod oſtendit eo uerſu, ūndē ſcīrĕ pŏtes, percūſsă ſpūmăt ărena, ubi ūndē, cūſsă ſpondei ſunt. Idem etiam colligitur ex his eiuſdē uerſibus, in quibus docet præcedentis dictionis trochæū nunquam exire in ſpondeum adiumento conſonantium, quæ ſequuntur, ſed in dactylum ſemper.

Quippe ubi ſola manet uerbi uocalis in imo,
Et breuis hæc abſciſſa, aliam, comitemq. requirens,
Nullaq. conſona iuncta parat dare temporis auctum,
Nil iam ſpondeo uideas ſupereſſe relictum.
Vel tu ruricolæ primum decurre Maronis.
Liber & ālmă Cĕres & fērtĕ sĭmul Dryadesque.
Munera uēſtră căno. & ſtudium cui prīmă frĕmentem
Fudit equum magno tellus percūſsă trĭdenti.
īpsĕ nĕmus. Tegeǣ ĕ fauens, oleǣquĕ Minerua.
Dīquĕ Dĕǣq. omnes, ſtudium quibus āruă tŭeri.
Quīquĕ nŏuas, & quīquĕ sătis, & quǣquĕ sĭbi mox.
Nec tibi regnandi ueniat tam dīră cŭpido.
ān nĕ nŏuum tunc īpsĕ tibi plus pārtĕ rĕlinquit.
Vērĕ nŏuo gelidus canis cum montibus humor
Liquitur, & Zephyro putris ſe glēbă rĕſoluit.
Et quid quǣquĕ fĕrat regio, & quid quǣquĕ rĕcuſet.
Bis decies, unumq. ſupra, niſi fallimur, ecce
Dactylon efficiet talis, quem dico, trochæus,
Spondeum & nullum potuit dare uerſibus iiſdem.

Non niſi in eadem dictione inueniri liquidam poſt

mutam producere antecedentem breuem, sic idem Terentianus,
Vda igitur nunquam præbebit subdita tempus,
Præbebit uerbo deprensa, aut nomine eodem,
Rēplēt cum dico subiecta est uuida mutæ.
ātlās ut Græca, sic profero uoce latina.
Vda secunda utinam nostra sic uoce sederet.
Exemplo sat erit, qui dixit membra pyrāchmōn
Tertia tūm cy̆cnus. & quarta frequentior his est.
Nam mutis docui subiectam hanc omnibus esse.
Fābrĭcium dixīt, sācrum, qui limite quādrĕt.
āgrĭcōla, ĕt uēpres dixit saluere per ūtres.
Tempora sic præbent udæ, cum subiiciuntur.

M tamen & N liquidas post mutas in Græcis tātum dictionibus inuenimus, ut sic dixerim, liquescere, & cassas fieri, quanquam M ne in dictione quidem Græca apud nostros memini legere, sed N dūtaxat. Ouid. Piscosāmquē Gnĭdon, grauidamq. Amathunta metalla. Martialis, Delectat Marium si perniciōsŭs ĭchneumon. Idem, Quæ capta en alio nupta Lacǣna cy̆cno? Seneca in Hercule furente, Mundus puellæ serta Cnosiacæ gerit. In quibus uersibus sām quē Gnĭ, ōsŭs, ĭ, cǣnă cy̆, tres esse dactylos uidemus, & tă cnō iambū in quarto loco, atque N udam nihil iuuare antecedentem breuem. Quòd factum est ad imitationē Græcorum, apud quos μ & ν frequenter post mutas effluunt. Euripides in phœnissis, Ἰσότης ἔταξε. κἀριθμὸν διώρισεν. Idem in iisdem, κλεινὰ στε θήβας. τοῖν δ᾽ ἑλοῦ δυοῖν πότμοιν τὸν ἕτερον. ἢ γὰρ παῖδα σῶσον, ἢ πόλιν. In iisdem, τὰ μὲν παρ᾽ ἡμῶν πάντ᾽ ἔχεις, ἡ γοῦ τέκνον, Πρὸς οἶκον, ὅστις δ᾽ ἐμπύρῳ χρῆται τέχνῃ. In iisdem, ἀπωλόμεσθα δύω κακοπαίδεις τέκνον. Idem in Hecuba, ἔπλευσ᾽ ὅπως δ᾽ ἔπλευσα θεομανεῖ πότμῳ. In eadem, καὶ πεῖθ᾽, ἔχεις δὲ πρόφασιν. ἔστι γὰρ τέκνα. Callimacus. Νύμφης ὡς μεγαρέων οὐ λόγος οὐδ᾽ ἀριθμός. Theocritus, ἄμμες δ᾽ οὔτε λόγῳ τινὸς ἄξιοι, οὔτ᾽ ἀριθμητοί.

τοί. Cratinus in cleobulinis, ut citat Hephestion, ἔστιν ἀκμῶν, καὶ σφυρὰ νοάνια δ᾽ἔτριχι πώλω. Idem in Panoptis, κ᾽ ἄνια διασάφρειν, ὀφθαλμοὶ δ᾽οὐκ ἀνιδμάτοι. In horis, οὐδὲ πρὸς εἶδος ἀρ᾽ ἦν οὐδὲν προσιδόντι τεκμαρτόν. In quibus, ῥίθμον in quarta sede senarii uersus Iambici, & Πότμοιν & bis τέκνον, & τέχνη, & Πότμου in sexta, sex sunt iambi. Item ἔστινά, dactylus in prima sede heroici uersus. Itē δ᾽οὐκ ἄρι, οὐδάρι, οὔτάρι. δ᾽οὔτι τέ, bis duo dactyli.

N etiam post M inuenitur apud Græcos syllabam facere indifferentem. Cratinus, ἀλλοτριογνώμοις ἐπιλήσμοσι μνημονικοῖσι. λήσμοσι, dactylus. Epicarmus in Megaride, δ᾽ὕμνος, καὶ μουσικὰν ἔχοισα πᾶσαν φιλόλυρος ἠχή δ᾽ὗ trochæus. Est enim metrum trochaicum, quod in locis imparibus non nisi trochæum, uel tribrachyn suscipit. In δ᾽ὕμνος, sequentibus Y μ ν, communis est. Callimachus ut citat Hephestiō τῶς μὲν ὁ μνησάρχειος ἔφη ξένος. τῶς μὲν ὁ dactylus. ubi μν in μνημονικοῖσι, & in δ᾽ἤμνος, & μνησάρχειος non producunt antecedentes breues ι. υ. ο. Quos imitatus Horatius ī prima ode, dixit, Euterpe prohibet, nēc Pŏlўmnēia, ubi LY in Polymneia corripuit, licet sequantur m & n, quæ poterant positione producere, ut in illo Hesiodi, Τερψιχόρη τ᾽ἐρατώ τε, Πολύμνιά τ᾽, οὐρανίη τε. λῦμνĭă dactylus. Est enim Euterpe cohibet, nec polymneia, metrum choriambicum Asclepiadeum tetrametrum constans spondeo, duobus choriambis, & pyrrhichio sic, Eūtēr, spondeus. pē cŏhĭbēt, choriambus. nec pŏlўmnē, iterum choriambus. ĭă, pyrrhichius. Idem quoque sensisse uidetur Ouidius quincto fastorū, ubi ait, Dissensere Deæ, quarūm Pŏlўmneia cœpit. rūm pŏlў, dactylus. quāquam hic & pulymnia legi potest, ut sit spondeus rūm pū. ut illud apud Persiū, Nec mihi Pŭlўdāmas, nec troiades Labeonem, pro Polydamas, quod ab Homero accepit, qui Iliad. χ, ita Hectorem inducit loquentem, ὤμοι ἐγώ, εἰ μένκε πύλας, καὶ τεί-

χεα.

χεῖα δύω, Πουλυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην ἀναθήσει Πουλυδάμας pro πολυδάμας propter metrum, ut illud Virgilii, Venit & ūpilio, tardi uenere bubulci. upilio pro opilio. eodem modo fortaſſe apud Ouidiū Pulymnia tetraſyllabum, pro polymnia. Quanquam πωλύμνια, πολυδάμας & huiuſmodi per ω magnum ſcribunt Dores, ut πωλύπους Athenæo teſte, ut ſupra diximus in ultimis ſyllabis, quæ in us deſinunt, unde Polymnia, Polydamas primam poſſunt producere ſecundum Dores. ſed magis placet, ut ſit pentaſyllabum polymneia, ad imitationem Horatii, cuius fuerat familiariſſimus, de quo ſic ſcripſit in Triſtibus, Detinuit noſtras numeroſus Horatius aures, Dum ferit Auſonia carmina culta lyra. Aliqui tamen utrobique legūt polyhymnia, quod non placet. non enim componitur ex πολὺ, καὶ ὕμνος, ſed ex πολὺ καὶ μνεία, ut a memoria dicatur, cuius filias eſſe muſas teſtatur Heſiodus, μοῦσαι ὀλυμπιάδες κοῦραι διὸς αἰγιόχοιο, τὰς ἐν πιερίῃ κρονίδῃ τέκε πατρὶ μιγεῖσα μνημοσύνη. & licet Græci per unum ὑψιλὸν, & per iota μνι, & carmine, & proſa oratione ſcribant, ſic πολύμνια προπαροξυτόνως, ſicut & Heſiodus eo uerſu protulit, πολύμνιά τ' οὐρανίη τε. & Gaza in tertio, ubi dicit, ἐξαιρείσθω τὰ εἰς μνια, καὶ τρία, πολύμνια ψάλτρια, τῷ ι γὰρ: tamen puto factum magis ἐξαιρέσει τοῦ ε ex ει diphthongo, quàm uel gemini ῡ ῡ in unum ῡ συναιρέσει. nam nuſquam legitur geminum ῡ ῡ in unum ῠ contrahi, uel alterius ῡ abiectione, quoniam quæ componuntur ex πολὺ, ſeruant υ, ut πολυειδὴς, πολύαινος, πολυυδρία. πολυΐστωρ, ex ει uero modo ῑ, modo ε auferri κατὰ διάλεκτόν τινα legitur. nam Iones ἀσθενία pro ἀσθένεια, & εὐγενία pro εὐγένεια ἐξαιρέσει τοῦ ε, dicunt, ut in eodem libro de orthographia Gaza refert. Iones etiam ἱρὸς pro ἱερὸς proferuntur. Idem igitur in Polymnia factum dixerim, ut ἐξαιρέσει τοῦ ε proferatur ἰωνικῶς, receptúq́; ut per ι ab omnibus ſcribatur.

Quod

Quod autem μνεία per ει diphthongum ſcribatur, teſtis eſt Theodorus in eo ipſo de ortographia libro, ubi ait, ἡμνῖ προφωνήεντος μὲν μνίον τῷ ι μνεῖα τῇ ει. & etymologicon ubi legitur, μνεία μένω μενία, καὶ καθ᾽ ὑπερβιβασμὸν μνεῖα, καὶ συναιρέσει μνεία. Ex πολὺ igitur, & μνεία πολύμνεια: & diſſoluta ει diphthongo, polymneia πενταςυλλάβως protulit Horatius propter metrum, quemadmodum in elegia factum legimus, quod quia per ει ſcribitur in penultima apud Græcos ſic ἐλέγεια noſtri interdum diſſoluta ει diphthongo, elegia ει πενταςυλλάβως proferūt, antepenultima producta, Ouidius, Flebilis indignos Elegēiă ſolue capillos. Idem, Blanda pharetratos Elegēia cantet amores. Sed plerunque elegia τετρασυλλάβως dicitur. Martialis, Detineat cultis aut elegīă cōmis. Statius, Quas inter uultu petulans elegīă prōpinquat. A quo elegidium diminutiuum. Perſius, Sed ſiqua elegīdiă crudi Dictarunt proceres. & ubique E & L E primæ ſyllabæ corripiuntur, & I a diphthongo ει producitur, ſic ĕlegus ſemper corripit primas ſyllabas. ēlēgi igitur in eo uerſu, Flendus amor meus ēſt, ēlēgī flebile carmen, non nomen eſt, ſed uerbum. Sunt præterea qui uolunt legendum apud Horatium, Neque polymnia, licet repugnet ſyllaba, præſertim cū præcedat, ſi neque tibias, quaſi non liceat NEC poſt NEQVE ſubiungere, quod facile inuenitur. Virgilius, Sed neque Medorum ſiluæ ditiſſima terra, Nec pulcher Ganges. ſed non recte iudicant, primum quia non eſt quiſquam obſeruantior ſyllabarum Horatio. Deinde quia cum in ceteris fuerit diligentiſſimus, non eſt credendum fuiſſe hic tam negligentem, ut abuſus fuerit ſyllabam. Silius quoque corripuit RA in theramneo, cum dixit. Ecce inter primōs thĕrămneo a ſanguine clauſi, mōs thĕră, dactylus. Phornutus, qui de natura deorum ſcripſit, de polymnia hæc inquit. Πολύμνια δέ ἐςι πολυύμνητος ἀρετή. ἢ μᾶλλον ἡ πολλὰς ὑμνοῦσα. καὶ ὅσα περὶ

περὶ τῶν προσ ενεσέρων ὑμνεῖται παρειληφυῖα καὶ τῆς ἐκ τε τῶν ποιημάτων καὶ τῶν ἄλλων συγγραμμάτων ἐπιμελουμένη. uult igitur Phornutus ἀπὸ τοῦ πολὺ καὶ ὕμνος, compoui Polymnia. utcunque igitur scripseris aut Polymneia aut Polyymnia apud Horatium (nam esse alterum necesse est) recte scripseris.

Duæ præterea mutæ inueniuntur aliquando non producere antecedentem breuem, ut M & N liquidæ. Mart. Sardonicā smărăgdos, adamantas iaspidas uno portat in articulo Stella Seuere meus. cā smără, dactylus. aliqui tamen putant legendum smarados abiecto g propter metrũ: quod nõ placet. sic Homer. ὀδυσσείας δ, ὅς ἐναὶ ἐνὶ θήβης αἰγυπτίης ὅθι πλεῖστα δόμοις ἐνὶ κτήματα κεῖται μοῖς ἐνι, dactylus. nec obstat κτ in dictione κτήματα. Idē αἰγύπτιη τῇ πλεῖστα φέρει ζέδωρος ἄρουρα φάρμακα αἰγύπτι utrobique dactylus, licet id per συνεκφώνησιν seu συνίζησιν esse posset, quæ fit modis quattuor, quorum unus est, cum syllaba breuis & longa pro una longa accipiuntur. ut hic τῇ ἢ τῇ. & alibi ὑμῖν μὲν θεοὶ δοῖεν ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες. μὲν θεοὶ spondeus. & μῆνιν ἄειδε θεὰ πηληϊάδεω ἀχιλῆος. δεω ἀχι dactylus. Theocritus, Θωρηχθεὶς ἐπὶ βουσὶν ἀνάρσιος αἰγυπτίησιν αἰγύπτί, dactylus. Aeschylus in supplicibus, ἡγεῖσθε βωμοὺς ἀσίκτους θεῶν ἕδρας. σίκτους iambus, in quarta sede senarii iābici. Herodianus etiā μέμνηκα πέπτωκα κέκτηκα, ideo inquit duplicare principiũ præteriti perfecti per consonantē præsentis, & ε, quia μν, πτ, κτ inueniuntur in metris sæpe efficere communem syllabam. ut facit muta cum liquida.

Illud obseruandum, quòd quotiescunque in carmine inuenitur muta cum liquida indifferentem facere antecedentem syllabam, esse eam syllabam natura breuem, & propterea in prosa oratione semper esse corripiendam, ut lugŭbris, funĕbris, muliĕbris a mŭlĭĕrĭs penultima correpta. Terent. Neque satis digna, cui committas primo partũ mŭlĭĕrĕm. ĕrĕm pyrrhichius.

Item,

Item impĭgere, podăgra, chirăgra, tenĕbræ, latĕbræ, uolŭcris, pharĕtra, & huiusmodi. Præterea notandum uocales natura longas non posse unquam corripi sequente muta cum liquida, sed produci semper & prosa & carmine, ut salūbris, lauācrum, arātrum, simulācrum, ambulācrum, candelābrum, uolutābrum, delūbrum, mātres, & huiusmodi, quia apud poetas nunquã leguntur penultima breui. aratrum tamen quidam putant corripere penultimam, quia Græce τὸ ἄροτρον ō μικρῷ scribitur. ego tamen semper legi penultima longa tanquam a supino deductum, ut lauācrum, delūbrũ, simulācrum, & cetera, quæ supra diximus. Quòd autẽ saluber producat penultimã, probatur hoc uersu Ouidii, Phœbe salūbĕr ădes. quem etiam Priscianus citat.

Secundus modus est, cum syllaba uocali longa, uel diphthōgo finita in fine dictionis, uocalis sequitur nulla interposita consonante. Est enim hic breuis, Te Corydōn ŏ ălexi, trahit sua quenque uoluptas. & hic, Credimus, ān quĭ ămant ipsi sibi somnia fingunt. & hic, īnsŭlæ Ionio in magno, quas dira Celæno, Harpyięq. colunt aliæ. & hic, Victor apud rapidũ Simoenta sub īlĭŏ alto. hic, autem longa, Stant & iuniperi, & castaneæ hīrsutæ. & hic, Et succus pecorī, ēt lac subducitur agnis. Item hic, Tu ne ille Aeneas, quem Dardaniō ānchise. & hic, ō ĕgŏ quantum egi, quam uasta potentia nostra est. Quod ad Græcorum facimus imitationem, qui & uocales longas, & diphthongos in fine dictionis sequente uocali, modo corripiunt, modo longas seruant. Homerus ἄνδρα μοι ἔννεπε μοῦσα πολύτροπον, ὃς μάλα πολλὰ πλάγχθη, ἐπεὶ τροίης ἱερὸν πτολίεθρον ἔπερσε. hic enim & οι in ἄνδρα μοι corripitur sequẽte ε in dictione ἔννεπε, & η in πλάγχθη sequente ε in ἐπεὶ, sunt enim duo dactyli, sic ᾱνδ ᾰμοῐ, πλᾱγχθη ἐ. Idem, τῷ οἱ ἐπεκλώσαντο θεοὶ οἶκον δὲ νέεσθαι εἰς ἰθάκην. Et ὦ πάτερ ἡμέτερε κρονίδη ὕπατε κρειόντων. hic enim neque οι in θεοὶ corripitur sequente

quente uocali υ in ὕπατε, neque η in κρονίδη, quamuis ſequatur οἶ in οἶκονδε. ſunt enim duo ſpondei. Idem, ἡμετέῳ ἐνὶ οἴκῳ ἐν ἄργει τήλοθι πάτρης, in ἡμετέρῳ ῳ longa remanet, in οἴκῳ autem corripitur, ſcanditur enim ſic, ἡμέτε dactylus ρῶ ἐνὶ dactylus, οἶ κῶ ἐν dactylus, ἄργει ſpondeus, τήλοθι dactylus, πάτρης ſpondeus. Sed Græci in media quoque dictione tam ſimplici, quàm compoſita idem facere inueniuntur, ſed raro. οι enim in hoc uerſu apud Aeſchylũ in Niobe, corripitur, ἴσρος τοῖ αὖτας παρθένους λοχδ'εται, eſt enim uerſus trimeter iambicus, & ſcanditur ſic, ἴσρος ſpondeus, τοῖαῦ Iambus, τᾶς πᾶρ ſpondeus, θένους iambus, λοχδ iambus, ἔται iambus. ſuſcipit enim in locis paribus. Iambum, tribrachyn, anapæſtum. Citant autem hunc uerſum Hepheſtion, & Priſcianus. Item in hoc apud Theocritum, ὑψηλὰς ἐς πόντον ὁρῶν, ἄειδε τοῖ αὖτα. & in hoc apud eundem νύμφα καὶ προγένειος ἀπάγξαθαί μὲ ποίησεῖς. Et Οὔ τε τις ἐν ταλάρῳ πανίσδεται ἔργα τοιαῦτα. Item apud Homerum οἶδ' ἀρετὴν οἷος ἐσσὶ, χρὴ θίσε ταῦτα λέγεσθαι; in quibus uerſibus, εἶδέτοι, σθαίμέποι, ἔργάτοι, τῆς οἷος, dactyli omnes. Hic autem longa remanet αι apud Homerum, παῦροι γάρ τοι παῖδες ὁμοῖοι πατρὶ πέλονται. μοῖοι ſpondeus in quarta ſede. Item αι hic apud Homerũ corripitur, σωυναίκσ' ὑποφῆται ἀνιπτόποδες χάμαιεῦναι. Item hic ἔδμεναι οἷα σύες χάμαιεύναδες αἰὲν ἔδουσιν δὲς χάμαι dactylus. ἐς χάμαι etiã dactylus. hic uero longa remanet apud eundem, λοκρῶν δ' ἡγεμόνευεν ὀϊλῆος ταχὺς αἴας μείων, οὔτοι τόσος γε, ὅσος τελαμώνιος. αἴας in utroque ſpondeus. υι etiam corripitur hic apud Homerũ. ἕκτορ, υἱὲ πριάμοιο τὶν δὲ σὺ νόσφιν. ἀπ' ἄλλων ἕκτορ υἱ dactylus. hic uero longa apud eundẽ, τῶν ἦρχε ἀσκάλαφος, καὶ ἰάλμενος, υἷες ἄρηος, υἷες ἄ, dactylus. Sed, ut dixi rariſſime inueniuntur in media dictione correptæ ſyllabæ longæ, præſertim in Heroico hexametro.

Tertius

Tertius modus, est cum correptam uocalem in fine dictionis duæ sequuntur consonantes, Quarum prior est s littera mutis c p t præposita. Est enim hic breuis apud Virgilium, Pōnĭtĕ spes sibi quisque suas. & hic apud Horatium, Linquimus insani ridentes prǣmĭă scribæ. Item hic apud Catullum, Testis erit magnis uirtutibus ūndă Scămandri. pōnĭtĕ, prǣmĭă, ūndă scă, tres dactyli. Eodem modo etiam apud Græcos. Homerus ἀκλειὴς ἀΐδηλος ὑπαὶ νεφέεσσι σκέδασεν. Idē, τῶν νῦν αἷμα κελαινὸν ἐΰῤῥοον ᾱμφὶ σκάμανδρον. Idem, ὃν ξάνθον καλέουσι θεοὶ, ἄνδρες δὲ σκάμανδρον, in quibus s & p in dictione spes, & s & c & r in dictione scribæ, non obstant, quin antecedentes pedes pōnĭtĕ, & prǣmĭă sint dactyli. Item s, & c, in dictione scamādri, & σ & κ in σκεδάσεν & σκάμανδρον in utroque uersu, non obstant trochæis, qui præcedunt ūndă & ε̄σσι & ᾱμφί, & δρε̄ς δὲ, quin adiunctis sca, & σκε, & σκα syllabis, fiant dactyli, ūndă scă, ε̄σσι σκε̆, ᾱμφὶ σκᾰ, δρε̄ς δὲ σκᾰ. hic autem, quīsquē scire cupit, ant quisquē scribere curat, Et hic, āntē Stesichorū uatem natura creauit, Et hic, ūndē scissa coma est, aut ūndē spissa corona apud Terentianū, (nā apud alios nō memini legere) lōga est. Quinq; .n. trochæi quīsquĕ, & quīsquĕ & āntĕ, & ūndĕ, & ūndĕ adepti, quod deerat, tēpus positione s semiuocalis, & c, & t, & p mutarū, sequente uocali longa, transiere in spondeos. Interdū igitur s littera coniuncta mutis, c, p, t, ut diximus, iuuat præcedentē breuem, interdum non iuuat. Sed cum non iuuat, fit quia s littera uim suam frequēter amittere inuenitur apud uetustissimos tam sequenti uocali, quam consonante, ut apud Lucilium, quem citat Gellius, Campanus sonipes succussor nullus sequetur: nūllŭs sĕ, pro nūllū sĕ, dactylus. Idem apud Ennium, quem idem citat Gellius, Doctus, fidelis, suauis homo, facundus, suoq. Cōtentus, atque beatus, scitus, secunda loquens, in tempore commodus, & uerborum uir paucorum.

Dōctū fī.cūndūsū,t' ātquē bē.scītū sē,quattuor dacty li.Et apud Lucretium, Nam fierent iuuenes subito ex infantibus paruis.fāntībū,dactylus.Item in illo Alcinoi epigrammate,Longe erit a primo quīsquīs sēcundus erit, Quīsquī sē,dactylus. Nam quisquis secundus erit, legi in antiquis codicibus.Et apud Catullū, Affixus nostris tū dābīs supplicium.tū dābī,dactylus. In illo etiam Virgilii abiicitur s cum sua uocali, Aut ouium fœtus,aut urentes culta capellas,t'aūt ū, spondeus.Et in illo eiusdem,Inter se coiisse uiros,& decernere ferro,r'ēt dē,spondeus,quemadmodum etiam citat Priscianus. aliqui tamen legunt,& cernere ferro, in quibus & Anneus Seneca. Nec mirum s interdum sic uim suam amittere, cum aspirationem etiam loco ipsius in quibusdā dictionibus Bœotes posuerint, muha pro musa dicentes,ut Priscianus refert:quemadmodum contra, ipsa pro aspiratione sæpe inuenitur posita,ut semis,sex,septē,se,si sal,a Græcis ἥμις, ἕξ, ἑπτὰ ἕ, ἵ, ἅλς. Idem quoque patitur s M udæ præposita in principio dictionis, nihil enim iuuat antecedentē breuem,ut apud Ouidium, Velatus ueste sedebat In solio Phœbus claris lucēntē smăragdis. cēntē smă, dactylus. Lucanus, Et suffixa manu foribus testudinis inde Terga sedent crebro maculis distīnctă smăragdo. stīnctā smă, dactylus. Stat. Sudor ibi arcano florētes īgnē smăragdos.īgnē smă,dactylus.Terentianus tamē s semiuocalem mutæ præpositam non iuuare inquit antecedentem breuem, cum uocalis, cui una cum muta adiungitur, breuis fuerit: contra, cum longa uel natura, uel positu fuerit, iuuare. unde si trochæus præcedat, spondeum fieri dicit, tertia uocali, quæ sequitur,producta: non fieri uero, si breuis illa fuerit, sed transire in dactylum. Si quis igitur dixerit, smyrnā,Strēpsă, Spădā, Scōlus,Struthēā, Scōtussa. smyrnā, erit spondeus, nam producitur nā, quia tertia, quæ sequitur, uocalis, longa est. strēpsă spă,dacty-

lus. psă enim correpta remanet, quia tertia, quæ ſequitur, uocalis corripitur. dā ſcō, ſpondeus. dā enim producitur, quia ſcō in ſcōlus longa eſt. theā ſcŏ, dactylus, nam ă corripitur, quia ſcŏ in ſcŏtuſſa breuis eſt. hæc græce ſic ſcribuntur (ſunt enim urbium, locorum ue nomina apud Stephanũ) ἡ σμύρνα, στρέψα, τὰ σπάδα, ἡ σκῶλος, στρούθα, σκοτοῦσα.

Sed libet hic Terentiani ea de re uerſus ſubiungere,

Hæreat ergo animo ſexta hæc tibi uiuida, parsq;
Littera de numero, quam dixi, ſemiſonantum,
Quæ tibi treis tantum poterit ſubiungere mutas,
Si quando ſcūtum, ſpūmas, uel ſtāmina dico,
Hæc ſola efficiet, nudo, ut remanente trochæo,
Spondeum geminæ poſſint firmare ſonoræ.
Exemplis an praua ſequar, uel recta probabo.
Quīſquē scīrĕ cŭpit, uel quīſquē sc rībĕrĕ curat.
āntē stārĕ dĕcet, cum dico, & ſeparo uerbum.
āntē Stēsĭchorum uatem natura creauit.
Vltima uocalis remanens, finisq; trochæi,
Excipitur geminis, queis proximus exoritur pes,
Quæ quanquam capite alterius uerbi teneantur,
Sufficiant retro uireis, & tempus oportet,
Conſona quod debet geminata referre priori.
Nam cur ſpondeo credas non reddere tempus,
Quæ tali poſitu, cum dactylus incidit, obſtant?
Incipe ſi dicas, & ſc re, & ſcribere iungas,
Creticus efficitur. Queis uiribus ergo nocebit,
Subdita præteritæ cur iiſdem uiribus æque
Tempora non præſtet, cum ſit ſubiecta priori?
Quin mirum magis inuenias, ut tempore duplo
Semiſonans iſtæc pariterq;, & muta cohærens,
Correptam retro nequeant augere Trochæi.
Nam niſi uocalis producta ſequatur utraſque,
Tertia, quas dixi, nullum poterunt dare tempus.
Scire etenim cum dico, & ſtārē ſpūmĕŭs amnis,
Tertia uocalis producta adiungitur illis,

Atque

Atque inde accipiunt uires prosuntq; priori:
Si fuerit correpta, nihil præstare ualebunt,
Cum scăpulam, spătium, stĭmulū subiungo trochæo,

Si quis igitur dicat, īncĭpē scīte puer iamq; īncĭpē scribere uersus, Incipe in prima, & quarta sede non dactylum, sed creticum, id est amphimacrum faciet, secundum Terentianum, propter ī longum in scīte, & scribere post s, & c. idq; illud in heroico hexametro uitium dicit: non quòd id non fiat aliquando, sed quòd raro: de arte enim ille scribit, non de licentia: nam fecisse id antiquos, eosdemq; approbatos constat. Virgil. Pōnĭtē spēs sibi quisque suas. nam pōnĭtē, ut ille ait, est creticus, quia sequitur s cum p muta & uocali longa, ut in dictione spēs. Horatius, Linquimus insani ridentes præmĭā scrībæ. hic quoque creticus, quia sequitur scri syllaba longa. Ouidius, Spes bona dat uires, animūm quŏquē spēs bona firmat, Vīuĕrē spē uidi, qui moriturus erat. in utroque uersu est creticus, quoniam sequuntur s & p cum uocali producta. Idem uitiari temporibus dactylum, & creticum fieri, his etiam uersibus ostendit manifestius,

Consona si gemina est, qua proximus incipiet pes,
Cuius principium sexta hæc, quam dico, tenebit,
Dactylus ille prior, quamuis sermone peracto,
Discretus, liberq; pedis compage secundi,
Sentiet accessum momenti, & temporis auctum.
Exemplo uersus unius utrunque probabis,
Ante supinatas Aquiloni ostēndĕrē glebas,
Tūndĕrē cum uerbi finem simul & pedis explet.
Nil obstant pedis alterius modo consona, & uda,
Syllaba si contra ueniat, qualem modo dixi,
Temporibus uitiatus erit pes integer ante,
Ante supinatas Aquiloni ostēndĕrē strāges.
Tertia si longa efficitur, pes creticus exit.

Idem uitiari metrū heroicū ab Anapæsto refert, &

tamen inuenitur interdum in heroico Anapæstus. Virgilius, Flůuiōrum rex Eridanus. flůuiō, Anapæstus. Vitandum ergo est, quod uitium fuerit, quodque ipsi quoque poetarum principes rarissime licere sibi uoluerunt.

Illud præterea operæpretium subiūgere uisum est, s literam ἀρκτικὸν στοιχεῖον appellari a Græcis, quòd omnibus fere mutis, atque etiam M liquidæ præponatur, ut σβεννύω σπάρθη σκῆπτρον, στέμμα, σθένος, σφίγξ, σχῆμα σμάραγδος. ab aliquibus uero ἄσημον & μοναδικὸν, quòd suæ cuiusdam sit potestatis. ἄσημον enim obscurum significat, & sine nota, seu signo. μοναδικὸν autem, solitarium. Nam cum ceteræ semiuocales in quattuor liquidas L M N R, duasq́; duplices diuidātur, ipsa sola quasi innominata & solitaria semiuocalis remanet. Sed quāre a Terentiano modo uegeta, modo uiuida, modo fortissima litera dicitur? An quia præter ceteras consonantes, & præponi potest aliis consonantibus in principio dictionis, ut scutum, spatium, stamen, scribo, strues, stlembus, splendidus: & supponi in fine, ut scrobs, frons, hyems, ars, puls, stirps, laus, Theseus? An quia in heroico hexametro potest ex trochæo spondeum facere, ut supra est dictum, cū id mutæ liquidis adiunctæ non queant? An quia apud Græcos tantæ est potestatis, ut cū mutis præponitur, nō possit fieri reduplicatio in præteritis perfectis per consonantem præsentis, quemadmodum fit cum incipi uerbum a muta cum liquida, ut a γράφω γέγραφα, a πλυνώ πέπλυκα, a τρέφω τέτρεφα. uel etiam a πτ κτ mutis, atque μ ν liquidis, quod tamen in his tātū præteritis fieri memini legere, κέκτημαι. a κτάομαι. πέπλαμαι, a πλάομαι. πέπλωκα, a πλόω. μέμνημαι, a μνάομαι: sed tantū ἐψιλὸν præteriti imperfecti augmentū, adsumant, quod a σῖγμα & muta statim sequentibus sic producitur, ut nō liceat unquā esse breue, ut σπείρω ἔσπειρον ἔσπαρκα. στρέφω ἔστρεφον ἔστραφα. eodē modo

do in iis, quæ a ζ ξ ψ incipiũt, propter σῖγμα, quæ illis inest, ut ζάω ἔζαιν ἔζηκα, ξέω ἔξεον ἔξεκα, ψάλλω ἔψαλλον ἔψαλκα.

Quartus modus est, cum correpta uocalis partem terminat orationis, quæ in unã desinit consonantem, & est principium pedis, ut hic apud Virgilium, Inua lidũs ĕtiãmq; tremens etiam inscius æui. & hic apud Lucanum. Dum sanguĩs ĭnĕrat, dum uis materna. & hic apud Virgilium, Pleiadãs, hy˘ãdas claramq; Lycaonis arcton. licet ab Homero acceperit, πληϊάδας θ' ὑάδας τε τότε σθένος ὠρίωνος. Item hic apud eundem, Pectoribũs ĭnhĭans spirantia cõsulit exta. dũs ĕ tĭ, guĩs ĭn ĕ, dãs hy˘ã, bũs ĭnhĭ, quatuor dactyli. Quod si post duos pedes, & semis, aut tres, & semis fiat, penthemimeri, atque hephthemimeri datur, ut hic apud Virgilum, Omnia uincit Amõr, ĕt nos cedamus amori. & hic apud eundem, Ostentans artem pa ritĕr, ãrcumq; sonantem. Sed de penthemimeri, & hephthemimeri dicemus, cum de heroico metro tractabimus. Quòd autem correpta uocalis in nullam de sinens consonantem, partem orationis terminet, & producatur, nullum occurrit exemplum, nec puto inueniri: præsertim, quia neminem legi, ex iis, qui de arte scripserunt, qui huius rei meminerit apud Latinos. Nam Græci id faciunt, Homerus, οἱ δὲ μέγα ἰάχοντες ἐπέδραμον ὗες ἀχαιῶν. Et, αὐτὰρ ἐπεὶ δαναῶν γένετο ἰαχή τε θόος τε. Et ἀλλὰ τάγ' ἄσπαρτα καὶ ἀνήροτα, πάντα φύονται: γαῖᾰ τοῖᾰ, τᾰ καῦ ᾰ, tres dactyli. Illud uero, Νέστορα δ' οὐκ ἔλαθεν ἰαχὴ πίνοντά περ ἔμπης, in ε & ν desinit consonantem, ut illud, καὶ μὲν οἱ λύκιοι τέμενος τάμον ἔξοχα πάντων, θὲν ἴᾰ, dactylus, & καῦ μὲν, spondeus. licet μὲν, & pedis, & dictionis sit finis contra regulam, nisi quis legat καὶ μὴν. Illud obiter hic admonuerim apud Priscianum in primo libro, ubi dicit, Apud Græcos tamen o quoque, i sequente producere licet antecedentem breuem, pro, νέστορα

δ᾽ οὐκ ἔλαθεν ἰαχὴ πίνοντά περ ἔμπης, reponendum
esse carmen illud, αὐτὰρ ἐπεὶ δαναῶν γένετο ἰαχή τε,
θρόος τε. ut ἰῶτα sequatur o breuem, eamq; produ-
cat, sic τō ĭă, ut Priscianus ait. nam in θε̄ ν ĭă, etsi θε̄ν
producitur sequente I per communem regulam, quæ
talis est apud grammaticos Græcos. de communi sylla
ba, ὅταν βραχεῖα οὖσα καταπεραιοῖ εἰς μέρος λόγου,
καὶ τὴν ἑξῆς ἔχει ἀπὸ φωνήεντος ἀρχομένην: tamē nō
respondet uerbis Prisciani, qui de o loquitur. ubi no-
tandum non quacunque sequente uocali produci di-
ctionis antecedentis extremā syllabam, sed ἰῶτα tan-
tum. legitur enim apud grammaticos, τῶν δὲ τὴν βρα
χεῖαν εἰς μακρὰν ἀναφερόντων πρῶτος οὗτος τρόπος,
ὅταν βραχεῖα οὖσα καταπεραιοῖ εἰς μέρος λόγου, καὶ
τὴν ἑξῆς ἔχει ἀπὸ φωνήεντος ἀρχομένην, οὐ τοῦ τυχόν
τος φωνήεντος, ἀλλὰ τοῦ ἰῶτα. Quod est, Ex modis,
quibus breuis syllaba in lōga uertitur, primus hic est:
Cum breuis syllaba partē terminat orationis, & quæ
sequitur dictio, a uocali incipit, non quacunque uoca
li, sed iota.

Quintus modus est, cum correptam uocalem susci
pit z, quæ cum possit præcedentem uocalem breuem
producere, interdum pro simplici accipitur consonan
te. ut apud Virgilium, nemorōsă zăcynthos. rōsă ză,
dactylus. nam in hoc producit, Mezenti ducis exu-
uias. Quòd ad Græcorum imitationem factum est.
nam hic pro simplici accipitur consonante apud Ho-
merū, οἳ δὲ ζάκυνθον ἔχον. hic uero pro duplici apud
eundem, νῆτάν τε ζαθέην. οῖ δἔ ζά, τē, ζάθἔ, duo dacty
li. sed in primo dactylo δἔ breuis remanet, licet se-
quatur ζ: in secundo uero τē, quæ natura breuis est,
producitur sequente ζ. Theocritus autem primam in
ζάκυνθος produxit, & pro duplici posuit. αἰνέωτάν τε
κρότωνα καλὰ πόλις ἅ ζάκυνθος. ā ζā, spōdeus. X quo
que inuenitur pro simplici cōsonāte positū. Lucanus,
Talis fama canit tumidū super æquŏră Xerxē. terētia.

Nanque etiam duplex,quæ nobis una relicta est,
Principium uerbi quoniam profere Latini
Non ualet,& tantum uocalis subdita currit
Cum græcum inciderit nomen,quo possumus uti,
Si post dactylon accedat,nil tempora duplo
Officiet,gemini poterunt ostendere uersus.
Pontibus instratis coniunxit līttŏră Xerses.
Sanguine turbatus miscebat līttŏră Xanthus.
Lītŏră pes longa constat,breuibusq; duabus:
Tempora nec lædit duplex,quin dactylos extet.
Pro duplici contra gemina est si consona,lædit.
Pontibus instratis coniunxit līttŏră SCIRON.

Sextus modus est,cum pronomen hīc c littera terminatum uocalis statim sequitur. Est enim breuis in hoc apud Virgilium, Sōlŭs hĭc inflexit sensus. & in hoc apud eundem, Hīc uĭr hĭc est,tibi quem promitti sæpius audis. Sōlŭs hĭc,dactylus.hīc uĭr hĭc, dactylus. Longa in hoc apud Martialem,|Hīc ēst pampineis uiridis modo Vestius umbris. Terentianus tamen Sōlŭs hĭc,Creticum esse dicit,& per cc geminum, & e scribendum, excludiq; E, non etiam c, quoniam nulla consonans excluditur,præter M cum inter duas ponitur uocales,quam per circuitum duodecimum Alphabeti locum tenere inquit. Idem quoque| de neutro hoc sentit.hocce enim scribendum censet. Verba eius sunt,
Cretĭcus in nostris,si læuia carmina pangas,
Raro inuenitur, qualis hic Maronis est,
īnsŭlæ ionio in magno, quas dira Celæno.
Creticus offendit pes primus,& asperat aures.
Dabo & latentem,sed notandum creticum,
Sōlŭs hīc inflexit sensum,nam primus & istic
Pes longiorem tertiam dat syllabam,
cc geminum quoniam sermonis regula poscit,
Vt fiat hicce plena uox.excluditur
Vocalis,dabitur.nec consona pellitur ulla,
Nisi quæ duabus obstat una uocibus,

Cum uenit in medium, uocesq; oblimat adhærens,
Bissenus istam litteram monstrat locus.
Aut geminum in tali pronomine si fugimus cc,
Spondeus ille non erit, qui talis est,
Hŏc ĭllud germana fuit, sed &, Hŏc ĕrăt alma.
Iambus ille fiet, iste Tribrachys.

Cui sententiæ accedit Priscianus, qui in decimotertio de casibus pronominum, sic ait, Quamuis reliquis quoque casibus uetustissimi addebant eandem CE syllabam, hicce huncce hocce. Vnde uocali quoque sequente per synalœpham manentibus duobus cc, solebant producere hoc, ut Virgilius in secundo Aeneid. Hocc'erat alma parens, quòd me per tela, per hostes Eripis. Sed scriptorum negligentia prætermisit unum c. Hæc ille. Quòd siquis uoluerit hic & hoc ab hicce & hocce fieri per apocopen, & cum corripiuntur sequente uocali, ut Sōlūs hĭc inflexit sensum. & cum præcedunt dictionem a consonante incipientem, ut Hic pietatis honos, & Hoc Riphæus, hoc ipse Dymas esto. nam hoc idem & Terētianus sentire uidetur. Sed cum præponūtur dictioni, quæ a uocali incipit, & producuntur, per cc geminum scribenda sunt, exclusa E per synalœpham, ut apud Ouidium, En ait, en hicc' est nostri contemptor. & apud Virgilium, Hocc'opus hic labor est. nam si essent per apocopam, corriperentur, &, Hĭc ēst, non spondeus esset, sed iambus. Et Hŏc ŏpŭs, non dactylus foret, sed Tribrachys, quos pedes non recipit metrum Heroicum. Recte igitur Terentianus pro metri ratione uel duplicem haberi, uel simplicem dicit. Nam si corripitur, uel præcedit dictionem ab uocali incipientem, fit per apocopen. cum uero producitur sequente uocali, fit tantum synalœpha. quanquam Seruius primo Aeneidos aliter sentit.

Septimus modus est, cum correpta uocalis in unam desinit consonantem sequente aspiratione, quæ tanquam littera positionē facere posse nonnullis uidetur,

ut in

ut in illo Virgilii, Terga fatigamus hasta, ut mũs hã, sit spõdeus, & mus producatur propter aspirationem quæ sequitur, cum potius id cæsuræ semiquinariæ dãdum sit. Item apud eundem, Graius homo infectos lin qués profugũs Hy̆mĕnæos, &, Ille latus niueum molli fultũs hy̆ăcintho, ut gũs & thũs producantur sequẽte aspiratione in hymenæo, & hyacintho, cum potius producantur, quoniam u uocalis desinit in consonantem in fine dictionis, & est principium pedis in utroque dactylo, gũs hy̆mĕ, & tũs hy̆ă per quartũ modũ. Quare facile accedo iis, qui septimum modum superfluum dicunt.

Hæc de syllabarum quantitate occupatissimi scripsimus, & propterea multa consulto prætermisimus. quæ ad rem facere uidebantur. Quanquam siqui hæc quoque accurate legerint, adeò se profecisse sentient, ut quod didicerint, nunquam pœniteat. Nunc autem de pedibus iterum plura quædam dicamus non inutilia studiosis.

DE PEDIBVS ET ACCIDENTIBVS VNICVIQVE PEDI.

PES in metro, est compositio syllabarum cum certa obseruatione, temporum sublationem, & positionem recipiens, quæ ἄρσις, ac θέσις græce dicuntur. Fit autem pes, ẽ duabus pluribusue syllabis. Nam ex una syllaba etiam si longa fuerit, pes fieri non potest, quia duobus ictibus fit, non gemino tempore. nam bis ferire oportet etiam duas breueis, quod pulchre sic Terentianus,

Vna longa non ualebit edere ex sese pedem,
Ictibus quia fit duobus, non gemello tempore.
Breuis utrinque sit licebit, bis feriri conuenit.
Parte nam attollit sonorem, parte reliqua deprimit.
ἄρσιν hanc Græci uocarunt, alteram contra θέσιν.

Pedi accidunt septem, Sublatio, Positio, Proportio, Numerus syllabarum, Tempus, Resolutio, Figura.

ἄρσις, & θέσις, quæ Latine ſublatio, & poſitio dicũtur, accidunt pedi, quoniam ſuſtollere primam partem pedis, deprimere ſecundam oportet.

Proportio in pede aut eſt æqua, aut dupla, aut ſeſquipla, quam & ſeſquialteram nunc dicunt, ſed non recte: aut tripla, aut epitrite, aut ſuperbipartiens tertias, aut epitetarte, aut epipente, aut dupla epitrite.

Aequa eſt in iis pedibus, qui ſoluti tot tempora habent in ſublatione, quot & in poſitione, ut ſunt pyrrhichius, ſpondeus, dactylus, Anapæſtus. Pyrrhichii.n. ἄρσις unum tempus habet, & θέσις unum, ut dĕŭs. ſpondei autem, & dactyli, & anapæſti ſublatio duo habet tempora, & poſitio totidem, ut hērōs, Tĭtȳrŭs, flŭuĭīs.

Dupla proportio eſt, quoties altera pars alteram duplo uincit, unde & nomen accepit, ut in iambo, & trochæo, & ambobus ionicis. Iambi enim ſublatio unum tempus habet, poſitio duo. Trochæi uero contra, ſublatio duo habet tempora, poſitio unum. Ionici itē minoris ſublatio duo tēpora habet, poſitio quattuor. Ionici aūt maioris contra, ſublatio quattuor habet tēpora, poſitio duo, ut dĭēs, mātĕr. Dĭŏmēdēs. Prŏſērpĭnă.

Seſquipla proportio eſt, quoties altera pars alteram continet & eius dimidium, id eſt totum & ſemis, ut in pæanibus, qui habent quinque tempora, quorum altera pars ſunt duo, tria altera. tria igitur, & duo in ſe continent, & alteram duorum partem. ut Cǣcĭlĭŭs, Hŏrātĭŭs, Mĕnĕlāŭs, Prĭămĭdēs. hæc a Græcis ἡμιόλιος dicitur, de qua Ariſtot. in Rhetoricis ſic, ἔστι δὲ τρίτος ὁ παιὰν, καὶ ἐχόμενος τῶν εἰρημένων. τρία δὲ πρὸς δύ' ἐστίν. ἐκείνων δὲ ὁ μὲν ἓν πρὸς ἕν, ὁ δὲ δύο πρὸς ἕν, ἐνδέχεται δὲ τῶν λόγων τούτων ὁ ἡμιόλιος. οὗτος δ' ἐστὶν ὁ παιάν. Huic fingere nomen Latinos noluiſſe inquit Gellius decimo ſeptimo lib. quoniā id abſurde futurum. ait enim, Quale fieri nomen hemiolio poſſet? Eſt autem hemiolios, qui numerum aliquem totum in ſe habet, dimidiumq; eius, ut tres ad duo, quindecim

cim ad decem, triginta ad uiginti.

Tripla proportio est, quoties una pars ter alteram continet, ut in amphibracho, cuius sublatio unum tẽpus habet. Positio tria, ut Lātīnŭs. Epitrite proportio est, quoties una pars continet alteram, & tertiam partem eius, ut in epitritis, quorum una pars quattuor habet tempora, altera tria. ut ărīstīdēs υ – – –: ārchĭmēdēs – υ –: Dēmŏsthĕnēs – – υ –: Cōnstāntīnŭs – – – υ. Gellius autem sic de hac proportione dicit, Epitritos autem est, qui habet totum aliquem numerum, & eius partem tertiam, ut quattuor ad tres, duodecim ad nouem, quadraginta ad triginta.

Superbipartiens tertias propositio est, cũ una pars cõtinet alterã, & duas tertias eius, ut in anticyprio pede syllabarũ quinq;, & octo tẽporũ, cuius sublatio tria tẽpora habet, positio quinq; ut uĕrbĕrātūrŭs – υ – – υ.

Epitetarte proportio est, cum una pars cõtinet alteram, & quartã partẽ eius, ut in mesobrachy syllabarũ quinque, & temporũ nouẽ, cuius sublatio quattuor habet tẽpora, positio quinq; ut cōnuĕrbĕrātōs – – υ – –.

Epipempte proportio est, cũ una pars continet alteram, & quintã partem eius, ut in caniocretico syllabarum quinq;, temporũ undecim, cuius ἄρσις sex tempora habet, θέσις quinque, ut āmāmēntārĭŭs – – – – υ –.

Dupla super tertia proportio est, cum maior pars continet minorem bis, & alterã eius partem, ut in Musico è syllabis quinque, penultima & antepenultima longis, ceteris breuibus temporum septem: cuius sublatio duo tempora habet, positio quinque, ut pŏpŭlābūndŭs υ υ – – υ.

Hæc nos de proportionibus, quæ pedibus accidunt. Sed M. Tullius in libro de perfecto oratore tres tantum esse pedum proportiones dicit his uerbis, Pes enim, qui adhibetur ad numeros, partitur in tria, ut necesse sit partem pedis aut æqualẽ esse alteri parti, aut altero tanto, aut sesqui maiorem. Ita fit aequalis da

ctylus,duplex iambus,sesqui pæan. Et paulo inferius, Sed ita factos eos pedes esse, ut in eis singulis modus insit,aut sesquiplex, aut duplex, aut par. Idem quoque Fabius Quinctilianus ait,his uerbis, Rhythmus aut par est, ut dactylus, aut sesquiplex, ut pæan: cuius uis est è longa & tribus breuibus, quiq; ei contrarius, è tribus breuibus,& longa,uel alio quoquo modo: tépora tria ad duo relata,sesquiplum faciūt,aut duplex, ut iambus:nam est è breui & longa, quiq; est ei contrarius. Sergius etiam inquit, omnes pedes tres diuisionum habere formas, quæ pertineant ad Grammaticos,æquam,duplam,sesquiplā.nam amphibrachyn, & epitritos ait excipi a Donato. Sed eos intelligit tātum, qui non sunt maiores quattuor syllabis, hoc est duarum syllabarum, quattuor pedes, trium, octo, quattuor, sedecim. Idem uidetur sentire, Terentianus,cum ait,

Vna porro bis feriri quando poterit syllaba,
Temporum momenta sane lege certa diuidunt,
Aut enim quantū est in ἄρσεις,tātum erit tēpus θέσει.
Altera aut simplo uicissim tempori duplum dabit,
Sesquiplo uel una uincet alterius singulum. Vbi obiter notandum accepisse syllabam in eo uersu, Vna porro bis ferri,quando poterit syllaba, pro complexione non litterarum,sed syllabarum,id est pro pede.In cōmentariis Hephstionis tres easdem proportiones pedes habere scribitur his uerbis. τὰ δὲ μέτρα ἀπὸ ποδῶν τινῶν εἰσι,τῶν ἐχόντων ἢ ἴσον λόγον ἢ διπλασίονα ἢ ἡμιόλιον. καὶ τοῦ μὲν ἴσου εἴη ἂν δάκτυλος –υυ. μία γὰρ μακρὰ καὶ δύο βραχεῖαι τὸν αὐτὸν ἔχουσι λόγον. τοῦ δὲ διπλασίονος τροχαῖος –υ,μακρὰ γὰρ τῆς βραχείας διπλασίων,τοῦ δὲ ἡμιολίου βακχεῖος υ––, βραχεῖα γὰρ καὶ μακρὰ πρὸς τὴν μακρὰν λόγον ἔχουσιν ἡμιόλιον ἴσος igitur λόγος,latine æqualis ratio,διπλασίων duplaris, ἡμιόλιος sesquipla, siue, ut Capella inquit, superdimidia dici potest. Harum autem prima

proportio

proportio dactylica, secunda iambica, tertia pæanica nominatur. Illud non præterierim, Sesqui non significare unquam totũ, seu integrum neque per se, neque compositum, sed dimidium tantum. Cum igitur componitur, cum eo, cui adiũgitur, significat etiam semis, ut sesquipes, sesquilibra, sesquimẽsis. Varro lib. primo de re rustica, Annus est diuisus in quattuor parteis totus, & idem subtilius sesquimenses in octo. Idem in eodem, Vt nuces integras uno modio comprehendere possis, quod putamina suo quæque habeant loco naturæ composita, cũ easdem si fregeris, uix sesquimodio comprehendas. Caue igitur dicas sesquialtera, sesquitertia, sesquiquarta, & huiusmodi: sed uel Græcis utere nominibus, ut Gellius dicit, & Machrobius facit: uel superdimidium, supertertium, superquartũ, & deinceps, ut traducit Martianus Capella. Non me latet, quid Hermolaus, quid Politianus super ea re sẽserint. Illud Ciceronis me magis mouet, cum dicit, ut supra recitaui, partem pedis aut æqualem esse alteri parti, aut altero tanto, aut sesqui maiorem. sesqui, id est dimidio. Apud Vitruuium igitur & sesquialterum, & ternarium, & quintarium, & huiusmodi latina, puto perperam legi, nec esse Vitruuij. Boetius etiam meo iudicio in his dictionibus lapsus est.

Numerus syllabarum accidit pedi, quia aut duarũ syllabarum pes est, dĕŭs. aut trium, ut dŏmĭnŭs. aut quattuor, ut īmpĕrātŏr. aut quinque, ut ălphĕsĭbœŭs. aut sex, ut Māxĭmĭlĭānŭs.

Tempora pedi accidunt ad nimium duo, ad summum duodecim. Duo enim tempora habet Pyrrhichius, υυ. Tria iambus, υυυ. Quattuor spondeus, υυυυ. Quinq. Pæanes, υυυυυ. Sex Ionici, υυυυυυ. Septem Dasius, υυυυυυυ. Octo Ameboeus, υυυυυυυυ. Nouem Probrachys, υυυυυυυυυ. Decem Molosso spondeus, υυυυυυυυυυ. Vndecim Creticomolossus, υυυυυυυυυυυ. Duodecim Dimolortus. υυυυυυυυυυυυ.

uuuuuuuuuu.

Solutio accidit pedi, cum longa ſyllaba ſoluitur in duas breues.unde ſpondeus --recipere poteſt tres ſolutiones.nam ſi ſoluas primam, facies anapæſtũ uu-. ſi ſecundam,dactylum -uu. ſi utranque, proceleuſmaticum uuuu. Dactylus uero unam tantum. ſoluendo enim primam,facies proceleuſmaticum.

Figura accidit pedi,quia pedes aut ſimplices,aut duplices,aut heteroplici ſunt.ſimplices ſunt quattuor diſyllabi,octo triſyllabi,qui nullam alterius pedis admiſtionem habent. Duplices uero ſunt ſedecim, qui è diſyllaborum pedum geminatione coſtant,qui & combinati,& quadrati dicuntur.Heteroplici autem è diſyllabis,cum triſyllabis compoſiti, ſunt duo & triginta: è triſyllabis aũt cum triſyllabis, quattor & ſexaginta habentur numero,de quibus deinceps tractabimus.

DE QVATTVOR PEDIBVS DISYLLABIS.

PYRRHICHIVS, qui & dibrachys,& dibreuis, & tripudians,& cineſias,& pariambus,& hegemon,& ductor dicitur, conſtat è duabus breuibus temporum duum,ut dĕŭs. Recipit proportionem æquam unius ad unum, & nullam ſolutionem, quia ſyllaba breuis reſolui non poteſt. Dictus eſt autem pyrrhichius ἀπὸ τῆς πυῤῥίχης ſaltationis genere.uel ἀπὸ τοῦ πυῤῥίχου Curetum deo,de quo meminit Pauſanias in libro tertio. Tripudians autem,quia tripudiis aptus:unde & Cineſias cognominatus eſt,quia uelox eſt παρὰ τὸ κινῶ moueo, Græce κινησίας dicitur. Pariambus dictus eſt,quia iambum aſſequitur. frequenter enim in ultimo loco uerſus iambici inuenitur: ἀπὸ τοῦ παρὰ καὶ ἴαμβος, παρίαμβος. Hegemon autem, quia omnium primus eſt. ἡγεμὼν enim ductor:pro quo male egæon legitur a quibuſdam. Et notandum ideo a Pyrrhichio breui pede incipere, qui de arte metrica ſcribunt,quoniam ante breue eſt factum quàm longum, ſicut unus numerus ante,quàm duo inuentus eſt.

Spondeus qui & Pontificius dicitur, pyrrhichio cõtrarius, constat è duabus longis temporum quattuor, ut hǣrēs ––. Recipit proportionem æquum duorum ad duo,& solutiones tres Soluitur enim in anapæstũ υυ–. in dactylum –υυ. in proceleusmaticum υ υ υ υ. dictus παρὰ τὴν σπονδὴν , id est a libatione, quia in templis, spõdaicis carminibus utebantur, ne libantes, sonum abominosæ uocis audirent.

Iambus qui & Daunius, & Gradarius dicitu, constat è breui,& longa,temporum trium,ut dĭēs υ–. Recipit proportionẽ duplam unius ad duo, & solutionẽ unam in tribrachyn υυυ. dictus παρὰ τὸ ἰαμβίζειν, τοῦ ὑβρίζειν, quod est contumeliosum esse, quòd Iambe puella Cererem de filia solicitam male tractari. est autem uersui maledico habilis. alii παρὰ τὸ ἰὸν βάλλειν iambum appellatum putant, id est ab emittenda sagitta: quoniam ii, qui iaculantur è breui recessu, in extensum passum proferuntur, ut fortiore nixu relictum confirment., ideoq; iambum è breui & longa esse compositum.

Trochæus qui & Chorius,& Cordax, & Rutilus dicitur,constat è lõga & breui,temporum trium,ut mā tĕr –υ. Recipit proportionem duplam duorum ad unum & solutionem unam in tribrachyn υυυ. Dictus trochæus παρὰ τὸ τρέχειν,quod est currere, quia metra trochaica uolubiliter incedunt,ac in orbem,ut trocus. simili ratione rutilus dictus est. Chorius autem, χορεῖος Græce dicitur, quòd choreis: Cordax, quòd laciuæ saltationi aptus sit.

Sed notandum Choreum eundem esse & cum trochæo, & cum tribracho apud antiquos. Cicero enim de perfecto oratore, Dichoreus,inquit,uocatur, cum duo extremi chorei sunt, id est è singulis lõgis, & breuibus. Contra paulo inferius inquit, Ne iambus quidem,qui est è breui,& lõga,aut par choreo, qui habet tres breues,sed spatio par,nõ syllabis. Quinctilianus

in

in nono de cōpositione inquit, Tres breues Choreū quem tribrachyn dici possunt, qui choreo trochæi nomen imponunt. Illo etiam argumento apparet, nomē chorei trochæo quoque inditum, quòd choriambus è chorio, & iambo compositus, è quattuor syllabis constat, prima & ultima longis, ceteris breuibus. Quapropter cū pro trochæo ponitur, uidetur differentiæ caussa, scribendum per I, excluso E, quod & Terentianus fecit in eo uersu. χŏρῐŏς idem nuncupatur a magistris plurimis. Item in eo. Nam qui χŏρῐŏς dicitur, & τροχαῖος idem est: χόριος in primo uersu, est tribrachys: est enim metrum trochaicum quod in prima sede admittit uel trochæum, ut tribrachyn. in secundo autē, est anapæstus, est enim metrum sotadicum, quòd in secunda sede non nisi anapæstum suscipit. Idem quoq; facit in hoc hexametro heroico, Præmonuī chŏrĭon dici, quem sæpe trochæum Dicimus.

DE OCTO PEDIBVS TRISYLLABIS.

Dactylus, quem & πολιτικὸν Græci appellant, constat è prima longa, & duabus breuibus, tēmporū quattuor, ut Rōmŭlŭs. – υυ. Recipit proportionem æquam, duorum ad duo, & solutionem unam in proceleusmaticum υ υ υ υ. dictus ἀπὸ τῶν δακτύλων τῆς χειρὸς, hoc est a manus digitis, quia quemadmodum digitus tres habet articulos, primum longiorem, breuiores ceteros, ita dactylus tres habet syllabas, longiorem primam, breuiores ceteras.

Anapæstus, qui & antidactylus dicitur, quòd sit dactylo contrarius, constat è duabus breuibus, & longa, temporum quattuor, ut nĕbŭlǣ υ υ –. Recipit proportionem æquam duorum ad duo, & unam solutionem in proceleusmaticum υυυυ. dictus παρὰ τὸ ἀναπαίειν, id est παρὰ τὸ ἀνάπαλιν ἀντικρούειν πρὸς τὸν δάκτυλον, quia recurrendo, sono reciproco, repercutit dactylum.

Tribrachys, qui & brachysyllabus, & choreus dicitur,

tur, constat è tribus breuibus, temporum trium, & dŏmĭnŭs ᴗᴗᴗ. Recipit proportioné subduplam unius ad duo. Dictus ὅτι ἔχει τρεῖς βραχείας συλλαβάς.

Molossus qui & canius, & hippēus, & uertunnus, & extensipes, & trimacrus dicitur, tribracho contrarius, constat ex tribus longis, temporum sex, ut ǣnēās, – – –. Recipit proportionem subduplam, duorum ad quatuor, & solutiones septem in ionicum à minore ᴗᴗ– –. ionicum à maiore – – ᴗᴗ. in choriambum – ᴗᴗ –. in mesomacrum ᴗᴗ – ᴗᴗ. in parapæona – ᴗᴗᴗᴗ. in pyrrhichanapæstum ᴗᴗᴗᴗ –. in dichoreum ᴗᴗᴗᴗᴗᴗ. Dictus molossus, quia Molossi, id est Thessali ad bellum procedentes, huius modulata compositione utebantur. hippēus uero ἀπὸ τῶν ἵππων. equestri enim pugnæ conueniens modulabatur. & producit penultimam, quia Græce sic scribitur ἱππεῖος. trimacrus, ὅτι ἔχει τρεῖς μακρὰς συλλαβάς.

Amphibrachys, qui & scolius, & ianius, & amphibreuis dicitur, constat ex extremis breuibus, & media longa, temporum quattuor, ut lĭbēllŭs ᴗ – ᴗ. Recipit proportionem subtriplam unius ad tria, & solutionem unam in proceleusmaticum ᴗᴗᴗᴗ. dictus amphibrachys, ὅτι ἔχει δύο βραχείας συλλαβὰς ἀμφὶ μακράν. media enim longa utrinque breui includitur syllaba. Scolius autem, quia habiliter componitur scolio, quæ est species citharæ, uel μέλος τι ὀλιγόστιχον apud Sŭidam.

Amphimacrus qui & mensalis, & fescenninus, & creticus dicitur, constat ex extremis longis, media breui, temporum quinque, ut hērcŭlēs – ᴗ –. Recipit proportionem subsesquiplam duorum ad tria, & solutiones tres in pæana primum – ᴗᴗᴗ. in pæana quartum ᴗᴗᴗ –. in orthium ᴗᴗᴗᴗᴗ. dictus amphimacrus ὅτι ἔχει δύο μακρὰς συλλαβὰς ἀμφὶ τὴν βραχεῖαν, id est a duabus utrinque longis breuem mediam amplectentibus. Creticus uero, quia Cretenses saltãdo, eius rhythmica

mica compoſitione utebantur.

Bacchius, qui & œnotrius dicitur, conſtat è breui, & duabus lõgis, temporum quinque, ut ăthēnǣ ᴗ – –. Recipit proportionem ſeſquiplam trium ad duo, uel contra, & ſolutiones tres, in pæana ſecundum ᴗ – ᴗᴗ. in pæana quartum ᴗᴗᴗ –. in orthium ᴗ ᴗ ᴗ ᴗ ᴗ. Dictus ἀπὸ τῆς βάκχης, aptus enim bacchantibus. Fabius tamen & Terentianus, Bacchium contra, è duabus longis, & ultima breui conſtare dicunt, ut infra poſt Terentiani carmina de pedibus, oſtendemus. hic autem ſequimur communem ſcriptorum opinionem tam Græcorum quàm Latinorum.

Palimbacchius qui & Latius & Antibacchius dicitur, conſtat è duabus longis, & breui, temporum quinque, ut Rōmānŭs – – ᴗ. Recipit proportionem ſubſeſquiplam, duorum ad tria, uel contra, & ſolutiones tres in pæana primum – ᴗᴗᴗ. in pæana tertium, ᴗ ᴗ – ᴗ. in orthium ᴗ ᴗ ᴗ ᴗ ᴗ. Dictus palimbacchius, quia contrarius eſt bacchio. πάλιν enim hoc loco contra ſignificat, ut παλινῳδία ἐναντία ὠδὴ, ἢ τὸ τὰ ἐναντία εἰπεῖν τοῖς προτέροις. a nobis recãtatio dici poteſt, cum quæ diximus, retractamus. παλίντονα τόξα arcus, qui cum tenduntur, in contrariam partem uertunt cornua. ſignificat etiam rurſus, & retro, unde Palinurus. Mart. Minxiſti currente ſemel Pauline carina, Meiere uis iterum iam palinurus eris. & παλινάγγελος, ὀπίσω ἐπανελθὼν ἄγγελος.

DE SEDECIM PEDIBVS QVATVOR SYLLABARVM.

Proceleuſmaticus conſtat e duobus pyrrhichijs, id eſt e quattuor ſyllabis breuibus, temporũ quattuor, ut phĭlŏsŏphŭs ᴗᴗᴗᴗ. Recipit proportionem æquam duorum ad duo, & nullam ſolutionem. dictus παρὰ τὸ παρακελεύειν, id eſt a cohortatione, & iuſſu nautico, qui ob celeritatem eſt aptiſſimus.

Diſpondeus cõſtat e duobus ſpondeis, id eſt e quattuor

tuor longis, temporum octo. ut ōrātōrēs – – – –. Recipit proportionē æquam, quattuor ad quattuor, & solutiones decem, in spondeodactylum – – – υυ. in amebœum – – υυ –. in choriobacchium – υυ – –. in diphyem υυ – – –. in latiochoreum – – υυυυ. in politicanapæstum – υυυυ –. in choreobacchium υυυυ – –. in didactylum – υυ – υυ. in diantidactylum υυ – υυ –. in anapæstodactylum υυ – – υυ. Si soluas igitur singulas longas dispondei, fient pedes quattuor e quinque syllabis: si binas, fient sex, e sex syllabis: plures autem duabus non licet soluere, ne fiat pes plurium, quàm sex syllabarum, & transeat in solutam orationem. unde molossospondeus non nisi quinque admittit solutiones. hac eadem quoque ratione, hexasyllabi pedes non soluuntur, quia cum sint sex syllabarum omnes, si soluas, creabitur pes maior sex syllabis: quod, ut supra dixi, non licet.

Diiambus cōstat e duobus iambis, id est e quattuor syllabis, prima, & tertia breuibus, ceteris longis, temporum sex, ut prŏpīnquĭtās υ – υ –. Recipit proportionem æquam trium ad tria, & solutiones tres in periambum υ – υυυ. in pyrrhichanapæstum υ υυυ –. in dichoreum υυυυυυ.

Ditrochæus qui & dichorius a Cicerone dicitur, constat e duobus trocheis, id est e quattuor syllabis, prima & tertia longis, ceteris breuibus, temporum sex, ut cāntĭlēnă – υ – υ. Recipit proportionē æquam trium ad tria, & solutiones tres, in parapæona – υυ υυ. in Hegemoscolium υυυ – υ. in dichoreum υυυ υυυ.

Antispastus constat ex iambo, & trochæo id est e quattuor syllabis, prima & ultima breuibus, & medijs longis, temporum sex, ut ălēxāndĕr υ – – υ. Recipit proportionem æquam trium ad tria, & solutiones tres, in periambum υ – υυυ. in Hegemoscholium υυυ – υ. in dichoreum υυυυυυ. dictus παρὰ τὸ

ἀντισπᾶν, quod est distrahere, quia iambus, & trochæus, ex quibus componitur, inter se contrarii sunt.

Choriambus constat è chorio, id est trochæo, & iambo, hoc est, è quatuor syllabis, prima & ultima longis, & mediis breuibus, temporum sex, ut nōbĭlĭtās –uu–. Recipit proportionem æquam trium ad tria, & solutiones tres, in parapæona –uu uu. in pyrrhichana pæstum u u u u –. in dichoreum u u u u uu. dictus, quòd ex chorio, & iambo constet.

Ionicus à minore constat ex pyrrhichio, & spōdeo, id est ex quatuor syllabis, duabus primis breuibus, ceteris longis, temporum sex, ut Dĭŏmēdēs uu––. Recipit proportionem subduplam duorum ad quatuor, aut contra, & solutiones tres in mesomacrum uu–uu. in pyrrhicanapæstum uuuu–. in dichoreum uuuuuu.

Ionicus, à maiore cōstat è spondeo, & pyrrhichio, id est è quatuor syllabis, primis duabus longis, ceteris breuibus, temporum sex, ut Dēmētrĭŭs ––uu. Recipit proportionem duplam quatuor ad duo, & solutiones tres in parapæona – u u u u. in messomacrum uu–uu. in dichoreum uuuuuu.

Pæan primus constat è trochæo, pyrrhichio, id est è quatuor syllabis, prima longa, & ceteris breuibus, temporum quinque, ut āmbrŏsĭŭs –uuu. Recipit proportionem sesquiplam trium ad duo, uel contra, & solutionem unam, in orthium uuuuu. dictus pæan, quòd eo laudes Apollinis canerent, quem pæana nuncupabant: uel ab inuentoris nomine. dicitur & pæon per o: sed apud Aristotelē & Ciceronem & Quintilianum, & Pollucem pæan per a legitur.

Pean secundus constat ex iambo & pyrrhichio, id est è quatuor syllabis secunda longa, & ceteris breuibus, temporum quinque, ut pŏtēntĭă u–uu. Recipit proportionem sesquiplam trium ad duo, uel contra, & solutionem unam in orthium uuuuu.

Pæan tertius constat pyrrhichio, & trochæo, hoc

est

eſt è quatuor ſyllabis tertia longa, & ceteris breuibus, temporum quinque, ut ălĕandĕr υυ–υ. Recipit proportionem ſeſquiplam duorum ad tria, uel contra, & vnam ſolutionem in orthium υυυυυ.

Pæan quartus conſtat e pyrrhichio, & iambo, hoc eſt è quatuor ſyllabis, ultima longa, & ceteris breuibus, temporum quinque, ut Dŏmĭnĭcī υυυ–. Recipit proportionem ſeſquiplam duorum ad tria, uel contra, & ſolutionem unam, in orthium υυυυυ.

Epitritus primus conſtat ex iambo, & ſpondeo, id eſt è quatuor ſyllabis, prima breui, & ceteris longis, temporum ſeptem, ut pŭēllārēs υ–––. Recipit proportionem hypepitriten trium ad quatuor, uel contra, & ſolutiones ſex, in iambo dactylum υ––υυ. in cypriũ υ–υυ–. in daſium υυυ––. in ſcoliochoreum υ–υυυυ. in choreodactylum υυυ–υυ. in choreantidactylum υυυυυ–υ. dictus, quoniam ex iambo & ſpondeo conſtat, id eſt è quatuor, & tribus, inter quæ eſt proportio ſupertertia, quæ græce ἐπιτρίτη dicitur.

Epitritus ſecundus conſtat è trochæo, & ſpondeo, id eſt è quatuor ſyllabis, ſecunda breui, & ceteris longis, temporum ſeptem, ut cōndĭtōrēs –υ––. Recipit proportionem ἐπιτρίτην ſeu ſupertertiam trium ad quatuor, & ſolutiones ſex, in choreodactylum –υ–υυ. in ſtrophum –υυυ–. in daſium υυυ––. in dactylochoreum –υυυυυ. in choreodactylum υυυ–υυ. in coreantidactylum υυυυυ–.

Epitritus tertius conſtat è ſpondeo & iambo, id eſt è quatuor ſyllabis, tertia breui, & ceteris longis, temporum ſeptem. ut cōncōrdĭæ ––υ–. Recipit proportionem ἐπιτρίτην ſeu ſupertertiam, quatuor ad tria, & ſolutiones ſex, in ſymplectum ––υυυ. in ſtrophum –υυυ–. in Dochimum υυ–υ–. in dactylochoreum, –υυυυυ. in choreantidactylum, υυυυυ–, in anapæſtochoreum υυ–υυυ.

Epitritus quartus conſtat è ſpondeo, & trocheo,

 id eſt

id est e quattuor syllabis, ultima breui, & ceteris longis, temporum septem, ut cōnstāntīnūs – – – ᴗ. Recipit proportionem ἐπιτρίτην, seu supertertiam quattuor ad tria, & solutiones sex, in symplectum – – ᴗᴗᴗ. in doriscum – ᴗ ᴗ – ᴗ. in musicum ᴗᴗ – – ᴗ. in dactylo choreum – ᴗᴗᴗᴗᴗ. in choreoscolium ᴗᴗᴗᴗ – ᴗ. in anapæstochoreum ᴗᴗ – ᴗᴗᴗ.

DE DVOBVS ET TRIGINTA PEDIBVS PENTASYLLABIS.

Orthius constat e pyrrhichio, & choreo, id est e quinque syllabis breuibus, ut Phĭlŏsŏphĭăm ᴗᴗᴗᴗᴗ. Recipit proportionem subsesquiplam duorum ad tria, & nullam solutionem.

Molossospondeus constat e spondeo, & molosso, id est e quinque syllabis longis, temporum decem, ut fāstīdīuīstī – – – – –. Recipit proportionem subsesquiplam quattuor ad sex, & solutiones quinque, in caniodactylum – – – – ᴗ ᴗ. in caniantidactylum – – – ᴗ ᴗ –. in latiobacchium – – ᴗ ᴗ – –. in dactylocanium – ᴗᴗ – – –. in antidactylocanium ᴗ ᴗ – – – –. plures quinque non recipit solutiones, quia si quis soluat duas longas excedet pes sex syllabas. quod, ut supra diximus, non licet.

Probrachys constat ex iambo, & molosso, id est e quinque syllabis, prima breui, ceteris longis, temporum nouem, ut hŏnōrāuīstī ᴗ – – – –. Recipit proportionem subduplam trium ad sex, & solutiones non plures quattuor, in bacchiodactylum ᴗ – – – ᴗᴗ. in bacchiantidactylū ᴗ – – ᴗ ᴗ – –. in scholiobacchiū ᴗ – – ᴗᴗ – –. in choreocanium ᴗᴗᴗ – – –.

Hyperbrachys constat ex trochæo, & molosso – ᴗ – – –. id est e quinque syllabis, secunda breui, & ceteris longis, temporum nouem, ut uĕrbĕrāuīstī – ᴗ – – –. Recipit proportionem subduplam trium ad sex, & solutiones quattuor in cretidactylum – ᴗ – – ᴗᴗ. in creticantidactylū – ᴗ – ᴗᴗ –. in dactylobacchiū – ᴗᴗ ᴗ – –.

in choreocanium ∪ ∪ ∪ – – –.

Mesobrachys constat è spondeo & bacchio, id est è quinque syllabis, media breui, & ceteris longis temporum nouem, ut dīuērbĕrāstī – – ∪ – –. Recipit proportionem hypepitetartent, siue subsuperquartá, quattuor ad quinque, & solutiones quattuor, in latiodactylum – – ∪ – ∪ ∪. in latiantidactylum – – ∪∪∪–. in dactylobacchium – ∪∪∪ – –. in anapæstobacchium ∪∪ – ∪ – –.

Spondeocreticus constat è spondeo, & cretico, hoc est è quinque syllabis, quarta breui, & ceteris longis, temporum nouem, ut cōnclāmāuĕrānt – – – ∪ –. Recipit proportionem hypepitetarten quattuor ad quinque, & solutiones quattuor, in caniochoreum – – – ∪ ∪∪. in latiantidactylum ––∪∪∪–. in dactylocreticum. –∪∪–∪–. in anapæstocreticum ∪∪––∪–.

Calotibus constat è spondeo, & palimbacchio, hoc est ex ultima breui, & ceteris longis, temporum nouem, ut cōnclāmāuērĕ – – – – ∪. Recipit proportionem subsuperquartam, quattuor ad quinque, solutiones quattuor in caniochoreum – – – ∪∪∪. in latioscolium – – ∪ ∪ – ∪. in dactylolatium –∪∪ –– ∪. in anapæstolatium ∪ ∪ – – – ∪. Sed hic pes, forte melius calotypos, quòd sit oblongus in speciem funis. κάλως enim, funis, & τύπος. & λω per ω magnum scribendum καλώτυπος.

Parapæon cōstat è trochæo, & choreo, id est è quinque syllabis prima longa, & ceteris breuibus, temporum sex, ut mūltĭlŏquĭŭm –∪∪∪∪. Recipit proportionem æquam, trium ad tria, & unam solutionem, in dichoreum ∪ ∪ ∪∪ ∪ ∪. Et dicitur parapæon quòd sit plus quàm pæon, qui constat quattuor syllabis, prima longa, ceteris breuibus: Parapæon uero quinque, prima longa, ceteris breuibus παρὰ enim hoc loco significat præter, quod sit præter pæonem, id est supra pæonem, & plusquam pæon. unde & παραφρονεῖν

φρονεῖν & desipere est,& plusquam sapere: παραβαίνειν præterire. sic apud nos præter Terentius. Quæ mihi tum lamentari præter ceteras uisa est. & quia erat forma præter ceteras honesta, & liberali, id est supra ceteras.

Periambus cōstat ex iambo, & choreo, id est è quinque syllabis, secunda longa, & ceteris breuibus, temporum sex, ut Ărīstŏtĕlĭs ∪ – ∪ ∪ ∪. Recipit proportionem æquam trium ad tria, & unam solutionem, in dichoreum. ∪ ∪ ∪ ∪ ∪ ∪.

Mesomacrus constat è pyrrhichio, & dactylo, id est e quinque syllabis, antepenultima longa, & ceteris breuibus, temporum sex, ut Hĭĕrōnĭmŭs ∪ ∪ – ∪ ∪. Recipit proportionem subduplam, duorum ad quattuor, & solutionem unam, in dichoreum ∪ ∪ ∪ ∪ ∪ ∪.

Hegemoscolius constat è pyrrhichio, & amphibracho i. è quinque syllabis, penultima longa, & ceteris breuibus, temporum sex, ut fămĭlĭārĭs, ∪ ∪ ∪ – ∪. Recipit proportionem subduplā, duorum ad quattuor, uel contra, & solutionem unam, in dichoreum ∪ ∪ ∪ ∪ ∪ ∪.

Pyrrhichanapæstus constat è pyrrhichio, & anapæsto, id est e quinque syllabis, ultima longa, & ceteris breuibus, temporum sex, ut phĭlŏsŏphĭæ ∪ ∪ ∪ ∪ –. Recipit proportionem subduplam duorum ad quattuor, & solutionem unam, in dichoreum ∪ ∪ ∪ ∪ ∪ ∪.

Diphyes constat è pyrrhichio, & molosso, id est è quinque syllabis, prima & secunda breuibus, & ceteris longis, temporum octo, ut pĕrămāuīstī ∪ ∪ – – –. Recipit proportionem subtriplam duorum ad sex, uel contra, & solutiones tres in anapæstodactylum ∪ ∪ – – ∪ ∪ in diantidactylum ∪ ∪ – ∪ ∪ –. in choreobacchium ∪ ∪ ∪ ∪ – –.

Choriobacchius constat è trochæo, & bacchio, id est è quinque syllabis, secunda, & tertia breuibus, & ceteris longis, temporum octo, ut bēllĭgĕrāntēs – ∪ ∪ – –. Recipit proportionē superbipartientē tertias, triū

ad

ad quinq;, & ſolutiones tres in didactylum -uu-uu. in politicanapæſtum - u u u u -. in choreobacchium u u uu--.

Amebœus conſtat è ſpondeo, & anapæſto, id eſt è quinque ſyllabis, penultima, & antepenultima breuibus, & ceteris longis temporum octo, ut cœ̄nātūrĭūnt --uu-. Recipit proportionem æquam, quatuor ad quatuor, & ſolutiones tres, in latiochoreũ --uuuu. in polyticanapæſtum- u u u u -, in diantidactylum uu -uu-.

Spondeodactylus conſtat è ſpondeo, & dactylo, id eſt è quinque ſyllabis, ultima & penultima breuibus, & ceteris longis, temporum octo, ut cōnclāmāntĭbŭs ---uu. Recipit proportionem æquam, quatuor ad quatuor, & ſolutiones tres, in latiochoreũ --uuuu. in didactylum -uu-uu. in anapæſtodactylũ uu--uu.

Symplectus conſtat è ſpondeo, & choreo, id eſt è quinque ſyllabis, prima & ſecunda longis, & ceteris breuibus, temporum ſeptem, ut hǣrēdĭpĕtă --uuu. Recipit porportionem epitriten, quatuor ad tria, & ſolutiones duas, in dactylochoreum - u u u u. in antidactylochoreum u u - u u u.

Iambodactylus conſtat ex iambo, & dactylo, id eſt è quinque ſyllabis, ſecunda & tertia longis, & ceteris breuibus, temporum ſeptem, ut hŏnōrārĭŭs u--uu. Recipit proportionẽ hypepitriten trium ad quattuor, & ſolutiones duas, in ſcoliochoreum u- u u u u. in choreodactylum u u u --uu.

Muſicus conſtat e pyrrihichio, & palimbacchio, id eſt è quinque ſyllabis, penultima, & antepenultima longis, & ceteris breuibus, temporum ſeptem, ut pŏpŭlābūndŭs u u --u. Recipit proportionem altero tã to, & ſeſquimaiorem, duorum ad quinque, & ſolutiones duas, in anapæſtochoreũ u u - uu u. in choreoſcolium u u u u - u.

Daſius cõſtat e pyrrhichio, & bacchio, id eſt è quin que

que ſyllabis, ultima & penultima longis, & ceteris breuibus, temporum ſeptem, ut ŏpĭtŭlāntēs υ υ υ – –. Recipit proportionem alteto tanto, & ſeſquimaiorem duorum ad quinque, & ſolutiones duas in choreo dactylum υυυ – υυ. in choreantidactylum υυυυυ –.

Dochimus conſtat è pyrrhichio, & cretico, id eſt è quinque ſyllabis, ultima, & antepenultima longis, & ceteris breuibus, temporum ſeptem, ut hўăcīnthĭnās υυ – υ –. Recipit proportionem altero tanto, & ſeſquimaiorem, duorum ad quinque, & ſolutiones duas, in anapæſtochoreum υ υ – υ υ υ. in choreantidactylum υυυυυ –.

Choreodactylus conſtat è trochæo & dactylo, id eſt è quinque ſyllabis, prima, & tertia longis, ceteris breuibus, temporum ſeptẽ, ut uērbĕrāntĭbŭs – υ – υυ. Recipit proportionem hypepitriten triũ ad quattuor, & ſolutiones duas, in dactylochoreum – υ υυυυ. in choreodactylum υυυ – υυ.

Spondeoſcolius conſtat è ſpondeo, & amphibracho, id eſt è quinque ſyllabis, ultima, & antepenultima breuibus, & ceteris longis, temporum octo, ut dīuērbĕrāntŭr – – υ – υ. Recipit proportionem æquam, quattuor ad quattuor, & ſolutiones tres, in latiochoreum – – υυυυ. in dactyloſcolium – υ υ υ – υ. in anapæſtoſcolium υυ – υ – υ.

Periambodes conſtat ex iambo, & bacchio, id eſt è quinque ſyllabis, prima, & tertia breuibus, & ceteris longis, temporum octo, ut ĭmāgĭnāntēs υ – υ – –. Recipit proportionem ſuperbipartientem tertias, trium ad quinque, & ſolutiones tres, in ſcoliodactylum υ – υ – υυ. in ſcoliantidactylum υ – υυυ –. in chorebacchium υυυυ – –.

Cyprius cõſtat ex iambo, & anapæſto, id eſt è quinque ſyllabis, ſecunda & ultima longis, & ceteris breuibus, temporum ſeptem, ut ărĭſtŏtĕlēs υ – υ υ –. Recipit proportionem hypepitriten trium ad quattuor, & ſolutiones

ſolutiones duas, in ſcoliochoreum ᴗ – ᴗᴗᴗᴗ. in choreantidactylum ᴗᴗᴗᴗᴗ–.

Anticyprius cõſtat è trochæo, & palimbacchio, id eſt è quinque ſyllabis, ſecunda, & ultima breuibus, & ceteris longis, tẽporum octo, ut uĕrbĕrābāmŭr–ᴗ––ᴗ. Recipit proportionem ſuperbipartientẽ tertias, trium ad quinque, & ſolutiones tres, in creticochoreũ –ᴗ–ᴗᴗᴗ. in dactylobacchium – ᴗᴗᴗ ––. in choreocanium ᴗᴗᴗ –––.

Iambocreticus conſtat ex iambo, & cretico, id eſt è quinque ſyllabis, prima, & penultima breuibus, & ceteris longis, temporum octo, ut ĭmāgūncŭlīs ᴗ –– ᴗ–. Recipit proportionem ſuperbipartiẽtem tertias, trium ad quinque, & ſolutiones tres in bacchiochoreum ᴗ –– ᴗᴗᴗ. in ſcolianapæſtum ᴗ – ᴗᴗᴗ –. in choreocreticum ᴗᴗᴗ–ᴗ–.

Doriſcus conſtat è trochæo, & amphibracho, id eſt è quinque ſyllabis, prima, & penultima longis, & ceteris breuibus, temporum ſeptem, ut pīgmălĭōnĭs – ᴗᴗ–ᴗ. Recipit proportionem hypepitriten trium ad quattuor, & ſolutiones duas, in dactylochoreum –ᴗᴗ ᴗᴗᴗ. in choreoſcolium ᴗᴗᴗᴗ – ᴗ.

Periodicus conſtat ex iambo, & amphibracho, id eſt è quinque ſyllabis, ſecunda & penultima longis, & ceteris breuibus, temporum ſeptem, ut ĭmāgĭnāmŭr ᴗ – ᴗ – ᴗ. Recipit proportionem hypepitriten trium ad quattuor, & ſolutiones duas, in ſcoliochoreũ ᴗ–ᴗᴗᴗᴗ. in choreoſcolium ᴗ ᴗᴗᴗ – ᴗ.

Antiperiodicus conſtat è trochæo & cretico, id eſt è quinque ſyllabis, ſecunda & penultima breuibus, & ceteris longis, temporum octo, ut līběrālĭtās – ᴗ–ᴗ–. Recipit proportionem ſuperbipartientẽ tertias trium ad quinque, uel contra, & ſolutiones tres in creticochoreum – ᴗ – ᴗᴗᴗ. in politicanapæſtum - ᴗᴗᴗᴗ . in choreocreticum ᴗ ᴗᴗ – ᴗ –.

Strophus conſtat è trochæo, & anapæſto .i. è quinque

que ſyllabis, prima, & ultima longis, & ceteris breuibus, temporum ſeptem, ut mūltĭlŏquĭī – ∪∪ ∪ –. Recipit proportionem hypepitriten, trium ad quatuor, & ſolutiones duas, in dactylochoreum – ∪ ∪∪∪ –. in choreantidactylum ∪∪∪∪∪ –.

Antiſtrophus conſtat ex iambo, & palymbacchio, id eſt è quinque ſyllabis, prima, & ultima breuibus, & ceteris lōgis, temporū octo, ut ămāuīſsēmŭs ∪ – – – ∪. Recipit proportionem ſuperbipartientem tertias, triū ad quinque & ſolutiones tres, in bacchiochoreum ∪– – ∪∪∪. in diſcolium ∪ – ∪ ∪ –. in choreolatium ∪∪ ∪ – – ∪.

DE QVATVOR ET SEXAGINTA PEDIBVS HEXASYLLABIS.

Pedes hexaſyllabi, qui heteroplici dicuntur, naſcuntur è triſyllabis geminatis. ſunt autem numero quatuor, & ſexaginta. horum nullus reſoluitur, quoniam pedes non amplius quàm ſex ſyllabas habent.

Dichoreus conſtat duobus chories, id eſt e ſex ſyllabis breuibus, temporū ſex, ut rĕsĕcŭĕrĭtĭs ∪∪∪∪∪∪. Recipit proportionem æquam, trium ad tria.

Dicanius conſtat è buobus moloſſis, id eſt, è ſex ſyllabis longis, temporū duodecim, ut cīrcūnūālāuērūnt – – – – – –. Recipit proportionem æquam, ſex ad ſex.

Diantidactylus conſtat è duobus anapæſtis, id eſt è ſex ſyllabis, tertia, & ultima longis, & ceteris breuibus, temporum octo, ut ăgămēmnŏnĭās ∪∪–∪∪ –. Recipit proportionem æquam quatuor ad quatuor.

Didactylus conſtat è duobus dactylis, id eſt è ſex ſyllabis, prima & quarta longis, & ceteris breuibus, temporum octo, ut bēllĭgĕrāntĭbŭs – ∪∪ – ∪∪. Recipit proportionem æquam, quatuor contra quatuor.

Diſcolius conſtat è duobus amphibrachys, id eſt è ſex ſyllabis, ſecunda, & penultima longis, & ceteris breuibus, temporū octo, ut căcātŭrĭēbămu ∪–∪∪– ∪. Recipit proportionem æquā quatuor aduerſus quatuor.

Dicreticus constat è duobus amphimacris, id est, è sex syllabis, secunda, & penultima breuibus, ceteris longis, temporum decem, ut ōccŭpātīssĭmō – ᴗ – – ᴗ –. Recipit proportionē æquā quinque ad quinque.

Dibacchius constat è duobus bacchiis, id est è sex syllabis, prima & antepenultima breuibus. ceteris longis, temporum decem, ut rĕdārgūtĭōnes ᴗ – – ᴗ – –. Recipit proportionē æquā quinque aduersus quinq;.

Dilatius cōstat è duobus palimbacchiis, id est è sex syllabis, tertia, & ultima breuibus, ceteris longis, ut prōnūncĭābāmŭs – – ᴗ – – ᴗ. Recipit proportionem æquam, quinque ad quinque.

Choreocanius constat è tribracho, & trimacro, id est è sex syllabis, tribus breuibus, totidem longis, temporum nouem, ut sŭbŏnĕrāuērūnt ᴗ ᴗ ᴗ – – –. Recipit proportinem subduplam trium contra sex.

Caniochoreus constat è trilongo, & tribreui, id est è sex syllabis, tribus longis, totidem breuibus, temporum nouem, ut cōnsērŭāuĕrĭmŭs – – – ᴗ ᴗ ᴗ. Recipit proportionem duplo maiorem sex, aduersus tria.

Choreantidactylus constat è tribreui, & anapæsto, id est, è sex syllabis, ultima lōga, ceteris breuib. tēporū septem, ut ărĭĕtĕ lăbānt, ᴗ ᴗ ᴗ ᴗ –. Recipit proportionem supertertiam, trium ad quatuor.

Anapæstochoreus constat ex anapæsto, & tribreui, id est, è quinq; syllabis, tertia lōga, & ceteris breuib. tēporum septem, ut uălĭtūdĭnĭbŭs ᴗ ᴗ – ᴗ ᴗ ᴗ. Recipit proportionem supertertiam, quatuor ad tria.

Choreodactylus constat è tribreui, & dactylo, id est è sex syllabis, quarta longa, ceteris breuibus, temporum septem, ut uărĭĕtātĭbŭs ᴗ ᴗ ᴗ – ᴗ ᴗ. Recipit proportionem supertertiam, trium ad quatuor, uel contra.

Dactylochoreus cōstat è dactylo, & tribreui, id est, è sex syllabis, prima longa, ceteris breuibus, temporum septem, ut dīsĕcŭĕrĭtis – ᴗ ᴗ ᴗ ᴗ ᴗ. Recipit proportionem, supertertiam, quatuor ad tria, uel contra.

Choreo-

Choreoſcolius cõſtat e tribreui,& amphibracho .i. e ſex ſyllabis,penultima longa, ceteris breuibus,tẽporum ſeptẽ,ut rĕſĕcŭĕrāmŭs υυυυ–υ. Recipit proportionem ſubſupertertiam,trium ad quattuor,uel cõtra.

Scoliochoreus cõſtat ex amphibracho, & tribreui, id eſt,e ſex ſyllabis,ſecũda lõga ceteris breuibus, temporum ſeptẽ,ut ămārĕ pătrĭăm υ–υυυυ. Recipit proportionem ſupertertiam,quattuor ad tria, uel contra.

Choreocreticus cõſtat e tribreui,& amphimacro,ideſt e ſex ſyllabis,antepenultima,& ultima longis, ceteris breuibus,temporum octo, ut ſĕcŭīt ārbŏrēs υυυ–υ–. Recipit proportionem ſupertertiam trium ad quattuor, uel contra.

Creticochoreus conſtat ex amphimacro, & tribreui, id eſt, e ſex ſyllabis,prima,& tertia longis,ceteris breuibus, temporum octo, ut īnſŭlæ ſpŏrădēs, –υ–υυυ. Recipit proportionem ſuperbipartientem tertias,quinque ad tria,uel contra, maior enim continet minorem, & duas partes eius.

Choreobacchius conſtat e tribreui, & bacchio, id eſt, e ſex ſyllabis, ultima & penultima longis, ceteris breuibus, temporum octo,ut lĕgĭtĕ lībēllōs, υυυυ––.Recipit proportionem ſuperbipartientem tertias, trium ad quinque, uel contra.

Bacchiochoreus conſtat e bacchio,& tribreui,id eſt e ſex ſyllabis, ſecunda, & tertia longis, ceteris breuibus,temporum octo,ut ăchīllēs uălĭdŭs υ––υυυ.Recipit proportionem ſuperbipartientem tertias, quinque ad tria, uel contra.

Choreolatius conſtat e tribreui, & palimbacchio, id eſt e ſex ſyllabis,penultima, & antepenultima longis, ceteris breuibus, temporum octo,ut mŭlĭĕr ōrnā tă υυυ––υ. Recipit proportionem ſuperbipartientem tertias, trium ad quinque, uel contra.

Latiochoreus conſtat e palimbacchio,& tribreui,id eſt,e prima & ſecunda longis,ceteris breuibus,temporum

rum octo, ut fōrmōsă mŭlĭĕr – – ∪∪∪∪. Recipit proportionem ſuperbipartientem tertias quattuor ad tria, uel contra.

Canianti dactylus conſtat e trilongo, & anapæſto, id eſt, e ſex ſyllabis, penultima, & antepenultima breuibus, ceteris longis, temporum decem, ut Rōmānōs dŏmĭnōs – – – ∪∪–. Recipit proportionē ſeſquiplam, ſex ad quattuor, uel contra.

Antidactylocanius conſtat ex anapæſto, & trilongo, id eſt, e ſex ſyllabis, prima, & ſecunda breuibus, ceteris longis, temporum decem, ut cŏrydōn īnfœ̄līx ∪∪– – – –. Recipit proportionem ſeſquiplam, quattuor ad ſex, uel contra.

Caniodactylus conſtat e trilongo, & dactylo, id eſt e ſex ſyllabis, ultima & penultima breuibus, ceteris lōgis, tēporū decē, ut Rōmānī Cǣſărĭs – – – – ∪∪. Recipit proportionē ſeſquiplā, ſex ad quattuor, uel cōtra.

Dactylocanius conſtat e dactylo, & trilongo, id eſt, e ſex ſyllabis, ſecunda, & tertia breuibus, ceteris longis, tempornm decem, ut cāndĭdă lībērtās – ∪∪ – – –. Recipit proportionem ſeſquiplā, ſiue ſuperdimidiam, ſiue ἡμιόλιον, quattuor ad ſex, uel contra.

Canioicolius conſtat e trilongo, & amphibracho, id eſt, e ſex ſyllabis, ultima, & antepenultima breuibus, ceteris longis, temporum decem, ut māiēſtās Că tōnĭs – – – ∪ – ∪. Recipit proportionem ſeſquiplam, ſex ad quattuor, uel contra.

Scoliocanius conſtat ex amphibracho, & moloſſo, id eſt e trimacro, ſeu trilongo, ſeu hippio, id eſt, e ſex ſyllabis, prima, & tertia breuibus, ceteris longis, temporum decē, ut Mărōnĭs ǣnēās ∪ – ∪ – – –. Recipit proportionem ſeſquiplam, quattuor ad tria, uel contra.

Caniocreticus conſtat e moloſſo, & cretico, hoc eſt e ſex ſyllabis, penultima breui, ceteris longis, tēporū undecim, ut cōncōrdēs prīncĭpēs – – – – ∪ –. Recipit proportionē epipēpten ſeu ſuperquintā, ſex ad quinq. uel

uel contra. maior enim continet minorem, quintam eius partem.

Creticocanius cōſtat ex amphimacro, & trimacro, id eſt è ſex ſyllabis, ſecunda breui, ceteris longis, temporum undecim: ut prīncĭpēs cōncōrdēs – υ – – – –. Recipit proportionem ſuperquintam, quinque ad ſex, uel contra.

Caniobacchius conſtat è moloſſo, & bacchio, id eſt è ſex ſyllabis, antepenultima breui, ceteris longis, temporum undecim, ut cōnſtāntēs Cătōnēs. – – – υ – –. Recipit proportionem ſuperquintam, ſex ad quinq;, uel contra.

Bacchiocanius conſtat è bacchio, & moloſſo, id eſt, è ſex ſyllabis, prima breui, ceteris longis, temporum undecim, ut Ăthēnīs uīrtūtēs υ – – – – –. Recipit proportionem ſuperquintam, ad ſex quinque, uel contra.

Caniolatius conſtat è moloſſo, & palimbacchio, id eſt, ex ultima breui, longis ceteris, temporum undecim, ut māīēſtās rēgālĭs – – – – – υ. Recipit proportionem ſuperquintam, quinque ad ſex, uel contra.

Latiocanius conſtat è palimbacchio, & moloſſo, id eſt, è ſex ſyllabis, tertia breui, longis ceteris, temporum undecim, ut rōmānă māīēſtās – – υ – – –. Recipit proportionem ſubſuperquintam, quinque ad ſex, uel contra.

Anapæſtodactylus conſtat ex anapæſto, & dactylo, id eſt, è ſex ſyllabis, tertia & quarta longis, ceteris breuibus, temporum octo, ut flŭŭīōs trāĭĭcĭt υυ – – υ υ. Recipit proportionem æquam quatuor ad quatuor.

Politicanapæſtus conſtat è dactylo, anapæſto, id eſt, è ſex ſyllabis, prima, & ultima longis, ceteris breuibus, temporum octo, ut nōbĭlĭs ătăuīs – υυυυ –. Recipit proportionem æquam quatuor ad quatuor.

Anapæſtoſcolius conſtat ex anapæſto & amphibracho. i. è ſex ſyllabis, tertia & penultima lōgis, ceteris breuibus, tēporum octo, ut pŏpŭlōs rĕgēbăt υυ – υ – υ.

Recipit

Recipit proportionem æquam, quattuor ad quattuor.

Scoliantidactylus constat ex amphibracho, & anapæsto, id est è sex syllabis, secunda & ultima longis, ceteris breuibus, temporum octo, ut Cătōnĭs ănĭmōs ∪–∪∪∪–. Recipit proportionem æquam, quattuor ad quattuor.

Anapæstocreticus constat ex anapæsto, & amphimacro, id est è sex syllabis, prima, secunda, penultima breuibus, ceteris longis, temporum nouem, ut uĕnĕtī prīncĭpēs ∪∪––∪. Recipit proportionem subsuperquartam, siue, ut Græce dicam, ὑπεπιτετάρτην, quattuor ad quinque, uel contra. maior enim pars continet minorem, & quartam eius partem.

Creticantidactylus constat ex amphimacro, & anapæsto, id est è sex syllabis, secunda, penultima, antepenultima breuibus, ceteris longis, temporũ nouem, ut prīncĭpēs uĕnĕtī –∪– ∪∪–. Recipit proportionem superquartam, quinque ad quattuor, uel contra.

Anapæstobacchius constat ex anapæsto, & bacchio, id est è sex syllabis, prima, secunda, antepenultima breuibus, ceteris longis, temporum nouem, ut uĕnĕtōs pŏtēntēs ∪∪–∪ ––. Recipit proportionem superquartam, quattuor ad quinque, uel contra.

Bacchiantidactylus constat è Bacchio, & anapæsto, id est, è sex syllabis, secunda, tertia, ultima longis, ceteris breuibus, temporum nouem, ut Mĕnālcās rĕcŭbāns ∪ ––∪ ∪–. Recipit proportionem superquartam, quinqne ad quattuor, uel contra.

Anapæstolatius constat ex anapæsto, & palimbacchio, id est, è sex syllabis, tertia, penultima, antepenultima longis, ceteris breuibus, temporum nouem, ut flŭuĭī trānāntŭr ∪∪–––∪. Recipit proportionem superquartam, quattuor ad quinque, uel contra.

Latiodactylus constat è palimbacchio, & anapęsto, id est, è sex syllabis, prima, secunda, ultima longis, ceteris breuibus, temporum nouem, ut rīdēntŭr inŏpēs ––∪∪∪–.

– –∪∪∪–. Recipit proportionem ſuperquartam, quinque ad quattuor, uel contra.

Dactyloſcolius conſtat è dactylo, & amphibracho, id eſt, è ſex ſyllabis, prima, & penultima longis, ceteris breuibus, tẽporum octo, ut prǣmĭă pĕtēndūm- ∪∪∪–∪. Recipit proportionem æquam, quattuor ad quattuor.

Scoliodactylus conſtat ex amphibracho, id eſt, è ſex ſyllabis, ſecunda, & antepenultima longis, ceteris breuibus, tẽporum octo, ut Plătōnĕ dŏctĭŏr ∪–∪–∪∪. Recipit proportionem æquam, quattuor ad quattuor.

Dactylocreticus conſtat è dactylo, & amphimacro, id eſt, è ſex ſyllabis, prima, ultima, antepenultima longis, ceteris breuibus, temporum nouem, ut Māxĭmŭs Hērcŭlēs. –∪∪–∪–. Recipit conditionem ſuperquartam, quattuor ad quinque.

Creticodactylus cõſtat ex amphimacro, & dactylo, i. è ſex ſyllebis. prima, tertia, quarta lõgis, ceteris breuibus, tẽporum nouem, ut Hērcŭlēs īnclȳtŭs –∪––∪∪. Recipit proportionem æquam, quattuor ad quattuor.

Dactylobacchius conſtat è dactylo & bacchio, id eſt è ſex ſyllabis, prima, penultima, ultima longis, ceteris breuibus, temporum nouem, ut cāllĭdŭs ŭlȳſſēs –∪∪∪– –. Recipit proportionem ſuperquartam, quattuor ad quinque, uel contrā.

Bacchiodactylus conſtat è bacchio, & dactylo id eſt, è ſex ſyllabis, ſecunda, tertia, quarta longis, ceteris breuibus, temporum nouẽ, ut ŭlȳſſēs cāllĭdŭs∪– – –∪∪. Recipit proportionem ſuperquartam, quinque ad quattuor, uel contra.

Dactylolatius conſtat è dactylo, & palimbacchio, id eſt, è ſex ſyllabis, prima, penultima, antepenultima longis, ceteris breuibus, temporum nouem, ut fīlĭŭs āldīnŭs –∪∪– –∪. Recipit proportionem ſuperquartam quattuor ad quinque, uel contra.

Latiodactylus conſtat è palimbacchio, & dactylo, ideſt, è ſex ſyllabis, prima, ſecunda, quarta longis, ceteris

teris breuibus, temporum nouem, ut āldīnă fīlĭă
--υ-υυ. Recipit proportionem ſuperquartam, quin
que ad quattuor, uel contra.

Scoliocreticus conſtat ex amphibracho, & amphimacro, id eſt, è ſex ſyllabis, ſecunda, antepenultima, ultima longis, ceteris breuibus, temporum nouem, ut ămīcŭs Hērcŭlēs υ-υ-υ-. Recipit proportionem ſuperquartam, quattuor ad quinque, uel contra.

Creticoſcolius conſtat ex amphimacro, & amphibracho, id eſt, è ſex ſyllabis, prima, tertia, penultima longus, ceteris breuibus, temporum nouem, ut pōrtĭæ cătōnĭs -υ-υ-υ. Recipit proportionem ſuperquartam, quinque ad quattuor, uel contra.

Scoliobacchius cōſtat ex amphibracho, & bacchio, id eſt, è ſex ſyllabis, ſecunda, penultima, ultima longis, ceteris breuibus, temporum nouem, ut cătōnĕ mĭnōrī υ-υ υ--. Recipit proportionem ſuperquartam, quattuor ad quinque, uel contra.

Bacchioſcolius conſtat è bacchio, & amphibracho, id eſt, è ſex ſyllabis, ſecunda, tertia, penultima longis, ceteris breuibus, tēporum nouem, ut lĭbēllī plătōnĭs, υ--υ-υ. Recipit proportionem ſuperquartam, quin que ad quattuor, uel contra.

Scoliolatius conſtat ex amphibracho, & palimbacchio, id eſt, è ſex ſyllabis, ſecūda, antepenultima, penultima longis, ceteris breuibus, temporum nouem, ut pŭēllă fōrmōſă υ-υ--υ. Recipit proportionem ſuperquartam, quattuor ad quinque, uel contra.

Latioſcolius conſtat è palimbacchio, & amphibracho, id eſt, è ſex ſyllabis, prima, ſecunda, penultima longis, ceteris breuibus, temporum nouem, ut fōrmōſă pŭēlla --υυ-υ. Recipit proportioné ſuperquartam, quinque ad quattuor, uel contra.

Creticobacchius cōſtat ex amphimacro, & bacchio, id eſt, è ſex ſyllabis, ſecūda & antepenultima breuibus, ceteris longis, temporum decem. ut īnsŭlæ mărīnæ -υ-υ--.

– u – u – –. Recipit proportionem æquam, quinque ad quinque.

Bacchiocreticus constat è bacchio, & amphimacro, id est, è sex syllabis, prima, & penultima breuibus, ceteris longis, temporum decem, ut pŭēllæ cāndĭdæ u – – – u –. Recipit proportionem æquam, quinque ad quinque.

Creticolatius constat ex amphimacro, & palimbacchio, id est, è sex syllabis, secunda, & ultima breuibus, ceteris longis, temporum decem, ut Hērcŭlēs fōrmōsŭs – u – – – u. Recipit proportioné æquam, quinque ad quinque.

Latiocreticus constat è palimbacchio, & amphimacro, idest, è sex syllabis, tertia & penultima breuibus, ceteris longis, temporum decem, ut Rōmānĕ pōntĭfēx – – u – u –. Recipit proportionem æquã, quinque ad quinque.

Bacchiolatius constat è bacchio, & palimbacchio, id est è sex syllabis, prima, & ultima breuibus, ceteris longis, temporum decem, ut ăchīllēs fōrmōsŭs u – – – – u. Recipit proportionem æquam, quinque ad quinque.

Latiobacchius constat è palimbacchio, & bacchio, id est, è sex syllabis, tertia, & quarta breuibus, ceteris longis, temporum decem, ut lōngæ uă Săcērdōs – – u u – –. Recipit proportionem æquã, quinque ad quinq;.

Etymologiam, causamq; nominis quorũdam ex supra dictis pedibus quæsiui diligẽter apud auctores, sed nihil inueni præter nomen. Nam Pygmon, siue, ut ali qui scribunt, Pygmæon, Diphyes, Periambodes, Periodicus, Strophus, Doriscus, Amebœus, Symplectus, Cyprius, Dochimus, Canius, Latius, habentur quidem apud Diomedem, Dochimi autem Cicero etiam, & Quintilianus meminere, Sed nullam dicunt causam nominis. An igitur aliqui ex ipsis aliter scribãtur, quã nos excudendos curauimus, uideant doctiores. Nos quod

qđ potuimus dedimus, meliora daturi si habuissemus.

SIMPLICES PEDES DISYLLABI. IIII.

Pyrrhichius, qui & Pariambus, & Dibrachys, & Cinesias, & Hegemon, & Ductor, & Bibreuis, & Tripudians dicitur. ∪∪ Dĕŭs.

Spondeus, qui & Bilongus, & Dimacros & Pontificius dicitur. -- Mūsǣ.

Iambus, qui & Daunius dicitur ∪- Sălūs.

Trochæus, qui & Corius, & Cordax, & Rutilus dicitur. ∪- āldŭs.

SIMPLICES PEDES TRISYLLABIS VIII.

Tribrachys qui & Choreus, & Trochæus & Pygmō, & Brachisyllabus, & Tribreuis dicitur ∪∪∪ gĕnŭă.

Molossus, qui & Hippius, & Trimacrus, & Trilongus, & Extensipes, & Vertunnus, & Canius dicitur. --- ālcīdēs

Bacchius, qui & Oenotrius dicitur ∪-- ăchīllēs.

Palimbacchius, qui & Antibacchius, & Propompicus, & Saturnius, & Latius dicitur --∪ Hērōăs.

Dactylus, qui & Politicus dicitur -∪∪ Tītўrŭs.

Anapæstus, qui & Antidactylus dicitur ∪∪- rĕcŭbāns.

Amphibrachyus, qui & Ianius, & Scolius dicitur ∪-∪ Lătīnŭs.

Amphimacrus, qui & Creticus, & Mensalis, & Fescenninus dicitur -∪- Hērcŭlēs.

DVPLICES PEDES QVADRATI. XVI.

Proceleusmaticus	∪∪∪∪	cŏlĕ dĕŭm.
Dispondeus	----	uērē iūrā.
Pæan Primus	-∪∪∪	uīuĕ pĭŭs.
Pæan Secundus	∪-∪∪	Tĭmē dĕŭm.
Pæan Tertius	∪∪-∪	Fŭgĕ scōrtă.
Pæan Quartus	∪∪∪-	cŏlĕ pĭōs.
Epitritus primus	∪---	Dĭēs fēstōs
Epitritus secundus	-∪--	ūsquĕ sēruā.
Epitritus tertius	--∪-	sōdēs căuē.

Epitritus quartus	– – – ∪	dīcās fālsā.
Ionicus a minore	∪∪ – –	Fŭgĕ līteꝛs.
Ionicus a maiore	– – ∪∪	Vītā mălŭm.
Antiſpaſtus	∪ – – ∪	ămā pācĕm.
Coriambus	– ∪∪ –	Vōluĕ lĭbrōs.
Diiambus	∪ – ∪ –	ămā pĭōs.
Ditrochæus, qui & Dichorius, & Catatrochæus dicitur	– ∪ – ∪	Mēntĕ Chrīſtŭm.

HETEROPLICI PEDES PENTASYLLABI. XXXII.

Orthius	∪∪∪∪∪	bŏnă sĕquĕrĕ.
Moloſſoſpondeus	– – – – –	Lēgēs ōbsēruā.
Parapæān	– ∪∪∪∪	Pāucă lŏquĕrĕ.
Periambus	∪ – ∪∪∪	Lŭpās iŭuĕnĭs.
Meſomacrus	∪∪ – ∪∪	Fŭgĕ sēdŭlŭs.
Hegemoſcolius	∪∪∪ – ∪	Săcră fĭdēlĭs.
Pyrrhicanapæſtus	∪∪∪∪ –	Făcĕ uĕlŭtī.
Probrachys	∪ – – – –	pătrēs mōnſtrārūnt.
Hyperbrachys	– ∪ – – –	Sēmpĕr ōbsēruāns
Meſobrachys	– – ∪ – –	Cārōs părēnteꝛs.
Paralegobrachys, qui & Spōdeocreticus dicitur	– – – ∪ –	Sānctī ceū iŭbēnt.
Hypobrachys, qui & Calotibos dicitur	– – – – ∪	Vīuēs lōngæ uūs.
Symplectus	– – ∪∪∪	Fœ līx pŏpŭlŭs.
Iambodactylus	∪ – – ∪∪	Bŏnō prīncĭpĕ.
Muſicus	∪∪ – – ∪	Pĭūs ālbērtŭs.
Daſius	∪∪∪ – –	Bŏnă mŏnēntī.
Periambodes	∪ – ∪ – –	Pătrī sŏdālī.
Diphyes	∪∪ – – –	Bŏnŭs āuſcūltā.
Choriobacchius	– ∪∪ – –	Cēdĕ pŏtēntī.
Ameboeus	– – ∪∪ –	Pārē dŏmĭnīs.
Spondeodactylus	– – – ∪∪	Vēntrī prīmĭtŭs.
Antiperiodicus	– ∪ – ∪ –	īndĕ lūxŭī.
Spondeoſcolius	– – ∪ – ∪	īræ rēs īſtĕ.
Choriodactylus	– ∪ – ∪∪	Cūnctă tūrpĭā.

Perio-

Periodicus	u–u–u	Căuē mŏdēſtŭs.
Dochimus	uu–u–	Cŭpĕ līttĕrās.
Strophus	–uuu–	Bēllă fŭgĭās.
Antiſtrophus	u–––u	Mălōs uītāndŭm.
Cyprius	u–uu–	Mălī pĕrĕānt.
Anticyprius	–u––u	Fūrtă uītāndŭm.
Iambocreticus	u––u–	Tŭōs ērŭdī.
Doriſcus	–uu–u	ūſquĕ ſtŭdēndŭm.

HEXASYLLABI PEDES EX TRISYLLABIS COMPOSITI. LXIIII.

Dichoreus	uuuuuu	Plăcŭĭt Hĕlĕnă.
Dicanius	––––––	Trōiānō fōrmōsō.
Diantidactylus	uu–uu–	Gĕnĭtō prĭămō.
Didactylus	–uu–uu	Lēuĭă cārmĭnă
Diſcolius	u–uu–u	Cănēbăt Hŏmērŭs.
Dicreticus	–u––u–	Mīlĭtēs īnclytī.
Dibacchius	u––u––	Lătīnī fŭērūnt.
Dilatius	––u––u	Vīrtūtĕ lætārĕ.
Choreocanius	uuu–––	Nĭmĭă lībērtās.
Caniochoreus	–––uuu	Rōmānīs nŏcŭit.
Choreantidactylus	uuuuu–	Mĕdĭcŭs hŏmĭnēs.
Anapæſtochoreus	uu–uuu	Pĕrĭmēns, pĕrĕăt.
Choreodactylus	uuu–uu	Mĕdĭcŭs ōptĭmŭs.
Dactylochoreus	–uuuuu	Prǣmĭă rĕfĕrĕt.
Choreoſcolius	uuuu–u	Pŏpŭlŭs ĭnīquŭs.
Scoliochoreus	u–uuuu	ĭnīquă pătĭtŭr.
Choreocreticus	uuu–u–	Vălĭdŭs Hērcŭlēs.
Creticochoreus	–u–uuu	ōccĭdēns dŏlŭit.
Choreobacchius	uuuu––	Părĭdĭs ăchīllēs.
Bacchiochoreus	u––uuu	Săgīttā pĕrĭit.
Choreolatius	uuu––u	Prĭămŭs ārmātŭs.
Latiochoreus	––uuuu	ēmīsit ănĭmăm.
Caniantidactylus	–––uu–	Lāērtē gĕnĭtī.
Antidactylocanius	uu––––	Băcŭlō Thērsītēs.
Caniodactylus	––––uu	āurātō uāpŭlăt.
Dactylocanius	–uu–––	hūnc quŏquĕ Thērſitēn.

Canioſcolius	---u-u	Pēlīdǣ pĕrēmĭt
Scolioſcanius	u-u---	Pŭgīllŭs īrātī
Caniocreticus	-----u-	Clāmābānt mīlĭtēs.
Creticocanius	-u----	ōptĭmē fēcīſtī.
Caniobacchius	---u--	Rīdēbānt ăchīuī
Bacchiocanius	u-----	Vĭdēntēs Thērsītēn
Coniolatius	-----u	īnfrāctā cēruīcĕ
Latiocanius	--u---	Mīrātŭr ǣnēās
Anapæſtodactylus	uu--uu	Hĕlĕnī rēgĭăm
Politicanapæſtus	-uuuu-	Mœ̄nĭă prŏfŭgī
Anapæſtoſcolius	uu-u-u	Cŏrĭdōn cănēbăt
Scoliantidactylus	u-uuu-	ălēxĭn ădămāns.
Anapæſtocreticus	uu--u-	Pŭĕrōs ērŭdĭ
Creticanapæſtus	-u-uu-	Rēgŭlōs fŭgĭās.
Anapæſtobacchius	uu-u--	Pĕrĕānt ĭnīquī.
Bacchiantidactylus	u--uu-	ĭnīquī pĕrĕānt.
Anapæſtolatius	uu---u	Pĕrămā uīrtūtĕm.
Latiantidactylus	--uuu-	īncūmbĕ ſtŭdĭīs.
Dactyloſcolius	-uuu-u	ēxpĕtĭt hŏnōrĕm.
Scoliodactylus	u-u-uu	lătīnă gēns mĕă.
Dactylocreticus	-uu-u-	Dīſcĭtĕ līttĕrās.
Creticodactylus	-u--uu	Cōdĭcēs uōluĭtĕ.
Dactylobacchius	-uuu--	ō mĕă ĭuuēntūs
Bacchiodactylus	u---uu	Hŏnōrēs īmprŏbŭs.
Dactylolatius	-uu--u	Dāt lăbŏr ālgēndŭm.
Latiodactylus	--u-uu	sūdāndŭm, īnclĭtŭs.
Scoliocreticus	u-u-u-	ĭd ēgĭt Hērcŭlēs.
Creticoſcolius	-u-u-u	Hērcŭlēs ŏlȳmpŭm.
Scoliobacchius	u-uu--	Lăbōrĕ pĕr īgnēs,
Bacchioſcolius	u--u-u	Pĕr ūndās părāuĭt.
Scoliolatius	u-u--u	Dŏcērĕ dēbēmŭs.
Latioſcolius	--uu-u	quōſcūnquĕ lĭbēntĕr.
Creticobacchius	-u-u--	măxĭmē prŏpīnquōs.
Bacchiocreticus	u---u-	ămīcōs lībĕrōs.
Creticolatius	-u---u	Fīlĭās īnclūdĕ.
Latiocreticus	--u-u-	ōmnēsquĕ nēſcĭānt.

Bacchiolatius	υ————υ	Sŏrōrēs ūxōrĕm
Latiobacchius	——υυ——	Vīx crēdĕ părēntī.

ΠΕΡΙ ΔΙΣΥΛΛΑΒΩΝ ΠΟΔΩΝ .δ.

Δίβραχυς, ὁ καὶ		
Πυῤῥίχιος, καὶ		
Παρίαμβος καὶ		
Κινησίας, ὁ καὶ		
Ηγεμὼν λέγεται	υυ	θεός.
Σπονδεῖος, ὁ καὶ		
Δίμακρος λέγεται	——	μοῦσαι.
Ιάμβος	υ—	ἔρως.
Τροχαῖος, ὁ καὶ		
Χορεῖος, ὁ καὶ		
Κόρδαξ λέγεται	—υ	ἄλδος.

ΠΕΡΙ ΤΡΙΣΥΛΛΑΒΩΝ ΠΟΔΩΝ. η.

Τρίβραχυς, ὁ καὶ		
Χορεῖος, καὶ		
Βραχισύλλαβος λέγεται	υυυ	ἔλεγος.
Μολοττὸς ὁ καὶ		
Ιππεῖος, καὶ		
Τρίμακρος λέγεται	———	ἀλκείδης
Βακχεῖος	υ——	ὀδυσσεύς.
Παλιμβάκχειος, ὁ καὶ		
Αντιβάκχειος	——υ	ὕφαισος.
Δάκτυλος, ὁ καὶ		
Πολιτικός	—υυ	ἥλιος.
Ανάπαισος, ὁ καὶ		
Αντιδάκτυλος	υυ—	ἑλένη.
Αμφίβραχυς, ὁ καὶ		
Σκολιός	υ—υ	ὅμηρος.
Αμφίμακρος, ὁ καὶ		
Κρητικός	—υ—	δημοφῶν.

ΠΕΡΙ ΤΕΤΡΑΣΥΛΛΑΒΩΝ ΠΟΔΩΝ. ιϛ.

Προκελευσματικός	υυυυ	σέβε θεόν.
Δισπόνδειος	————	ὅρκῳ μὴ χρῶ.
Παιὰν α΄, ὁ καὶ παιὼν	—υυυ	χρησὰ λέγε.

Παιὰν

Παιὰν β'	u-uu	ἔρως βραχύς.
Παιὰν γ	uu-u	βραδὺς ὠκύν.
Παιὰν δ	uuu-	τὰ σὰ φίλει.
Επίτριτος ά	u---	νόμοις πείθου.
Επίτριτος β	-u--	χρὴ σὰ πράττειν.
Επίτριτος γ	--u-	θυμοῦ κρατεῖν.
Επίτριτος δ	---u	τηρεῖν ὅρκον.
Ιωνικὸς ἀπ' ἐλάσσονος	uu--	κακὰ φεύγων.
Ιωνικὸς ἀπὸ μείζονος	--uu	ποίει καλά.
Αντίσπαστος	u--u	ἐὼν θνητός.
Χορίαμβος	-uu-	θνητὰ φρόνει
Διΐαμβος	u-u-	θεοὺς φίλει.
Διτρόχαιος	-u-u	γνῶθι σαυτόν.

ΠΕΡΙ ΠΕΝΤΑΣΥΛΛΑΒΩΝ ΠΟΛΩΝ. λβ.

Ορθιος	uuuuu	χάριν ἀπόδος.
Μολοττοσπόνδειος	-----	πείσας νικήσεις.
Παρκάπαιαν	-uuuu-	πράττε λόγια.
Περίαμβος	u-uuu	φρόνει κατάσε.
Μεσόμακρος	uu-uu	λόγος ἔμφρονος.
Ηγεμοσκόλιος	uuu-u	λόγον ἔπουσιν
Πυρριχανάπαιστος	uuuu	καλὰ παρέχει.
Πρόβραχυς	u----	λόγῳ νικᾶται.
Υπέρβραχυς	-u---	μῆνις ἐμπειὼν.
Μεσόβραχυς	--u--	νίκα λογισμῷ.
Παραληγόβραχυς, ὁ καὶ		
Σπονδειοκρήτικος	---u-	ζώης σωφρόνως.
Υπόβραχυς, ὁ καὶ		
Καλότιβος	----u	υἱοὺς παίδευε.
Σύμπλεκτος	--uuu	αἰδοῦ γονέας.
Ιαμβοδάκτυλος	u--uu	φθονεῖν μηδενί.
Μουσικὸς	uu--u	καλὸς ἔνδοξος.
Δάσιος	uuu--	κακὸς ἀκλεής.
Διφυὴς	uu---	χάρις ἐνδόξοις.
Χορειοβάκχειος	-uu--	αἰὲν ὅπῃ δεῖ.
Αμοιβαῖος	--uu-	τιμᾶν ἀγαθούς.
Σπονδειοδάκτυλος	---uu	χρὴ τοὺς σώφρονας,

περιαμ-

Περιαμβῶδης	u-u--	φίλις βοήθει.
Αντιπεριόδικος	-u-u-	κοινὰ τῶν φίλων.
Σπονδειοσκόλιος	--u-u	αἰδῶ φύλαττε.
Χορειοδάκτυλος	-u-uu	εἶκε μείζοσι.
περιόδικος	u-u-u	ξένους ξένιζε.
Δόχμιος	uu-u-	θεὸς ἵλεως.
Στρόφος	-uuu-	εἶκε μεγάλοις.
Αντίστροφος	u---u	φίλους εὔφραινε.
Κύπριος	u-uu-	φέρειν πενίαν.
Αντικύπριος	-u--u	ζωὸς ἔλπιζε.
Ιαμβοκρήτικος	u--u-	κρατεῖν ἡδονῆς.
Δόρισκος	-uu-u	ἄρχε γυναικός.

ΠΕΡΙ ΕΞΑΣΥΛΛΑΒΩΝ ΠΟΔΩΝ. ξδ.

Διχόρειος	uuuuuu	ἀγαθὸς ὁ θεός
Διμόλοττος	------	ἀνθρώπους εὖ ποιεῖ.
Δακτυλοχόρειος	-uuuuu	ἄλκιμος. ἄφθιτος.
Σκοτιοχόρειος	u-uuuu	τύχ' τὰ σφαλερά.
Αναπαιστοχόρειος	uu-uuu	κρατερῶς τέτλαθι.
Χορειοδάκτυλος	uuu-uu	ψίθυριν ἔκβαλε.
Χορειοσκόλιος	uuuu-u	φρόνυμα νόμιζε.
Χορειαντιδάκτυλος	uuuuu-	γονέας ἀγάπα.
Βακχειομόλοττος	u------	μαθητὰς παιδεύσῃς.
Κρητικομόλοττος	-u----	ἀσμένως ἀσπάζου.
Αντιβακχειομόλοττος	--u---	καὶ πάντας εὖ ποίει.
Μολοττοβάκχειος	---u--	τῷ πλήθει ἀρέσκων.
Μολοττοκρήτικος	----u-	ζήλωσαι τοὺς σοφούς.
Μολοσσαντιβάκχειος	-----u	βάλλ' οὕτως βάλλ' ἄλδε.
Αντιβακχειοχόρειος	--uuuu	μὴ πράττε τὰ κακά.
Βακχειοχόρειος	u--uuu	ἐπαίνει τὰ καλά.
Αναπαιστοδάκτυλος	uu--uu	βασιλεὺς τίμιος.
Χορειαντιβάκχειος	uuu--u	γονέας εὔφραινε.
Χορειοβάκχειος	uuuu--	ἀγαθὰ νοήσας.
Αναπαιστομόλοττος	uu----	ἀγαθῶν κοινωνεῖς.
Δακτυλομόλοττος	-uu---	ἄγριος αἰχμητής.
παλιμβακχειοβάκχειος	--uu--	φεύγοντα διώκει.
Μολοσσανάπαιστος	---uu-	εἰρήνην ἀγάπα

Μο-

Μολοττοδάκτυλος	----uu	ὠφείλειν μηδενί.
Κρητικοχόρειος	-u-uuu	σοφρονῶν ὅπιδα.
Κρητικοδάκτυλος	-u--uu	ἄκουε κ' αἴδεο.
Αναπαιςοκρήτικος	uu--u-	πολιοῦ ἔθειραν.
Χορειοκρήτικος	uuu-u-	ἀνέρος ἀσμένως.
Σκολιομόλοττος	u-u---	παλαιὰ τήρησαι.
Κρητικοβάκχειος	-u-u--	τὰς βίβλους διέχου.
Αντιβακχειοκρήτικος	---u-u-	μνήμην τε τῶν πάλαι.
Κρητικοσκόλιος	-u-u-u	ὀφθαλμοῖς πρόβαλλε.
Δακτυλανάπαιςος	-uuuu-	μηδενὸς ὑφορῶ.
Βακχειαντιβάκχειος	u----u	μαθητὰς παίδευε.
Δακτυλοσκόλιος	-uuu-u	ὗεα κόλαζε
Βακχειοκρήτικος	u---u-	παρόντων οἰκετῶν.
Σκολιανάπαιςος	u-uuu-	ὅμηρος ὁ πάλαι
Κρητικαντιβάκχειος	-u---u	πηλέως ἤεισεν
Δισκόλιος	u-uu-u	τὸν ὑὸν ἄμεμπτον.
Δικρήτικος	-u--u-	δαρδάνου θ' ἱεράν
Βακχειοδάκτυλος	u---uu	παλαιοῦ τὴν πόλιν
Αναπαιςαντιβάκχειος	uu---u	δεκέτη πάσχουσαν
Χορειομόλοττος	uuu---	πόλεμον ἀργείων.
Δακτυλοβάκχειος	-uuu--	δεύτερον ἀείδει
Αντιβακχειανάπαιςος	--uuu-	πλαχθέντα πολιοῦ
Μολοττοχόρειος	---uuu	λαέρτου ἐν ἁλὶ
Βακχειοκρήτικος	u---u-	τὸ ὑὸν, ἡλίου.
Κρητικοσκόλιος	-u-u-u	οὖδος ὡς ἔπερσεν.
Αναπαιςοκρήτικος	uu--u-	μινυῶν τόντε πλοῦν,
Παλιμβακχειοσκόλιος	--uu-u	ἀργῶτε λέγουσιν
Βακχειανάπαιςος	u--uu-	ἀεῖσαι λιγυρῶς
Δακτυλαντιβάκχειος	-uu--u	ὀρφέα τὸν θρᾶκα.
Αναπαιςοβάκχειος	uu-u--	γενεὰν δ' ἀνάκτων
Παλιμβακχειοδάκτυλος	--u-uu	ἀσκραῖος ἔνθεος
Σκολιοβάκχειος	u-uu--	ἔγραψεν ἀείσας
Κρητικοδάκτυλος	-u--uu	ἡμέρας, ἔργατε.
Σκολιαντιβάκχειος	u-u--u	θάλεια θάλλουσα
Κρητικανάπαιςος	-u-uu-	πινδάρου μεγάλους.
Βακχειοσκόλιος	u--u-u	ἀείδει ἀγῶνας

Δακτυλοκρήτικος	–υυ–υ–	ἑλλάδος ἱερούς.
Διαντιδάκτυλος	υυ–υυ–	ἀγέλας ἀθύρεις,
Διαντιβάκχειος	––υ––υ	βουτῶν τε σύριγγας,
Διδάκτυλος	–υυ–υυ	ἄσματε, θεύκριτε
Διβάκχειος	υ––υ––	αἰνδῶν ἀρούρης.

Visum est gratia exercendi ingenia studiosorum, pedes omneis, signis duntaxat notatos, subiungere, ut secuti figuras pedis cuiusq;, cum nomen dixerint, ipsi sibi exemplum fingant. quod cum quis præstare poterit, sciat se iam callere syllabas. Illud etiam censeo frequenter faciendum, ut quouis accepto libro tam prosa oratione, quam carmine, cursim, ut se offerunt dictiones, dicat, quo singulæ pede a disyllabis usque ad hexasyllabos constare possint. uerbi gratia in epistolis M. Tullij. ĕgŏ, Pyrrhichius. ōmnī, spondeus. ōffĭcĭō, choriambus. āc, syllaba longa. pŏtĭŭs, tribrachys. pĭĕtātē, pæan tertius. ērgā, spondeus. tē, syllaba longa, cætĕrīs, creticus. sătĭsfăcĭō iambantidactylus, uel iambo choreus, ōmnĭbŭs, dactylus, & sic in ceteris.

IIII.	–υυυ	υ–υυυ	––υ–υ
υυ	υ–υυ	υυ–υυ	–υ–υυ
––	υυ–υ	υυυ–υ	υ–υ–υ
υ–	υυυ–	υυυυ–	υυ–υ–
–υ	υ–––	υ––––	–υυυ–
	–υ––	–υ–––	υ–––υ
VIII.	––υ–	––υ––	υ–υυ–
υυυ	–––υ	–––υ–	–υ––υ
–––	υυ––	––––υ	υ––υ–
υ––	––υυ	––υυυ	–υυ–υ
––υ	υ––υ	υ––υυ	LXIIII.
–υυ	–υυ–	υυ––υ	υυυυυυ
υυ–	υ–υ–	υυυ––	––––––
υ–υ	–υ–υ	υ–υ––	υυ–υυ–
–υ–		υυ–––	–υυ–υυ

	XXXII.	-uu--	u-uu-u
XVI.	uuuuu	--uu-	-u--u-
uuuu	-----	---uu	u--u--
----	-uuuu	-u-u-	--u--u
uuu---	---uu-	uu-u-u	-uu--u
---uuu	uu----	u-uuu-	--u-uu
uuuuu-	----uu	uu--u-	u-u-u-
uu-uuu	-uu---	-u-uu-	-u-u-u
uuu-uu	---u-u	uu-u--	u-uu--
-uuuuu	u-u---	u--uuu	u--u-u
uuuu-u	----u-	uu--u	u-u--u
u-uuuu	-u----	--uuu-	--uu-u
uuu-u-	---u--	-uuu-u	-u-u--
-u-uuu	u-----	u-u-uu	u---u-
uuuu--	-----u	-uu-u-	-u---u
u--uuu	--u---	-u--uu	--u-u-
uuu--u	uu--uu	-uuu--	u----u
--uuuu	-uuuu-	u---uu	--uu--

Quoniam autem de pedib us a diſyllabis uſque ad tetraſyllabos culte & erudite ſcripſit Terentianus tū trochaico, tum ſotadeo carmine, non inutile uiſum eſt, illius de pedibus uerſus ſubiungere, ut eos potius quàm noſtra, diſcipuli memoriæ mandent.

TERENTIANVS DE PEDIBVS TROCHAICO CARMINE.

Primus ille eſt iure prlmus, ἡγεμὼν qui dictus eſt,
Auctor, & ductor melorum, qui duas breues habet:
Ante enim breue eum creatum, redditum lōgum dëin,
Sicut Vnum numerus ante, quàm Secundum prodidit.
Ergo natura repertus, princeps iure dicitur,
Ante quem non eſt creatus, quem ſequuntur ceteri.
Δίβραχυν dixere Græci, quòd ſit ambabus breuis.
Πυῤῥίχιος idem uocatur, quippe & aptus pyrrhichæ.
Tam cito motu recurſat, quam breues hi ſunt ſoni.

Tertium

Tertium detrectŏ nomen, lege nam metri uetor:
Πᾰρίαμβος nanque dicunt, si probaris ἔκτασιν.
Ars uetat primæ negare spatia bina syllabæ.
Reddere autem pedibus ijsdem plura cogor nomina,
Ne quis erret, quando nomen aliud alibi inuenerit,
Ac putet pigrum, uel artis usque ad ista nescium.
Huius exemplum uidebis esse, cum dices honor.
Est hŭic aduersus ille, qui duas longas habet,
Syllabis compar priori, temporis duplum merens.
Qui quod in templis canorus a sono uocis malæ,
Auribus libantis obstat, & fauet, σπονδεῖος est.
Hunc sonabis, siue rēgēs, siue cīuēs dixeris.
Verum uterque quātū in ἄρσει, tātum habebit in θέσει.
Temporum mensura dispar, lex soni communis est.
Qui breuem primam tenebit, deinde longā syllabā,
Erit ἴαμβος pes uirilis, acer, & raptum citus.
Nec minus currit τροχαῖος lege uersa temporum,
Syllaba longus priore, parcior nouissima.
Χόρειος idem nuncupatur a magistris plurimis.
Terna rite partientur ambo uicibus tempora.
Ἄρσις unum possidebit, quando ἴαμβον partior.
Fiat alternum, necesse est, cum τροχαῖον diuides.
Vis ἴαμβον, dic părēns. uis tu τροχαῖον, Rōmă dic.
Hactenus uicissitudo uertitur δισυλλάβων.
Nam quater reciprocantur, nŭmĕrŭs, & tēpus dŭplex.

DE OCTO PEDIBVS TRISYLLABIS.

Octo porro procreantur, quos uocant τρισυλλάβους,
τρίβραχυν primo loquemur, tunc sequentur ceteri,
Vt pedes sibi recursant temporum aduersi uice.
Nanque hŭic aduersus ibit, qui tribus longis patet.
Hunc μολοττὸν nominarūt, hunc et ἱππεῖον uocant:
Temporum tria ille habebit, iste duplo tenditur.
Quæ tamen cum partieris, simpla duplis reddito,
Forma talis est minoris ănĭmă quando dicimus.
Hic trilongus tūc sonabit, quando Rōmānōs loquor.
Qui breues primas habebit, atque longam tertiam,

Is erit

Is erit ἀνάπαιστος, uides quot iste pes sit temporum.
Versus hic nunquam uăcillat, hoc suo reddam loco.
Huius exemplum tenebis, quando pŏpŭlōs nominas.
Δάκτυλον post hunc loquemur. nā priori aduersus est.
Ordinis situ repugnans temporum consors modo.
Nam breues longā sequuntur, quando dico Rōmŭlŭs.
Horum uterq; tempus æquum librat ἄρσιν cum θέσει.
Cum duas longas sequetur una breuior syllaba,
Pēs ĕrit βακχεῖος. ἀντίβακχος autem tunc erit,
Cum breuem primam locabis, & duas longas dĕin.
Nomina aut uertes uicissim, cum priores dixeris,
Αντίβακχον nominato, qui redit contrarius.
Temporum mensura par est, bina terna appara,
Vt pedum natura posset ante, uel retro breuem.
Forma ut est Rōmānŭs illi, sic Cătōnēs alteri.
Septimū pedem loquemur, quē uocāt ἀμφίβραχυν,
Cum duæ breues utrinque media longa ponitur,
Quale si uelis ămœ̄nŭs, aut ămīcŭs dicere.
Αρσις hinc sumat necesse est tria priora tempora,
Et θέσει relinquat unum, uel licet uertas retro,
Αρσις uno subleuetur, deprimant θέσιν tria.
Par pari figura non est. pugnat unum cum tribus.
Nec modum duplici rependit, nec tenetur sesquiplo.
Exigunt idcirco talem, qui sequuntur Musicam.
Pēs ădest supremus unus octo de trisyllabis,
Αμφίμακρος, hunc priori perspicis contrarium,
Nam duæ longæ recepta continent intus breuem,
Rōmŭlōs si nominemus, āpŭlōs, aut dŏrĭcōs,
Sesquiplo metimur istum, quinque nam sunt tempora.
Nunc duo ante tria sequuntur, nunc tribus reddes duo,
Italum si quando mutat graius accentus sonum.
Āpŭlōs nam quando dico, tunc in ἄρσει sunt duo.
Σωκράτην graius loquendo reddet in θέσει duo.
Creticum appellant eundem forte Curetum genus,
Quo modos ludo sub armis congruentes succinat.
Primus iste pes locatur his ubique in uersibus,

Optimus

Optimos pes & melōdis,& pedeſtri gloriæ.
Plurimum orantes decebit,quando pēne. ĭn ultimo
Obtinet ſedem,beatam terminet ſi clauſulam.
Δάκτυλος σπονδεῖος imam,nec τροχαῖον reſpuo.
Bacchicos utroſque fugito,nec repellas τρίβραχυν.
Plenius tractatur iſtud arte proſa rhetorum.
Nam ſolet longam τροχαῖος ſoluere in duas breues,
Vnde & appellant τροχαῖον, qué uocamus τρίβραχυν.
Nec minus frequens ἴαμβος τρίβραχυν e ſe procreat.
Soluit & σπονδεῖος unam cum propagat δάκτυλον.
Cum prior ſoluetur,edet dactylo contrarium.
Ἀμφίμακρος ſæpe primam,ſæpe ſoluit tertiam,
Quin & ambas ſæpe ſolués,quinque cóponit breues,
Verſus eſt,ut ille noſter,quem probare debeo.
Regulam reddemus omnem debito metri loco.
Nulla enim non longa ſolui per duas breues poteſt.
Dum ſuo pedi reſeruet præſtituta tempora,
Syllabarum nil nocebit longior progreſſio.

DE DVPLICIBVS PEDIBVS
VERSV SOTADICO.

Nunc incipiam bis geminos pedes referre,
Quaſi ſi repetam,quos docui δισυλλάβους iam.
Vnum ut faciant duo pariter pedes iugati.
προκελευσματικὸς primus erit, breues habebit
Hic quattuor omnes.duo quia ſunt pariambi.
Hunc efficiet Mĭnŭcĭŭs ut quis uocitetur.
Verſum dabo,quo regula nota fiat omnis,
Pĕrĭt ăbĭt ălĭpĕdĭs ănĭmŭlă lĕpŏris,
Hunc nos pedibus ſcandere conuenit iugatis.
Tĕtrămētrŭs ĕrit. τρίβραχυς in fine reſiſtet.
παρίαμβον habebit ſimul, & ſemipedem imum.
Κατάληξις enim dicitur ea clauſula uerſus,
Detracta ſit ut quarta pedi ſyllaba quarto,
Quam ſyllaba uel pes numeri datus minoris
Ita terminat,ut diſcrepet id,quod inde præſtat.
Aduerſus huic tempora bis quaterna ſumet.

διασπόνδειος hic dicitur, ecce nomine ipso
Debent duplici tempora singuli quaterna.
Rhythmis magis hic iugiter inuenitur aptus
Anapæstica nec non uariantur inde metra:
Quasi si duo sint tempora qui quaterna reddunt.
Cum prima breuis longa dein, tertia longa,
Post quarta breuis syllaba continebit omneis,
Hunc promit ἴαμβος, geminum facit τροχαῖος.
Pes nomen habebit, quod in hoc referre metro
Longæ prohibent ordine tres simul locatæ.
Αντίσπαστον enim mage lex heroica promet,
Est forma, Tărēntīnă uelūt mœ̄nĭă dicas:
Claudunt medias quando breueis utrinque longæ,
Est ante τροχαῖος, sequitur dĕhinc ἴαμβος,
Iccirco gemellum uocitarunt χορίαμβον.
Nam qui χόριος dicitur, & τροχαῖος idem est.
Exemplar in isto facile est locare uersu,
Si rōmŭlĭdās dicere quis uelit quirites.
Sin prima breuis, longa sequens, itemq. rursus
Sibi consimiles, ordine quo duas locaui,
Hunc rite uocant, quia geminatur, δiίαμβον,
Duplicemq. τροχαῖον uocitarunt διτρόχαιον.
Est forma prioris quasi si Cŏrīnthĭōs quis,
Itidemq. sequentis quasi gāllĭcānĕ dicat.
Nunc reddo duos nomine, quos ἴωνας ambos
Discrimine signant, dedit ordo quod locorum,
Longas siquidem quando prius locamus ambas,
Deinde breueis subdimus, ut putes priorem
Σπονδεῖον oriri, comitem mox παρίαμβον.
Απὸ μείζονος illum memorant ionicorum.
At qui breuibus præpositis, dĕinde longas
Acceperit, ἀπ' ἐλάσσονος hunc iubent uocari.
Nomen tibi, quod deligo, quo notes priorem?
Cum uersibus istis toties recurrat hic pes?
Longas geminat qui prius, & iugat minores,
Lāuīnĭa cum dicimus. hæc tamen figura est,

Mē-

Mētrumq. facit, Σωταδικὸν quod uŏcĭtarunt,
Qui multa ferunt hoc pede Σωτάδην locutum.
Ἀπ' ἐλάσσονος autem cŭī nomen indiderunt.
In nomine sic est διόμηδης. μέτρον autem
Non uersibus istud, numero aut pedum coarctant,
Sed continuo carmine quia pedes Gemelli
Vrgent breuibus tot numero iugando longas,
Iccirco uocari uoluerunt συνάφειαν.
Anapæstica fiunt itidem per συνάφειαν.
Versus tamen & non minus inde comparatur,
Qui sæpe pedes tres habeat, uel ille plures.
Καταληκτικὰ quos syllaba terminat frequenter.
Solet integer Anapæstus & in fine locari.
Ἀπ' ἐλάσσονος unquam numero non cohibetur,
Sensum quoties terminat, aut carmina finit.
Longas ratio est ponere, non breues in imo,
Pes integer, ut sit geminus, simulq. in aure
Dulcem sonitum tempora longiora linquant.
Ἀπὸ μείζονος autem breuior quod est secundus,
Versus male ne desinat adhibentur in imo,
Quas prima pedis portio, longas habet ambas,
Ita uersus erit de tribus & semipede uno.
Tres dico iugatos fieri, & semipedem unum,
Vt pæōnici nominis ambo sint quaterni.
Is primus, erit longa cuī locata prima est
Quam continuo tres aliæ breues sequuntur,
Tu pone τροχαῖον prius, & mox παρίαμβον.
Cǣcĭlĭūs erit consimilis pedis figuræ.
παιῶνα secundum faciet secunda longa,
Hinc fiet ἴαμβος prior, & δίβραχυς alter,
Dicat quasi si quis magis hunc Hŏrātĭūs uult.
Hoc ordine fit tertius ut sit παρίαμβος.
Prior, & socium post sibi copulet τροχαῖον.
Mĕnĕlāūs ei nomen erit simile locatum.
Quartum quoniam quarta facit syllaba longa,
Subiungit ἴαμβον prior hic pes παρίαμβος,

Apro ſimiles nomine Pĕlŏpĭdæ ſonabunt.
Et ἐπίτριτος æque genus eſt pæŏnĭcorum,
Totidem pedibus quia uarius tempore differt:
Septeni etenim tempora ſinguli tenebunt.
Cum pæŏnĭci poſſideant quina priores.
Cum prima breuis ſyllaba, longe ueniunt tres,
Hic primus habetur, pedibusq́. poſt ſecutis,
Ex ordine ſunt nomina, quem breues tenebunt.
Σπονδεῖος ἴαμβον ſequitur quando priorem,
Si prima breuis, ἐπίτριτος hic primus habetur.
Migrante breui, conſequitur pedem τροχαῖον.
Iccirco ſecundus uocitatur alter hic pes.
Vt tertius ille eſt, breui ŭbĭ tērtĭă currit.
Σπονδεῖος in hoc fit prior, ſequens ἴαμβος.
Idemq́. manet, cum faciet quarto τροχαῖον.
Quartum quoniam perſpicis hūnc ἐπιτρίτον eſſe.
Verſus ſimiles non ſinit hic dari figuras,
Vt quibo tamen diſparili notabo metro.
Primus ăgĭllīnōs pes efficit, āltĕr ἀρχίμηδης.
Δημοσθένης fit tertius. quarto loco
Qui currit, poterit quaſi δωδωναῖος haberi.
Ἄρσιν quoties in geminis θέσιν ue quæres,
Sex æqua pedes tempora diuidant oportet,
Binas pariles qui ſibi ſyllabas habebunt.
προκελευσματικὸς bina dabit ſequens quaterna.
Qui ſena tenent tempora, terna partientur.
At quando genus funditur hoc ionicorum,
Longis dare nos tempora conuenit quaterna,
Et bina duabus breuibns dari neceſſe eſt,
Seruare uices admonet ordo longiorum.
Impar numerus pæonicis utriſque coget
Aptare duobus tria, uel quaterna ternis.
Seſquata fere quod numeros pars ſecat iſtos.
Perſpecta pedum regula ſi ſatis uidetur,
Iam poſſumus ipſis animum applicare metris.

Hæc Terētianus de pedibus. vbi aduertendum aliter

ter eum ſentire de Bacchio,& Palimbacchio,quàm ceteri fere omnes,quos ego quidem legerim, grammatici ſentiant: id quod his uerſibus manifeſte oſtendit, Cum duas longas ſequetur una breuior ſyllaba, Pes erit βακχεῖος, ἀντίβακχος autem tunc erit,Cum breuem primam locabis, & duas longas dein. Sed manifeſtius his de phalæcio choriambico,Nūllă mĕō–υυ–īam sĕdĕāt – υ υ – tūrbă prŏſā – υ υ – nă lūcō υ – –, Nūllă mĕō - υυ– pes efficitur geminatus utroq;. Iām sĕdĕāt –υυ– choriambus itē. Mox, tūrbă prŏſā –υυ– pes tertius accidit ſimilis. Pars illa,nă lūcō υ– – Bacchio aduerſus fiet pes, nam breuis ante eſt, & geminæ longæ. Item his paullo inferius,tŭbătēr υυ–rĭbĭlēm υυ–sŏnĭtūm υ υ –dĕdĭtæ υ υ – rĕcūruō, ănăpǣſtŭs ĭnēſt quătĕrūl tĭmŭs ān tĭbācchŏs. vides,nă lūcō & rĕcūruō antibacchios eum appellare eodem metro phalæcio choriambico.ſolet enim eo genere carminis ſcribere, de quo tractat. unde carmen illud, Anapæſtus ineſt quater, ultimus antibacchos, conſtat quattuor anapæſtis,& antibacchio. Nec te perturbet,quòd antibacchos, pro antibacchios dixerit:factum id eſt propter metrum,uel συνεκφωνήσει,uel ἀποβολῇ, ſed placet ἀποβολῇ magis,cum ſupra idem fecerit in eo uerſu. Pes erit βακχεῖος ἀντίβακχος autem tunc erit,ubi βάκχος neceſſe eſt eſſe trochæum propter metrū.Quintilianus etiā Bacchiū e duabus longis,& ultima breui conſtare dicit his uerbis,Longis breuē præcedentibus Bacchius,cui contrarius Palimbacchius erit. Idē quoque habetur apud Atilium Fortunatianum,& in fragmentis illis antiquis ſine auctoris nomine,Quæ Ianus Parrhaſius homo utriuſque linguæ doctiſſimus, cum Mediolani publice bonas litteras profiteretur, edidit: Ceteri uero omnes quos ipſe quidem legerim,tā Latini quàm Græci,prima breui Bacchiū ultima Antibacchiū,& ceteris lōgis cōſtare docent. Sed prætermiſſis Latinis,quę de pedib. hepheſtiō tradidit,ſubiūgemus.

Hepheſtionis de pedibus quattuor diſyllabis.

Ἐκ τῶν συλλαβῶν, εἰσὶν οἱ πόδες, ὧν δισύλλαβοι μὲν τέσσαρες. δίχρονος μὲν εἷς ἐκ δύο βραχειῶν ὁ πυῤῥίχιος υυ. τρίχρονοι δὲ δύο, ἐκ μακρᾶς, καὶ βραχείας, ὁ τροχαῖος -υ. ἐκ βραχείας, καὶ μακρᾶς, ὁ ἴαμβος υ -. τετράχρονος δὲ εἷς, ἐκ δύο μακρῶν, ὁ σπονδεῖος.

De octo pedibus triſyllabis.

Τρισύλλαβοι δὲ οἱ τούτων διπλασίονες, ὀκτὼ ὥ. τρίχρονος μὲν ἐκ τριῶν βραχειῶν, εἷς, τρίβραχυς, ὁ καὶ χορεῖος υ υ υ. τετράχρονοι δὲ τρεῖς. ἐκ μακρᾶς, καὶ δύο χορεῖος, ὁ δάκτυλος -υυ. ἐκ βραχείας, καὶ μακρᾶς, καὶ βραχείας, ἀμφίβραχυς υ-υ. ἐκ δύο βραχειῶν, καὶ μακρᾶς, ὁ ἀνάπαιστος υυ-. πεντάχρονοι δὲ ἴσοι τούτοις, τρεῖς, ἐκ βραχείας, καὶ δύο μακρῶν, ὁ βραχεῖος υ--. ἐκ μακρᾶς, καὶ βραχείας, καὶ μακρᾶς, ὁ ἀμφίμακρος, ἢ κρητικός -υ-. ἐκ δύο μακρῶν, καὶ βραχείας, ὁ παλιμβάκχειος --υ. ἑξάχρονος δὲ, εἷς, ἐκ τριῶν μακρῶν, ὁμολοπός ---.

De pedibus tetraſyllabis XVI.

Τετρασύλλαβοι δὲ οἱ τούτων διπλασίονες δεκαέξ, ὧν τετράχρονος εἷς, ἐκ τεσσάρων βραχειῶν, ὁ προκελευσματικὸς, υυυυ. πεντάχρονοι δὲ τέσσαρες, ἐκ μακρᾶς, καὶ τριῶν βραχειῶν, παίων ά. -υυυ. ἐκ βραχείας, καὶ μακρᾶς, καὶ δύο βραχειῶν, παίων β. υ-υυ. ἐκ δύο βραχειῶν, καὶ μακρᾶς, καὶ βραχείας, παίων γ΄. υυ-υ ἐκ τριῶν βραχειῶν, καὶ μακρᾶς, παίων δ΄. υυυ-. ἑξάχρονοι δὲ ἕξ, ἐκ δύο βραχειῶν, καὶ δύο μακρῶν, ἰωνικὸς ἀπ᾽ ἐλάσσονος υ υ --. ἐκ βραχείας, καὶ δύο μακρῶν, καὶ βραχείας, ὁ ἀντίσπαστος υ --υ. ἐκ δύο μακρῶν, καὶ δύο βραχείων, ἰωνικὸς ἀπὸ μείζονος -- υυ. ἐκ μακρᾶς, καὶ βραχείας, καὶ μακρᾶς, καὶ βραχείας, τροχαϊκὴ ταυτοποδία, ἢ διτρόχαιος -υ - υ. ἐκ βραχείας, καὶ μακρᾶς, καὶ βραχείας, καὶ μακρᾶς, ἰαμβικὴ ταυτοποδία. ἢ διίαμβος υ-υ-. ἐκ μακρᾶς, καὶ δύο βρα-

χειῶν

χειῶν, καὶ μακρᾶς, ὁ χορίαμβος -υυ-. ἑπτάχρονοι δὲ, τέσσαρες, ἐκ βραχείας, καὶ τριῶν μακρῶν ἐπίτριτος α΄. υ---. ἐκ μακρᾶς, καὶ βραχείας, καὶ δύο μακρῶν, ἐπίτριτος β΄. ἢ καὶ τροχαϊκὴ ἑπτάσημος, ὁ καὶ μακαρικὸς -υ--. ἐκ δύο μακρῶν, καὶ βραχείας, καὶ μακρᾶς, ἐπίτριτος γ΄. ἢ ἰαμβικὴ ἑπτάσημος, ὁ καὶ ῥόδιος --υ-. ἐκ τριῶν μακρῶν, καὶ βραχείας, ἐπίτριτος δ΄. ἢ ἀντισπαστικὴ ἑπτάσημος, ὁ καὶ μονογενὴ ---υ. ὀκτάχρονος δὲ ἐκ τεσσάρων μακρῶν. σπονδαϊκὴ ταυτοποδία, ἢ δισπόνδειος ----.

Ecce uides ex prima breui Bacchium, ultima Palimbacchium constare apud Hephestiōnem. Sed manifestius id ostenditur apud eundem de metro choriambico: dicit enim choriambicum mistum desinere interdū in Bacchium, ut hoc metro dimetro, quod ipse appellat ἀριστοφάνειον, ἐδράματος καλ υμένου αἰολοσίκωνος. οὐκ ἐτὸς ὦ -υυ- γυναῖκες υ-υ ὅμοιον. πᾶσι κακοῖ -υυ- σιν ἡμᾶς υ-- ὅμοιον φλῶσιν ἑκά -υυ στοτ᾽ ἄνδρες υ-υ ὅμοιον. Δεινὰ γὰρ ἔρ -υυ- θα δρῶσαι υ-- ὅμοιον. Λαμβάνομες -υυ- θ᾽ ὑπ᾽ αὐτῶν υ--. primi pedes in singulis dimetris sunt choriambi, secundi, uel amphibrachii pro bacchijs, (nā in fine, breuis pro longa in omni metro ponitur) uel Bacchij. Idem quoque ostenditur, ubi de pæonico Bacchiaco tetrametro tractat, quod & rarū dicit, & sicubi accidat, perbreue. quale est, ὁ ταῦρος υ-- δ᾽ ἔκοικεν υ-- κυρίξειν υ-- τὴν ἀρχὰν υ--. ὅμοιον. φθάσαντος υ-- δ᾽ ἐπ᾽ ἔργοις υ-- προπυδὴ υ-- σεταίνιν υ-υ. hic omnes pedes sunt Bacchi & propterea bacchiacum metrum appellat. Pæonicum uero, quia e quinque temporibus constat, ut pæon. Apud alios præterea Græcos, quos ipse uiderim. idem legitur de Bacchio & Palimbacchio, quod ab Hephestiōne traditur. Ego igitur in tanta doctissimorum hominum controuersia dicam Virgilianum illud, Non nostrum inter uos tantas

componere lites. Quãquam nos, ut supra scripsimus, hac in re Græcos sequimur. Sed de pedibus hactenus.

Nunc autem, ut utar uerbis Terentiani, Perspecta pedum regula si satis uidetur, Iam possumus ipsis animum applicare metris, Non tamen metris omnis generis, (non tantum enim mihi datur ocii) sed solum, ut in fronte libri pollicitus sum, Heroico, Elego, Iambico, dimetro, trimetro, tetrametro, hendecasyllabo, phalæcio, & sapphico. & quoniam trochaicum iambico est cõtrarium, tum quia, si quis e trochaico creticũ auferat, uersus remanebit integer iambicus, de trochaico etiam tractabimus. Præterea quia Sotadeo metro scripsit potissimum de metris Terentianus, quem nos in hoc libro sæpe citamus, de Sotadeo quoque metro scribemus. Sed iam de re dicere incipiamus.

DE METRO, ET QVID A RHYTHMO DIFFERAT.

Metrum est structura & copulatio uocum numero, modoq. finita. est autem idem quod uersus: qui ideo sic dicitur, quòd tam diu uerti debeat, quoad recte cõstituatur μέτρον Græcum est, latine dimensio dicitur, metimur enim uersum certis pedibus, pedes temporibus. Differt autem a rhythmo, quem numerum esse uult Fabius, quòd metrum certum, ac finitum habet spatium, rhythmus neque finem habet certum, nec ullam in contextu uarietatem, sed qua cœpit sublatione ac positione ad finem usque decurrit. præterea metrũ in uerbis est tantum, rhythmus etiam in motu corporis unde cum histrio indecenter signum aliquod egit, ἄῤυθμος, cum decenter, εὔρυθμος, dicitur. Sunt & illa discrimina, quod metrum circa pedum diuisionem, Rhythmus circa sonum uersatur. tum metrum, etiã si absque cantu proferatur, suam retinet proprietatem, Rhythmus sine cantu, nihil ualebit, debet enim rhythmis inesse cantus. qui ut dixi, idem sunt, quod numeri. hinc Virgilius, Numeros memini, si uerba tenerem,

rem, id est psalma ipsum, & cantum, sed exciderũt uerba. Horat. de Pindaro, Numerisq. fertur lege solutis.

DE IIS, QVAE ACCIDVNT METRO.

Metro accidunt præcipue nouem, Genus. Species. Compositio. Cæsura. Figura. Depositio. Scansio. Synecphonesis. Collisio.

Genus accidit metro, quia metrum omne aut principale est, aut deriuatum. Principalium metrorum genera, quæ μονοειδῆ, ac ὁμοιοειδῆ appellat Hephestion, sunt nouem, Iambicum, Trochaicũ, Dactylicum, Anapæsticum, Choriambicum, Antispasticum, Ionicũ a maiore, Ionicum a minore, Pæonicum. Deriuatiuorum uero, multa, quæ uel additione, uel immutatione fiunt, & ad principale aliquod referuntur, ut sub Antispasticum Anacreontion, ac Glyconicum. Denominantur autem uel a pedibus, e quibus constant, ut Dactylica. uel ab inuẽtoribus, ut Phalæcia. uel ab iis, qui frequenter his usi sunt, ut Asclepiadea. uel ab usu, ut Priapea. uel a numero syllabarum, ut Hendecasyllaba. uel a numero pedum, ut senaria, quæ sex constant pedibus, quæ Græce ἰσάμετρα dicuntur. uel a passionibus, ut Miura, Clauda. nam uersus, quorum penultima pro longa breuis est, μειούρους dicimus, de quibus, cum de heroico metro tractabimus, dicturi sumus. Qui uero pro iambo spondeum in sexto loco admittunt, σκάζοντας Græci & χωλιάμβους, nos claudos dicimus.

Species accidit metro, quia sub uno genere metri, multæ sunt species, ut Adonium, Archilochium, Simonidium, Alcmanium, & ceteræ species quindecim sub dactylo. Sed quia de speciebus, quæ sub singulis generibus continentur, longus fore tractatus uidebatur, eas consulto prætermisimus. Præterea non erat propositi nostri, de omnibus, quæ pertinent ad artem metricam, hoc libro conscribere.

Compositio autem accidit metro, quia ex diuersis

metrorum generibus uerſus componi poſſunt, quales multi habentur apud Horatium.

Cæſura quæ & inciſum & inciſio & ſectio Latine dicitur, Græce autem κύμμα, & τομὴ, eſt decora terminatio in medio uerſuū. Diuiditur autem trifariam: alia enim eſt ſemiquinaria, quæ Græce πενθημιμερὴς dicitur, alia ſemiſeptinaria, quæ ἑφθημιμερὴς alia Trochaica, quæ κατὰ τρίτον. Penthemimeres, fit, cum poſt duos primos pedes ſyllaba relinquitur, dictionem terminans, ut Tītўrĕ –υυ tū pătŭ –υυ lǣ –, ecce lǣ ſyllaba remanet reciſa a dictione pătŭlǣ, & ſimul finit dictionem, & eſt principium pedis. & quoniam tenet de quinque dimidium (nam duo & ſemi bis, quinque conſtituunt) penthemimeres appellatur. Hephthemimeres autem fit cum poſt tres primos pedes ſyllaba ſimiliter relinquitur dictionem terminans, ut Tītўrĕ –υυ tū pătŭ –υυ lǣ rĕcŭ –υυ bāns -, ecce bāns remanet a dictione rĕcŭbāns, & ſimul finit dictionem, & eſt principium pedis. & quoniam habet de ſeptem dimidium (nam bis tria, & dimidium, ſeptem conſtituunt) Hephthemimeres dicitur. ubi obiter notandum ρης per ἦτα ſcribi debere, & declinari ὁ καὶ ἡ πενθημιμερὴς καὶ τὸ πενθημιμερὲς ὁ καὶ ἡ ἑφθημιμερὴς. καὶ τὸ ἑφθημιμερὲς, ut ὁ καὶ ἡ ἀληθὴς, καὶ τὸ ἀληθές. quod & Terentianus oſtendit eo uerſu, Hoc πενθημιμερὲς, medium de quinque uocatur. πενθημιμερὲς enim neutraliter protulit & Hepheſtion, & ceteri quos ipſe legerim, per ρης maſculinum & femininum, & per ρες neutrum dicunt. Tum analogia quoque ſuffragatur, nam ſicut ὁ καὶ ἡ ὁμοιομερὴς καὶ τὸ ὁμοιομερὲς, ab ὅμοιος & μέρος, ὁ καὶ ἡ εὐειδὴς, καὶ τὸ εὐειδὲς ab εὖ & εἶδος, & id genus multa a neutris in ος compoſita, ſic ὁ καὶ ἡ πενθημιμερὴς, ἑφθημιμερὴς, καὶ τὸ πενθημιμερὲς, ἑφθημιμερές. alterum enim a πέντε & ἥμις, & μέρος, alterum ab ἕπτα ἥμις. ſimiliter & μέρος componitur unde τ in θ trāſit propter adſpirationem,

quam inuenit ſupra ἥμις. Perperam igitur puto hæc nomina ſcribi per ἰῶτα: erroremq́. inde natum, quia ætate noſtra ἦτα & ἰῶτα eodem ſono pronunciantur. quanquam ne hoc quidem probo. ſed de hoc in fragmentis noſtris. Verſum ergo illum apud Terentianum cenſeo ſcribendum, Hanc πενθημιμερῆ numeri de parte uocarunt. Trochaica autem fit cum poſt duos primos pedes trochæus remanet dictionem terminans, ut Nīl nō - – ſtrī mĭsĕ - υυ rērĕ - υ. ecce rērĕ, trochæus eſt, abſciſus a dictione miſerere poſt duos pedes ſimulq́. finit dictionem, & incipit pedem, dactylum ſcilicet. nam alium non poteſt. is uero eſt rērĕ mŏ - υυ. Sunt qui quarta addunt Bucolicam, quam τετραποδίαν dicunt. Sed ea non eſt cæſura, nam neque ſecat dictionem, neque poſt quattuor pedes relinquitur ſyllaba dictionem terminans, ſed eſt qualitas Bucolici carminis, ut pes quartus ſit dactylus dictionem terminans, atque ideo τετραποδίαν appellant, ut Quō tē - - Mœrī pĕ - υυ dēs ān - - quō uĭă - υυ. Dicta eſt autem Bucolica, quia peculiaris eſt Bucolici carminis. Ea ſic frequenter Theocritus uſus eſt, ut paucos apud illum inuenias uerſus, in quibus non ſit dactylus in quarta ſede dictionem finiens, quales hi ſunt ſtatim in principio, ἁδύτι τὸ ψιθύρισμα καὶ ἁπίτυς αἰπόλε τήνα ἃ ποτὶ ταῖς παγαῖσι μελίσδεται, ἁδὺ δὲ καὶ τὺ τυρίσδες. μετὰ πᾶνα τὸ δεύτερον ἆθλον ἀποῖσῃ, ſic ceteri fere omnes. id quod manifeſtius oſtendemus ſcandendo ἁδῠτί - υυ τō ψιθῠ - υυ ρῑσμᾰ καῐ - υυ ᾱπιτῠς υυ αῑπŏλĕ - υυ τῆνᾱ, - –, ᾱπŏ τῑ - υυ ταῑς πᾱ - – γαῑσῐμĕ - υυ λῑσδĕταῐ, - υυ ᾱδῠδĕ - υυ καῑ τῠ - υ τῡρῑς - - δēς μĕτᾰ - υυ πᾱνᾰ τŏ - υυ δεῡτĕρŏν - υυ ᾱθλŏνᾰ - υυ ποῑσῆ - - . ecce in tribus continuis uerſibus dactylus in quarta ſede dictionem terminat. De quo Seruius: Carmen autem Bucolicum debet quarto pede terminare partem orationis, qui

pes

pes ſi ſit dactylus, meliorem efficit uerſum, ut, Nos patriæ fines, & dūlcĭă linquimus arua. Primus etiam pes ſecundum Donatum, & dactylus eſſe debet, & terminare partem orationis. quam legem Theocritus uehementer obſeruat, Virgilius non adeo. Ille enim in paucis uerſibus ab iſta ratione deuiauit. hic etiam in paucis ſecutus eſt. hæc Seruius. Terentianus de hoc metro ſic inquit, ubi etiam duos ex prædictis Theocriti uerſibus Latinos fecit.

Paſtorale uolet cum quis componere carmen,
Tetrametrum abſoluat, cui portio demitur ima,
Quæ ſolido a uerbo poterit connectere uerſum.
Bucolicon ſiquidem talem uoluere uocari.
Plurimus hoc pollet ſiculæ telluris alumnus.
Ne Græcum immittam uerſum, mutabo latinum.
Dulce tibi pinus ſubmūrmŭrăt en ibi Paſtor,
Proxima fonticulis, & tū quŏquĕ dulcia pangis.
Iugitur hanc legem totō prŏpĕ carmine ſeruat.
Noſter rarus eo paſtōr Mărŏ, ſed tamen inquit,
Dic mihi Damœta, cuiūm pĕcŭs? an Melibœi?
Non, uerum Aegonis: nupēr mĭhĭ tradidit Aegon.
In tragicis iunxere chorīs hūnc ſæpe diſerti
Annæus Seneca, & Pompōnĭŭs, ante Secundus.
Tale dedit nobis Pompōnĭŭs,
Pendeat ex humeris dulcīs chĕly̆s.
Et numeros edat uariōs, quĭbŭs
Adſonet omne uirēns nĕmŭs,
Et torris errans qui flēxĭbŭs.

In quibus omnibus, uides in quarto loco dactylon perficere dictionem. Non eſt igitur cæſura, ſed peculiare Bucolici carminis. Hanc Priſcianus de duodecim carminibus paſſionem quandam appellat. Sunt præterea qui in quarto etiam loco trochæū collocant, quod uix unquam inuenias. Terentianus tamen uidetur ſibi finxiſſe hunc uerſum, quem & Diomedes citat, Quæ pax longa remiſerat ārmă, nŏuare parabant. ubi ārmă

pes quartus trochæus eſt, quem ſequens dictio nouare facit dactylum, ārmă nō. Verſum autem, quia ex prædictis nullam habet cæſuram, non eſſe heroicũ dicunt non quia nuſquam inueniatur (Nam Virgilii ille talis eſt, Magnanimi Iouis ingratum aſcendĕrĕ cŭbile: in quem nulla ſpecies ex prædictis incidit) ſed quia quàm rariſſimum eſt. Euitandum igitur, quod perrarum eſt. nam, ut idem Terentianus ait, Nec eſt notandus unus in tot millibus. Neceſſe eſt igitur aut unum, aut duas ex prædictis in uerſu eſſe cæſuras. tres enim rariſſime eſſe poſſunt. nam ſi ſemiquinariam habet, trochaicam raro habere poteſt, niſi monoſyllaba dictio interueniat, ut Munera clara dedīt, dăt ĕidem debita patri. dīt dăt – ᴗ trochæus. Cõtra ſi tertiam trochaicam habet, ſemiquinariam raro habere poteſt. Si ergo tale quis confingat carmen, Nūpĕr quīdām dōctōs cœ̄pīt ſcrībĕrĕ uērsūs. uel tale, Dūlcĭă dōctī cārmĭnă uātēs, cūltăquĕ pāngūnt: imperitus exiſtimabitur, ac ridiculus. Simile enim eſſet, ac ſiquis non uiciſſim mouendis pedibus incederet, ſed ſaltuatim, ut iunctis pedibus, uel altero, ut qui monomeri dicuntur ſingulis cruribus. Debēt igitur pedes inter ſe diuidere dictiones. uel ſic, āgrē – – ſtēm tĕ nŭ – ᴗᴗ ī mū – – sām mĕdĭ – ᴗᴗ tārĭs ă – ᴗ ᴗ uēnā – –: ubi nullus pes integra cõſtat dictione. uel ſic, Pāndĭtŭr – ᴗ ᴗ īntĕrĕ – ᴗᴗ ā dŏmŭs – ᴗᴗ ōmnĭ pŏ – ᴗᴗ tēntĭs ŏ – ᴗ ᴗ lȳmpī – –. ubi penthemimeres tantum comma inuenitur ā dŏmŭs – ᴗ ᴗ. Formantur autem hæ cæſuræ figuris tribus, Simplici, Compoſita, Coniuncta. Simplex eſt, cum una tantum ſectio inuenitur in metro, ut in præcedenti uerſu, Panditur interea. Compoſita, cum duæ, ut Tālĭbŭs – ᴗ ᴗ īlĭŏ – ᴗ ᴗ neūs cūn – – ctī sĭmŭl – ᴗ ᴗ ōrĕ frĕ – ᴗ ᴗ mēbānt – –. neūs cūn – – ctī sĭmŭl – ᴗ ᴗ. duo commata. Coniuncta, cum tres, ut īnfān – – dūm rē – – gīnă iŭ – ᴗᴗ bēs rĕ nŏ – ᴗ ᴗ uārĕ dŏ – ᴗ ᴗ lōrĕm – ᴗ. dūm rē – – gīnă iŭ – ᴗ ᴗ bēs rĕ nŏ – ᴗ ᴗ. cæſuræ tres. In anapæſtico

tamen

tamen metro contrarium fit.nam illud optimum eſt, cuius ſinguli pedes partem orationis finiũt, quale eſt, Sĭmĭlēs ᴗ ᴗ – nōbīs – – uŏlŭmūs ᴗᴗ– pŭĕrōs ᴗᴗ– ēdĕ rĕ –ᴗᴗ mātrēs – –, tū quŏquĕ – ᴗᴗ pērgĕ –ᴗ. id quod in ceteris metris uitioſum eſt.

Figura in metro, eſt uariatio pedum per ſingulas ſedes.unde carmen heroicum duas & triginta recipere figuras poteſt. Iambicum mille,centũ & uiginti quinque.Figurarum heroici uerſus tres ſunt modi.

Primus modus eſt μονοσχηματικὸς,ideſt unius figuræ,cum omnes uel ſpondei fuerint,& ſpondaicus uerſus dicitur.Qualis ille Ennianus,ōlī – – rēſpōn — dīt rēx – – ālbā – – ī lōn – –gāī – –. quod uix unquam inuenias apud noſtros.Vel fuerint omnes dactyli præter ultimum, qualis ille eſt. Sōluĕ mĕ – ᴗ ᴗ tūs , fĕrĕt – ᴗᴗ hæ c ălī –ᴗᴗ quām tĭbĭ – ᴗ ᴗ fāmă să –ᴗᴗ lūtĕm – ᴗ.qui uerſus dactylicus dicitur. Habet igitur hic modus duas figuras,alteram ex omnibus ſpondeis , alteram ex quinque dactylis. nam ultimus ſemper ſpondeus eſſe debet,uel pro ſpondeo trochæus.

Secundus modus eſt,πενταχηματικὸς, id eſt figurarum quinque, cum uerſus uel eſt ſyllabarum ſexdecim,de quinque pedibus unum habens ſpondeum uarie per quinque regiones percurrẽtem,qualis ille eſt, æ ōlĕ - ᴗᴗ nān quĕ tĭ –ᴗᴗ bī dī – – uūm pătĕr - ᴗᴗ ātque hŏmĭ -ᴗᴗ nūm rēx – –. uel eſt ſyllabarum tredecim,de quinque pedibus unum habens dactylum uarie per quinque regiones mutatum, qualis ille eſt, Aēnē- – – ās mæ – – ſtō dē - - fīxūs - - lūmĭnă - ᴗ ᴗ uūltūm – –. habet hic modus figuras decem : quinque , cum unus ſpõdeus inter quattuor dactylos uariatur : & rurſus quinq;,cũ unus dactylus inter quattuor ſpondeos.

Tertius modus eſt πενταχηματικὸς,id eſt figurarũ decem , cum uerſus uel eſt quindecim ſyllabarum de quinque pedibus duos habẽs ſpondeos promiſcue per quinq; regiones uariatos,qualis ille eſt, ārmă uĭ – ᴗ ᴗ

rūm

rūm quĕ că - υυ nō trō - - iǣ quī - - prīmŭs ăb - υυ ōrīs - - . Vel eſt ſyllabarum quattuordecim de quinque pedibus, duos habens dactylos per quinque regiones uariatos. Qualis ille eſt, Tū nē - - cēdĕ mă - υυ līs, sēd - - cōntra aū - - dēntĭŏr - υυ ī tō - - . Habet hic modus uiginti figuras: decem cum duo ſpondei inter treis dactylos uariantur; & rurſus decem cum duo dactyli inter treis ſpondeos. Sunt igitur figuræ primo duæ, inde decem, deinde uiginti, atque omnes ſimul duæ & triginta.

Eſt etiam alia cognoſcendi figurarum ratio in omni metro, uidelicet cum computaueris quot ſingula loca cuiuſq; metri recipiant pedes, multiplica numerum pedum, quos ſingula priora loca accipiunt, per numerum pedum, quos accipiunt loca ſequentia, ut in Heroico, primus locus duos admittit pedes, ſpondeum, & dactylum. Secūdus item duos. bis duos, fiūt quattuor. Tertius etiam duos. bis quattuor, fiunt octo. Quartus quoq; duos. bis octo, fiūt ſexdecim. Quinctus itē duos bis ſexdecim, duas & triginta figuras cōſtituunt. Eodē modo in iambico. Primus locus admittit pedes quinque, ſecundus treis, ter quinque fiunt quindecim. Tertius item quinque. quinquies quindecim, fiunt ſeptuaginta quinque. Quartus treis. ter ſeptuaginta quinque, fiunt figuræ ducētæ & uigintiquinque. Quinctus ſimiliter quinque. quinquies ducentæ & uigintiquinque, faciunt mille & ducētas, & uigintiquinque figuras. Et ſic in ceteris metris, quorum loca diuerſorum pedum ſunt capacia, ut in Anapæſtico, & trochaico inuenire figuras poteris. Sed, ut quod dicimus appareat exemplo manifeſtius, Heroici uerſus duas & triginta figuras, breui, & longo notatas accentibus ſubiungemus.

OMNES SPONDEI.

- - - - - - - - - - - -

OMNES DACTYLI PRAETER SEXTVM.

-υυ -υυ -υυ -υυ -υυ - -

SPON-

SPONDEVS INTER IIII
DACTYLOS VARIATVS.

– –	–∪∪	–∪∪	–∪∪	–∪∪	– –
–∪∪	– –	–∪∪	–∪∪	–∪∪	– –
–∪∪	–∪∪	– –	–∪∪	–∪∪	– –
–∪∪	–∪∪	–∪∪	– –	∪∪–	– –
–∪∪	–∪∪	–∪∪	–∪∪	– –	– –

DACTYLVS INTER IIII
SPONDEOS VARIATVS..

–∪∪	– –	– –	– –	– –	– –
– –	–∪∪	– –	– –	– –	– –
– –	– –	–∪∪	– –	– –	– –
– –	– –	–.–	–∪∪	– –	– –
– –	– –	– –	– –	–∪∪	– –

II SPONDEI INTER III
DACTYLOS VARIATI.

– –	– –	–∪∪	–∪∪	–∪∪	– –
– –	–∪∪	–∪∪	–∪∪	– –	– –
– –	–∪∪	–∪∪	– –	–∪∪	– –
– –	–∪∪	–∪∪	– –	∪∪∪	– –
–∪∪	– –	–∪∪	– –	–∪∪	– –
– –	–∪∪	– –	–∪∪	–∪∪	– –
–∪∪	– –	–∪∪	–∪∪	– –	– –
–∪∪	– –	– –	–∪∪	–∪∪	– –
–∪∪	–∪∪	– –	–∪∪	– –	– –
–∪∪	–∪∪	– –	– –	–∪∪	– –
–∪∪	–∪∪	–∪∪	– –	– –	– –

II DACTYLI INTER III
SPONDEOS VARIATI.

–∪∪	–∪∪	– –	– –	– –	– –
–∪∪	– –	– –	– –	–∪	– –

–∪∪

-uu	- -	- -	-uu	- -	- -
-uu	- -	-uu	- -	- -	- -
- -	-uu	- -	-uu	- -	- -
- -	-uu	- -	- -	-uu	- -
- -	-uu	-uu	- -	- -	- -
- -	- -	-uu	- -	-uu	- -
- -	- -	-uu	-uu	- -	- -
- -	- -	- -	-uu	-uu	- -

DE DEPOSITIONE METRORVM.

Depositio est, qua cognoscimus plenum ne sit metrum, an abundet, an minuatur aliqua syllaba. Depositionis genera sunt quattuor, ἀκατάληκτα, καταληκτι κὰ ὑπερκατάληκτα βραχυκατάληκτα.

Ακατάληκτα dicuntur metra, quando ultimum pedem integrum habent, quale est pastorale illud Pomponii Secundi, quod citat Terentianus, Pēndĕăt ēx hŭmĕrīs dūlcīs chĕlўs. est enim tetrametrum constãs è quattuor integris pedibus. Item illud, quod citat Hephæstion μῶσ' ἄγε -uu καλλίο -uu πα, θύγα -uu τερδίος -uu est. n. dactylicum tetrametrũ, cui nihil deest.

Καταληκτικὰ uero dicuntur, quibus in fine deest syllaba, Qualia sunt heroica omnia, quæ legitimos pedes habent dactylos, sed minuunt in fine unã syllabã, ne, ut Priscianus ait, sit impedimento sequenti uersui. Quale & illud Horatii, Mea renidet in domo lacunar. est enim metrum senarium iambicum una syllaba minus, & scanditur sic, mĕā u- rĕnī u - dēt īn u - dŏmō u - lăcū u- năr u. hic năr syllaba pro integro pede ponitur. sic apud Græcos, χαί;οις - - ἄνῡμ - φᾱ χαῖ - - ρέτω u- δ' ὁ γαμ u- βρ;ς u, hic βρὸς syllaba pro integro ponitur pede. Vbi notandum, quòd cum pes, ex quo conficitur principaliter metrum, constat è tribus syllabis. potest uersus etiam duabus esse syllabis minor, cuius quia non erat ad manus exemplum, tale ipsi confinximus dactylicum trimetrum

catalectilum, Væ tĭbĭ – ᴗ ᴗ sī mălŭs – ᴗ ᴗ.es. Ecce es prima syllaba tertii dactyli pro integro ponitur dactylo, & dicitur hic uersus terminalis in syllabam. Nam cum ex tribus syllabis una tantum inuenitur in metro, dicitur terminale in syllabam. Græce καταληκτικὸν εἰς συλλαβήν. cum uero duæ inueniuntur, ut in singulis heroïcis, dicitur terminale in duas syllabas, Græce καταληκτικὸν εἰς δισύλλαβον. καταληκτικὸν autē εἰς συλλαβὴν, apud Hephæstionem tale est, ἐν δὲ Σα – ᴗ ᴗ θουσιᾶ – ᴗ ᴗ δης· ubi δης syllaba pro trium syllabarum dactylo ponitur.

Υπερκατάληκτα dicuntur metra, quando una, aut quæ supersunt syllabæ, quale est Boetii illud dactylicum Alcmanium Trimĕtrum hypercatalectum, ōmne hŏmĭ – ᴗ ᴗ nūm gĕnŭs – ᴗ ᴗ īn tēr – – rīs – ubi ris abundat. Cum uero amplius est duabus syllabis, quod potest inueniri, quoties metrum è trisyllabis constat pedibus, quale foret hoc anapæsticum monometrum hypercatalectum, Pĕrĕānt ᴗ ᴗ – hŏmĭnēs ᴗ ᴗ – mălī ᴗ –. in quo mălī duæ syllabæ abundant. id uero nos confinximus, quia nullum memineramus legere tale exemplum apud nostros. Hephæstion uero tale recitat, ἃ δὲ ἄρ ᴗ ᴗ – τεμις ὦ ᴗ ᴗ - κόραι ᴗ –. est enim carmen Anapæsticum monomĕtrum Hypercatalectum abundans duabus syllabis.

Βραχυκατάληκτα dicūtur metrá, cum deest fini integer pes. Sed quia neque huius generis metrū succurrebat, tale ipse cōposui trimĕtrū iambicū brachycatalectū, paūcī bĕā – – ᴗ – tī, nām bŏnī – – ᴗ – paūcī – –. Deest enim sextus pes integer, ut sit iābicū perfectū.

DE SCANSIONE METRORVM.

Scansio in metro est legitima metri in singulos pedes distinctio, ac dimensio. Dicuntur autem scandi metra μεταφορικῶς: quia sic ut per scalarum gradus ascendentes uicissim mutando pedes incedimus, ita scandendo metrum incedere uidemur dimetiendis, ac distinguendis

guendis pedibus. Et notandum metra omnia binis pedibus ſcandi præter dactylicum, quod Græci κατὰ διποδίαν dicunt, ut Bĕātŭs īl ∪ – ∪ – lĕ, quī prŏcūl ∪ – ∪ – nĕgōtĭīs. Hinc Terentianus,

Sed ter feritur, hinc trimetrus dicitur,
Scandendo binos quòd pedes coniungimus.

Ideo autem dactylicum excipitur, quia cum dactylus, & ſpōdeus ſint æquales temporibus, non eſt timendum, cum ſingulis pedibus ſcanditur, aliud uideri metrum, quàm dactylicum. Quod ſi fiat in iambico, non iambicum ui deri, ſed heroum poterit. & propterea κατὰ διποδίαν ſcandi debetur. cauſſam pulchre docet Terētianus his ſenariis iambicis. Sed paulo abimus longius. Nunc hanc magis,

Heroicus quare pedes per ſingulos,
At iſte binos ſcanditur, cauſſam loquar.
Spondeon etenim quia recepit impari
Tantum loco, uel dactylum, aut contrarium,
Secundo iambum: Nos neceſſe eſt reddere,
Qui ſedis huius iura ſemper obtinet
Scandendo, & illic ponere adſuetam moram.
Quam pollicis ſonare, uel plauſu pedis
Diſcriminare, qui docent artem, ſolent.
Si primus ergo pes eam ſumet moram,
Vbi iam receptum eſt ſubdere heroos pedes,
Verſum uidebor non tenere iambicum.
Sed quia ſecundo nunquam iambus pellitur,
Moram neceſse eſt in ſecundo reddere,
Et ceteris, qui ſunt ſecundo compares.
Sic fit trimĕtrus, qui fuit ſenarius.

Creſcunt autem ſic iunctis pedibus ad hexamĕtrum uſque. nam Monomĕtrum dicimus, quòd duobus pedibus conſtat: Dimĕtrum, quòd quattuor: Trimetrum, quòd ſex: Tetramĕtrum, quòd octo: Pentamĕtrum, quòd decem: Hexamĕtrum, quòd duodecim.

DE SYNECPHONESI SIVE SYNIZESI.

Συνεκφώνησις, quæ & συνίζησις dicitur, fit cum duæ uocales nulla interueniente consonante, pro una accipiuntur, Et uel longa & breuis pro longa ponitur, ut, Fixerit aeripedem ceruā Tirynthius heros. ubi a e longa & breuis pro una longa accipiuntur, & fit dactylus aērĭpĕ -υυ. uel cum breuis, & longa pro una longa, ut Vnius obnoxam, & furias Aiacis oīleī. ubi e i breuis & longa pro longa. sic in aureo & aureis e o & e i, breuis & longa, pro una longa, ut Solio cum Iupiter aūreō, & Depēdēt lychni laquearibus aūreīs. Idē, Fērrēique Eūmĕnĭdū thalami. & Cetū ǣreī claūdunt uectes. in ferrei, & ærei, e i breuis & longa, pro una longa.

Idem quoque sæpe fit in Dehinc, Dinde, Deinceps, Proinde, Deest, Deerat, Deerit, Deerunt, ut Eurum ad se Zephyrumq; uocat, dehīnc tala fatur. Et, Incipe Damœta, tu deīndĕ sĕquere Menalca. Et, Prō īndĕ tŏna eloquio. Et, redde age, quǣ deinceps risisti præmia, apud Horatium. Mart. Sint Mecœnates, non deērunt Flacce Marones. Lucanus, Non deēst pro lato ieiunus uenditor auro. Ioue. Pathicus nūnquam tibi deērĭt ămicus. Ouid. Hoc egŏ quod uoci deērat plangore replebam. quanquam dĕĕrūnt, anapæstus, dĕĕrĭt ă proceleusmaticus, cīdĕĕ dactylus esse possunt, Cuī, & huīc sæpe pro una syllaba inueniūtur, ut Cuī pătĕr intactam dederat. Et, Huīc cōniux Sichæus erat. Inueniuntur etiam disyllaba. Statius, Lǣthūs hŭic dono uideas dare thura nepotes. Idem Fālsŭs hŭic pennas, & cornua sumeret æthræ. Terentianus de pedibus, ēst hŭ -υ īc ād -- uērsŭs - υ īllĕ - υ, quī dŭ - υ ās lōn -- -- gās hă -υ bĕt υ. Idem. Nānque hŭ - υ īc ād -- uērsŭs -υ ībĭt -υ, quī trĭ -υ būs lōn -- gīs pă - υ tĕt υ. est enim carmen trochaicum, quod locis imparibus trochæum suscipit, in locis autem paribus etiam spondeum, ut manifestius ostendemus, ubi de metris tractabimus. Idem de litteris, quem & Priscianus

citat, Vērum ūt cŭĭ - - υ υ que ēſt prōxĭmĭ - - υ υ tās lŏ - υ cī, sŏ - υ nīuĕ - υ. Idem, ēx ōrdĭnĕ - - υ υ fūl-gēns, cŭĭ - - υ υ dāt lŏ - υ cūm sĭ - υ nōpēs - -, uides cvi non modo diſyllabum eſſe, ſed etiam pyrrhichiū, quod eſt notandū. eſt enim carmen ſotadeū, quod conſtat è duobus Ionicis a maiore, & tribus trochæis, ut uides notatū breui & lōgo accētibus Terē. de eodem,

Cuī brĕuis manebit, atque longa fiet addita,
Cuī sŭpĕr non digna dixit hyemis, & ſolis mala,
Dixit & cūi tū fauos, pes hinc mihi primus ſat eſt.
Sic enim uel prima longa, uel prior fit ſyllaba
Dactylus nam cuī sŭpĕr - υ υ cūi tū -- ſequens ſpondeus eſt, Conſonans quia poſt ſecuta tempus adiuuit breue. Et paulo inferius,
Nanque ſi Cu præferatur, ſyllabæ fient duæ.
Tertia his quod implicari nulla uocalis poteſt.
Sed duæ ſunt ſeorſæ ſyllabæ per ſe breues.
Cŭĭ sŭpĕr ſic inueniri dactylus iam non poteſt,
Syllabas ſed pes habebit quattuor tota breues.

Apud Hephæſtiōnem aliæ etiam recitantur ſpecies Synecphoneſeos, quas quia non memini legere apud noſtros, ſubiungam græcas. Hæ uero ſunt, cum duæ longæ pro una longa, aut duæ breues pro una breui, aut pro una longa accipiuntur. Duæ longæ pro una longa. ut illud, quod citat Hephæſtion, ἢ οὐχ ἅλις - υ υ ὅπλι γυ - υ ναίκας ἀ - υ υ νάλκιδας - υ υ ἢ περο - υ υ πεύης - -. ubi ἢ οὐχ pro una ſyllaba ponuntur. & illud, ut idē citat, βυκόλ' ἐ - υ υ πεὶ ὄτεκα - υ υ κῶ, οὔ - - τ' ἄφρονι - υ υ φωτὶ ἔ - υ υ οικας - υ. πεὶ οὐ pro una ſyllaba. Duæ breues pro una longa, quale eſt νέα μέν — μοι κατέ - υ υ αξε. πο - υ υ σειδά - - ων ἐνὶ - υ υ πόν τω - -. νεα duæ sūt breues pro una lōga. Itē illud Sotadis, σείων μελί - - υ υ ην πηλιάδα - - υ υ δέξιον κα - - υ υ τ' ὦμόν. eſt enim carmen ionicū a maiore tetraſyllabū catalecticū, ubi λια duæ breues pro una breui ponūtur. Legit tamen apud Virg. 6. Aen. Quin protinus

omnia. ubi in omnia duæ breues pro una longa positæ uidentur. debet enim heroicum metrum esse catalecticum. Heu, & hei diphthongi sunt, ut ēheū quam pingui macer est mihi taurus in aruo. & Heī mĭhĭ qualis erat. ubi quia cum pronunciamus hei, utraque uocalis simul sonat, admonemur, & græce & latine diphthongos prope omneis perperam ætate nostra pronúciari, ut obiter & hoc dixerim.

DE COLLISIONE IN METRIS.

Collisio, quæ & συναλοιφὴ, & ἔκθλιψις græce dicitur, fit in metro cum dictio desinit in uocalem, uel in M litteram, & sequens itē a uocali incipit. tunc enim prior uocalis uel M cum sua uocali excluditur, ut, Littora, mūltum ille ēt tērris iactatus, & alto. uel sic. mūlt' il— l'ēt tēr —— ut Græci faciunt exclusa uocali, & accētu, ubi uocalis deest apposito, quē uocant ἀπόστροφον, ut αἳ δύ' ἔχουσ' ἐρίφως, ποταμέλξεται ἐς δύο πέλλας, pro αἳ δύο ἔχουσα ἐρίφους. fit etiam in fine uersus, cum in uocalem, aut in M litteram desinens, superabundat syllaba, & sequens uersus incipit a uocali, Quale illud est, Ecce furens animis aderat Tirynthius, oēmq; accessum lustrans: eliditur E a que coniunctione, & scanditur, quăccēs — —. Item illud, Aut dulcis musti uulcano dēcŏquĭt hūmōrē, Aut foliis undam tepidi despumat aheni, ubi M cum sua uocali a dictione humorem eliditur, & R dictioni sequenti adiungitur sic, r' āut fŏlĭ – υ υ, quod non licet facere nisi sequens uersus a uocali incipiat, ut possit fieri collisio. Huiusmodi autem uersus græce ὑπέρμετρος, Latine hypermĕter penultima correpta dicitur, ος in er conuersa, ut ἀλέξανδρος Alexander, κάπρος Caper.

DE METRO HEROICO.

Heroicum metrum, Hexametrum est, è sex enim pedibus constat. Suscipit autem dactylum, & spondeum omnibus in locis indifferenter, præterquā in ultimo, ubi uel spondeus, uel pro spondeo trochæus esse debet,

bet, quia in omni metro ultima breuis syllaba pro lon
ga accipitur, quòd uidetur aliquid uacantis temporis, ex eo, quod insequitur accedere. quanquam, sic ait Quinctilianus, Multum refert, utrum longa sit, quæ claudit, an pro longa. neque enim tam plenum est, Interdum etiam inuenitur dactylus in sexto, ut īnsĕrĭ –υυ tūr uē –– ro ēx fœ̄ –– tū nŭcĭs –υυ ārbŭtŭs –υυ hōrrĭdă –υυ. quod tamen nunquam fit, nisi sequens uersus a uocali incipiat. ut supra ostẽdimus. Sequitur enim ēt stĕrĭles platani malos gessere ualentes. Elisa igitur A ex horrida, d, sequenti dictioni, quæ a uocali incipit, connectitur, sic, dēt stĕrĭ ––υ, & hōrrĭ remanet pro spódeo trochæus. Tale est & illud, Et spumas miscent argenti, uiuaq; Sūlfūră, Idæasq; pices. scanditur enim Sūlfū –υ rīdǣ ––. Præterea licet spodeus omnem sibi uindicet locum. tamen raro inuenitur in quinto, & rarius nisi præcedat dactylus, ut aūt lē –– ues ŏcrĕ- υυ ās lēn –– tō dū –– cūnt ār–– gēntō ––. Item ēt cō –– stām lōn –– gō sūb –– dūxĭmŭs –υυ āppēn –– nīnō ––. Suscipit quoque loco dactyli proceleusmaticũ, & Anapæstum, sed illum raro, hunc rarissime. ut Tĭtyrĕ –υυ pāscēn –– tēs ā –– flūmĭnĕ –υυ rĕĭcĕ că υυυυ pēllās ––. Et, Tĕnŭĭă υυυυ nec lanæ per cælum uellera ferri. & Gĕnŭălă υυυυ bant & Labat ărĭĕtĕ υυυυ crebro. quãquam, ut Terentianus ait, Tēnŭĭă, & gēnuă lă, possunt esse dactyli, ubi u sit consonans. Idem in ărĭĕtĕ dici potest, ut & i sit consonans, quod ita seruasse uidetur Virgilius, ut nunquã usus fuerit proceleusmatico, nisi ibi & synæresis fieri possit. Anapæstum uero tantum semel memini legere apud eundem. Flŭŭĭō υυ – ĭūm rēx Hērĭdănus. Apud Græcos etiam & creticus, & palimbacchius ponuntur interdum loco dactyli.

Dictum autem uolunt Heroicum, uel quòd heroũ facta Home. primus hoc uersu cecinerit. Vnde Horat.
Res gestæ, regumq; ducumq;, & tristia bella,

Quo ſcribi poſſent numero, monſtrauit Homerus, uel quòd uetuſtiſſimus, & ante omnes primus hic fuerit uerſus. heroica enim uetera, & antiqua dixerũt, uel quia ualida, & magna hoc metro canãtur, quales ſunt heroes. Idem & dactylicum, & heroum, & hexametrum, & epos, & deliacum, pythicum nominatur. Dactylicum a pede, quẽ præcipue ſuſcipit. Heroum, uel ut ſupra dictum eſt, uel forte, quòd heroo pede præcipue conſtet, qui eſt idem cum dactylo. Hexametrum, quia ſex metris, hoc eſt pedibus, fertur. Epos ut Græci dicunt ἀπὸ τοῦ ἕπεσθαι τὰς βάσεις ἀλλήλαις, uel quia ἔπος ςίχος ἔμμετρος. facilius enim hoc carmine uerba decurrunt dimenſione inuicem cohærentia præter cetera delectabilius. Deliacum a Delio Apolline. Pythicum quia cum Apollo Pythona ſerpentem Delphis necaſſet in ultionem matris, accolæ timore perculſi, carmen primum heroicum hexametrum è ſex ſpondeis compoſitum cecinerunt, deinde læti occiſo ſerpente idem carmen concitata uoce è ſex iambis protulerunt, quod fuiſſe dicit Athenæus ἴη -- παιάν -- ἴη -- παιὰν -- ἴη -- παιάν -- ut iota in ἴη producatur. idem præterea ſi corripiatur, & παι in παιάν ſimiliter ſequente uocali, erunt ſex iambi. ſic ἴη υ – παιάν υ – ἴη παιάν υ – ἴη υ – παιάν υ –. Sed, ut clarius appareat quod dicimus, ſubiungemus de hac fabula Athenæi uerba. Κλέαρχος ὁ σολεὺς οὐδενὸς ὢν δεύτερος τῶν τοῦ σοφοῦ Αριςοτέλους μαθητῶν ἐν τῷ προτέρῳ περὶ παροιμιῶν τὴν λητώ φησιν ἐκ χαλκίδος τῆς εὐβοίας ἀνακομίζουσαν εἰς δελφοὺς ἀπόλλωνα καὶ ἄρτεμιν. γενέσθαι παρὰ τὸ τοῦ κληθέντος πύθωνος σπήλαιον. καὶ φερομένου τοῦ πύθωνος ἐπ' αὐτοὺς ἡ λητὼ τὸν παίδων τὸν ἕτερον ἐν ταῖς ἀγκάλαις ἔχουσα προσβᾶσα τῷ λίθῳ τῷ νῦν ἐπικειμένῳ ὑπὸ τῷ ποδὶ τῆς χαλκῆς εἰργασμένης λητοῦς. ὃ τῆς τότε πράξεως μίμημα γενόμενον. ἀνάκειται περὶ τὴν πλάτανον ἐν δελφοῖν, εἶπεν ἵε παῖ. τυχεῖν δὲ

τόξα

τόξα κατὰ χεῖρας ἔχοντα τὸν ἀπόλλωνα. τοῦτο δ' ἐστὶν, ὡς εἴποι τὶς, ἄφιε παῖ. καὶ βάλλε παῖ. διόπερ ἀπὸ τούτου λεχθῆναί φασι τὸ, ἴε παῖ. καὶ ἴε παιάν. et paulopoſt ſubiungit, τὸ δὲ ὑφ' ἡρακλείδου τοῦ ποντικοῦ λεχθὲν φανερῶς πέπλασται ἐπὶ σπονδαῖς τοῦτο πρῶτον εἰς τρὶς εἰπεῖν τὸν θεὸν οὕτως, ἵη παιὰν, ἵη παιὰν, ἵη παιὰν. ἐκ ταύτης γὰρ τῆς πίστεως τὸ τρίμετρον καλούμενον ἀνατίθησι τῷ θεῷ, φάσκων τοῦ θεοῦ τοῦθ' ἑκάτερον εἶναι τῶν μέτρων, ὅτι μακρῶν μὲν τῶν πρώτων δύο συλλαβῶν λεγομένων, ἵη παιὰν, ἡρῶον γίνεται, βραχειῶν, δὲ λεχθεισῶν, ἰαμβεῖον. διὰ δὲ τοῦτο, δῆλον, ὅτι καὶ τὸν ἴαμβον ἀναθετέον αὐτῷ. βραχειῶν γὰρ γινομένων, εἰ δύο τὰς οἱ πάντων τελευτέας συλλαβὰς εἰς μακρὰν ποιήσει τὶς, ὁ ἱππώνακτος ἴαμβος ἔσται.

Idē & Terētianus recitat, in quo Græcū carmen deprauatū ex Athenæo correximus. Primū.n. fuiſſe exametrū è ſex ſpōdeis, inde è ſex iābis refert his uerbis.

Hexametros tradit genitos duo prima uetuſtas.
  Herous ille eſt, hunc uocant iambicum.
Nam pedibus ſenis conſtare uidemus utrunque
  Diuerſa quanquam lex ſit ambobus, pedum.
Additur hæc gemino non abſona fabula metro,
  Seu uera res eſt. ſpectet auctorem fides.
Cum puer infeſtis premeret Pythōna ſagittis
  Apollo, delphici feruntur accolæ
Hortantes acuiſſe animum bellantis, ut illos
  Metus habebat, aut propinqua adoria:
Tendebat geminas pauida exclamatio uoces,
Ιη -- παιὰν -- ἴη -- παιὰν -- ἴη -- παιὰν --
Spōndēīs īl lūm prī mō nā tūm cēr nīs sē x.
ēx pār tĕ uō cēs cōn cĭtās lætī dăbānt,
ἴη υ- παιὰν υ- ἴη υ- παιὰν υ ἴη υ- παιὰν υ-
ĕt hīnc pĕdūm tŏt ōr tūs ēſt ĭām bĭcŭs.

EX POLLVCE DE PVGNA APOLLINIS CVM PYTHONE.

Τοῦ δὲ πυθικοῦ νόμου τοῦ αὐλητικοῦ μέρη πέντε, πεῖρα, κατακελευσμὸς, ἰαμβικὸν, σπονδεῖον, καταχόρευσις. δήλωμα δ' ἐστὶ νόμος τῆς τοῦ ἀπόλλωνος μάχης πρὸς τὸν δράκοντα, καὶ ἐν μὲν τῇ πείρᾳ διορᾷ τὸν τόπον εἰ ἄξιός ἐστι τοῦ ἀγῶνος. ἐν δὲ τῷ κατακελευσμῷ, προκαλεῖται τὸν δράκοντα. ἐν δὲ τῷ ἰαμβικῷ, μάχεται. ἐμπεριείληφε δὲ τὸ ἰαμβικὸν, καὶ τὰ σαλπιστικὰ κρούματα καὶ τὸν ὀδοντισμὸν, ὡς τοῦ δράκοντος ἐν τῷ τετοξεῦσθαι συμπρίοντος τοὺς ὀδόντας. τὸ δὲ σπονδεῖον δηλοῖ τὴν νίκην τοῦ θεοῦ. ἐν δὲ τῇ καταχορεύσει, ὁ θεὸς τὰ ἐπινίκια χορεύει.

Sunt qui dactylicum, & Heroum, non esse idem uolunt, sed illam inter utrumque esse differentiam, quòd dactylicum ex omnibus constat dactylis, Heroum uero etiam ex spondeis. Addunt præterea proprium esse heroum, quòd in priore, & in quarto, & in sexto loco spondeum habeat, ut Dēfēcisse uidet sua īam prōmissa repōsci. Item īmmōtamq; coli dedit, ēt cōntemnere uēntōs. Et, Cuī nōn dictus hylas puer, ēt lā tonia dē lōs? Sed quòd omneis sponde*s, uel plureis spondeos, quàm dactylos habet, quasi minus bonum, & sine dactylo parum teres, ac sonorum, σπονδειάζον appellauerunt. Et propterea optimum dicunt, qui ex omnibus constat dactylis, ultimo excepto, qui, ut dixi, uel spondeus, uel pro spondeo, trochæus est. Ennius, āt tŭbā tērrĭbĭlī sŏnĭ tū tără tāntără dīxĭt. Virgilius, Stāt sŭă cuīquĕ dĭēs brĕue ĕt īrrĕpă răbĭlĕ tēmpus. Sic apud Græcos Homerus, βῆ δὲ διὰ προμάχων κεκορυθμένος αἴθοπι χαλκῷ. βῆ δε δι – υ υ ἀ προ μα – υ υ χῶν κε κο – υ υ ρυ θμε νος – υ υ αἴ θο πι – υ υ χαλ κῷ – –. Idem, γλαῦκε πέπον πολεμιστὰ μετ' ἀνδράσι. νῦν σε μάλα χρή. γλαῦκε πε – υ υ πον πολε – υ υ μιστὰ με – υ υ τ' ἀνδράσι – υ υ. νῦν σε μα – υ υ λα χρή – –.
Sed subiúgamus de heroico quædam ex Terentiano, ut ea

ut ea ediſcant iuuenes. Nam longe melius & mãdatur memoriæ carmen, & tenetur, quã proſa oratio. Ne cui igitur ſit mirũ, ſi illũ ſæpe citamus. Eſt. n. & acutus, & doctus, ſimulq; & delectat, & docet. Sed iã ipſum audi.

Hæc ſibi quæque prius diſtinguere metra paramus,
 Heroa primo, mox adire iambica,
Alternæ ne quem impediat confuſio ſiluæ,
 Quæ lex ſit ipſis, quæ ſit iis, quæ procreant
Partibus adiectis, detractis quæ uarientur
 Poſthinc, dẽinde quanta compages nouos
Alternet, uarietq; modos, mutatio quantum
 Commendet. Et ſi non ualebo plurima,
Attingam uel pauca tamen. nam pandere prima
 Prodeſt frequenter artium ueſtigia.
Vim ptopriam pedibus fida cito reddito mente,
 Ne dum requiris, tarda ſit diſpectio.
Spondeus, uerſum quo primum diximus ortum.
 Heroon, hexametris tuetur uim ſuam
Nomine nunc proprio, nũc debita tempora reddens,
 Sub alterĩus conſonat uocabulo.
E' geminis longam ſoluet ſiquando ſequentem,
 Fit dactylus, triſyllabis tempus manet.
Si prior in geminas ſoluetur longa minores,
 Tum pes recurret dactylo contrarius.
Tempora ſed quanquam totidem defendat uterque,
 Heroa fiunt pulchriora dactylo.
Hæc contra uitiant incurrentes Anapæſti.
 Poſt dactylum ne quattuor iungas breues.
Poſt ſpondeum autem ueniens, ſic mutet oporter,
 Vt iſte uerſu iam docet legem metri.
Ergo ſpondeus plerunque in dactylon ibit,
 Nec intereſt uel quo loco, uel quàm frequens.
Nam ſæpe alterni gemini nunc, ſæ pius alter
 Species reformant plurimas in uerſibus,
Quas longum credo perſcribere, cum ſibi cunctas
 Legendo poſſit adnotare quilibet.

Hoc sat erit monuisse, locis quòd quinque frequenter
Iugem uidemus inueniri dactylum.
Sed non & sextum pes hic sibi uendicat unquam,
Nisi quando rhythmum, nō metrum componimus.
Nanque metrum certiq; pedes, numerusq; coercent,
Dimensa rhythmum continet lex temporum.
Spondeus partem semper sibi uendicat imam,
Dat & trochæo qua disyllabo locum.
Nec damnum importat, tria qui sua tempora subdit,
Quæ quattuor spondeus expleret magis.
Debita nam spatii recipit quasi tempora uersus,
Dum iungit imis consequens exordium.
Omnibus in metris hoc iam retinere memento.]
In fine non obesse pro longa breuem.
Præterea pes nullus erit quin rite locetur,
Laudem mereri si uoles poeticam
Hexametron dicunt, sed non heroicum omnem,
Nam sex pedes inesse non erit satis.
Leges quippe datas heroica carmina poscunt,
Quīs acta Homerus herŏum cum scriberet,
Versibus ostendit, quas æque sermo Latinus
Custodit omnes, & pedes solos probat,
Quos supra posuit Græcis & creticus aptus:
Bacchius etiam ponitur pro dactylo.

Vbi aduertendum, ut supra etiam ostēdi, Bacchium intelligi a Terentiano, qui communiter ab aliis fere omnibus Palimbacchius dicitur. & quia supra idem & Quinctilianus sensisse, quod Terentianus, scripsimus, diligentius considerandum, an ita sit. nam uidetur, ubi de usu Bacchii scribit, sibi esse contrarius, cum dicit, Bacchius & claudit, & sibi iungitur, Vĕnēnūm ∪– – tĭmērēs ∪– –. Deinde subiungit, Contrarius quoque qui est, cludet, nisi si ultimam longam esse uolumus, optimeq; habeit ante se Molosson, cibis rēspērsūm – – –. aut Bacchium, Quod hic pŏtēst, nos ∪– – pōssĕmūs – – ∪. ecce hic manifeste apparet intel-

ligere

ligere Bacchium habere primam breuem, Palimbacchium uero ultimam. Quare illud, Longis breuem prę cedētibus bacchius, cui cōtrarius Palimbacchius erit, aliter legendū, & forte ſic, Lōgis breuē ſuccedentibus.

Sunt qui inferi poſſe aiunt interdum in fine dactylici pro ſpondeo iambū, & eos uerſus, qui hoc patiuntur, quia in fine diminuuntur tempore, Græci appellant μειούρους, παρὰ τὸ μεῖον, καὶ οὐρά. Sed huiuſmodi uerſus non puto inuenies, niſi apud Græcos. Homerus ἰλιάδος α', Τρῶες -- δ' ἐρρί -- γησαν ἐ - υυ πεὶ ἴδον -υυ αἴολον -υυ ὄφιν υυ. ὄφιν pariambus eſt pro ſpondeo. Terentianus tamen multos uerſus, de miuris ſcribens, compoſuit, in quibus mi etiam corripuit, ex ει eliſo ε, ut & in χορεῖος, & διπόνδειος fecit. Verſus hi ſunt,

Dactylici finem uerſus ſi cludat iambus,
Hoc eſt pro longa, breuis ut penultima fiat,
Auribus acciderit nouitas inopina, melĭūs υυ
Verſus ut hic reſonare poteſt, ita ſi cecinĕrīs υ-,
Ite domum ſaturæ, uenit heſperus, ite ſatŭrǣ υ-.
Nile pater propera, ſitiunt ſata. Nile propĕrā υ-.
Heus puer, ut mea ſint tibi uilia carmina, uĭdās υ-,
Si nuſquā hocce aliquis lectū putat, ecce dabĭtūr υυ
Verſus Homericus auſonio reſonans ita mŏdō υ-,
Quem μείουρον Achaica gens uocitare ſolitā ēſt υ-.
Attoniti Troes uiſo ſerpente pauĭtānt υ-
Liuius ille uetus graio cognomine, ſŭō υ-
Inſerit in omni uerſu puto tale docĭmĕn υυ,
Præmiſſo heroo ſubiungit nanque μιοῦρόν - υ,
Hymnum quando chorus feſto canit ore Triuĭǣ υ-.
Et iam purpureo ſuras include Cothūrnō --,
Balteus & reuocet uolucres in pectore sĭnūs υ-,
Preſſaq; iam grauida crepitent tibi terga pharētrā --,
Derige odoriſequos ad certa cubilia cănēs υ-.

Id quod cū ſæpe faciat Lucretius, miror nullum ab illo accepiſſe exēplū Terētianū, ut illud libro primo,

ſed

ſed eo magis acrem Inrītat uirtutem animi confringe
re ut arcta Naturæ primus portarum clauſtra cupĕrĕt.
Licet Priſcianus libro.x.cupiret legat,cui non accedo.
In exemplaribus enim manuſcriptis cuperet legi,non
cupiret. Et illud lib.v. Nec iacere in du manus uia qua
munita fidĕi.

DE VITIIS QVIBVSDAM VITANDIS IN HEROO.

SVNT quædam uitia in heroo præcipue uitanda. Primum indocta quædam,& ridicula affectatio, ut ſemiquinaria cæſura ſit ſimilis extremæ ſyllabæ uerſus, aut alterius uerſus cæſuræ,& ſimul extremitas metri, alterius metri extremitati, aut alia id genus ridicula obſeruatio poetarum, inculti,ac in eruditi ſæculi, quos uerſus leoninos appellant, quales hi ſunt,

Pergama flere uolo fato Danaum data sōlo.
Solo capta dolo,capta redacta sŏlo.
Ex Helicone ſona,quæ prima tenes Helicona,
Et metra me dona promere poſſe bona.

Item hi magis etiam ridiculi,& indoctiores,

Cartula noſtra tibi mittit Rainalde ſalutes,
Plura uidebis ibi,niſi tu mea dona refutes.

Huiuſmodi igitur ne ioco quidem cenſeo componendos uerſus,ſed imitandos eſſe bonos poetas,ac in primis Virgilium. inuenies tamen ſemiquinariam ceſuram frequenter quidem fini in heroo reſpondere, ſed frequentius in pentametro elego tunc, cum ſubſtantiuis propria reddunrur epitheta,Vt Primus Idumæas referam tibi Mantua palmas. Et,

Mantua uæ miſeræ nimium uicina Cremonæ.Et,
Acriſionæis Danae fundaſſe colonis. Item,
Helleſpontiaci ſeruet tutela Priapi. Item,
Iulius a magno demiſſum nomen Iulo.

Vbi aduerte præponi adiectiuũ,ſequi ſubſtantiuum, idq; frequentiſſimum eſſe.ſic in elegis,

O utinam tunc cum Lacedæmona claſse petebat,

O brutus

Obrutus insanis esset adulter aquis.
Non ego deserto iacuissem frigida lecto,
Nec quærerer tardos ire relicta dies.
Nec mihi quærenti spatiosam fallere noctem,
Laxaret uiduas pendula tela manus.

Inuenies etiam, sed rarius, præponi substantiuum, ut
Reiice, ne maculis infuscet uellera pullis. Item,
Coniugis, ora modis attollens pallida miris.
Redduntur quidem epitheta substantiuis, ut dixi: sed qui id quoque affectauerit, non laudabitur. Præterea uidendū est, ut Quinctiliani utar uerbis, ne syllaba uerbi prioris ultima, sic prima sequentis. Id, ne quis præcipi miretur, Ciceroni in epistolis excidit, Res mihi inuisæ uisæ sunt, Brute. & in carmine,

O fortunatam natam me consule Romam.

Hoc idem carmen & Iuuenalis recitat, inde subiúgit,
Antoni gladios potuit contemnere, si sic
Omnia dixisset. Ridenda poemata malo,
Quàm te conspicuæ diuina Philippica famæ.

Cauendum est etiā, ne in principio præter decorem elati, & tumidi uideamur, & ut ait Flaccus,
Nec sic incipies, ut scriptor Cyclitus olim.
Fortunam Priami cantabo, & nobile bellum.
Quid dignum tanto feret hic promissor hiatu?
Parturient montes, nascetur ridiculus mus.

Potuissem & alia multa dicere, quæ fugere, quæq; sequi & facere oporteat componendis carminibus, sed cum non esset ociū, prætermisi. Quāobrem admoneo studiosos, ut quæ de arte poetica scripsit Hora. studio se legant, tū optima quæque de ea ipsa arte præcepta: quia, ut ait Isocr. ἐὰν ᾖς φιλομαθὴς, ἔσῃ πολυμαθής.

DE PENTAMETRO ELEGO.

Pentametrum elegum heroo ita adnectitur, ut uix unquam separatum inuenias. Constat autem ex quinque pedibus, unde & nomen ei inditum est.

Diuiditur in duo commata. Primum comma cōstat indifferen-

indifferenter uel è duobus dactylis, uel è duobus spondeis, uel è dactylo & spondeo, uel è spondeo & dactylo, & syllaba longa, quem semipedem primum uocant. Secundum uero, è duobus dactylis, & syllaba, quæ secundus semipes appellatur.

E duobus dactylis, & syllaba longa, ut

Nōmĭne ĭn – ∪ ∪ hēctŏrĕ – ∪ ∪ ō – pāllĭdă – ∪ ∪ sēmpĕr ĕ – ∪ ∪ rām ∪. E duobus spondeis & syllaba longa, ut, Flēbām – – sūccēs – – sū – pōssĕ că – ∪ ∪ rē rĕ dŏ – ∪ ∪ lōs –. E dactylo & spondeo, ut, Nīl mĭhĭ – ∪ ∪ rēscrī – – bās –, āttămĕn – ∪ ∪ īpsĕ uĕ – ∪ ∪ nī –. E spondeo, & dactylo, ut, Lāssā – – rēt uĭdŭ – ∪ ∪ ās – pēndŭlă – ∪ ∪ tēlă mă – ∪ ∪ nūs –. Alii uero dicunt primum & secundum pedem posse esse indifferenter dactylum uel spondeum, tertium spondeum dũtaxat, ita tamen, ut prima syllaba spondei, sit extrema dictionis præcedentis, & propterea si inueniatur aliquando breuis, defendi cæsura semiquinaria, Quartũ & quintum semper Anapæstos cuius sentẽtię uidetur fuisse Quinctilianus, cum dicit, Non ego cum præcedentes pedes posui, legem dedi, ne alii essent: sed quid fere accideret, quod in præsentia uideretur ostendi, & quidem optime est sibi iunctus Anapæstus, ut qui sit pentametri finis, scanditur autem sic, Nīl mĭhĭ – ∪ ∪ rēscrī – – bās āt – – tămĕn īp ∪ ∪ – sĕ uĕnī ∪ ∪ –. Item, Lāssā – – rēt uĭdŭ – ∪ ∪ ās pēn – – dŭlă tē ∪ ∪ – lă mănūs ∪ ∪ –. Et, Nōmĭne ĭn – ∪ ∪ hēctŏrĕ – ∪ ∪ ō pāl – – lĭdă sēm ∪ ∪ – pĕr ĕrăm. & sic in ceteris. ¶Sed memineris in omni metro in fine pro longa accipi breuem, & pro breui longam. Prior autem scandendi modus per duo commata. & duos semipedes facilior, Dictum uero Elegum παρὰ τὸ ἐλεεῖν τοὺς τεθνεότας, quod hoc carmine laudes defunctorum scriberẽtur, uel παρὰ τὸ ἒ λέγειν, quod uetustissimi suas lamentationes elegis decantarent. nam factũ est uocabulum a uoce, qua in fletu utimur. unde tractum est, ut epitaphia elegis præcipue

pue ſcribantur uerſibus. procedente deinde tẽpore aliæ quoque res eo uerſu ſcribi cœperunt, hinc Horat.

Verſibus impariter iunctis querimonia primum,
Poſt etiam incluſa eſt uoti ſententia compos.

De inuẽtione aũt elegi uerſus, Idẽ Horat. ſic dicit.

Quis tamen exiguos elegos emiſerit auctor,
Grammatici certant, & adhuc ſub iudice lis eſt.

TERENTIANVS DE PENTAMETRO VERSV.

Pentametrum dubitant, quis primis finxerit auctor.
Quidam non dubitant dicere Callinoum.
Hexametro cum quinque pedum ſubiungitur iſte.
Partes Heroi dupliciter recipit.
Quas penthemimeres poſſit diſiungere forma,
Has ſiquis geminet, pentametrum faciet.
Sed refert duo ſint, an dactylus unus in illa:
Cum duo ſunt, eadem bis repeti poterit.
Subiungam exemplum, quo fiat planius iſtud.
Dēsĭnĕ mǣnălĭ ōs, dēsĭnĕ mǣnălĭ ōs.
Dactylus ut duplex, non bis ſententia currat,
Dēsĭnĕ mǣnălĭ ōs Mūsārĕ fĕrrĕĭŏ cōs.
Hoc nec præpoſitum peccat, nec parte ſequenti,
Talis utrique loco conuenit una tome.
Si primo ſpondeus erit, tum dactylus alter,
Stabit, comma prius non poterit repeti.
Talis erit uerſus hæc portio, quam modo tracto,
Pōſtquām rēsăsĭ ǣ. claudicat, ut repetas.
Vt ſtet comma ſequens, bis dactylus adſit oportet.
Pōſtquām rēsăsĭ ǣ, dēsĭnĕ mǣnălĭ ōs,
Dactylus in primo poſitus, ſpondeus adhærens,
Non oberit primis, officiet reliquis.
Exemplum ponam, parti quod congruat iſti,
Mūsă mĭ –υυ hī cāuſ – – ſās – diſcrepat hoc iterũ.
Dactylus ergo duplex redeat mihi parte ſequenti,
Mūsă mĭ hī cāuſsās, dēsĭnĕ mǣnălĭ ōs.
Spondeum duplicem, quæ pars prior eſt, bene ſumet,
Peccat enim tantum poſteriore tome.

Spondeos ante ergo dabis, pars cetera curret.
ō fōr tūnā tī. dēsĭnĕ mǣ nălĭōs,
Pars prior ergo pedum admittet quęcunque duorum,
Dactylus in reliqua bis repetundus erit.
Scandunt Pentametrum, duo ſint quaſi cōmata, quidā,
Vt pedibus binis ſemipedes ſuperent.
Hos ſibi coniunctos ſpondeum reddere quintum,
Pōſtquām rēs ăsĭǣ, dēsĭnĕ mǣ nălĭ ōs.
At quidam in medio ſpondeum reddere malunt,
Semipedem, & primum cum capite alterius
Iungunt, dactylico quæ fit de commate, longa:
Inde duas promptum eſt ſic remanere breues.
His longam adnectunt, qua dactylus incipit alter.
Cernis & hinc alias tot remanere breues.
Has ad ſemipedem iungunt in fine relictum.
Vltima nec rēfert longa ſit, an ne breuis.
Sic ſpondeus erit medius, duo poſt anapæſti.
Pōſtquām rēs āsĭǣ, dē sĭnĕ mǣ nălĭ ōs.
Idcirco primo curabis commate ſemper,
Ne breuis incurrens ſyllaba ſemipedis,
Spondeum mediis nequeat coniungere longis,
ēt ſī āt tālĭs īn cĭpĕ mǣ nălĭ ōs.
Nam lĭs, quæ breuis eſt iungat ſibi ſiue ſupremam
ōs, uel quæ prima eſt, īn caput hoc etenim eſt,
Quia nec producta eſt, geminat nec conſona uires,
Spondeus minime pes, ſed iambus erit.
Exemplum idcirco uocali a parte locaui,
Lōnga fōret ne lĭs īn cĭpĕ mǣ nălĭ ōs.
Quidam quia gemino conſtat de commate uerſus,
Cludere comma prius non timuere breui.
Vt ſit pentameter talis, qualem modo fingo,
Hōc mĭhĭ tām grān dĕ mūnŭs hă bērĕ dă tŭr.
Aut qualis ſupra uerſus peccare uidetur
Nōn ſī āt tālĭs īncĭpĕ mǣ nălĭ ōs.
am referre nihil, ſit qualis ſyllaba fini,
Commataq; hoc ipſum iuris habere uolunt.

Idcirco

Idcirco & uerbo nunquam uno cola ligari,
Vt constet parti finis utrique suus.
Nam uitiosus erit sic pentameter generatus,
Intēr nōstrōs gēn tī līs ōb ērrāt ĕ quūs,
Spondei duo sunt, quos dixi cummate primo
Posse dari. uerum syllaba, quæ sequitur,
Nec penthemimerem uerbi cum fine relinquit,
Quæ data pentametris regula prima sonis,
Nec post dactylico debet quæ commate iungi,
Esse caput uersus dactylici patitur.
Hoc ipsum melius mutata parte coibit,
Gentilis nostros inter oberrat equus.
Tantam nostra nequit mensura absoluere litem,
Malo tamen longa cludere comma prius.
Hos elegos dixere, solet quòd clausula talis
Tristibus, ut tradunt, aptior esse modis.

Quoniam autem eadem fere lex est metrorum apud Latinos, quæ & apud Græcos, unde nostra fluxerunt, operæpretium uisum est, in singulis metrorum generibus, de quibus hoc tractamus libro, uersus aliquot Græcos scandere, ex bonis acceptos auctoribus.

EX PRIMO ILIADOS.

Μῆνιν ἄειδε θεὰ πηληϊάδεω ἀχιλῆος
Οὐλομένην, ἣ μυρὶ ἀχαιοῖς ἄλγε᾽ ἔθηκεν,
Πολλὰς δ᾽ ἰφθίμους ψυχὰς ἄϊδι προΐαψεν
Ηρώων, αὐτοὺς δ᾽ ἑλώ ια τεῦχε κύνεσσι,
Οἰωνοῖσί τε πᾶσι διὸς δ᾽ ἐτελείετοβουλή.
Μῆνῐν ᾰ – υυ εῑδε̆τε̆ – υ υ ᾱπη – – λη ῐᾰ – υυ δεω̄ᾰχῐ
– υυ λῆο̆ς – υ,
Οῡλο̆με̆ – υυ νῆν, ō – – μῡρῐά – υυ χαῑοῖς – – ᾱλγε̆ε̆
– υυ θῆκε̆ν – υ.
Πōλλᾱς – – δῑφθῑ – – μοῦς ψῡ – – χᾱς ᾰῐ – υυ δῑπρο̆ ῐ
– υυ ᾱψε̆ν – υ
ἡρω̄ – – ω̄ν αῡ – – τοῦς δε̄ – – λω̄ρῐᾰ – υυ τεῦχε̆ κῠ – υυ
νε̄σσῐ – υ,
Οῑω̄ – – νοῑσῐτε̆ – υυ πᾱσῐδῐ – υυ ōς δε̆ τε̆ – υ υ λεῑε̆το̆

– υυ

– υ υ βοῦλη̄ – –.

Ecce in primis quattuor ſedibus, uel dactylus, uel ſpondeus indifferenter ponitur, in quinta autem ſemper dactylus, & in ſexta ſpondeus, uel eius loco trochæus. licet in quinta ſpondeus interdum inueniatur. Illud autem δεῶ ἄχῐ – υυ dictum eſt per συνίζησιν, ubi δεῶ breuis, & lõga pro una longa. ſic Virgilius poſuit, Solio cum Iuppiter aureo, ubi reo breuis, & lõga pro una longa.

Ex theocriti amoebaeo carmine.

Αγκεα, καὶ ποταμοὶ θεῖον γένος, αἴτι μενάλκας Μενάλ
Πῆ ποχ᾽ ὁ συρικτὰς προσφιλὲς ἆσε μέλος, (κας,
Βόσκοιτ᾽ ἐκ ψυχᾶς τὰς ἀμνάδας. ἢν δὲ ποκ᾽ ἔνθῃ
Δάφνις ἔχων δαμάλας, μηδὲν ἔλασσον ἔχοι.
Κρᾶναι, καὶ βοτάναι γλυκερὸν φυτὸν αἴπερ ὁμοῖον Δά
Μουσίς δοι Δάφνις ταῖσιν ἀηδόνισι, (φνις,
Τοῦτο τὸ βωκόλιον πιαίνετε κἤντι μενάλκας
Τῆδ᾽ ἀγάγοι, χαίρων ἄφθονα πάντα νέμοι.

In his uerſibus ſcanduntur heroi, ut ſupra ſcripti Homerici, Pentametri uero elegi ſic,

Πη πŏχŏ – υυ σῡρῑ – – κτᾱς – πρōσφῐλές – υ υ ᾱσĕμĕ
– υ υ λŏς υ. uel ſic ſine cæſuris,

Πη̄πŏχŏ – υυ σῡρῑ – – κτᾱς πρōς – – φῐλĕς ᾱ υ υ – σεμĕ
λŏς υυυ. Secundus Pentameter.

Δᾱφνῐς ĕ – υυ χω̄ν δᾰμᾰ – υ υ λᾱς – μη̄δĕνĕ – υυ λᾱσ-
σŏν ε – υ υ χōι –. & ſine cæſuris.

Δᾱφνῐς ĕ – υυ χω̄ν δᾰμᾰ – υυ λᾱς μη̄ – – δĕνĕλασ υυ –
σŏ, νĕχοῑ υ υ –. Tertius Pentameter.

Μοῡσῑς – – δοῑδᾱφ – – νῑς – ταῑσῐνᾱ – υυ η̄δόνῐ – υ υ
σῑ υ. & ſine cæſuris,

Μ8σῑς – – δοῑδᾱφ – – νῑς ταῑ – – σῐνᾰη̄ υυ – δŏνῐσῑ υυυ.
Quartus pentameter.

Τη̄δᾰγᾰ – υυ γοῑχαῑ – – ρω̄ν – ᾱφθŏνᾰ – υ υ πᾱντᾰ νĕ
– υ υ μοῑ –. & ſine cæſuris.

Τη̄δᾰγᾰ – υ υ γοῑχαῑ – – ρω̄ν ᾱ – – φθŏνᾰ πᾱν υυ – τᾰ
νĕμοῑ υυ –. Vides his pentametris duo eſſe cõmata,

& eodem modo ſcandi, ut ſupra latina oſtendimus. Quare uel hinc colligere poſſumus a Græcis, & hæc & alia fere omnia Latinos accepiſſe: ut mittam & pedum, & metrorum, & accidentium metris nomina uel græca, uel a Græcis detorta. Si quiſquam igitur eſt, qui negat, non neceſſarias eſſe græcas litteras hominibus noſtris, quàm recte ſentiat, breui puto cognoſcet, cum uel pueris de bonis litteris docte diſputantibus, ipſe interim aſtabit, ὡς ὄνος πρὸς λύραν, ut aiunt.

DE VERSV IAMBICO SENARIO.

Iambicus uerſus, qui a Græcis τρίμετρος, quòd tres διποδίας habeat, a Latinis eadem ratione ternarius: ue quia è ſex pedibus ſimplicibus conſtat, Senarius appellatur: ſuſcipit in locis imparibus, id eſt in primo, tertio, quinto, pedes quinque, iambum ᴗ – tribrachyn ᴗ ᴗ ᴗ Spondeum – – Dactylum – ᴗ ᴗ Anapæſtum ᴗ ᴗ –. in paribus uero, id eſt in ſecundo, quarto, ſexto, tres, iambum ᴗ – tribrachyn ᴗ ᴗ ᴗ pyrrhichium, ſed hunc in fine dumtaxat ᴗ ᴗ ratione ultimæ ſyllabæ, quæ in omni metro, ut ſupra dixi, indifferenter ponitur. Legitimus autem iambicus è ſolis iambis conſtat, ut etiam a principio, cum inuentus eſt. Deinde grauitatis gratia, ſpondeus, & qui ex illo naſcuntur, dactylus, anapæſtus nothi pedes in locis tantum imparibus recepti ſunt. Vnde Terentianus,

Sed quia recepit lex iambi dactylum,
Spondeon, aut qui dactylo eſt contrarius
Vt iam tenemus, impari tamen loco. De eodẽ ſic Horatius,
Syllaba longa breui ſubiecta uocatur iambus
Pes citus. unde etiam trimetris accreſcere iuſſit
Nomen iambeis, cum ſenos redderet ictus.
Primus ad extremum ſimilis ſibi. Non ita pridem.
Tardior ut paulo, grauiorq; ueniret ad aures,
Spondeo ſtabiles in iura paterna recepit
Commodus, & patiens, non ut a ſede ſecunda
Cẽderet, aut quarta ſocialiter. Ex omnibus iãbis tale

est Horatii, Sŭīs ᴗ– ĕt īp ᴗ– ſă rō ᴗ– mă uī ᴗ– rībŭs– ᴗ rŭ ĭt ᴗᴗ. Tale & illud, Mĭnā ᴗ– cĭs aūt ᴗ– ĕrrū ᴗ– ſcă Pōr ᴗ– ſĕ næ ᴗ– mănūs ᴗ–. Item reliqua omnia, quæ ſubiunguntur hexametris illius epōdi. Altera iam teritur bellis ciuilibus ætas, ut illud, ĕā ᴗ– mŭs ō ᴗ– mnĭs ē ᴗ– xĕcrā ᴗ– tă cī ᴗ– uĭtās ᴗ–. Terentianus de hoc metro partim è ſolis iambis, partim etiam immiſto ſpondeo & ſemel dactylo in locis imparibus.

Aᵘ dēſto, īām bĕpræ pĕs, ēt tŭī tĕnāx
Vĭgō rĭs ād dĕcōn cĭtūm cĕlēr pĕdĕm.
Nĕc āl tĕrī ŭs īn dĭgēns ŏpīs uĕnī.
Sĕd īp ſĕ uē rŭs, īn tĕgēr quĕ gē ſtĭēns,
Aᵘ dūſ tă fēl lĕ, quālĭs ān tĕ cār mĭnă
Dăbās ămā rŭs ŭl tŏr, īm pŏtēns, tŭī.
Vĭdēs, ut ī ctă uēr bă rā ptĕt īm pĕtŭs,
Brĕuēm quĕ crē brăcōn ſĕquēn dŏlōn gŭlă,
Cĭtūm ſŭbīn dĕ uōl uăt ār ctĭūs ſŏnŭm
Iᵘām bŭs. īp sĕ sēx ĕnīm lŏcīs mănĕt.
Et inde nomen inditum eſt ſenario.
Sed ter feritur, hinc trimetrus dicitur,
Scandendo binos quòd pedes coniungimus.
Quæ cauſſa cogat, non morabor edere.
Nam mox poetæ, ne nimis ceſſet breuis,
Lex hæc iambi uerba pauca admitteret,
Dum parua longam ſemper alterno gradu
Vrget, nec aptis exprimi uerbis ſinit
Senſus, aperte diſſidente regula,
Spondeon, & quos iſte pedes ex ſe creat,
Admiſcuerunt, impari tamen loco,
Pe demq; primum, tertium, quintum quoque.
Iu uere paulo ſyllabis maioribus.
At qui cothurnis regios actus leuant,
V ſermo pompæ regiæ capax foret
Magis, magisq;, latioribus ſonis
Pedes frequentant, lege ſeruata tamen,
Dum pes ſecundus, quartus, & nouiſſimus

Semper-

Semper dicatus uni iambo seruiat.
Nām nūl lūs ālī ūs pōnītūr, tāntūm sōlēt
Tēmpōrī būs æ quūs nōn rēpēllī trībrăchy s.

In tragœdiis autem uersus è solis iambis non laudatur. quare uix talem inuenias, sed semper in locis paribus ex iambo, aut tribreui: in ceteris indifferenter ex iambo spondeo, dactylo, anapæsto, tribreui. In comœdiis uero in secundo loco & similibus, spondeus etiam inuenitur, necnon & dactylus, & anapæstus, sed frequentius spondeus. Quod faciunt Comici, ut solutam orationem imitentur. Scandamus igitur aliquot senarios uersus, primo comicos, deinde tragicos, ut quod dicimus, appareat exemplo manifestius.

Ex Andria Terentii.

Vōs ī -- stæ c īn -- tro aūfēr -- te āb ī u - tĕ. Sō u - sĭā. u -
A dēs u - dūm pāu -- cīs tē -- uŏlō u - dīctūm -- pūtā u -.
Nēmpe ūt -- cūrēn -- tūr rē -- cte hæc.īm -- mo ălīūd uu -. Quīd ēst u -.
Quōd tĭbī - uu mĕa ārs u - ēffīcē - u u re hōc pōs -- sīt ām u - ălĭūs uu ?
Nĭhĭl ī u u - stāc ŏpūs - u u ēst ār -- te ād hānc -- rēm quā m -- pārō u -
Sĕd hīs u - quā sēm -- pĕr īn u - te īntēl -- lēx ī -- sĭtās u -
Fīde ēt u - tăcĭtūr u u - nĭtā u - te ēxpē -- ctō quīd -- uĕlīs u -.

Ex Hercule furente Senecæ,

Sŏrōr u - tŏnān u - tĭs (hōc ĕnīm u - sōlūm -- mĭhī u -
Nōmēn -- rĕlīu - ctum ēst sēm -- pĕr ālī uuu ēnūm -- Iŏuēm u -,
A c tēm -- plăsūmu - mī uĭdū - uu ădēu - sĕrŭiæ uu - thĕrīs uu.
Lŏcūm u - quē cæ u - lō pūl -- să, pĕl u - lĭcĭbūs uu -

 dĕdī

dĕdī u –
Tēllūs cŏlēn u – da ēst, pēl – – lĭcēs u – cǣlūm – –
tĕnēnt u –.

Ex menandro, ut citat Stobæus, trimetri iambici acatalecti,

Οἴκοι μένειν χρὴ καὶ μένειν ἐλεύθερον.
Στρατεία δ' οὐ φέρει περιουσίαν οὐδεμίαν,
Ἐφήμερον δ' ἔχει καὶ προπετῆ τὸν βίον.
Οὐ πεῖραν ἔχομεν ὄντος οὐ σωτηρίου.
Εὐλοιδόριτον, ὡς ἔοικε φαίνεται
Τὸ τοῦ στρατιώτου σχῆμα, καὶ τὸ τοῦ ξένου.
Κομψὸς στρατιώτης, οὐδ' ἂν εἰ πλάττοι θεὸς,
Οὐθεὶς γένοιτ' ἄν.

οῖ κοῖ – – μĕνεῖν u – χρῆ καῖ – – μĕνεῖν u – ĕλεῦ u –
θĕρŏν u u
στρᾰτεῖ u – ᾱδ' οῦ – – φĕρεῖ u – πĕρῐοῦ uu – σιᾶν οῦ – –
δĕμῐᾰν u u u,
ἐφῆ u – μĕρōν u – δĕχεῖ u – καῖ πρŏπĕ – u u τῆ τōν – –
βῐŏν u u.
ου πεῖ – – ρᾰνĕκŏ u u u μĕνōν u – τōς οῦ u – σῶτη – –
ρίοῦ u –
εῦλοῖ – – δŏρῆ u – τŏν ῶς u – ĕοῖ u – κĕφαῖ u – νĕταῖ u –
τŏ τοῦ u – στρᾰτιῶ u u – τοῦ σχῆ – – μᾰκαῖ u – τŏ τοῦ
u – ξĕνοῦ u –
κōμψōς – – στρᾰτιῶ u u – τῆς οῦ – – δᾰν εῖ u – πλᾱτ –
τοῖ – – θĕŏς u u οῦ θεῖς – – γĕνοῖ u – τ' ᾰν.

EX PLVTO ARISTOPHANIS.

Ὡς ἀργαλέον πρᾶγμ' ἐστὶν ὦ Ζεῦ καὶ θεοὶ
Δοῦλον γενέσθαι παραφρονοῦντος δεσπότου.
Ἢν γὰρ τὰ βέλτισθ' ὁ θεράπων λέξας τύχῃ,
Δόξῃ δὲ μὴ δρᾶν ταῦτα τῷ κεκτημένῳ
Μετέχειν ἀνάγκη τὸν θεράποντα τῶν κακῶν.
ῶς ᾱρ – – γᾰλĕŏν u u – πρᾱγμē – – στῐν ῶ u – ζεῦ καῖ
– – θĕοῖ u –
Δοῦλōν – – γĕνε u – σθαῖ πᾰρᾰ – uu φρŏνοῦν u – τōς δē
– – σπŏ τοῦ u –

Ἐν γὰρ -- τάξελ υ - τ᾽ θοθε̃ - υ υ ῥάπῶν υ - λἐξᾱς
--τῦχη̃ υ -,
Δόξη̄ - - δέμη̄ υ - δρᾱν ταῦ - - τᾰτῷ υ - κεκτη̄ - -
μέ̆νῳ̄ υ -,
Μετέχειν υυ - ἄνᾱγ υ - κη̄τον - - θεράπευυυ - τᾰτῶν
υ - κᾰκῶν υ -.

EX HECVBA EVRIPIDIS.

Ηκω νεκρῶν κευθμῶνα καὶ σκότ υ πύλας
Λιπὼν, ἵν᾽ ᾅδης χωρὶς ᾤκισαι θεῶν,
Πολύδωρ ς ἑκάβης παῖς γεγὼς τῆς κισσέως,
Πριάμου τε πατρὸς ὅς μ᾽, ἐπεὶ φρυγῶν πόλιν
Κίνδυνος ἔσχε δορὶ πεσεῖν ἑλληνικῷ,
Δείσας, ὑπεξέπεμψε τρωϊκῆς χθονὸς,
Πολυμήστορος πρὸς δῶμα θρηϊκίου ξένου.
η̄κω̄ - - νέκ ῶν υ - κευ θμῶ - - νᾰκαι υ - σκότου υ - πῦ
λᾱς υ -
Λῑπῶν υ - ἵνᾰ υ - δη̄ς χῶ - - ρῖς ῷ υ - κῑςαῖ - - θεῶν υ -
Πόλῠδῶ υυ - ρὸς ἑκά υυυ βη̄ς παῖς - - γε̆γῶς υ - τη̄ς
κῑσ - - σέως υ -.
Πρῐᾰμοῦ υυ - τε̆ πᾰ υ - τρὸς ὃς υ - μέπεῖ υ - φρῠγῶν υ -
πόλῐν υυ
Κῑνδῡ - - ν ς ἐ υ - σχε δορῐ υυυ πεσεῖν υ - ἑλλη̄ - - νῐ
κῶ υ -.
Δεῖσᾱς - - ὑπεξυ - ἔπεμυ - ψε τρῶ υ - ῑκη̄ςυ - χθονὸς υυ
Πολῠμη̄ υυ - στορος υ - πρὸς δῶ - - μᾰ θρηϊ υ - κιου υ -
ξένου υ -.

TERENTIANVS DE COMICIS ET TRAGICIS VERSIBVS.

Culpatur autem uerſus in tragœdiis,
Et rarus intrat ex iambis omnibus,
Vt ille contra, qui ſecundo & talibus,
Spondeon, aut quem comparem receperit.
Sed qui pedeſtres fabulas ſocco premunt,
Vt quæ loquuntur ſumpta de uita putes,
Vitiant iambum tractibus ſpondaicis,
Et in ſecundo, & ceteris æque locis.

Fidemq;

Fidemq; fictis dum prŏcurant fabulis,
In mĕtra peccant arte, non inſcitia,
Ne ſint ſonora uerba conſuetudinis,
Paulumq; rurſus a ſolutis differant.
Magis iſta noſtri. nam fere Græcis tenax
Cura eſt iambi, uel nouellis comicis,
Vel qui in uetuſta procluent comœdia.

DE DIMETRO IAMBICO.

Dimetrum Iambicum acatalectum Archilochium conſtat è quattuor integris pedibus. recipitq; in locis imparibus, id eſt in prima & tertia ſede iambum, & ceteros, quos trimetrum, in locis uero paribus hoc eſt in ſecunda, & quarta ſede, iambum uel tribreuem, ſed in fine & Pyrrhichiū. Quales multi ſunt uerſus apud Horatium ſuppoſiti aliis, ut hic, trimetris,

Quāndō rĕpō ſtūm cǣ cŭbum ād fēſtās dăpēs,
Vīctō – – rĕlǣ ∪ – tūs cǣ – – sărĕ ∪ ∪
Tēcūm sŭb āltā (sīc Iŏuī grātūm) dŏmō
Bĕā ∪ – tĕ mē ∪ – cœ̄ nās – – bĭbăm ∪ ∪. Hic autem Herois,

Nōx ĕrăt, ēt cǣ lō fūl gēbāt lūnăsĕ rēnō
Īntēr – – mĭnō ∪ – răſȳ ∪ – dĕ[illegible]ă ∪ ∪,
Cūm tū māgnō rūm nū mēn lǣ ſurădĕ ōrŭm,
Īnuēr – – băiū ∪ – rābās – – mĕă ∪ ∪.

Hoc carmine conſtat etiam hymnus ille, ac rhythmus in ſacris libris in laudem immaculatæ Virginis.

Quēm tēr – – ră pōn ∪ – tŭs ǣ ∪ – thĕră ∪ ∪
Cŏlūnt ∪ – ădō ∪ – rānt prǣ – – dĭcānt ∪ –
Trīnām – – rĕgēn ∪ – tēm mā – – chĭnăm ∪ ∪
Clāuſtrūm – – Mărī ∪ – ǣ bā – – iŭlăt ∪ ∪.

Vbi, ut id obiter admoneā, æthera nominatiuus eſt feminini generis ab accuſatiuo Græco τὸν αἰθέρα hæc æthra, ſicut τὸν κρατῆρα hæc cratēra. Maria autem etſi corripit primam & ſecundam apud Claudianum, tamen quia hebraicum eſt nomen, puto penultimam habere indifferentem.

DE

DE IAMBICO TETRAMETRO.

Iambicum tetrametrum, quod Latine quadratum & octonarium dicitur, eosdem pedes in locis paribus, ac imparibus admittit, quos & [illegible]metrum. nam si trimetro duos proposueris pedes, ex iis, quos illud recipit, tetrametrum facies. Quod sic docet Terentianus,

Sed hic trimetrus quando duplicem pedem
A capite sumet, tunc quadratus dicitur.
Idemq; dictus est & octonarius.
Ante ergo uersum collocabo iambicum.
Phăsē υ– lŭs īl –υ lĕ quēm υ–uĭdē υ–tĭs hō υ–spĭtēs υ–
Quadratus iste talis effici potest,
ădēst υ–cĕlēr υ– Phăsē υ – lŭs īl υ – lĕ quēm υ– vĭdē
υ– tĭs hō υ– spĭtēs υ–.

Huiusmodi uersus iambicos quadratos acatalectos non legi in usu apud nostros. catalecticos autem legi apud Catullum, cuius generis est illud Epigramma in Thallum, qui Catullo pallium, & sudariũ inuolauerat,

Cĭnǣ υ– dĕ Thāl υ– lĕ mōl υ – lĭōr υ – cŭnĭ υ – cŭlī
υ – căpīl υ – lō –.
Rĕmīt υ – tĕ pāl υ– lĭūm υ– mĭhī υ– mĕūm υ – quŏd
īn υ– uŏlā υυ stī –.

Vides his deesse syllabam, ut sint octo simplices pedes iambi.

Qui poterunt effici quadrati perfecti, si dixeris,
Cĭnǣ dĕ Thāllĕ mōllĭōr cŭnīcŭlī capīllŭlō,
Rĕmīttĕ pāllĭūm mĭhī mĕūm, quŏd īnuŏlāuĕrās,

Apud Comicos tamen sæpe inuenies id genus octonarios uersus, non tamen seruata lege iambici metri, sed in omni sede indifferenter positos spondeum dactylũ, Anapæstum præterquàm in octaua, ubi semper est iãbus. quales sunt illi apud Terentium,

ĕnĭmuē υυ– rŏ Dā υ– uĕ nĭhīl υυ– lŏci ēst υ – sē–
gnĭti – υυ ǣ nĕquĕ –υυ sōcōr – – diǣ υ –.
Quāntum īn – – tēllē – – xī mŏdŏ – υ υ sĕnīs υ –
sēntēn – – tiām υ – dēnū – – prĭīs υ–.

Quæ

Quǣ sī -- nōnā -- ſtū prō -- uĭdēn υ - tūr me aūt -- hĕrūm υ - pēſsūn -- dăbūnt υ -. Et nota enimue ro ſic dictum, ut ſupra ſine inuidia, ut u pro nihilo habeatur, ut ait Priſcianus.

Sed de hoc metro multa dici poſſent, quæ prætermittimus dicenda, cum Terentium dabimus excuſum typis noſtris.

DE IAMBICO CLAVDO.

Eſt quoddam genus Iambici uerſus delumbe, & claudum, quod Græci σκάζον & χωλίαμβον appellant. habet enim in fine pro iambo ſpondeum. Differt autē a perfecto ſenario iābico, quòd hic in ſexta ſede ſpondeus eſſe debet, tum in quinta ſemper iambus. nā cum ſcandantur iugati hi pedes in choliambo, tertius pes iugatus, ſemper eſſe debet epitritus primus, id eſt prima breuis ante tres longas. Cauendum igitur, ne in quinta ſede ponatur ſpondeus, aut alii, quos integer ſenarius Imbicus in ea ſuſcipit. Hanc legem accurate ſeruauit Perſius his uerſibus claudis.

Nēc fōn -- tĕlā υ - bră prō υ - lŭī υ - căbāl υ - līnō --.
Nĕc īn υ - bĭcĭpĭ υυυ tī sō - mnĭās υ - sĕ pār υ - nā sō --.
Mĕmĭni ūt υυ - rĕpēn υ - tĕ sīc υ - pŏē υ - că prō υ - dīrĕm - υ
Hĕlĭcō υυ - nĭdās - υ quĕ pāl υ - lĭdām υ - quĕ pȳ υ - rēnēn --
Illīs -- rĕlīn - υ quō, quō -- rum ĭmā υ - gĭnēs υ - lāmbūnt --
Hĕdĕrǣ υυ - sĕquā υ - cēs īp -- sĕ sē υ - mĭpā υ - gānŭs - υ.
Ād sā -- cră uā υ - tūm cār -- mĕn ōf υ - fĕrō υ - nōſtrŭm - υ.
Quĭs ēx - υ pĕdī υ - uīt psī -- tă cō υ - sŭūm υ - χαῖ pĕ - υ
Pīcās -- quĕ dŏcŭ υυυ īt nō -- ſtră uēr υ - bă cō υ - nārī?

nārī – – ?
Măgī υ – ſtĕr ār υ – tĭs, īn υ – gĕnīī υ – quĕ lār υ – gī-
tŏr – υ
Vēntĕr – –, nĕgā υ – tās ār – – tĭfēx υ – sĕquī υ – uō
cēs – –
Quōd sī – – dŏlō υ – sī ſpēs – – rĕfūl υ – sĕrīt υ –
nūmmi – –,
Cōruōs – – pŏē υ – tās, ēt – – pŏē υ – trĭdās υ – pīcās
– –.
Cāntā – – rĕ crē υ – dās pē – – gă ſē υ – ĭūm υ – mē-
lŏs – υ.

Ecce in quinta ſede ſemper eſt iābus, & in ſexta ſpō deus, uel pro ſpondeo trochæus, quia, ut ſæpe dictum eſt, in fine breuis pro longa ponitur. Quonā modo autem melos poſſit in primam producere, diximus in primo modo quo in primo loco poſitæ ſyllabæ cognoſcū tur. Dicitur aūt σκάζων a Græcis, quia claudicat: nam ſextus pes ī hoc metro maior eſt, quàm ſextus qui in ſenario perfecto. σκάζω enim eſt claudico, unde σκάζων σκάζοντος participium, id eſt claudicans. eadem ratione χωλίαμβον dicunt. χωλὸς enim Græce, Latine claudus, unde choliambus componitur, quaſi claudiambus, Huius carminis inuentor fuiſſe dicitur Hipponax. De ſcazonte hæc Terentianus,

Claudum trimētrum fecit alitĕr Hīp υ – pōnāx – –
Ad hunc modum, quo claudicant ĕt hī υ – uērſūs – –,
Idcirco Græce nuncupatŭs ēſt υ – σκάζων – –.
Hic non iambum reddidit pĕdēm υ – ſēxtŭm – υ,
Penultimam ſed pro breui trăhīt υ – lōngăm – υ,
Nouitate ductus, non ut inſcĭūs υ – lēgĭs – υ.
Sed quia iugatos ſcandimus pĕdēs υ – īſtōs – –,
Pæona fieri perſpicis pĕdem īn υ – fīnĕ – υ.
Epitritus nam primus implĕt hānc υ – pārtĕm – υ,
Breuis locata cum ſit antĕ trēs υ – lōngās – –.
Quare cauendum eſt, ne licentĭā υ – ſuētā – –
Spondeum, aut qui procreantŭr ēx υ – īllō – –

Dari putemus posse nunc lŏcō u– quīnto ––.
Ne deprehensæ quattuor sĭmūl u – lōngæ –
Parum sonoro fine destrŭānt u – uĕrsŭm – u.
Nam dactylum, parémue, quid tĭbī u – dīcām – u?
Cum tantum iambus hoc loco prŏbē u – pōni ––,
Aliusq; nullus rite posśĭt ăd u – mĭttī ––
Hoc Mimiambus Martius dĕdīt u – mĕtrŏn – u.
Nam uatem eundem est attico thy̆mō u – tīnctŭm – u
Pari lepore consecutŭs ĕt u – mĕtrō ––.

DE METRO TROCHAICO.

Trochaicum metrum iambico contrarium est, non susceptione pedum, (eosdem enim utrunque recipit, nisi quòd nec trochæum iambicum, nec iambum trochaicum) sed dispositione per sedes. nam sicut iambus imparibus ponitur locis, ita in disparibus trochæus. Vnde Terentianus,

Nam pes uterque, quia sibi est contrarius,
Gaudet locorum dispari custodia.
Trochæus ergo semper impari loco,
Pariq; iambus rite collocabitur.

Recipit igitur hoc metrum in locis imparibus trochæum, tribrachyn: in locis autem paribus, & hos, & spondeum, & dactylum, & anapæstum. quanquam tribrachys in septimo non admittitur. Præterea, Tribrachys & Dactylus, & Anapæstus nō nisi raro admittendi sunt. id quòd & in iambico obseruandum est. Accipere autem trochaicum eosdem pedes, quos & iambicum, hinc manifeste apparet, quòd si a tetrametro iambico acatalecto dempta prima fuerit syllaba, fiet Trochaicum Tetrametrum Catalecticum et si fuerit iambicum è solis iambis, fiet trochaicū è solis trochæis. si autem illud in disparibus locis spondeū, & alios habuerit, & hoc ex ijsdem constabit. fiat igitur Catulli illud ex catalectico acatalecticum sic,

Rĕmĭt u – tĕ păl u – lĭŭm u – mĭhī u – mĕŭm u – quŏ lĭn u – uŏ lā u – uĕ rās u – erunt omnes iambi.

quòd

quòd si dempseris primam syllabam Re, fiet trochaicum catalecticum è solis trochæis sic, Mīttĕ – υ pāllĭ – υ ūm mĭ – υ hī mĕ – υ ūm quŏd – υ īn ſuŏ – υ lāuĕ – υ rās –. ecce septē sunt trochæi, superest & syllaba. Poteris etiam facere trochaicum tetrametrum catalecticum ex iambo senario præponendo creticum – υ –. Nam si præposueris creticum, puta Sōcrătēs – υ – illi Horatiano, Bĕātus īllĕ quī prŏcūl nĕgōcĭīs, fiet trochaicum tale, Sōcră – υ tēs bĕ – υ ātŭs – υ īllĕ – υ quī prŏ – υ cūl nĕ – υ gōcĭ – υ īs –. in quo uersu licet trifariam uariare principium, secundum solutionem numerum, quas habere potest creticus – υ –. Soluendo igitur primam cretici, fiet tale, Dĭŏgĕ υ υ υ nēs bĕ – υ ātŭs – υ īllĕ – υ quī prŏ – υ cūl nĕ – υ gōcĭ – υ īs –. Soluendo secundam, tale, Dēmŏ – υ phĭlĕbĕ υυυ ātŭs – υ īllĕ – υ quī prŏ – υ cūl nĕ – υ gōcĭ – υ īs –. Soluendo utranque, tale, Quŏd ăgĭs υυυ ăgĕ, Bĕ υυυ ātŭs – υ īllĕ – υ quī prŏ – υ cūl nĕ – υ gōcĭ – υ īs – Sin autem iambicum senarium non fuerit è solis iambis, quale est hoc Horatii. Nēptū – – nŭs āl υ – tō tūn – – dĭt hȳ υ – bērnūs – – sălō υ – præponendo ei creticum, ut Nauitas, fiet tale, Nāuĭ – υ tās Nē – – ptūnŭs – υ āltō – – tūndĭt – υ hȳ bēr – – nūs să – υ lō –. Huius autem generis sunt illa apud Suetonium in Iulium Cæsarem,

Gāllĭ – υ ām Cæ – – sār sŭb – υ ēgīt – – Nīcŏ – υ mēdēs – – Cæ să – υ rēm υ.

ēccĕ – υ Cæ sār – – nūnc trĭ – υ ūmphăt – – quī sŭb – υ ēgīt – – gāllĭ – υ ām υ.

Nīcŏ – υ mēdēs – – nūnc trĭ – υ ūmphăt – – quī sŭb – υ ēgīt – – Cæ să – υ rēm υ.

Talia etiam sunt Terentiani trochaica, ut illa,

Sȳllă – υ bās quæ – – rītĕ – υ mētrō – – cōngrŭ – υ ūnt hē – – rō ĭ – υ cō –,

Cāptŭs – υ ūt mĕ – υ ūs fĕ – υ rēbāt – – dīspŭ – υ tātās, – – āttŭ – υ lī.

Vērsĭ – υ būs să – – nē mŏ – υ dōrūm – – quō sŏ – υ nōră – υ

lēuĭ –υ tās –
ăddĭ –υ tāſtĭ –υ lī lĕ –υ uārēt – – sīccĭ –υ ōrīs – – tǣ
dĭ –υ ŭm υ.

Hæc primus Baſſine fili, & tu gener Nouate mi
Perpolite quàm poteſtis crebriore limula,
Non pater tanquam, ſocerq́;, ſed uelut ſim extrarius.
Intueri uos oportet, an ſatis ſit litteris
Singulis diſcreta recte, quæ cui eſt natiuitas. & reliqua id genus quàm plurima. Et notandum in huiuſmodi trochacis duo debere eſſe commata, ita ut ſemper quartus pes primum finiat comma, quod idem quoque Terentianus præcipit his trochaicis,
Regulam ſeruans ubique, finis ut quarti pedis
Nominis, uerbiue fine comma primum terminet.
Hac enim tome probatur metron hoc trochaicum.
Hunc modum ſi competenti pertulit ductu ſtilus,
Siue prouiſo tenore ceſſit effectus labor. Huius generis ét eſt hymnus ille rhythmicus in ſacris litteris,

Pāngĕ –υ līnguă –υ glōrĭ –υ ōsī – – prǣ mĭ –υūm
cēr – – tāmĭ –υ nĭs υ
ēt sŭ –υ pēr crŭ –υ cīs trŏ –υ phǣ ō – – dīc trĭ –υ ūm
phūm – – nōbĭ –υ lĕm υ.

Qnālĭ –υ tēr rĕ –υ dēmptŏr –υ ōrbĭs –υīmmŏ –υ
lātūs – – uīcĕ –υ rĭt υ. Eſt enim id genus trochaicum frequentiſſimum. Illud etiam notandum, quòd ſicut ex ſenario iambico fieri poteſt trochaicum catalecticum, præponendo creticum, ita ex trochaico catalectico tetrametro fieri poteſt iambicum ſenarium acatalectum remoto cretico. Poſſent dici & alia de metro trochaico, ut de monometro, de dimetro, de trimetro, item quare præpoſito cretico contingat in locis paribus eſſe ſpondeũ, dactylum, anapæſtum, ſed nõ tantũ mihi datur ocii. Remitto igitur ſtudioſos ad Terẽtianum, & alios, qui erudite de arte ſcripſerunt. Sed ſcandamus tria metra trochaica catalectica ex equitib. Ariſtophanis, totidéq; ex Iphigenia in Aulide Euripidis,

Ω γέροντες

Ὦ γέροντες ἠλιασταὶ φράτορες τριωβόλου,
Οὓς ἐγὼ βόσκω κεκραγὼς καὶ δίκαια, κ' ἄδικα.
Παραβοηθῆθ', ὡς ὑπ' ἀνδρῶν τύπτομαι ξυνωμοτῶν.
ῶγἔ – υ ρŏντĕς – υ ηλῐ – υ ᾱσαῑ – – φρᾱτŏ – υ ρĕς τρῐ
– υ ωβŏ – υ λōῡ –.
Οὓς ĕ – υγω̄ βŏ – – σκω̄κĕ – υκρᾱγω̄ς – – κᾱῑ δῐ – υκᾱιᾰ
– υ ᾱδῐ – υ κᾰ.
Πᾰρᾰβŏ υυυ ηθει – – θ', ω̄ς ῠ – υ π' ᾱνδρω̄ν – – τῠπτŏ – υ
μαῑ ξῠν – υ ω̄μŏ – υ τω̄ν –.

EX EVRIPIDE.

Μηδέν' ἂν χρέους ἔκητι προσάτην θείμην χθονός,
Μήδ' ὅπλων ἄρχοντα. νοῦν χρὴ τὸν στρατηλάτην ἔχειν
Πόλεως ὡς ἄρχων ἀνήρ πᾶς, ξυνέσιν ἢν ἔχων τύχῃ.
Μηδĕ – υ νᾱν χρĕ – υ οῡς ĕ – υ κῆτῐ – υ προσᾰ – υ τη̄ν
θει – – μη̄ν χθŏ – υ νŏς υ.
Μηδŏ – υ πλω̄ν ᾱρ – – χω̄ντᾰ – υ νοῡν χρη̄ – – τŏν στρᾰ
– υ τηλᾰ – υ τη̄ν ĕ – υ χειν –.
Πŏλĕω̄ς υυυ ω̄ς ᾱρ υ – χω̄ν ᾰ – υνη̄ρ πᾶς – υ ξῠνĕσῑν υυυ
ἢν ε – υ χω̄ν τῠ – υ χῃ –

DE ENDECASYLLABO SAPPHICO.

Hendecasyllabi Sapphici duo sunt genera, Alterum quo sæpe usus est Horatius: alterum, quod alio nomine Phalecium dicitur.

Illud apud Horatium cõstat quinque pedibus, Trochæo, Spondeo, Dactylo, Duobus trochæis. quanquã ultimo etiam spondeo. Quale est illud ad Augustum Cæsarem, in quo primi tres uersus sunt eiusdem generis. Inde subiungitur Adonius in quarto ordine constans Dactylico dimetro catalectico, id est è dactylo, & spondeo, uel trochæo pro spondeo. Postea sunt iterum tres eiusdem generis, & quartus rursum Adonius. & sic ad finem usque iisdem generibus carminis.

Iām să – υ tīs tēr – – rīs nĭuīs – υυ ātquĕ – υ dīræ – –.
Grāndĭ – υ nīs mī – – sīt pătĕr – υυ, ĕt rŭ – υ bēntī – –.
Dēxtĕ – υ ră sā – – crās iăcŭ – υ υ lătŭs – υ ārcēs – –.
Tērrŭĭt – υυ ūrbēm – υ.

Terrŭ – u ĭt gēn – – tēs grăuĕ – u u nĕ rĕ – u dīrēt – u
Sæ cŭ – u lūm pyr – – rhæ nŏuă – u u mōnstră – u quēstæ – –
ōmnĕ – u cūm prō – – teūs gĕnŭs – u u ēgĭt – u āltōs – –
Vīsĕrĕ – u u mōnteis. – –

Alterum hendecasyllabi genus constat etiam quinque pedibus, spondeo, dactylo, & tribus trochæis: sed quanquam in prima sede legitimus pes est spondeus, tamen & trochæus, & iamb us eam sibi usurparūt. Hoc genere carminis Catullus usus est, & Martialis. Horatius nunquam. Distat autem hoc a superiore dispositione pedum. illud enim in prima sede semper habet trochæum, in secunda spondeum, in tertia dactylum, inde, duos trochęos. Hoc in prima legitimū habet spōdeū, in secunda semper dactylum. inde tres trochæos. nec refert extremū etiam inueniri spondeum. id enim fit ratione ultimæ.

Ex Catullo, ad M. Tullium.

Dīsēr u – tĭssĭmĕ – u u Rōmŭ – u lĭnĕ – u pōtūm – u
Quōt sūnt – – quōtquĕ fŭ – u u ērĕ – u Mārcĕ – u Tūllĭ – –
Quōtquĕ – u pōst ălĭ – u u ĭs ĕ – u rūnt ĭn – u ānnĭs – –
Grātĭ – u ās tĭbĭ – u u māxĭ – u mās Că – u tūllŭs – u
ăgĭtu – pēssĭmŏs – u u ōmnĭ – u ūm pō – u ētă – u,
Tāntō – – pēssĭmŭs – u ōmnĭ – u ūm pŏ – u ētă – u.
Quāntō – – tu ōptĭmŭs – u u ōmnĭ – u ūm pă – u trō- (nŭs – u

Ex Martiale,

Hīc ēst – – quēm lĕgĭs – u u īllĕ – u quēm rĕ – u quĭrĭs – u
Tōtō – – nōtŭs ĭn – u u ōrbĕ – u Mārtĭ – u ālĭs – u,
ărgū – – tĭs ĕpĭ – u u grāmmă – u tūm lĭbē u – llĭs – –
Cuī lĕ – – ctōr stŭdĭ – u u ōsĕ – u quōd dĕ – u dīst – –
Vīuēn – – tĭ dĕcŭs – u u ātquĕ – u sēntĭ – u ēntĭ – –
Rārĭ – – pōst cĭnĕ – u u rēs hă – u bēnt pŏ – u ētæ – –.

Ex Terentiano,

Quem nos Hendecasyllabum solemus
Tanquam de numero uocare uersum,
Tradunt Sapphicon esse nuncupandum.
Nanque & iugiter usa sæpe Sappho,

Diſperſoſq; dedit ſubinde plures
Inter carmina diſparis figuræ.
Sed primi pedis ante lex tenenda eſt.
Spondeum ſiquidem uidemus iſtic
Tanquam legitimum ſolere poni.
Poſt hunc dactylon atque tres trochæos.
Cui nomen quoque Phalico dederunt,
Verum mobilis hic locus frequenter
Non ſolum recipit pedem, ut loquebar
Spondeum, ſed & aptus eſt trochæo.
Nec peccat pede natus ex Iambo.
Exemplis tribus hoc ſtatim probabis
Docti carmine quæ legis Catulli.
Guīdō--nō lĕpĭ-υυ dūm nŏ-υ uūm lĭ-υbēllŭm-
ārĭ-υ dō mŏdŏ-υυ pūmĭ-υ ce ēxpŏ-υ lītŭm-υ.
Mĕās υ-ēſſe ălĭ-υυ quīd pŭ-υ tārĕ-υ nūgās--.
Quos dixi modo iam pedes uidemus
Diuerſos capiti trium locato,
Spondeon cuī dō--trochæon ārĭ-υ,
Mĕās υ- quis neget hunc iambon eſſe?

Ex epigrammatis ἀλφειοῦ.

Οὐ ςέρ--γω βαθυ-θυληί-υ ους ἀ-υ ρού ρας--
Οὐκ ὄλ--βον πολύ-υυ χρυσ͂ον-υ οἷα-υ γύγης--
Αὐτάρ--κους ἔρα-υυ μαι βί-υ ου μα-υ κρίνε-υ
Τὸ μη υ-δὲν γὰρ ἄ-υυγαν ἄ-υγαν με-υτέρπει--.

DE CARMINE SOTADEO.

Sotadeum carmen conſtat è quinque pedibus, primis duobus Ionicis a maiore, & tribus reliquis trochæis. & quia Ionicus a maiore conſtat è duabus primis lōgis, & reliquis duabus breuib. primus pes interdum ſoluta prima Ionici in duas breues, fit meſomacros υυ-υυ conſtans è media lōga, & duabus utrinque breuibus: ſoluta ſecunda, fit parapæon -υυυυ cōſtās è prima longa & quattuor breuibus. Idē accidere quoque in ſecundo ionico poteſt, ut oſtendemus exēplis. Quod autem ambæ in utroque ionico ſolui poſſint in

dichorum, hoc est in sex breues, non memini legere apud Terentianum. Præterea in tertia sede loco primi trochæi modo spõdeus, modo dactylus, modo anapæstus inuenitur, quod raro fit, nec fere unquam, nisi quartus pes fiat pyrrhichius. nec erit unquam pyrrhichius quartus, nisi tertius sit unus è trib. prædictis loco trochæi. Sed quod dicimus ostẽdamus ex ipso Terẽtiano. Carmẽ è duob. Iõicis a maiore, & tribus trochæis.

Nūnc īncĭpĭ – – u u āmbīs gĕmĭ – – u u nōs pĕ – u dēs rĕ – u fĕrrĕ – u. E primo pede mesomacro soluta prima ionici, secundo Ionico, reliquis trochæis, ut

ĕlĕmēntă rŭ u u – u u dēs quā pūĕ – – u u rōs dŏ – u cēnt mă – u gīstrī – –. E primo pede Parapæone soluta secunda primi Ionici, secundo Ionico, reliquis trochæis, ut

Cæcĭlĭŭs ĕ – u u u u rīt cōnsĭmĭ – – u u lĭs pĕ – u dīs sĭ – u gūræ – –. E primo pede Ionico, secundo mesomacro soluta prima syllaba secundi Ionici, tertio spõdeo, quarto pariambo, ut

Sī prīmă brĕ – – u u uĭs ĕpĭtrĭtŏs u u – u u hīc prī – – mŭs hă u u bĕtŭr – u. E primo pede Ionico, secundo Parapæone soluta secunda syllaba, secundi Ionici, & reliquis trochæis: nec refert, si extremus, & dixi, est spondeus, ut

ūnum ŭt făcĭ – – u u ānt dŭŏ părĭ – u u u u tēr pĕ – u dēs iŭ – u gātī – –. E tertio pede anapæsto, & quarto pariambo, ut

Vērsūs mălĕ – – u u nē dēsĭnăt – – u u ădhĭbēn u u – tŭr ĭn u u īmō – –. E tertio pede dactylo, & quarto pariambo.

Quārtūm, quŏnĭ – – u u ām pērspĭcĭs – – u u hūnc ĕpĭ – u u trĭtŏn u u ēssĕ – u. Hoc genus carminis Sotadem inuenisse dicunt. Vnde Terentianus,

Longus si quidem quando prius locamus ambas,
Deinde breues subdimus, ut putes priorem
Spondeum oriri comitem, mox pariambum

Ἀπὸ μείζονος illum memorant Ionicorum.
At qui breuibus præpositis, deinde longas
Acceperit, ἀπ᾽ ἐλάσσονος hunc iubent uocari.
Nomen tibi quod deligo, quo notes priorem?
Cum uersibus istis toties recurrat hic pes,
Longas geminat qui prius, & iugat minores,
Lāuīnĭă – – u u cum dicimus, hæc tamen figura est,
Metrumq; facit, Sotadicon quod uocitarunt
Qui multa ferunt hoc pede Sotadem locutum.

Atilii Fortunatiani fragmentũ de metro Sotadeo.

Primus spondeus. Secundus pariãbus. Tertius spondeus. Quartus pariambus. Quintus tribrachys. Sextus item tribrachys. Vltimus spondeus. & quo magis mirum uideri potest, totus Sotadeus numerus è trochæis potest cõstare pedibus, & duo habet Ithyphallica metra, & unum trochæum pedem, sic. Bācchĕ, bacchĕ, bācchĕ. Quibus si interposueris aliquos brachysyllabos, eiusdem scilicet rationis, erit uersus mollior, sic,

Bācchĕ – u brŏmĭĕ u u u bācchĕ – u brŏmĭĕ u u u
Bācchĕ – u brŏmĭĕ u u u, bācchĕ – u.

Nã Ithyphallicũ metrũ sæpe recipit hũc Tribrachyn, Vt etiã apud Menãdrũ in phasmate, & apud Callimachũ in epigrãmatis ostẽdi potest. Cuius exẽplũ subieci quo notius sit eũ, cũ sit sex syllabarũ, accrescere modo una, modo duabus syllabis per tribrachyn. s. pedẽ.

Hūc ă – u dēs lў – u ǣ é – u
Bāsă - u rē ubĭ – u cōrnĭs – u
Nȳ ctĭ – u lĭĕ bĭ u u u mātĕr – u
Crīnĕ – u nĭtĭdŭs u u u āptĕ – u,
Lūtĕ - u ĭs cŏ – u rȳ mbīs – –
Hĕdĕră u u u tē cŏ – u rōnīs – –
Hāstă – u uĭrĭdĭs u u u ārmĕt – u.
Plăcĭdŭs u u u ădĕs ăd u u u ārās – –
Bācchĕ – u bācch ĕ – u bācchĕ – u.

Hæc ex Atilio, in quibus nos quædam emendauimus, ubi quia meminit metri Ithyphallici, quod con-

ſtat è tribus trochæis admiſto ſæpe brachyſyllabo, ſubiunximus hæc ex Terētiano de Ithyphallico metro, Ithyphallica porro dicarűt műlĭ–ucī pŏ–uētǣ––
Qui ludicra carmina Baccho uērsĭ–ubūs pĕ–urūlcĭ––
Graio cű cortice phallo trēs dă–ubānt trŏ–uchǣōs––
Vt nomīe fit ſonus ipſe, Bācchĕ–ubācchĕ–ubācchĕ–u

Nunc ut in figura manifeſtius appareat. quot unúquodque metrum è ſupradictis accipiat pedes per ſingulas regiones, in hunc modum notabimus.

HEROVM.

I	II	III	IIII	V	VI
– –	– –	– –	– –	– –	– –
– u u	– u u	– u u	– u u	– u u	– u

PENTAMETRVM cum cæſuris.

I	II	Semipes	III	IIII	Semipes
– u u	– u u	–	– u u	– u u	–
– –	– –	–	– u u	– u u	–
– u u	– –	–	– u u	– u u	–
– –	– u u	–	– u u	– u	–

PENTAMETRVM ſine cæſuris.

– u u	– u u	– –	u u –	u u –
– –	– –	– –	u u –	u u –
– u u	– –	– –	u u –	u u –
– –	– u u	– –	u u –	u u –

IAMBICVM SENARIVM.

I	II	III	IIII	V	VI
u –	u –	u –	u –	u –	u –
u u u	u u u	u u u	u u u	u u u	u u
– –		– –		– –	u u u
– u u		– u u		– u u	
u u –		u u –		u u –	

IAMBICVM COMICVM.

I	II	III	IIII	V	VI
u –	u –	u –	u –	u u –	u –
u u u	u u u	u u u	u u u	u u u	u u
					– –

— —	— —	— —	— —	— —	υυυ
—υυ	—υυ	—υυ	—υυ	—υυ	
υυ—	υυ—	υυ—	υυ—	υυ—	

IAMBICVM CLAVDVM.

I	II	III	IIII	V	VI
υ —	υ —	υ —	υ —	υ —	— —
υυυ	υυυ	υυυ	υυυ	υυυ	— υ
υ —		— —		— —	
—υυ		—υυ		—υυ	
—υ—		υυ—		υυ—	

TROCHAICVM TETRAMETRVM.

I	II	III	IIII	V	VI	VII	VIII
—υ	—υ	—υ	—υ	—υ	—υ	—υ	—
υυυ	υυυ	υυυ	υυυ		υυυ		
	— —		— —		— —		
	—υυ		—υυ		—υυ		
	υυ—		υυ—		υυ—		

HENDECASYLLABVM SAPPHICVM ACATALECTVM.

I	II	III	IIII	V.
—υ	— —	—υυ	— υ	—υ
				— —

HENDECASYLLABVM PHALAECIVM.

I	II	III	IIII	V
— —	—υυ	—υ	—υ	—υ
—υ				— —
υ—				

SOTADICVM.

I	II	III	IIII	V
— —υυ	— —υυ	—υ	—υ	— υ
υυ — υυ	υυ—υυ	— —	υυ	— —
—υυυυ	—υυυυ	—υυ	υυ	
		υυ—	υυ	

ITHYPHALICVM.

I	II	III
—υ	—υ	—υ
υυυ	υυυ	υυυ

Sed de metris hactenus. Superest, ut de accentibus, quos suscipit sermo latinus, necnon de distinctionibus breuiter dicamus.

DE ACCENTIBVS.

De accentibus apud nostros breuissimus est tractatus, secus est apud Græcos. illi enim multos libros de accentibus conscripserunt, ut Apollonius, Herodianus filius Apollonii, & alii. In cuius rei admirationem olim hoc distichon lusimus,

Non ualet accentus millesima claudere graios
Pagina, romanos una breuisq; potest.

Sunt autem accentus decem. Acutus ´ Grauis ` Circunflexus ˜ Longus ¯ Breuis ˘ subunio ‿ subdiuisio, Apostrophus ' Aspiratus ' Tenuis ʽ Quibus omnibus utimur, præter aspiratum & tenuē, pro quibus in aspirandis dumtaxat litteris hac figura ʜ uel hac h ex utroque ipsorum facta utimur. Dictus autem accētus, quasi ad cantus, ab accino accinui accentum, ad imitationem Græcorum, a quibus προσῳδία dicitur, a πρὸς præpositione, quòd est ad, & ᾠδὴ cantus. hi autē sunt qui dictionem moderantur, nec potest aliqua esse dictio, quæ uno ex ipsis careat. nam sicut nulla uox esse potest sine uocali, ita nec sine accentu, quòd sit quasi anima uocis. De ipsis igitur dictionem moderantibus sic perbreuiter dicemus.

Omnis dictio, aut unius est syllabæ, aut duarū, aut plurium duabus. Quæ unius est syllabæ, si breuem uocalem habet, aut positione longam, acuitur, ut mél, móns, píx. si uero natura longam, circumflectitur, ut mos. Quæ autem duarum est syllabarum semper accentum habet supra primam syllabam: exceptis quibusdam, quæ supra ultimam, accentum habent differētiæ caussa, ut mox dicemus. Si prima igitur natura lōga est, & ultima breuis, circūflectitur, ut mater, munus, donum. in ceteris omnibus acuitur, ut pater, homo, leges, fortis. Quæ uero plurimum est duabus syllabis,

bis, ſi penultima eſt longa, ſemper ibi eſt tonus circunflexus ſi natura longa, & ultima breuis, ut Romanus. acutus, ſi aliter, ut Romani, potentes, libertas, Catullus, Veronenſis. Si uero breuis, in antepenultima, ut dóminus, pontifex, ſanctiſsĭmus, tenĕbræ, lŭgŭbris mulĭebris, hiacynthĭnus. Excipiuntur a facio compoſita, quæ in ſecunda, & tertia perſona ſingulari præſentis indicatiui modi accentum habent in penultima, licet ſit breuis, ut benefacis, benefacit, calefacis, calefacit, & huiuſmodi. benefit etiam, & ſatisfit, & calefit, & calefis, & alia compoſita a fis, & fit, acuunt ultimam, ut ſua ſimplicia. Exerceãtur igitur diſcipuli à præceptoribus pronunciare dictiones, quæ penultimã uel corripiunt, uel producunt. diſcant etiam uariare accentum ab antepenultima ad ultimam. uerbi cauſſa, pronuncient dominus cum accentu in antepenultima ſic, dóminus. deinde cũ accẽtu in penultima ſic, domĭnus. poſtremo cum accentu in ultima ſic, dominùs. licet neque in ultima, neque in penultima eſſe poſſit. ſed fiat, ut aſſueſcant uariare, uocẽ, quod tamen melius fiat in Græcis dictionibus, in quibus ſi accẽtus eſt in antepenultima, tranſit ad penultimã, ſi ultima flectẽdo fiat longa, ut ἄνθρωπος, ἀνθρώπου, ἀνθρώπ[illegible], ἀνθρώποιν, ἀνθρώπων, ἀνθρώποις, ἀνθρώπους. nã ſi ultima ſit longa, accentus non poteſt eſſe in antepenultima, niſi deſinat in αι, uel in οι puras diphthongos, ut ἄνθρωποι, τύπτουσαι. nam ſi ſequatur conſonans, mutatur accentus in penultimam ἀνθρώποις, τυπτούσαις. cum autem aſſueuerint ſic uariare uocem accẽtibus, facilius noſtra pronunciabunt. Præterea ut recte penultima, & antepenultima proferatur, illo etiam ſigno admoneri poterunt, ut cum ſupra penultimam uiderint longũ accentũ, in ea immorentur, ut in Iuſtiniãnus, Theodõrus: cum uero breuem, intendãt antepenultimam, nec ullam in penultima moram faciant, ſed celeriter pertranſeant, ut in adămo, perlĕgo, muliĕrem.

Præterea plurimum iuuabit, si singulas penultimas dictionum supra duas syllabas, quæ ambiguitatem parere possunt, aut longo accentu, aut breui signauerimus. longo, si longa fuerit: ut Arietīnus, parietīnus, clandestīnus, mediastīnus, adūlor, tritūro, occīdo pro interficio, ex ob & cædo, legēre a legi præterito, uidēris secūda præsentis indicatiui. legēris, uel legēre a legar futuro indicatiui, annōna. Breui aūt si breuis, ut cētimănus, muliĕbris, uidĕris a uidĕrim, uel uidĕro, adamantĭnus, ornotĭnus, crastĭnus, aliquĭbus, inĭto bello, obtŭtus, abscĭdit, occĭdo, ex ob & cado, Porsĕna, pessundătus, circundătus, & alia hmōi latina. nā in Græcis, non est perpetuum, propter accentum, qui in aliquibus intendit penultimam etiam breuē, ut Symoεις Pyroεις, Corydon, Amaryllida, Arcades, Thesea. In aliquibus autem intendit penultimam, licet penultima producatur, cy'clopas, heroas, arethusa, Creusa, Corinthos, & alia id genus multa.

Non seruatur autem accētus modis septem, Differentia, Ambiguitate, Necessitate, Transpositione, Cōtextu, Idiomate, Apocope.

Differentia, ut in quando, quod interrogatiuum acuitur. cū aūt significat ὅτι, grauatur, quādò. Sic unà, penè, ferè, ponè, planè, coràm, palàm, falsò, eò, aliquò, illò, illà, circùm, aliàs, & huiusmodi, cū sunt aduerbia. sic ergò aduerbiū circumflectitur, ut illius ergò uenimus, id est caussa illius. quod Græci dicūt ἐκείνου ἕνεκα. Coniunctio autem grauatur, ut Ergone supremis potuit uox improba uerbis Tam dirū mandare nefas?

Ambiguitate, ad euitandam amphibologiā, ut interea loci, aliquando, siquando, nequando, Deinde, exinde, perinde, proinde, subinde, dumtaxat, quæ antepenultimā acutū, ne duæ partes esse putētur. In affāim etiā, quia fā breuis est, sūmo tono est prima, ut in præmŏdū, admŏdū, affăbre, Apprime autē, in penultima habet accentū, quia longa est, nec obstat ambiguitas.

Necessi-

Necessitate non seruatur accentus, cum post uocabulum aliquod, inclinatiua sequitur coniunctio, quæ Græce ἐγκλιτικὴ dicitur, ut que, ue, ne. de quibus supra suo loco diximus.

Trãspositione, cum de suo loco dictio trãsmutatur, ut sunt præpositiones, quæ præpositæ grauãtur, ut dè quo genere mortis difficile dictu est. Postpositæ auté, quia mutant locum, mutat etiam accentum, & acuuntur. ut, quo dè genere mortis difficile dictu est. sic Græci περὶ ἀρετῆς, ἀρετῆς πέρι. Circùm auté ad differentiã nominis, nunquã mutat accentũ, ut ter circùm Iliacos raptauerat Hectora muros. &, maria oĩa circùm.

Contextu, cum dictiones, quæ per se positæ acuuntur, in contextu grauantur. ut protinùs Aeneas celeri certare sagitta.

Idiomate, cum Græcum uocabulum, nulla nec temporis, nec litterarũ facta mutatione, ad nos uenit. tũc enim seruat accentum Græcum, ut, Tegea, Nemea, Creusa, Aretusa, Amaryllis, amarylli, amaryllida, Corydon, Simoεις, Arcadĕs, Cyclōpĕs, Cyclōpăs, Penelope, Pentecoste, Aristoteles, Demosthenes, & id genus quãplurima. Quod si dixeris in quibusdã è supradictis mutari η in e longũ, respõdeo antiquos Græcos sic pronunciasse ἦτα, ut nos e longũ in Penelope, Grãmatice, Aristoteles. sed de hoc multa in fragmẽtis nostris. In Aristotĕlis auté, aristotĕli, aristotĕlem, aristotĕle accentus est in antepenultima, quia Latine declinãt. Comœdiă aũt, Tragœdiă, Sophiă, symphoniă, & similia, mutãt accentũ, cũ corripit ultima.. Græce n. κωμωδία τραγῳδία σοφία, συμφωνία dicitur. nos Comœdiă, tragœdiă, sophiă, symphoniă, ultima correpta.

Apocope aut syncope, cũ dictiones per apocopen, aut syncopen proferuntur. Tunc enim accentum retinẽt integræ dictionis, ut uocatiui in i, a nominatiuis in ius, ut Mercurius, Virgilius, Domitius, Ouidius, o Mercuri, Virgili, Domiti, Ouidi, seruato accentu supra eam

eam ſyllabam, in qua erat in nominatiuo, etſi eſt breuis, ut Mercuri facunde nepos Atlantis. Et nulli flebilior, quàm tibi Virgili. Sic nomina & pronomina in as, ut Arpinas, Rauennas, cuias, noſtras circumflectũt ultimam, quia ſunt per ſyncopen ab his uetuſtis hic & hæc Arpinatis, Rauennatis, cuiatis, noſtratis, quæ in penultima circumflexum, habẽt. remota igitur ti, idem accentus remanet.

DE RELIQVIS ACCENTIBVS.

Longus accentus, ponitur ſupra ſyllabam, cum longam eſſe illam oſtendere uolumus, ut ſalūber. Breuis autem cum breuem, ut funĕbris. Hyphen uirgula eſt ſubincurua, quæ ſupponitur fini unius dictiõis, & principio alterius, cum coniungere eas uolumus, ut ante malorum, ante uolans. Hypodiaſtole uero, eſt dextera pars circuli, qua ſuppoſita dictionibus, notamus eas male cohærere, ac diſtinguendas, ut cor, uinum lætificat. ne Coruinum proprium dicere uidearis, diſtingue poſt cor ad imam litteram dicto accentu. Sic illud apud Græcos, quod & Fabius refert, ubi de ambiguo ſcribit, αὐλὴ, τρὶς ἔπεσεν. ne uidearis dicere tibicina cecidit, pro eo quòd, aula ter ceciderit, interponitur hypodiaſtole inter αὐλὴ, & τρὶς, & uitabitur amphibologia. Et, Viridiq; in littore conſpicitur, ſus. ne uidearis dicere conſpicit Vrſus, inter conſpicitur, & ſus interponitur hypodiaſtole ad imas litteras. Eodem etiam accentu utimur, cum uolumus diſtinguere ſenſum, ut in illo, Ereptæ Virginis, ira. ne uideatur ſignificare irã Virginis ereptæ, ſed ira propter ereptam uirginem, poſt Virginis ſupponitur diaſtole. Apoſtrophus item eſt pars quædam dextera circuli, ſed ad ſummam litteram appoſita, qua nota ſignificamus ultimam ibi uocalem eliſam, ut Tanton me crimine dignum duxiſti? pro tantone. & Hectoris Andromache Pyrrhin' connubia ſeruas? pro Pyrrhine. Daſia & Pſile licet non utamur, quia ut di-

xi, loco ipſorum utimur aſpiratione noſtra, aut ante, aut poſt aſpirandas litteras in contextu litterarum, tamen ſi aliquãdo aut negligentia, aut quia neſcierimus, litteram aliquam aſpirandam attenuarimus, Daſia ſuprapoſita id ſignificare poterimus, ut ſi ſcripſeris omo umus ymnus ſine aſpiratione, uel Tyrſis, Teſeus t tenui, uel Cremes item tenui c, ſic emenda ˉomo ˉumus ˉymus ˉtyrſis, ˉteſeus, ˉcremes. & nota quas Græci προσωδίας dicunt, nos autem accentus, eas ueteres tum notas uocam, tum moderamenta, tum tenores, tum faſtigia, quòd capitibus litterarum apponerentur, tum accentiunculas, tum uoculationes appellaſſe. Sed de accentibus hactenus. Nunc de diſtinctionibus dicamus.

DE POSITVRIS.

POSITVRIS, ſiue diſtinctionibus, quas Græci θέσεις, & στιγμὰς uocant· trifariam diſtinguimus. Aut enim ſtructura orationis omnino imperfecta eſt, & ſenſus. & tunc ad imum litteræ diſtinguimus puncto· quæ media diſtinctio, & mora dicitur· Græce μέση στιγμή. Aut ſtructura quidem orationis ex aliqua parte perfecta eſt· ſed ſenſus adhuc pendet. & tunc ad ſummum litteræ diſtinguimus puncto· quæ ſubdiſtinctio dicitur. Græce ὑποστιγμή. Aut & ſtructura orationis perfecta eſt, & ſenſus· & tunc ad medium litteræ diſtinguimus puncto· quæ diſtinctio finalis dicitur. Græce τελεία στιγμή. Id autem rurſus poteſt fieri duobus modis. Aut enim perfecta quidem ſententia eſt, ſed adhuc aliquid addimus, ut pleniorem illam faciamus· & tunc, ut dixi· ad medium diſtinguimus· ſed ſimplici puncto· Aut ad aliam tranſimus ſententiam, & tunc & ad ſummum, & ad imum litteræ diſtinguimus gemino ſcilicet puncto· addita quamminima lineæ portiuncula inter utrunque punctum, quæ uergat ad finem uerſus· quam diſtinctionem Græci περίοδον, nos ambitum, circuitum, comprehenſionem, continuatio.

nuationem, circumscriptionem dicimus. Quæ nomina dat Periodo M. Tullius in libro de perfecto oratore. quod etiã recitat Quintilianus. Et quoniam tam in distinctione finali, quàm in Periodo, interrogatio etiam, aut affectus quispiam esse potest, ut indignatio, admiratio, commiseratio, & huiusmodi uariis id distinctionibus ostendemus, puncto scilicet ad imã litteram, supra posita linea· si interrogatio fuerit, retorta· si affectus, recta. Et tam finalis distinctio, quàm Periodus, potest & unum, & plura incisa, & membra comprehendere· quæ Græci κόμματα & κῶλα nominant. Sed, ut quod dicimus · manifestius appareat exemplis · nonnullas periodos ex M. Tullio, Virgilioq; subiungamus,

Ego, omni officio, ac potius pietate erga te, ceteris satisfacio omnibus· mihi ipse nunquam satisfacio. Tanta enim magnitudo est tuorum erga me meritorum · ut quoniam tu, nisi perfecta re, de me non conquesti · ego, quia non idem in tua caussa efficio · uitam mihi esse acerbam putem:–

Vides hic post ego, post officio, post te, mediam distinctionem ad imam litterã, quia structura orationis omnino imperfecta est. post omnibus autẽ, subdistinctionem, quia licet structura orationis quo ad satisfacio præcedens uerbum· perfecta sit· (habet enim casus suos omnes) tamen, quia sensus adhuc pendet propter dictionem ceteris, distinximus ad summã litterã · post autem satisfacio, distinctionẽ ad mediam litteram, id est simplex punctũ. est enim ita perfecta sententia, ut possis quiescere, si placeat. Sed quia Cicero adiungit, quãobrem sibi nunquã possit satisfacere conferendis in Lentulũ officiis. propterea distinximus ad mediam litteram distinctione finali. Rursus post meritorũ, uides punctũ ad summum· litteræ· post tu, ad imũ. item post re, & conquesti, ad summum· post ego, ad imum. post efficio, ad summũ, iisdem, quas supra diximus, ra-

tionibus

tionibus. Postremo, post putem, uides periodũ. nã sententia absoluta est· & quod sequitur, diuersum a superioribus. Sed iá distinguamus aliquot Virgil. carmina,

Arma, uirumq; cano· Troiæ qui primus ab oris,
Italiam, fato profugus, Lauinia uenit
Littora. multum ille & terris iactatus, & alto,
Vi superum, & sæuæ memorem Iunonis ob iram,
Multa quoque & bello passus, dum conderet urbem,
Inferretq; deos Latio. Genus unde latinum,
Albamq; patres, atque altæ mœnia Romæ :–

Vides ubicunq; media distinctione distinximus structurá omnino esse imperfectá, ubi uero subdistinctione, sententiá nõ esse perfectá, sed structurá. ubi distinctione ad mediá litterá, & structurá, & sententiá esse perfectá. sed quia aliquid adiungitur superiori sententiæ, simplici pũcto distinximus. Postremo aũt periodũ posuimus · quia trãsit poeta in aliam periodũ, quæ est,

Musa mihi caussas memora, quo numine læso ·
Quid ue dolens Regina deum, tot uoluere casus,
Insignem pietate uirum, tot adire labores
Impulerit. Tantæ'ne animis cælestibus iræ ?

Vides post memora, & læso, subdistinctiones duas ad summum litteræ, pendente sensu. Post deum auté, post casus, post uirũ, tres medias distinctiones ad imũ litteræ. quia ne structura quidem perfecta, nedum sensus. post uero impulerit, punctũ ad medium extremæ litteræ, quia & structura, & sentẽtia perfecta est. nam licet subiungatur epiphonēma, Tantæ'ne animis cælestibus iræ ? tamen absq; eo perfecta sententia est. postremo post iræ est periodus · quia quod sequitur, est principium alterius periodi.

Hæc nos de Posituris. Sed quia non nisi prodesse cupimus, quidquid ex latinis auctoribus de distinctionibus habere poterimus, subiungemus. ut si nos nõ placuerimus, sibi quisq; ex ipsis eligat quem sequatur, aut alium quærat, qui satisfaciat magis, siquis est alius, qui

de diſtinctionibus meliora ſcripſerit. Nos quæ potuimus, dedimus: meliora daturi, ſi habuiſſemus.

DONATVS.

Tres ſunt poſituræ, uel diſtinctiones, quas θέσεις Græci uocant. Diſtinctio, Subdiſtinctio, Media diſtinctio. Diſtinctio, eſt ubi finitur plena ſententia. Huius punctum ad ſummam litteram ponimus. Subdiſtinctio eſt ubi non multum ſupereſt de ſententia· quod tamen neceſſario ſeparatim mox inferendum ſit. huius punctum ad imam litteram ponimus. Media, eſt ubi fere tantum de ſententia ſupereſt, quantum iam diximus· cum tamen reſpirandum eſt. Huius punctum ad mediam litteram ponimus. In lectione, tota ſententia periodus dicitur. cuius partes ſunt, cola, & commata.

SERGIVS.

Dicta diſtinctio eſt uel poſitura· quòd poſitum punctum diſtinguit noſtram orationem. Et cum diſtinctio ſpecies ſit poſituræ· tamen abuſiue pro ipſa poſitura, hoc eſt pro ipſo genere diſtinctionem habemus. Nam cum ſit codex emendatus diſtinctione· media diſtinctione· & ſubdiſtinctione. dicitur tamen codex eſſe diſtinctus. Igitur diſtinctio, eſt punctum appoſitum ad caput litteræ plenæ ſententiæ. Subdiſtinctio, eſt punctum appoſitum ad imam partem ſemiplenæ orationis. Media diſtinctio, punctum appoſitum mediæ ſententiæ ſuſpenſæ, propter reſpirationem. Sciendum eſt quòd in lectione textus unius ſenſus, periodos nominatur· ut eſt· Nihil tibi profuit nocturnum præſidium palatij· nihil urbis uigiliæ· nihil timor populi· nihil concurſus omnium bonorum· &c. – Cola autem, & commata, eiuſdem orationis ſingulæ partes eſſe noſcuntur. Verum meminerimus in proſa oratione cola, & commata idem eſſe· & unum ſignificare· in uerſu uero, aliud, & diuerſum. Nam ubi duo liberi pedes ſunt, colon dicitur, ut apud Horatium· Terruit urbem. Comma uero quando poſt duos pedes, uel

uel post tres pedes sequitur syllaba · quæ partem terminat orationis · ut in primo uersu Aeneidos · Arma, uirumq; cano. Item, Arma, uirumq; cano Troiæ.

FORTVNATIANVS.

Distinctio, est temporis, & sensus finitio. Subdistinctio, est nec temporis, nec sensus finitio. Mora, est requies animi:– Inter distinctionem, & subdistinctionem, & moram, hoc interest. quòd distinctio, perfectum sensum declarat · subdistinctio inferri aliquid significat. Mora reficit lectorem · simulq; sensibus lumen accommodat.

DIOMEDES.

Lectioni posituras accedere, uel distinctiones oportet, quas Græci θέσεις uocant, quæ inter legendũ dant copiam spiritus reficiendi ne continuatione deficiat. Hæ tres sunt, Distinctio · Subdistinctio · Media distinctio · siue Mora. uel, ut quibusdam uidetur · submedia. Quarum diuersitas, tribus punctis, diuerso loco positis indicatur.

Distinctio quidem, est appositio puncti finiti sensus uel pẽdentis mora · quæ locis ponitur tribus. Summo · cum sensum terminat · & uocatur finalis a [illegible]bis · a Græcis τελεία. Medio · cum respirandi spatiũ legenti dat · & dicitur media. Græce μέση. Imo · cũ lectionis interrupto tenore · aliud adhuc illatura suspendit. & uocatur a Græcis ὑποστιγμή. a nobis subdistinctio.

Distinctio, est silentii nota cum sensu terminata: ubi est liberum cessare: qrolixumq; ita, ut neuter sui indigat. ut est · Numina nulla premunt mortali urgemur ab hoste. & est huius nota · punctũ supra uersum ad caput litteræ positũ. Distinguere aũt oportet ante similitudines, quas Græci παραβολὰς uocant, & ante redditas, quas ἀνταποδόσεις. Et si quãdo a persona ad personam transitus fuerit factus. Et ante Autem coniunctionem, siquidem, non ex abundanti põnitur. Et ante casum uocatiuum. Et ante Sed, & ante Quoniã, & ante

Tunc,

Tunc,ceſſante reddita,ſed præpoſitis ſuperioribus. Et ante interrogatiua.ut, Quis Deus hanc muſæ,quis nobis extūdit artem, Vnde noua ingreſſus hominum experientia cœpit? Hic enim oportet diſtinguere,ſic inferre. Paſtor Ariſtæus fugiens Peneia tempe. Et poſt interrogatiua.ut,Muſa mihi cauſſas memora.

Subdiſtinctio,eſt ſilētii nota legitimi,qua pronunciationis terminus,ſenſu manente, ita ſuſpenditur, ut ſtatim id,quod ſequitur ſuccedere debeat. Huius, autem eſt punctum ſub uerſu poſitum,ut, Me duce Dardanius Spartam oppugnauit adulter. Aut ego tela dedi,foui ue cupidine bella. Non enim ſimiliter ut in diſtinctione,ſilentium interpoſitum tacere permittit. ut eſt illud,Et ſi fata deum,ſi mens non leua fuiſſet, Impulerat ferro argolicas fœdare latēbras.

Media diſtinctio,ſiue mora,eſt leuis in continuatione ſenſuum interpoſita diſcretio legitimæ diſtinctionis,ſubdiſtinctionisq; medium obtinens locum·ita,ut nec perfecta in totum,nec omiſſa uideatur· ſed ſignificatione immorandi alterius deſideret, principium ſenſus·& hoc ſolūmodo ſeruat officium, ut legentis ſenſum, leuiſſima reſpiratione refoueat,& nutriat. Sic enim pronunciando reticere quis debet· quia ſpiritus ipſe quadam defectione mutatur, ut deinde reſumatur· ut eſt·

Vt belli ſignum Laurentii Turnus ab arce
Extulit·& rauco ſtrepuerunt cornua cantu·
Vtq; acreis concuſſit equos utq; impulit arma·
Extemplo turbati animi. Multæ enim cauſſæ ſunt mediæ huius lectionis. Primum ne confundantur, quæ δίκωλα & τρίκωλα ponuntur·Deinde,ut actus uerborum emineat, & luceat· qui ex aliquo moueatur affectu,uel indignatione, uel miſeratione collata, uel certe,cum quadam arctatione ſermonis· quæ ἐμφατικῶς a poetis congeruntur. Si quis itaque ſine media ſpiritus ſuſpenſione pronunciauerit,ut eſt,

Aut hoc inclusi ligno occultantur Achiui·
Aut hæc in nostros fabricata est machina muros·
Aut aliquis latet error·equo ne credite Teucri. cófunditur ratio cópositionis in generali nomine ligni, machinæ, equi. Item, Lectumq; iugalem·quo perii· super imponas·minus apertum est. Subdistinguendum enim pro uoluntate dicentis. Hoc enim uoluit intelligi Dido, non esse iugalem·quo perierat. Immorandú est ergo·& respirandú post iugalem, & sic inferendum cum ὑποκ ίσεως affectu·quo perii·In lectióe plena sentétia periodos dicitur. Cuius partes sunt commata & cola.

Potuissé, qd Græci quoq; tradiderint de distinctionibus, subiúgere. sed qa nimis lógú fuisset prætermisi.

Sed iam receptui canamus. Si prius illud monuerimus. multa in his lucubrationibus nostris, quæ in Terentiano, & aliis quibusdam adeo mendosa erant·ut uix corrigi posse uiderentur·nos non sine summa difficultate emendasse. Vestrum autem est Studiosi, ut ea cura hæc nostra legatis, qua nos composuimus. nam ut utar uerbis Terentiani,

Sed labor uobis ferendus in legendo est maximus.
Non enim cursim, aut remisse tam minuta acumina
Adsequi quicunque poterit·sed morosa intentio
Tam legentis debet esse, quàm fuit nobis quoque,
Qui laborem prouocando, perdomando tædium,
Forsitan nec lecta multis è latébris scalpsimus,
Ardui laudem expetentes, non fauorem ex obuiis.

Videbor enim mihi quàm maximum lucrum fecisse, si intellexero hisce lucubrationibus nostris uos profecisse: nam nulla re alia uenimus ad scribédum, quàm ut prodessemus. Quòd si quid forte uitii in his libris inter plurima nec protrita uulgo, nec indigna cognitu inueneritis, succurrat nobis Horatianum illud,

Verum ubi multa nitent in carmine non ego paucis
Offendar maculis, quas aut incuria fudit,
Aut humana parum cauit natura. Valete.

QVAE

QVAE CONTINENTVR HIS QVATTVOR LIBRIS.

FINIS.

FINIS

